

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชุมชน

บริเวณลุ่มแม่น้ำปิง จังหวัดตาก

A Study of Local Culture for Community Museum

in Ping River Area of Tak Province

โดย

พวงทิพย์ เกิดทรัพย์

วรชัย วิริยารมภ์

สิริกฤต วิริยารมภ์

กฤตย มีทวี

ได้รับทุนสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยรามคำแหง

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2549

คำนำ

โครงการวิจัยเรื่องการศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชุมชน บริเวณลุ่มแม่น้ำปิง จังหวัดตาก เป็นโครงการที่เกิดขึ้นสืบเนื่องจากโครงการวิจัยชุดใหญ่เรื่อง “ยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่เหนือเขื่อนภูมิพลเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” ของรองศาสตราจารย์ ดร.ทิพาพร พิมพิสุทธิ์ และคณะ ซึ่งในครั้งนั้นคณะผู้วิจัยได้ร่วมทำการวิจัยในชุดย่อยเรื่อง “การศึกษาและสำรวจทางโบราณคดีบริเวณเหนือเขื่อนภูมิพลเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” ทั้งนี้คณะผู้วิจัยได้เข้าไปศึกษาเรื่องราวของคนในจังหวัดตากที่เกี่ยวข้องกับโบราณสถาน โบราณวัตถุ เป็นระยะเวลาต่อเนื่อง จนพบว่าคนในท้องถิ่นมีความสนใจในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของบรรพบุรุษ และต้องการรวบรวมโบราณวัตถุไว้ให้เป็นมรดกแก่ลูกหลานต่อไป ดังนั้นโครงการการศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชุมชน บริเวณลุ่มแม่น้ำปิง จังหวัดตาก จึงได้เกิดขึ้นเนื่องจากคนในท้องถิ่นเป็นผู้จุดประเด็นให้แก่คณะผู้วิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลของโครงการวิจัยครั้งนี้ ประสบความสำเร็จด้วยได้รับความอนุเคราะห์ช่วยเหลือ ความรู้ คำปรึกษาจากคณาจารย์ บุคลากรผู้ร่วมในโครงการวิจัยชุดใหญ่ และจากคนในชุมชนต่าง ๆ ซึ่งอยู่อำเภอวังเจ้า อำเภอบ้านตาก อำเภอสามเงา และอำเภอเมือง ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก อันได้แก่

รศ.ดร.ทิพาพร พิมพิสุทธิ์ ดร.บวร ประพฤติดี ผศ.เสนห์ โรจนศิษฐ์ คุณสุพจน์ พรหมมาโนช ดร.อมรา ศรีสุชาติ คุณดวงกมล ยุทธเสรี อาจารย์ประกัสสร โพธิ์ศรีทอง คุณรสสุคนธ์ มาลาทอง คุณวิไลวัลย์ ปันนา คุณสุมิตร มหาวรรณ คุณชม ต๊ะคำ คุณล้วน สาลี คุณผง สอนมั่ง ผศ.ชัชวาลย์ ธรรมสอน อาจารย์สุศักดิ์ โพธิ์ศรี คุณจรัส เขียวน้อย คุณสนอง สุขบุรี อาจารย์บังอร อินจันทร์ อาจารย์ชลอ ถนัดวิชัย อาจารย์ธนากร ปินตาไธ คุณเกษร พุดตาลคง คุณกมลวรรณ นาคจู คุณจันทรา อุดมโกชน์ คุณประพิศ รักยิ้ม คุณไพโรจน์ เงินแจ่ม คุณอนันต์ แก้วกัณหา คุณประหยัด คำหนัก คุณอัญญาพรรณ บัวบาน คุณสิงห์ทอง โพศรี คุณสุพัต หนีบโอสถ อาจารย์สำเร็จ กลีบเอม อาจารย์อรทัย ทิวษ์คำ อาจารย์นงนุช อุดกัณฑา พระครูโสภณชยาภรณ์ (วัดชัยชนะสงคราม) พระครูมงคลประภาวัฒน์ (วัดทุ่งกระเซาะ) พระครูบวรธรรมวิจารณ์ (วัดวิเศษวานิช) พระญาณวิโล (เจ้าอาวาสวัดโพธิ์งาม) พระมหาเถื่อน ปิยชมโม (รองเจ้าอาวาสวัดวังหม้อ) พระครูสุนทร มัณฑารคม (วัดวังม่วง) พระใบฎีกาเชาวน์ ฐานิโย (วัดพระบรมธาตุ) เจ้าอาวาสวัดต่าง ๆ และชาวบ้านทั้ง 4 อำเภอทุกท่าน ตลอดจนผู้ให้ความช่วยเหลือ ร่วมมือแก่คณะผู้วิจัยในโอกาสต่างๆ อันอาจไม่ปรากฏชื่ออยู่ ณ ที่นี้ ซึ่งคณะผู้วิจัยต้องกราบของอภัย และกราบขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่งมา ณ ที่นี้ด้วย

คุณประโยชน์ใดๆ แม้เพียงเล็กน้อยอันอาจปรากฏในรายงานวิจัยฉบับนี้ คณะผู้วิจัยขอมอบ
ให้แก่สังคมไทยโดยรวม โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนจังหวัดตากทั้ง 4 อำเภอ ส่วนข้อผิดพลาด
คลาดเคลื่อนทั้งหมดอันอาจมีขึ้น คณะผู้วิจัยขออภัยโดยคุณวุฒิ และกราบขออภัยมา ณ โอกาสนี้

คณะผู้วิจัย

พวงทิพย์ เกิดทรัพย์ วรชัย วิริยารมภ์ สิริกุล วิริยารมภ์ กฤตย มีทวิ. 2550
การศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชุมชน บริเวณลุ่มแม่น้ำปิง จังหวัดตาก

บทคัดย่อ

การศึกษาโครงการวิจัยครั้งนี้ได้ให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมท้องถิ่นซึ่งเกิดจากขบวนการเรียนรู้ที่ปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน ทำให้เกิดภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีลักษณะเฉพาะของแต่ละท้องถิ่น ซึ่งนับว่าเป็นต้นทุนทางวัฒนธรรม แต่โดยที่สังคมในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงก่อให้เกิดผลกระทบต่อการสืบทอดวัฒนธรรมขึ้น ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อเป็นแนวทางจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ โดยมีวัตถุประสงค์คือ 1. ศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นในพื้นที่บริเวณลุ่มแม่น้ำปิง จังหวัดตาก เพื่อการสะสมทุนทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน 2. สำรวจแหล่งรวบรวมข้อมูลทางวัฒนธรรมท้องถิ่น และพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านในเขตพื้นที่ศึกษา 3. นำเสนอข้อมูลวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อการประยุกต์ใช้ประโยชน์ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ทั้งนี้มีขอบเขตศึกษา 4 อำเภอ คือ อำเภอเมืองตาก อำเภอบ้านตาก อำเภอสามเงา และอำเภอวังเจ้า

ผลจากการวิจัยชี้ให้เห็นว่าประชาชนท้องถิ่นส่วนใหญ่เห็นด้วยกับแนวความคิดของการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชุมชน เนื่องจากพิพิธภัณฑ์มีส่วนช่วยให้เกิดการทำกิจกรรมร่วมกันของชุมชน และยังเป็นสถานที่ให้ความรู้และพบปะของคนในชุมชนด้วย นอกเหนือจากการเป็นที่เก็บของมีค่าและสิ่งของสำคัญในอดีต พิพิธภัณฑ์ชุมชนส่วนใหญ่มีปัญหาเรื่องการจัดแสดง การทำทะเบียน โบราณวัตถุ การสงวนรักษาโบราณวัตถุและมาตรการรักษาความปลอดภัยจากการโจรกรรม และอัคคีภัย

Puangthip Kerdsap, Warrachai Wiriyaromp, Sirikul Wiriyaromp and Kritaya Meetawee
A Study of Local Culture for Community Museum in Ping River Area of Tak Province

Abstract

The Main theme of this research project stressed on the dimension of local culture issues which derived from the learning process of different adaptation. This process caused the folk wisdom which yields the particular characteristics of each locality or cultural capital.

At present the society is on the way of changing which caused the great impacts to the process of enculturalization. So, the researchers took interested in studying the local culture for obtaining maximum data for creating the museum establishment guideline by following these objective: 1) to study local culture in the area of Ping River area of Tak province for accumulating the cultural capital 2) to conduct site survey for compiling the local culture data 3) present the local culture data for applying purpose in the sustainable tourism industry.

The scope of this research is limited in 4 districts as Amphur Muang Tak, Amphur Ban Tak, Amphur Sam Ngauo and Amphur Wang Chao.

Result from the research pointed that most of the local people agreed with concept of community museum establishment. They also suggested that apart from keeping precious or historical material cultures of the communities, museum can be a good place for meeting, discussion and doing the public activities together. Only minor problems have been review from the local people such as lacking knowledge of museum display technique, objects conservation and museum safety standard etc.

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	(2)
บทคัดย่อ	(4)
Abstract	(5)
สารบัญ	(6)
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย	2
1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	2
1.4 ขอบเขตของโครงการวิจัย	2
1.5 นิยามศัพท์	2
1.6 วิธีการดำเนินการวิจัย	4
1.7 ระยะเวลาในการทำงานวิจัย	5
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	
2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น	6
2.2 แนวความคิดเกี่ยวกับศักยภาพทางสังคม	7
2.3 แนวความคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน	7
2.4 แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	8
2.5 แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน	8
2.6 แนวความคิดเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์	9
บทที่ 3 ข้อมูลทั่วไปและวัฒนธรรม	
ประวัติความเป็นมาของเมืองตาก	14
3.1 อำเภอเมืองตาก	
3.1.1 ข้อมูลทั่วไปอำเภอเมืองตาก	18
3.1.2 ทรัพยากรท้องถิ่นของอำเภอเมืองตาก	30
3.1.3 ประวัติความเป็นมาของอำเภอเมืองตาก	30
3.1.4 ข้อมูลแหล่งโบราณคดีในอำเภอเมืองตาก	31
3.1.5 ข้อมูลทางวัฒนธรรมของอำเภอเมืองตาก	54

3.2	อำเภอสามเงา	
3.2.1	ข้อมูลทั่วไปอำเภอสามเงา	56
3.2.2	ทรัพยากรท้องถิ่นของอำเภอสามเงา	56
3.2.3	ประวัติความเป็นมาของอำเภอสามเงา	62
3.2.4	ข้อมูลแหล่งโบราณคดีในอำเภอสามเงา	62
3.2.5	ข้อมูลทางวัฒนธรรมของอำเภอสามเงา	75
3.3	อำเภอบ้านตาก	
3.3.1	ข้อมูลทั่วไปอำเภอบ้านตาก	79
3.3.2	ทรัพยากรท้องถิ่นของอำเภอบ้านตาก	80
3.3.3	ประวัติความเป็นมาของอำเภอบ้านตาก	86
3.3.4	ข้อมูลแหล่งโบราณคดีในอำเภอบ้านตาก	86
3.3.5	ข้อมูลทางวัฒนธรรมของอำเภอบ้านตาก	100
3.4	อำเภอวังเจ้า	
3.4.1	ข้อมูลทั่วไปอำเภอวังเจ้า	106
3.4.2	ทรัพยากรท้องถิ่นของอำเภอวังเจ้า	106
3.4.3	ประวัติความเป็นมาของอำเภอวังเจ้า	106
3.4.4	ข้อมูลแหล่งโบราณคดีในอำเภอวังเจ้า	110
3.4.5	ข้อมูลทางวัฒนธรรมของอำเภอวังเจ้า	111

บทที่ 4 ผลการศึกษา

4.1	พิพิธภัณฑ์ชุมชนในอำเภอต่าง ๆ	
4.1.1	อำเภอเมืองตาก	118
4.1.2	อำเภอสามเงา	125
4.1.3	อำเภอบ้านตาก	129
4.1.4	อำเภอวังเจ้า	132
4.2	กิจกรรมความรู้เกี่ยวกับการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น	134
4.3	กิจกรรมการจัดเวทีสัมมนา ระดมความคิดเห็น	135
4.4	กิจกรรมการเผยแพร่และแลกเปลี่ยนข้อมูลด้านพิพิธภัณฑ์	137

4.5 การวิเคราะห์ศักยภาพของการจัดการพิพิธภัณฑ	
4.5.1 ศักยภาพด้านข้อมูล	
อำเภอเมืองตาก	138
อำเภอสามเงา	139
อำเภอบ้านตาก	139
อำเภอวังเจ้า	139
4.5.2 ศักยภาพด้านบริหารจัดการ	
อำเภอเมืองตาก	140
อำเภอสามเงา	140
อำเภอบ้านตาก	140
อำเภอวังเจ้า	141
บทที่ 5 บทจัดแสดงพิพิธภัณฑของแต่ละอำเภอ	
5.1 อำเภอเมืองตาก	145
5.2 อำเภอสามเงา	166
5.3 อำเภอบ้านตาก	186
5.4 อำเภอวังเจ้า	207
บทที่ 6 สรุปผลและข้อเสนอแนะ	
6.1 สรุปผล	228
6.2 ข้อเสนอแนะ	229
เอกสารอ้างอิง	230
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก ภาพประกอบ	234
1.ภาพข้อมูลทั่วไปในจังหวัดตาก	
2. ภาพพิพิธภัณฑในอำเภอต่าง ๆ	
3. ภาพการดำเนินงานของคณะวิจัยด้านต่าง ๆ	
4. แผนที่ระบบ GIS แสดงตำแหน่งของพิพิธภัณฑ	
ในอำเภอต่าง ๆ (ผศ.ดร.เสนห์ โรจนดิษฐ์)	

ภาคผนวก ข เอกสารการสัมมนา

1. โครงการสัมมนา	236
2. รายชื่อผู้เข้าร่วมสัมมนา	239
3. รายงานการสัมมนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น	243
4. การประเมินผลการสัมมนา	250

ภาคผนวก ค แบบฟอร์มการบันทึกข้อมูลแบบต่าง ๆ ของโครงการวิจัย

1. แบบฟอร์มสำรวจวัฒนธรรมท้องถิ่นอำเภอต่าง ๆ	260
2. แบบฟอร์มสำรวจโบราณสถาน วัด สถานที่ทางประวัติศาสตร์	263
3. แบบฟอร์มสัมภาษณ์บุคคลสำคัญทางวัฒนธรรม	264
4. แบบฟอร์มสำรวจโบราณวัตถุ/ศิลปวัตถุ	265
5. แบบฟอร์มบันทึกภาพถ่าย	266
6. แบบฟอร์มบันทึกข้อมูลพิพิธภัณฑ์	267
7. ตัวอย่างแบบฟอร์มทะเบียนโบราณวัตถุที่ใช้
ในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กรมศิลปากร	269
8. ตัวอย่างบัตรทะเบียนของกรมศิลปากร	270
9. ตัวอย่างบัตรทะเบียนโบราณ/ศิลปวัตถุที่อาจทำได้
ในพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น	271

ภาคผนวก ง เอกสารเผยแพร่วิชาการของโครงการวิจัย

1. แผ่นพับความรู้และการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ชุมชน	273
2. แผ่นพับเว็บไซต์พิพิธภัณฑ์ชุมชนจังหวัดตาก
(www.cmtak.com)	275
3. หน้าเว็บไซต์พิพิธภัณฑ์ชุมชนจังหวัดตาก	277

ภาคผนวก จ ประวัติผู้วิจัย

279

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกัน โดยทั่วไปในทางวิชาการแล้วว่าวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดของสังคมไทย เพราะวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นขบวนการทางภูมิปัญญาของการดำรงชีวิตที่เกิดขึ้นจากการปรับตัวอย่างเหมาะสมให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และผ่านการสั่งสมมาเป็นเวลาช้านาน โดยประชาชนในแต่ละท้องถิ่น จนทำให้เกิดวัฒนธรรมอันมีเอกลักษณ์และมีความหลากหลายในด้านต่าง ๆ ซึ่งถือได้ว่าเป็นต้นทุนที่สำคัญทางวัฒนธรรม แต่สืบเนื่องจากกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และการพัฒนาประเทศในช่วงเวลาที่ผ่านมามี ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในแทบทุกด้านแก่สังคมไทย รูปแบบการดำรงชีวิตอันดั้งเดิมและเหมาะสมของชาวบ้านในท้องถิ่นต่างๆ จึงได้รับผลกระทบไปอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริเวณลุ่มแม่น้ำปิง ของจังหวัดตาก ซึ่งเป็นพื้นที่เชื่อมต่อระหว่างภาคกลางกับภาคเหนือทั้งทางภูมิศาสตร์ และทางวัฒนธรรม จึงทำให้บริเวณพื้นที่ดังกล่าวมีลักษณะทางวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีการผสมผสานระหว่างสองวัฒนธรรมอย่างกลมกลืน

เป็นที่น่ากังวลเป็นอย่างยิ่งว่าในช่วงเวลาปัจจุบันนี้การสืบต่อทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของพื้นที่ดังกล่าวไม่ได้รับการสืบต่ออย่างเข้มแข็งเท่าที่ควร ด้วยประชากรรุ่นใหม่ต่างพากันหลั่งไหลเข้าไปแสวงหาความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจในเมืองใหญ่ ส่วนประชากรอาวุโสก็มีจำนวนลดลงไปเรื่อย ๆ จึงทำให้การรักษาภูมิปัญญาอันดั้งเดิมของวัฒนธรรมท้องถิ่นแห่งนี้เป็นไปได้โดยลำบาก ดังนั้นการศึกษาเรื่องราวของวัฒนธรรมท้องถิ่นจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพื่ออนุรักษ์ไว้ซึ่งความรู้ ความเชื่อ ตลอดจนมรดกตกทอดทางปัญญาของท้องถิ่นไว้เป็นมรดกของลูกหลานและเป็นต้นทุนทางวัฒนธรรมให้แก่สังคมไทยโดยรวม โดยการศึกษาแนวทางจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชุมชนเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้แก่ประชาชนในท้องถิ่นเอง และยังประโยชน์แก่ชุมชน ในด้านการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวอีกประการหนึ่งด้วย

ดังนั้นคณะผู้วิจัยมุ่งศึกษาวิจัยในหัวข้อเรื่อง “การศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นพื้นที่บริเวณลุ่มแม่น้ำปิง จังหวัดตาก เพื่อการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชุมชน” โดยเน้นศึกษาวัฒนธรรมทั่วไปของท้องถิ่น จากผู้ศึกษาแหล่งรวบรวมข้อมูลทางวัฒนธรรมท้องถิ่นและพิพิธภัณฑ์ชุมชน ที่มีในบริเวณลุ่มแม่น้ำปิง จังหวัดตาก ในปัจจุบัน เพื่อนำเสนอการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชุมชนให้กับชุมชนที่สนใจ ซึ่งเป็นการส่งเสริมพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมอันจะสร้างรายได้ในด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นในพื้นที่บริเวณลุ่มแม่น้ำปิง จังหวัดตาก เพื่อการสะสมทุนทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน
2. สืบค้นแหล่ง รวบรวมข้อมูลทางวัฒนธรรมท้องถิ่นและพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน ในเขตพื้นที่ศึกษา เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการส่งเสริม พัฒนา และการสร้างเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ชุมชน
3. นำเสนอข้อมูลวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อการประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชุมชนของชุมชนต่าง ๆ ของจังหวัดตากในอนาคต
4. เพื่อการประยุกต์ใช้ประโยชน์ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ชุมชนสามารถมีแนวทางจากผลการวิจัยเพื่อนำไปประยุกต์ไปจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชุมชนได้
2. เพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมอันเป็นมรดกให้แก่ลูกหลานได้ภาคภูมิใจ
3. เพื่อเป็นแหล่งความรู้ตลอดเวลา ให้กับคนในท้องถิ่นและบุคคลทั่วไป
4. ชุมชนมีการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ก่อให้เกิดงานในท้องถิ่น เพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ขอบเขตของโครงการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาในพื้นที่อำเภอเมือง อำเภอสามเงา อำเภอบ้านตาก และอำเภอวังเจ้า

นิยามศัพท์

วัฒนธรรมท้องถิ่น (Indigenous Culture) หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่มีผลผลิตของมนุษย์ในสังคมเป็นต้นว่า ความคิดความรู้สึก ความประพฤติกิริยาอาการ ศิลปะ ประเพณี กฎหมาย ประดิษฐ์กรรมต่างๆ ที่สังคมยอมรับและปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน¹

พิพิธภัณฑ์ชุมชน (Community Museum) หรือ พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น (Local Museum) หมายถึง สถานที่จัดแสดงวัตถุซึ่งน่าสนใจที่ทำให้คนในท้องถิ่น รู้จักถิ่น รู้จักตนเองว่าอยู่ที่ไหน มีสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติเป็นอย่างไร มีหลักฐานความเก่าแก่ในการตั้งถิ่นฐานและการปรับตัวเองเข้ากับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติมาอย่างไร และในการปรับตัวดังกล่าวทำให้ต้องพัฒนาเทคโนโลยีอย่างไร

¹ <http://www.peeso.itgo.com/culture.htm>

ขึ้นมาควบคุม เรื่อยลงมาถึงพัฒนาการทางสังคม การเมืองและเศรษฐกิจในท้องถิ่นที่จะทำให้แลเห็นการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในปัจจุบันและอนาคตได้ พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นนั้นแลอาจพิจารณาได้จาก ข้อมูลและหลักฐานที่นำมาแสดงโดยทั่วไป ประกอบด้วย หลักฐานทางโบราณคดี (archeology evidences) ที่เป็นที่มาของประวัติศาสตร์ทางวัฒนธรรม (Cultural history) และหลักฐานทางชาติพันธุ์ (Ethnological evidences) ซึ่งได้จากวัตถุสิ่งของและคำบอกเล่าของคนในท้องถิ่น เป็นที่มาของ ประวัติศาสตร์ทางสังคม²

ลุ่มแม่น้ำปิง หมายถึง บริเวณพื้นที่ซึ่งแม่น้ำปิงไหลผ่านจังหวัดตาก ในที่นี้คือ อำเภอเมืองตาก อำเภอสามเงา อำเภอบ้านตาก และอำเภอวังเจ้า

พิพิธภัณฑ์ (Museum) หมายถึง สถานที่เก็บรวบรวมและแสดงสิ่งต่าง ๆ ที่มีความสำคัญด้าน วัฒนธรรมหรือด้านวิทยาศาสตร์ โดยมีความมุ่งหมายเพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา และก่อให้เกิด ความเพลิดเพลินใจ³

ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) หมายถึง หมายถึง ความรู้ของชาวบ้าน ซึ่งได้มาจาก ประสบการณ์ และความเฉลียวฉลาดของชาวบ้าน รวมทั้งความรู้ที่สั่งสมมาแต่บรรพบุรุษ สืบทอดจาก คนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ระหว่างการสืบทอดมีการปรับ ประยุกต์และเปลี่ยนแปลง จนอาจเกิดเป็น ความรู้ใหม่ตามสภาพการณ์ทางสังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม⁴

กลุ่มชาติพันธุ์ (Ethnic Group) หมายถึง กลุ่มคนที่มีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ภาษา พูดเดียวกันและเชื่อว่าสืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษกลุ่มเดียวกัน⁵

ปราชญ์ชาวบ้าน หมายถึง บุคคลผู้เป็นเจ้าของภูมิปัญญาชาวบ้าน และนำภูมิปัญญามาใช้ ประโยชน์ในการดำรงชีวิตจนประสบผลสำเร็จสามารถถ่ายทอดเชื่อมโยงคุณค่าของอดีตกับปัจจุบัน ได้ อย่างเหมาะสม⁶

² ศรีศักร วัลลิโภดม (ในศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร 2539, หน้า 111)

³ สิริพรรณ ชิริศิริโชค. "การศึกษาค้นคว้าในพิพิธภัณฑ์". โครงการเสริมสร้างเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ กิจกรรมอบรมพิพิธภัณฑ์สถานวิทยา (ปีที่ 4), หน้า 1.

⁴ สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ เล่มที่ 19 (<http://guru.sanook.com/encyclopedia/ภูมิปัญญาชาวบ้าน/>)

⁵ อมรา พงศาพิชญ์. ความหลากหลายทางวัฒนธรรมกระบวนทัศน์และบทบาทในประชาสังคม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545

⁶ นันทสาร สีสลับ. "ภูมิปัญญาไทย". สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ เล่มที่ 23 (<http://guru.sanook.com/encyclopedia/ภูมิปัญญาไทย/>)

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น หมายถึง ประวัติศาสตร์สังคม ที่แสดงให้เห็นความเป็นมาของผู้คนในท้องถิ่นเดียวกันที่อาจมีความแตกต่างทางชาติพันธุ์ก็ได้ แต่เมื่อเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่เดียวกันตั้งแต่ 2-3 ชั่วคนสืบลงไป ก็จะทำให้คนร่วมกันขึ้นเป็นคนในท้องถิ่นเดียวกัน มีจารีต ขนบ ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อและคติทางเศรษฐกิจและสังคมร่วมกัน โดยมีพื้นฐานทางความเชื่อและศีลธรรมเดียวกัน⁷

โบราณคดี (Archeology) หมายถึง การศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของมนุษย์ในอดีต โดยการศึกษาตีความจาก โบราณวัตถุ โบราณสถาน สถาปัตยกรรม และสิ่งเกี่ยวเนื่องต่าง ๆ⁸

ประเพณีท้องถิ่น หมายถึง ประเพณีที่กลุ่มนิยมปฏิบัติร่วมกัน ซึ่งได้แก่ประเพณีเกี่ยวกับศาสนา และเทศกาลต่าง ๆ⁹

วิธีการดำเนินการวิจัย

โครงการวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพในสาขาวิชาด้านมานุษยวิทยาวัฒนธรรม และโบราณคดี โดยมีขั้นตอนการวิจัยดังต่อไปนี้

1. การรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ

การศึกษาค้นคว้าจากเอกสารทางวิชาการ เช่น บทความ วิทยานิพนธ์ เอกสารรายงาน สถิติ เป็นต้น จากแหล่งข้อมูลทั้งทาง Internet, หอสมุดมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในด้านแนวความคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นพื้นที่บริเวณลุ่มแม่น้ำปิง จังหวัดตาก เพื่อการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชุมชน โดยนำข้อมูลเหล่านี้มาวิเคราะห์ในลักษณะเชิงพรรณนา

2. การศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ

การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key Informants) เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นพื้นที่ศึกษา และนำเสนอเป็นรายงานวิจัยต่อไป

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

⁷ รองศาสตราจารย์ศรีศักร วัลลิโภดม มุลนิธิเล็ก-ประไพ วิริยะพันธุ์. "มาตุภูมิ" กับ "ชาติภูมิ"

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น กับ ประวัติศาสตร์แห่งชาติ". *คอลัมน์ ภูมิสังคมวัฒนธรรม*

(<http://gotoknow.org/blog/salee/52525>)

⁸ ผศ.ดร.วรชัย วิริยะภรณ์. "สังเขปโบราณคดีเบื้องต้น". *เอกสารประกอบการศึกษาวิชาโบราณคดีเบื้องต้น*, 2544.

⁹ อภรณ์ สุนทรวาท ณรงค์ เทียมเมฆ. "ไทยมอญ". *หนังสือพิมพ์หลักเมือง (อี.นิวส์)*. วันที่ 13 สิงหาคม 2551. (www.lukmuang.net)

วิเคราะห์ข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ เพื่อให้ทราบสถานภาพปัจจุบันทางด้านชุมชน วัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น ศักยภาพทางสังคม การมีส่วนร่วมของประชาชนในแต่ละท้องถิ่น เป็นต้น

4. การตีความข้อมูล

โดยการประเมินผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งปฐมภูมิ และทุติยภูมิ เพื่อนำมาประเมินศักยภาพความเป็นไปได้ของการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ความเป็นไปได้ของการท่องเที่ยวโดยชุมชน และความเป็นไปได้ในการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชุมชน

5. การนำเสนอรายงานผลการศึกษา

นำเสนอผลการศึกษาตลอดจนข้อเสนอแนะ ในรูปแบบของรายงานการวิจัย ตลอดจนการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ในรูปแบบอื่น ๆ ที่เหมาะสม

ระยะเวลาในการทำงานวิจัย

การทำงานวิจัยครั้งนี้ มีระยะเวลาทำการวิจัย 2 ปี และมีแผนการดำเนินงานตลอด

โครงการ ดังนี้

กิจกรรม/ขั้นตอนการดำเนินงาน		ระยะดำเนินการ																														
		ปีที่ 1												ปีที่ 2																		
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12							
1	วางแผนและรวบรวมข้อมูล ทุติยภูมิ	←————→																														
2	เก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ					←————→																										
3	วิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัย																←-----→															
4	เขียนรายงานการวิจัย																				←-----→											

หมายเหตุ : ←————→ หมายถึง ระยะดำเนินการของโครงการ

←-----→ หมายถึง โครงการดำเนินการต่อเนื่อง

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

โครงการศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นในพื้นที่ลุ่มน้ำปิง จังหวัดตาก เพื่อการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชุมชน มีการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

- 2.1. แนวความคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น
- 2.2. แนวความคิดเกี่ยวกับศักยภาพทางสังคม
- 2.3. แนวความคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน
- 2.4. แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
- 2.5. แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- 2.6. แนวความคิดเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์
 - 2.6.1. ความรู้เกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ชุมชน
 - 2.6.2. แนวคิดรูปแบบการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน

2.1. แนวความคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น

วัฒนธรรมท้องถิ่น คือ วิถีชีวิต และลักษณะความเป็นอยู่ของประชาชนในแต่ละท้องถิ่นตลอดจน ขนบ-ธรรมเนียมประเพณี ศิลปะต่างๆ การละเล่นพื้นเมือง และหัตถกรรมต่างๆ โดยทั่วไปวัฒนธรรมท้องถิ่นจะมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมเป็นของตนเองเนื่องจากการปรับตัวและมีการพัฒนาวัฒนธรรมให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและสังคมมนุษย์มาแล้ว เป็นอย่างดี

นอกจากนั้นวัฒนธรรมท้องถิ่น ยังมีลักษณะที่ยังคงห่างไกล จากการรับเอาวัฒนธรรมกระแสโลกจากสังคมเมืองใหญ่ ๆ วัฒนธรรมท้องถิ่นหลายแห่งจึงยังคงมีวิถีชีวิตและขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดั้งเดิม และเหมาะสมไว้ใช้ในชีวิตประจำวันอยู่

บุคลากรที่มีส่วนสำคัญต่อการอนุรักษ์ สืบสาน และพัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่น ได้แก่

- 1) บุคคล (ทั้งในท้องถิ่น และคนในชาติ)
- 2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 3) รัฐ (คือหน่วยงานของรัฐทั้งในระดับปฏิบัติและระดับวางแผนการปฏิบัติการ)

ในปัจจุบันวัฒนธรรมท้องถิ่นนับเป็นจุดขายที่สำคัญของการท่องเที่ยวเพราะในสังคมสมัยใหม่ ซึ่งเป็นสังคมอุตสาหกรรม สังคมเมืองมีวิถีชีวิตที่ต้องแข่งขันกันสูงประกอบกับการดำรงชีวิตมีลักษณะแบบแผนซ้ำ ๆ กัน ทำให้คนจากสังคมเมืองต้องการสิ่งที่ดั้งเดิมหรือแปลกไปจากวิถีชีวิตของตนเอง ซึ่งการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจะช่วยตอบสนองต่อความต้องการนี้ได้

2.2. แนวความคิดเกี่ยวกับศักยภาพทางสังคม

ตามนิยามของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ให้ความหมายของคำว่าศักยภาพว่า คือความสามารถในการพัฒนาและการจัดการอย่างถูกต้องเหมาะสม และถ้ามีศักยภาพมากถือได้ว่าเป็นขีดความสามารถสูงสุดในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2542 : 50) ได้เสนอทฤษฎีศักยภาพในการพัฒนาและการแพร่กระจาย โดยกล่าวว่า ชุมชนใดที่มีความเจริญจะต้องมีปัจจัยที่ก่อให้เกิดศักยภาพ 6 ประการ จึงมีประพจน์ของทฤษฎี ดังต่อไปนี้

- 1) การพัฒนาของชุมชนใดขึ้นอยู่กับทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนนั้น
- 2) การพัฒนาของชุมชนใดขึ้นอยู่กับทรัพยากรมนุษย์ของชุมชนนั้น
- 3) การพัฒนาของชุมชนใดขึ้นอยู่กับผู้นำของชุมชนนั้น
- 4) การพัฒนาของชุมชนใดขึ้นอยู่กับองค์การทางสังคมของชุมชนนั้น
- 5) การพัฒนาของชุมชนใดขึ้นอยู่กับ การติดต่อกับโลกภายนอกของชุมชนนั้น
- 6) การพัฒนาของชุมชนใดขึ้นอยู่กับระดับการศึกษาของชุมชนนั้น

2.3. แนวความคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น เป็นเป้าหมายสำคัญได้รับการเน้นให้มีในกระบวนการท่องเที่ยวแนวใหม่ เป็นพื้นฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืนในองค์กรรวมของระบบ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544 : 1) การมีส่วนร่วมยังก่อให้เกิดการเรียนรู้ถึงศักยภาพของสมาชิกในสังคม ซึ่งมีความสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งของสังคม และเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นว่าประชาชนในท้องถิ่นสามารถแก้ไขปัญหาท้องถิ่นได้โดยไม่ต้องรอความช่วยเหลือจากปัจจัยภายนอก ประชาชนท้องถิ่นในอันที่จะมีบทบาทในการกำกับ ดูแล และควบคุมการท่องเที่ยวได้มากขึ้น และสามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรี

การมีส่วนร่วมของผู้คนที่อยู่ร่วมกันในสังคมนั้นเป็นโอกาสและช่องทางที่สำคัญยิ่งในการก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน จนมีการลงมือทำกิจกรรมร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และทำความเข้าใจกันบนความแตกต่างหลากหลาย ตั้งแต่ความแตกต่างหลากหลายของกลุ่มคนในเรื่องวัย เพศ เชื้อชาติ ศาสนา ความเชื่อ การศึกษา อาชีพ ฐานะ จนถึงความด้อยโอกาสในลักษณะต่างๆ กัน นอกจากนั้นยังเกิดการเรียนรู้ระหว่างกันผ่านความแตกต่างของพื้นที่ดำเนินชีวิต ตั้งแต่สภาพแวดล้อม วิถีชีวิตและสภาพปัญหา รวมทั้งเกิดความเข้าใจ ความเชื่อมโยงและการพึ่งพาอาศัยกันระหว่างพื้นที่ดำเนินชีวิตด้วยกัน รวมทั้งยังเห็นคุณค่าของการพึ่งพาอาศัยกันและกัน

ประชาชนในชุมชนพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญต่อการท่องเที่ยวอย่างมาก เนื่องจากประชาชนเป็นเจ้าของท้องถิ่น สามารถเป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงกับหน่วยงานของรัฐ หรือ

เอกชนที่เกี่ยวข้องในกระบวนการท่องเที่ยวระดับต่างๆ ได้ ความรู้สึกเป็นเจ้าของท้องถิ่นของสมาชิกทุกคน ซึ่งมีความรัก ความหวงแหน พึ่งพิง และใช้ประโยชน์ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวอยู่แล้วนี้ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดการพัฒนาแบบยั่งยืนแก่ทรัพยากรการท่องเที่ยวได้

2.4. แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้นิยามความหมายของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีสาระสำคัญดังนี้

- 1) แหล่งท่องเที่ยวที่จะส่งเสริมและพัฒนาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ควรเป็นพื้นที่ธรรมชาติที่มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม และอาจรวมไปถึงแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณคดีและวัฒนธรรมที่ปรากฏในพื้นที่ธรรมชาติด้วย
- 2) การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นการท่องเที่ยวที่ทุกฝ่ายมีความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมธรรมชาติและระบบนิเวศ โดยเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลาย หรือทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม
- 3) การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เน้นให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัส หรือมีประสบการณ์กับสภาพแวดล้อมธรรมชาติโดยตรง และเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษา เรียนรู้สภาพแวดล้อมธรรมชาติ ซึ่งนอกจากจะได้รับความพึงพอใจแล้ว ยังจะเป็นการเสริมสร้างจรรยาบรรณด้านสิ่งแวดล้อมเชิงบวกด้วย
- 4) การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จะต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ให้ประโยชน์กลับคืนสู่ธรรมชาติ และการอนุรักษ์ธรรมชาติ ในขณะที่เดียวกันจะเอื้อประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม
- 5) การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จะมุ่งเน้นที่คุณค่าของธรรมชาติ หรือลักษณะเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว ไม่ใช่เน้นที่การเสริมแต่งหรือการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ

หลักการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

- 1) เป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมทางสภาพแวดล้อม
- 2) ก่อให้เกิดประโยชน์ในระยะยาวแก่ทรัพยากรชุมชนท้องถิ่น และอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว
- 3) สนับสนุนให้นักท่องเที่ยวมีความรับผิดชอบทั้งด้านคุณธรรม และพฤติกรรมที่มีต่อสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ

- 4) ในการสร้าง หรือ จัดการใดๆ ควรยอมรับในข้อจำกัดของสภาพแหล่งท่องเที่ยวตามลักษณะที่เป็นอยู่
- 5) ในการวางแผน ตัดสินใจ และการดำเนินงานตลอดจนการควบคุม ควรให้คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมมากที่สุด
- 6) ผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์การท่องเที่ยวให้มีคุณภาพยั่งยืน
- 7) มีการจัดการและควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม และไม่เกินความสามารถของชุมชนท้องถิ่น

2.5. แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชน(Community – Based Tourism) หมายถึงการท่องเที่ยวที่ชุมชนเป็นผู้ดำเนินการ ตั้งอยู่บนฐานคิดที่ว่าชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรและเป็นผู้มีส่วนได้เสียจากการท่องเที่ยว นำเอาทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีอยู่ในท้องถิ่น ทั้งด้านธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี รวมทั้งวิถีชีวิต ความเป็นอยู่และวิถีการผลิตของชุมชนมาใช้เป็นปัจจัย หรือต้นทุนสำคัญในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม รวมทั้งมีการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน ไปถึงคนรุ่นหลาน

ชุมชนแต่ละแห่งล้วนมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับฐานทรัพยากรท่องเที่ยวที่ชุมชนนั้นมีอยู่ บางชุมชนมีทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติ อันได้แก่น้ำตก ป่าเขา ลำเนาไพร รวมทั้งสัตว์ป่าที่อาศัยอยู่หลายชนิด บางชุมชนมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่และวิถีการผลิตที่เอื้อต่อการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว สามารถนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับนักท่องเที่ยวที่มาเยือนได้เป็นอย่างดี

2.6. แนวความคิดเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์

พิพิธภัณฑ์ หมายถึง สถาบันที่จัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เกิดความรู้และเอื้อประโยชน์ให้ทั่วถึงแก่บุคคลต่างๆ ในสังคมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการดำเนินงานดังกล่าว พิพิธภัณฑ์จึงต้องพัฒนาการทำงานภายในพิพิธภัณฑ์เอง โดยการเพิ่มพูนประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากร ปรับปรุงคุณภาพและแนวคิดเพื่อหารูปแบบใหม่ๆ ในการจัดแสดงและจัดกิจกรรมของพิพิธภัณฑ์ พัฒนาการผลิตสื่อที่เหมาะสม ในเวลาเดียวกันก็พยายามสร้างเครือข่ายในการดำเนินงานกับหน่วยงานอื่นนอกพิพิธภัณฑ์ เช่น สถาบันการศึกษา สถาบันการท่องเที่ยว สมาคม สโมสร เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้มาใช้ประโยชน์จากพิพิธภัณฑ์อย่างเต็มที่ ทั้งในด้านความรู้และความเพลิดเพลิน สมกับเป็นสถาบันที่มีคุณค่าสถาบันหนึ่งของสังคม

2.6.1. ความรู้เกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ชุมชน

พิพิธภัณฑ์ชุมชน เป็นพิพิธภัณฑ์ที่ตั้งอยู่ในชุมชนซึ่งอาจเกิดขึ้นจากชาวบ้านหรือคนในชุมชนร่วมแรงร่วมใจกันสร้างขึ้น หรือเกิดจากหน่วยงานองค์กรท้องถิ่น เช่น อบต. วัด หรือ โรงเรียนดูแลอยู่ เป็นสถานที่เก็บข้อมูลความรู้เกี่ยวกับชุมชน ทั้งในเรื่องของประวัติความเป็นมาของชุมชน วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิต ตลอดจนภูมิปัญญาของชุมชนนั้นๆ ดังนั้นพิพิธภัณฑ์ชุมชนจึงนับเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่จะช่วยอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตของ ชุมชนแต่ละท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไป และยังเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มี คุณค่าให้กับบุคคลอื่นๆ อีกด้วย

พิพิธภัณฑ์ชุมชนสำคัญอย่างไร

๑. ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ
๒. เกิดความสามัคคีในชุมชน ช่วยให้ผู้คนทุกวัยหันกลับมาช่วยกันทำกิจกรรมร่วมกัน
๓. อนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม
๔. ส่งเสริมการท่องเที่ยวหากทำได้ดีพิพิธภัณฑ์ชุมชนอาจเป็นจุดดึงดูดการท่องเที่ยวได้
๕. เป็นแหล่งเรียนรู้แก่ทุกคนอาจช่วยให้คำตอบแก่ปัญหาบางประการที่เคยเกิดขึ้นมาแล้ว

ตัวอย่างเช่น ประวัติการเกิดธรณีพิบัติ และการเกิดขึ้นมิในภาคใต้ เพื่อให้เกิดการแก้ไข หรือ แนวปฏิบัติที่เหมาะสมกับคนปัจจุบัน

แนวทางการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ชุมชน

การดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ชุมชนก็คือ การบอกกล่าวถึงความเป็นตัวตนของชุมชนนั้นๆ จากอดีตจนถึงปัจจุบัน โดยเนื้อหา หรือเรื่องราวที่จะนำมาจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ชุมชนแต่ละแห่งนั้น จะไม่เหมือนกัน แต่ทั้งนี้อาจจะกำหนดออกเป็นหัวเรื่องการนำเสนอออกได้เป็น 5 หัวเรื่อง คือ

1. ลักษณะทางภูมิศาสตร์ ที่ตั้ง สภาพทั่วไป การปกครอง ทรัพยากร และข้อมูลทั่วไปของชุมชนนั้น
2. ประวัติความเป็นมา และข้อมูลทางโบราณคดี และประวัติศาสตร์ของชุมชนนั้น
3. ข้อมูลทางวัฒนธรรมของชุมชน ในทุกด้าน อาทิเช่น กลุ่มชาติพันธุ์ / ภาษา / การแต่งกาย / อาหาร / สันทนาการ/ ระบบครอบครัว เครือญาติ/ ประเพณีและจารีต/ ความเชื่อ/ภูมิ-ปัญญาท้องถิ่น / ผู้รู้ของชุมชน / เป็นต้น
4. เหตุการณ์สำคัญของชุมชน รวมทั้งบุคคลสำคัญของชุมชน
5. สิ่งสำคัญต่างๆ ของชุมชน เช่น สถานที่สำคัญของชุมชน ทั้งสถานที่สำคัญทางโบราณคดี และประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวทางเกษตรกรรม เป็นต้น สินค้าพื้นเมืองที่โดดเด่น รวมทั้งกิจกรรม หรือประเพณีอันเป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่น

การศึกษารวบรวมข้อมูลของชุมชนในหัวเรื่องต่างๆ เหล่านี้ แหล่งข้อมูลที่สำคัญก็คือคนในชุมชนนั่นเอง ข้อมูลที่ได้ถือว่าเป็นความรู้อันมีคุณค่าเป็นอย่างยิ่ง เมื่อนำมาประกอบกับการจัดแสดงโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และสิ่งของสะสมของชุมชน ที่ได้ทำการแยกแยะ และจัดแสดงพร้อม ข้อมูลของวัตถุที่ถูกต้อง พิพิธภัณฑ์ชุมชนแห่งนั้นย่อมเป็นพิพิธภัณฑ์ที่เป็นแหล่งเรียนรู้อย่างแท้จริง

2.6.2. แนวคิดรูปแบบการจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ชุมชน

การจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์นั้น มีการนำเสนอผ่านการจัดนิทรรศการซึ่งกษพร หัสดิน (สำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ, ไม่ระบุปีพิมพ์) ได้เสนอรูปแบบของนิทรรศการไว้ 3 รูปแบบ ดังนี้

1. นิทรรศการที่เน้นวัตถุ (Object-based Exhibition) เป็นนิทรรศการที่เน้นการจัดแสดงวัตถุเป็นหลักสำคัญ นิยมจัดในพิพิธภัณฑ์ศิลปะทั่วไป อาจเป็นการจัดแสดงวัตถุนั้นในลักษณะที่แสดงความงามและความสำคัญของวัตถุ หรือเป็นการจัดแสดงให้เห็นความเป็นมา ความสัมพันธ์ ความเกี่ยวข้องของวัตถุที่มีต่อปัจจัยภายนอก เช่น ศาสนา สังคม วัฒนธรรม หรือคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ เป็นต้น

2. นิทรรศการที่เน้นการปฏิสัมพันธ์กับผู้เข้าชม (Interactive Exhibition) เป็นนิทรรศการที่ต้องการการมีส่วนร่วมของผู้ชม อาจเป็นนิทรรศการที่อธิบายให้เห็นขั้นตอนของกิจกรรมต่าง ๆ โดยผู้ชมจะสามารถทราบขั้นตอนเหล่านั้นด้วยการทดลอง และต้อง สัมผัส และเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านสื่อที่จัดเตรียมไว้

3. นิทรรศการที่เน้นเนื้อหา (Topic Exhibition) เป็นนิทรรศการที่เดินเรื่องโดยอาศัยการถ่ายทอดเรื่องราวและเนื้อหาที่ต่อเนื่องกันในแต่ละส่วนผ่านการเขียนบท เช่นเดียวกับการเขียนบทภาพยนตร์ สารคดี หรือละครเวที เนื่องจากเนื้อหาที่เป็นนามธรรมไม่อาจแทนด้วยวัตถุ หรือสื่อประเภทใดประเภทหนึ่งแต่เพียงอย่างเดียว แต่เป็นการบอกเล่าผ่านสื่อที่แตกต่างหลากหลาย เพื่อให้เห็นภาพรวมของเนื้อหาทั้งหมดในลักษณะที่เป็นหนึ่งเดียว

การจัดนิทรรศการ ทั้ง 3 รูปแบบสามารถใช้ร่วมกันได้ โดยไม่จำเป็นต้องจัดเพียงรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งเท่านั้น

สำหรับการแบ่งประเภทของการจัดนิทรรศการนั้น จิรา จงกล (จิรา จงกล, ไม่ระบุปีที่พิมพ์) ได้แบ่งไว้ 2 ประเภท สรุปได้ดังนี้

1. การจัดแสดงถาวร (Permanent Exhibition) ได้แก่ การจัดห้องแสดงแต่ละห้องเป็นการถาวร หรือเป็นการตั้งแสดงไว้เป็นประจำ การจัดแสดงถาวรไม่ได้หมายความว่า จะไม่มีการเปลี่ยนแปลงเลย แต่จะมีการแก้ไขปรับปรุงตกแต่งใหม่เป็นครั้งคราว แต่ละห้องจัดแสดงไม่ต่ำกว่า 5 ปี จึงเปลี่ยนแปลงปรับปรุงใหม่ครั้งหนึ่ง

2. การจัดแสดงชั่วคราว (Temporary Exhibition) หรือการจัดแสดงหมุนเวียน (Changing Exhibition) เป็นห้องจัดแสดงที่จัดไว้ชั่วคราว แต่ละเรื่องชั่วคราวระยะเวลาสั้น ๆ แล้วเปลี่ยนเรื่องอื่นใหม่หมุนเวียนกันไป เพื่อชักจูงความสนใจแก่ชุมชน ในกรณีที่พิพิธภัณฑ์สถานได้รวบรวมสิ่งของเข้าใหม่เป็นจำนวนมาก ก็นำออกจัดแสดงชั่วคราวเร้าความสนใจและให้ความรู้ในเรื่องวัตถุที่ได้มาใหม่ ระยะเวลาของการจัดแสดงชั่วคราวเป็นระยะเวลาสั้นประมาณ 1-2 เดือน

บทที่ 3

ข้อมูลทั่วไปและวัฒนธรรม

งานวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัย ได้มีขอบเขตการศึกษา 4 อำเภอในจังหวัดตาก ดังนี้ อำเภอเมืองตาก อำเภอสามเงา อำเภอบ้านตาก และอำเภอวังเจ้า พบว่ามีข้อมูลทั่วไปและวัฒนธรรมที่มีความสำคัญอยู่เป็นจำนวนมาก ในการอธิบายบทที่ 3 นี้ คณะผู้วิจัย ได้นำเสนอข้อมูลของความเป็นมาของจังหวัดตากอย่างกว้าง ๆ ก่อนเพื่อให้ทราบภาพรวมโดยเบื้องต้น จากนั้นจึงจะดำเนินการแยกข้อมูลออกในแต่ละอำเภอเพื่อเจาะลึกในแต่ละตำบลต่อไป

ตากเป็นจังหวัดที่มีประวัติความเป็นมาที่เก่าแก่ ยาวนาน โดยมีหลักฐานการตั้งถิ่นฐานของคนมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ในสมัยประวัติศาสตร์อำเภอเมืองตากก็มีความสำคัญทั้งในส่วนองประวัติศาสตร์ชาติ และประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

แผนที่แสดงที่ตั้งและอาณาเขตจังหวัดตาก

เครื่องหมายประจำจังหวัด

ชื่อเดิมทางประวัติศาสตร์

พิกัดภูมิศาสตร์

พื้นที่

พระรูปสมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงช้างเหนือครุฑหลังน้ำสโณทก
เมืองตาก

ละติจูด 15 องศา 50 ลิปดา 26ฟิลิปดาเหนือ

ลองจิจูด 99 องศา 07 ลิปดา 22 ฟิลิปดาตะวันออก

16,406.65 ตารางกิโลเมตร

ระยะทางจากกรุงเทพฯ	426 กิโลเมตร โดยทางรถยนต์
เขตการปกครอง	8 อำเภอ 1 กิ่งอำเภอ ได้แก่ 1.อำเภอเมืองตาก 2. อำเภอบ้านตาก 3. อำเภอสามเงา 4. อำเภอแม่สอด 5. อำเภอแม่ระมาด 6. อำเภอท่าสองยาง 7. อำเภออุ้มผาง 8. อำเภอพบพระ
คำขวัญประจำจังหวัด	9. กิ่งอำเภอวังเจ้า ธรรมชาติน่าชมน ภูมิพลเชื่อนิ่งใหญ่ พระเจ้าตากเกรียงไกร เมืองไม้และป่างาม

ประวัติความเป็นมาของเมืองตาก

ประวัติของเมืองตากในอดีตมีปรากฏในตำนานพื้นเมืองของล้านนา คือ พงศาวดารเหนือตามตำนานกล่าวว่าเมืองตากในอดีตตั้งอยู่ที่บริเวณอำเภอบ้านตากในปัจจุบัน โดยเป็นเมืองที่มีชาวมอญอยู่มาก่อน หลังจากนั้นจึงได้มีกลุ่มชนชาติไทยอพยพจากลุ่มน้ำแยงซีเกียงตอนใต้ ลงมาตามแนวลำน้ำแดง (ลำน้ำสาละวิน) มีพวกหนึ่งได้ข้ามลำน้ำสาละวิน ผ่านลุ่มน้ำเมยหรือแม่น้ำตองยิ่นเข้ามาทางช่องเขาด้านอำเภอแม่สอดและมาถึงบริเวณที่ปัจจุบันเรียกว่า “เมืองตาก” ผู้นำกลุ่มคนไทยที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานที่เมืองตากในยุคนั้น ได้ตั้งตนเป็นกษัตริย์ปกครองสืบทอดต่อเนื่องกันมาจนถึงปี พ.ศ. 560 ในสมัยพระเจ้าสักคำ ซึ่งเป็นกษัตริย์เมืองตากที่ยิ่งใหญ่มาก มีอาณาเขตที่อยู่ในอำนาจแผ่ไปจนจรดทะเลอันดามัน ในสมัยนั้นเมืองตากมีการค้าขายกับต่างประเทศไปจนถึงประเทศอินเดีย ในพงศาวดารเหนือยังได้กล่าวอีกว่าเมืองตากคงจะเสื่อมลงในช่วงพุทธศตวรรษที่ 10 ในสมัยของพระยาภาววรรณดิศซึ่งได้ย้ายไปสร้างราชธานีขึ้นใหม่ที่เมืองละโว้

จากนั้นเมืองตากก็ถูกทิ้งร้างไป จนถึงราว พ.ศ.1176 ทางแคว้นหริภุญไชย หรือลำพูนได้อัญเชิญพระนางจามเทวี พระราชธิดาแห่งกรุงละโว้ขึ้นไปปกครอง ระหว่างการเสด็จทางชลมารคโดยผ่านทางแม่น้ำปิง พระนางจามเทวีได้เสด็จผ่านบริเวณเมืองตากเก่า และได้พบร่องรอยของกำแพงเมือง และบ้านเมืองแต่เดิม พระนางจึงโปรดให้สร้างเมืองขึ้นใหม่ให้ชื่อว่า “เมืองตาก”

เมืองตากปรากฏชื่อในประวัติศาสตร์ไทยอย่างชัดเจนในสมัยอาณาจักรสุโขทัย ในศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงมหาราชซึ่งโปรดให้จารึกไว้ในพ.ศ. 1826 ได้กล่าวถึงในรัชสมัยของพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ ซึ่งเป็นพระราชบิดาของพระองค์ว่า เมื่อพ.ศ. 1805 ขุนสามชนเจ้าเมืองฉอดได้ยกทัพมาประชิดเมืองตาก ซึ่งเป็นเมืองชายแดนของกรุงสุโขทัย พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ทรงจัดกองทัพออกไปรบ โดยมีพระองค์ซึ่งเป็นพระราชโอรสองค์เล็ก ในขณะที่พระชนมายุได้เพียง 19 พรรษา ติดตามไปด้วยกองทัพทั้งสองฝ่ายปะทะกันที่บริเวณเชิงคอยนอกเมืองตากประมาณกิโลเมตรเศษ พระองค์ได้ทรงช่วยพระราชบิดาในการรบโดยทรงกระทำยุทธหัตถี หรือชนช้างกับขุนสามชน ขุนสามชนสู้ไม่ได้แตกพ่ายไป

นอกจากหลักฐานทางจารึกซึ่งเป็นจารึกหลักที่ 1 ของไทยแล้ว ยังปรากฏหลักฐาน โบราณสถาน ซึ่งเป็นเจดีย์ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์อันเป็นลักษณะที่สำคัญของศิลปะในสมัยสุโขทัยปรากฏอยู่ด้วย ปัจจุบันเจดีย์ยุทธหัตถีนี้อยู่ที่วัดพระบรมธาตุ ในเขตอำเภอบ้านตาก ห่างจากตัวเมืองไปทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำปิงราว 31 กิโลเมตร

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าเมืองตากเดิมนั้นตั้งอยู่บริเวณอำเภอบ้านตากในปัจจุบัน ต่อมาในสมัยสมเด็จพระมหาธรรมราชา หรือพระเจ้าลิไทจึง ได้ย้ายเมืองตากลงมาทางตอนใต้ตามลำน้ำปิง ซึ่งอยู่ในเขตตำบลปามะม่วง อำเภอเมืองตากในปัจจุบัน

ในสมัยอาณาจักรสุโขทัยเมืองตากเป็นเมืองที่มีความสำคัญในฐานะเป็นเมืองหน้าด่านทางฝั่งตะวันตกของกรุงสุโขทัย เพราะนอกจากจะเป็นเมืองที่ป้องกันทัพจากพม่าแล้ว ยังเป็นเมืองที่ช่วยปกป้องทัพของกรุงศรีอยุธยาที่จะยกมาจากทางใต้อีกด้วย

ในสมัยกรุงศรีอยุธยาเมืองตากก็ยังคงเป็นเมืองหน้าด่านสำหรับป้องกันกองทัพพม่าที่จะยกเข้ามาทางด่านแม่ละเมา และยังเป็นเมืองที่กองทัพไทยใช้เป็นชุมชุมพลในเวลา ที่จะยกทัพไปตีเมืองเชียงใหม่ ซึ่งในขณะนั้นยังคงเป็นเมืองสำคัญของอาณาจักรล้านนาอีกด้วย สมเด็จพระนารายณ์มหาราช และพระบาทสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี หรือพระเจ้าตากสินมหาราชได้เสด็จมาชุมนุมกองทัพที่เมืองตากนี้ทุกพระองค์

เมื่อครั้งสมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงประกาศอิสรภาพจากพม่า ณ เมืองแครง และทรงยกทัพกลับราชอาณาจักรไทย พระองค์ทรงเดินทัพผ่านดินแดนเมืองตากเป็นแห่งแรก

ในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชเมื่อพระองค์ทรงนำทัพไปตีหัวเมืองฝ่ายเหนือ โปรดให้ชุมนุมพักทัพที่เมืองตาก และยังได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างวัดที่เมืองนี้อีกด้วย ปัจจุบันคือวัดพระนารายณ์ ตั้งอยู่บริเวณเชิงสะพานกิตติขจรในปัจจุบัน

เมืองตากมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของชาติไทยเป็นอย่างมากในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย ในรัชกาลสมเด็จพระที่นั่งสุริยamarinทร์ หรือสมเด็จพระเจ้าเอกทัศ (พ.ศ.2301-2310) ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มหาดเล็กกราบรายงานผู้มีนามเดิมว่า “สิน” เป็นข้าหลวงเชิญห้องตราราชสีห์ไปชำระความหัวเมืองฝ่ายเหนือ ต่อมาจึงโปรดเกล้าฯ ให้เป็นหลวงยกกระบัตรเมืองตาก แล้วเลื่อนขึ้นเป็นปลัดเมืองตาก ต่อมาเข้าเมืองตากถึงแก่กรรมลงจึงโปรดเกล้าฯ ให้เป็นพระยาตาก เจ้าเมืองตาก

พระยาตาก (สิน) ได้สร้างตำหนักเรียกว่า ตำหนักสวนมะม่วง ซึ่งในปัจจุบันนี้ยังคงอยู่ในตำบลปามะม่วง อำเภอเมืองฯ อยู่ทางฝั่งตะวันตก (ฝั่งขวา) ของแม่น้ำปิง ตรงข้ามศาลากลางจังหวัดตากในปัจจุบัน

ในปี พ.ศ. 2308 พม่าได้นำกองทัพมาตีกรุงศรีอยุธยาพระยาตาก ได้มาช่วยทำการสู้รบกับข้าศึก ด้วยความเข้มแข็ง มีความดีความชอบมาก จึงโปรดให้เลื่อนตำแหน่งขึ้นเป็นพระยาวชิร-ปราการ ผู้สำเร็จราชการ เมืองกำแพงเพชร แต่ยังมีทันได้ออกไปครองเมืองด้วยดีติดพันกับ การทำศึกกับพม่า อยู่ ระหว่างที่ปฏิบัติหน้าที่ป้องกันกรุงศรีอยุธยาอยู่นั้นพระยาวชิรปราการ (สิน) ทำการสู้รบอย่าง เข้มแข็งและสามารถ รบชนะพม่าหลายต่อหลายครั้งก็ตามแต่ก็มีสาเหตุที่ทำให้ท่านเกิดความท้อแท้ใจ อันเกิดจากการอ่อนแอของผู้บัญชาการ และขาดการประสานงานที่ดีระหว่างแม่ทัพนายกองต่าง ๆ เช่น

ครั้งแรก พระยาตากคุมทหารออกไปรบนอกเมือง และสามารถทำการรบมีชัย ยึดค่ายจากพม่าได้ แต่ ทางผู้รักษาพระนครไม่ส่งกำลังหนุนออกไปให้ พระยาตากต้องเสียค่ายคืนให้แก่ข้าศึกไปจึงทำให้พระ ยาตากเสียกำลัง ใจในการทำงานเป็นอันมาก

ครั้งที่สอง พระยาตากได้รับบัญชาให้ยกทัพเรือออกไปรบพร้อมกับพระยาเพชรบุรี ครั้นยกออกไปถึง แล้ว พระยาตากเห็นว่าพม่ามีกำลังเหนือมากกว่านัก จึงห้ามพระยาเพชรบุรีมิให้ออกรบแต่พระยา เพชรบุรีไม่เชื่อฟังขึ้นออกรบจนได้ จึงพ่ายแพ้แก่ข้าศึกจนตัวตายในที่รบพระยาตากจึงถูกกล่าวหาว่าทิ้ง ให้พระยาเพชรบุรีเป็นอันตราย

ครั้งที่สาม ก่อนเสียกรุงประมาณ 3 เดือน พม่ายกเข้าปล้นพระนครทางด้านที่พระยาตากรักษาการณ์อยู่ พระยาตาก เห็นเป็นการจวนตัว จึงใช้ปืนใหญ่ยิงขัดขวางโดยมิทันได้ขออนุญาต จากศาลาลูกขุน เสียก่อน จึงถูกฟ้องและถูกชำระโทษแต่หากที่พระยา ตากได้ปฏิบัติราชการมีความชอบมากจึงได้รับการภาคทัณฑ์ไว้

เมื่อพระยาวชิรปราการ (สิน) เล็งเห็นว่าถึงแม้จะอยู่ช่วยรักษาพระนครต่อไปก็คงไม่ก่อให้เกิด ประโยชน์อันใด พม่าก็ตั้งล้อมพระนครกระชั้นเข้ามาทุกขณะจนถึงคูพระนครแล้ว กรุงศรีอยุธยาคงไม่ พ้นเงื้อมมือพม่าเป็นแน่แท้ ไพร่ฟ้าข้าทหารในพระนครก็อดโรยลงมาก เนื่องจากขาดเสบียง อาหาร ทหารไม่มีกำลังใจในการสู้รบ ดังนั้นพระยาวชิรปราการ (สิน) จึงตัดสินใจร่วมกับพระยาพิชัย อาสา พระเชียงเงิน หลวงพรหมเสนา หลวงราชเสน่หา ขุนอภัยภักดี และพรรคพวก รวม 500 คน ยกกำลังออกจากค่ายวัดพิชัย ตีฝ่าพม่าไปทางทิศตะวันออก เวลาค่ำในวันเสาร์ เดือน ยี่ ขึ้น 4 ค่ำ ปีมะจอ พ.ศ. 2309 ตรงกับวันที่ 3 มกราคม พ.ศ. 2309

ครั้นต่อมาเมื่อกรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่าในเดือนเมษายน พ.ศ. 2310 แล้ว พระยาวชิร-ปราการ ได้ รวบรวมกำลังคนได้เพียงพอแล้วก็นำทัพเรือ จากจันทบุรีเข้าขับไล่พม่าออกจากกรุงศรีอยุธยาได้ทั้งหมด หลังจากทีเสียกรุงไปเพียง 7 เดือนเท่านั้น หลังจากนั้นได้ทรงเลือกกรุงธนบุรีเป็นราชธานี เนื่องจากทรง เห็นว่ามีชัยภูมิดี ประกอบกับ กรุงศรีอยุธยาเสียหายหนัก จนยากแก่การบูรณะ ให้เหมือนเดิม ต่อมาในปี

พุทธศักราช 2311 พระองค์ได้ทรงปราบดาภิเษกขึ้นเป็นพระเจ้าแผ่นดิน ทรงพระนามว่า "สมเด็จพระบรมราชาที่ 4" แต่ประชาชนนิยมเรียกว่า "พระเจ้าตากสิน"

สมัยธนบุรี ในปี พ.ศ.2313 สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เสด็จไปได้เมืองพิษณุโลก และเมืองฝาง แล้วทรงจัดการปกครองหัวเมืองเหนือทั้งปวง โดยทรงตั้งเจ้าเมืองไปปกครองเมืองเหนือใหม่ทุกเมือง เมืองตากจึงมีเจ้าเมืองมาปกครอง โดยขึ้นกับเมืองเชียงใหม่ ครั้นนั้นพลเมืองตากคงเหลืออยู่ไม่มากนัก ประมาณ ว่าคงไม่ถึง 1,000 คน

ในปี พ.ศ.2317 เมื่อสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช จะทรงยกกองทัพไปตีเมืองเชียงใหม่อีกครั้งหนึ่ง และในเวลาใกล้ ๆ กันก็ได้รับกับกองทัพพม่า ที่ยกติดตามคร้วมอญเข้ามาทางด่านแม่ละเมา ในครั้งนั้นสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ได้ตรัสสั่งให้พระยากำแพงวิจิตร คุ่มกำลัง 2,000 คน คอยตั้งรับคร้วมอญอยู่ที่บ้านระแหง แขวงเมืองตากทางหนึ่ง และให้พระยายมราช (แขก) คุ่มกำลังไปตั้งซัดค้ำทัพอยู่ที่ท่าดินแดงในลำน้ำไทรโยค คอยรับคร้วมอญที่จะเข้ามาทางด่านเจดีย์สามองค์อีกทางหนึ่ง

เมื่อตีเมืองเชียงใหม่ได้แล้ว ทรงทราบข่าวว่ามีกองทัพพม่ายกล่วงด่านแม่ละเมาเข้ามาในแดนเมืองตาก จึงรีบเสด็จลงมาถึงท่าเมืองตาก ตรัสสั่งให้หลวงมหาเทพ กับจมื่นไวยวรรณาคุ่มทหาร 2,000 คน ยกไปตีกองทัพพม่า พม่าถอยหนีไป มีรับสั่งให้พระยากำแพงวิจิตรรีบยกทัพไปกั้วสกัดตัดหลังกองทัพพม่า ที่ยกตนเข้ามาทางด่านแม่ละเมาให้ถอยหนีไปโดยสิ้นเชิง

ในปี พ.ศ.2318 อะแซห่วนก็ ยกกองทัพมาตีหัวเมืองฝ่ายเหนือของไทย กองทัพพม่าเดินทัพผ่านด่านแม่ละเมา แขวงเมืองตาก เจ้าเมืองตากเห็นว่ากำลังไพร่พลมีน้อย ไม่สามารถต่อสู้กับกองทัพใหญ่ของอะแซห่วนก็ได้ จึงได้อพยพครอบครัวราษฎรหลบหนีออกจากเมืองจากไป กองทัพพม่าจึงยกจากเมืองตากไปทางบ้านด่านลานหอย ตรงไปยังเมืองสุโขทัยและพิษณุโลก

สมัยรัตนโกสินทร์ ในปี พ.ศ.2328 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช พระเจ้าปดุง กษัตริย์พม่า ยกกองทัพมาทำสงครามกับไทย หลายทิศทางเป็นจำนวนถึงเก้าทัพ กองทัพที่เก้ามีชื่อของนรธา เป็นแม่ทัพยกเข้ามาทางด่านแม่ละเมา แขวงเมืองตาก แล้วข้ามฟากไปตั้งอยู่ที่บ้านระแหง เมื่อทราบว่ากองทัพพม่าที่ปากพิงถูกตีแตกถอยไปแล้ว และทราบว่ากองทัพไทยได้ยกขึ้นมาถึงเมืองกำแพงเพชร จึงรีบถอยทัพกลับไปทางด่านแม่ละเมา

หลังสงครามเก้าทัพแล้ว เมืองตากก็ไม่มีเหตุการณ์ร้ายแรงขึ้นอะไรอีก ชาวเมืองตากที่อพยพหนีเข้าศึก ไปก็ค่อย ๆ กลับเข้ามาอยู่ในเมืองตากต่อไปตามเดิม

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย พระองค์มีพระราชดำริเห็นว่า ตัวเมืองตากเดิมเอาแม่น้ำปิงไว้ข้างหลัง ในเวลาถอยทัพย่อมลำบาก จึงโปรดให้ย้ายตัวเมืองตากจากที่เดิมมาตั้งใหม่ที่

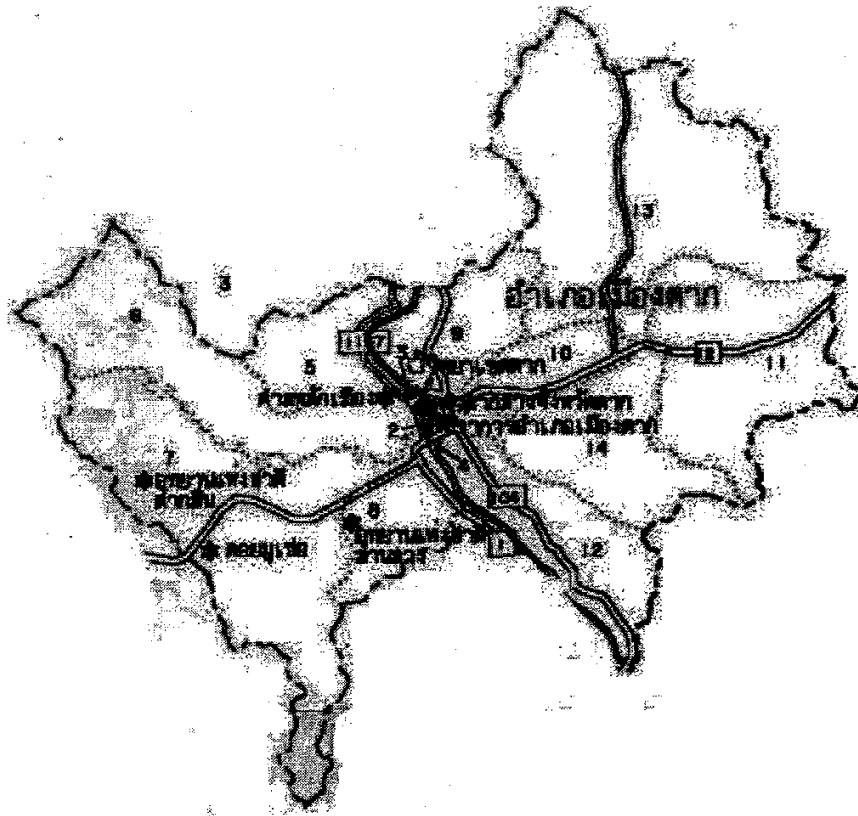
บ้านระแหง ซึ่งอยู่ตรงข้ามกับเมืองตาก ที่บ้านป่ามะม่วง ตัวเมืองใหม่จึงอยู่ทางฝั่งตะวันออก (ฝั่งซ้าย) ของแม่น้ำปิง

กล่าวโดยสรุป จังหวัดตากเป็นจังหวัดที่มีความเป็นมาในประวัติศาสตร์ ควรค่าแก่ความภาคภูมิใจของคนไทย และคนในจังหวัดตากเป็นอย่างยิ่ง เป็นเมืองที่พระมหากษัตริย์ในอดีตได้เสด็จมาชุมนุมกองทัพที่เมืองตากนี้แล้วถึง 4 พระองค์ คือ พ่อขุนรามคำแหงมหาราชทรงชนช้างกับขุนสามชน เจ้าเมืองฉอด สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงประกาศอิสรภาพ ณ เมืองแครง และทรงยกทัพกลับราชอาณาจักรไทยโดยผ่านดินแดนเมืองตากเป็นแห่งแรก สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงนำทัพไปตีหัวเมืองฝ่ายเหนือ และได้สร้างวัดพระนารายณ์ที่เชิงสะพานกิตติขจรปัจจุบัน และสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเคยได้รับพระบรมราชโองการแต่งตั้งเป็นเจ้าเมืองตาก และเป็นผู้กอบกู้เอกราชของชาติไทยจากพม่าเป็นครั้งสุดท้าย ในปัจจุบันได้มีการก่อสร้างศาลหลักเมืองสี่มหาราชขึ้นเพื่อเป็นที่ระลึกถึง และสักการะแก่บุคคลชาวไทยทั่วไป

3.1 อำเภอเมืองตาก

3.1.1 ข้อมูลทั่วไปของอำเภอเมืองตาก

พื้นที่	1,599.356 ตารางกิโลเมตร
ลักษณะภูมิอากาศ	ลักษณะทางภูมิอากาศเป็นแบบมรสุม ร้อนจัดในฤดูร้อน หนาวจัดฤดูหนาว
เขตการปกครอง	14 อำเภอ ได้แก่ 1.ตำบลหนองหลวง 2.ตำบลระแหง 3.ตำบลหัวเดียด 4.ตำบลเชียงเงิน 5.ตำบลหนองบัวเหนือ 6.ตำบลป่ามะม่วง 7.ตำบลแม่ท้อ 8.ตำบลหนองบัวใต้ 9.ตำบลไม้งาม 10.ตำบลน้ำร้อน 11.ตำบลวังประจบ 12.ตำบลวังหิน 13.ตำบลโป่งแดง 14.ตำบลตลุกกลางทุ่ง
คำขวัญประจำอำเภอ	ต้นกระบากใหญ่ ริมน้ำปิงประทับใจ แกรนิต ไม้ แร่เฟลสปาร์

ตำบลระแหง

ประวัติความเป็นมา :

ตำบลระแหงเป็นตำบลในเขตเทศบาล

อาณาเขตตำบล :

ทิศเหนือ ติด ต.เชียงเงิน อ.เมือง จ.ตาก

ทิศใต้ ติด ต.หัวเดียด อ.เมือง จ.ตาก

ทิศตะวันออก ติด ต.วังหิน อ.เมือง จ.ตาก

ทิศตะวันตก ติด ต.หนองบัวใต้ อ.เมือง จ.ตาก

ข้อมูลอาชีพของตำบล :

อาชีพหลัก ทำนา

อาชีพรอง ทำไร่, รับจ้าง

ข้อมูลสถานที่สำคัญของตำบล :

1. วัดเชียงทองล่าง
2. วัดเชียงทองบน
3. วัดชนะสงคราม

ตำบลหนองหลวง

ประวัติความเป็นมา :

ตำบลหนองหลวงอยู่ในเขตเทศบาลเมืองตาก เป็นดินที่อยู่ของชาวมอญเข้ามาในสมัยพระเจ้าตากสินมหาราช อาชีพดั้งเดิมของชาวบ้านทำเครื่องปั้นดินเผา ปัจจุบันเป็นที่น่าเสียดายที่ไม่มีผู้รับการค้าขายทอดกรทำเครื่องปั้นดินเผาเพราะไปประกอบอาชีพอื่น

สภาพทั่วไปของตำบล :

ตำบลหนองหลวงอยู่ติดต่อกับแม่น้ำปิง มีถนนเลียบริมน้ำ ศาลสมเด็จพระเจ้าตากสิน อันเป็นที่เคารพบูชาที่อยู่ที่นี่

อาณาเขตตำบล :

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ต. ไม้งาม

ทิศใต้ ติดต่อกับ ต. ระแหง

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ แม่ท้อ

ทิศตะวันตก ติดต่อกับแม่น้ำปิง

ข้อมูลอาชีพของตำบล :

อาชีพหลัก ทำนา ทำสวน และทำไร่

อาชีพเสริม ทำผลิตภัณฑ์แปรรูปอาหารทางการเกษตร

ข้อมูลสถานที่สำคัญของตำบล :

1.ศาลาสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

2.วัด โบสถ์มณีศรีบุญเรือง

ตำบลเชียงเงิน

ประวัติความเป็นมา :

ตำบลเชียงเงิน เป็นตำบลในเขตเทศบาล จังหวัดตาก

อาณาเขตตำบล :

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลระแหง อำเภอเมือง จังหวัดตาก

ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลหัวเดียด อำเภอเมือง จังหวัดตาก

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลวังหิน อำเภอเมือง จังหวัดตาก

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดตาก

ข้อมูลอาชีพของตำบล :

อาชีพหลัก ทำนา

อาชีพเสริม ทำไร่/รับจ้าง

ข้อมูลสถานที่สำคัญของตำบล :

1. เทศบาลตำบล
2. วัด
3. สถานีอนามัย

ตำบลหัวเคียดประวัติความเป็นมา :

ตำบลหัวเคียด เป็นตำบลในเขตเทศบาล

อาณาเขตตำบล :

- ทิศเหนือ ติด ต.เชียงเงิน อ.เมือง จ.ตาก
 ทิศใต้ ติด ต.ระแหง อ.เมือง จ.ตาก
 ทิศตะวันออก ติด ต.วังหิน อ.เมือง จ.ตาก
 ทิศตะวันตก ติด ต.หนองบัวใต้ อ.เมือง จ.ตาก

ข้อมูลอาชีพของตำบล :

- อาชีพหลัก ทำนา
 อาชีพรอง ทำไร่, รับจ้าง

ข้อมูลสถานที่สำคัญของตำบล :

1. วัดเชียงทองล่าง
2. วัดเชียงทองบน
3. วัดชนะสงคราม

ตำบลหนองบัวเหนือประวัติความเป็นมา :

สมัยก่อนมีหนองน้ำและมีบัวขึ้นเต็มไปหมด ชาวบ้านจึงเรียกกันว่า "บ้านหนองบัวเหนือ" เพราะมีบัวขึ้นเหนือหน้า จึงเรียกกันมาทุกวันนี้

สภาพทั่วไปของตำบล :

ตำบลหนองบัวเหนือ ตั้งอยู่บริเวณทิศตะวันตกเฉียงเหนือของอำเภอเมืองตาก มีเนื้อที่ประมาณ 20,933 ไร่ เป็นที่ราบลุ่มขนานไปกับแม่น้ำปิง

อาณาเขตตำบล :

ทิศเหนือ จรดอำเภอบ้านดง

ทิศใต้ จรดตำบลป่ามะม่วง

ทิศตะวันออก จรดแม่น้ำปิง

ทิศตะวันตก จรด ต.แม่ท้อ

จำนวนประชากรของตำบล :

จำนวนประชากรทั้งสิ้น 4,614 คน ชาย 2,299 คน หญิง 2,315 คน

ข้อมูลอาชีพของตำบล :

อาชีพหลัก ทำสวน

อาชีพเสริม เลี้ยงสัตว์

ข้อมูลสถานที่สำคัญของตำบล :

- 1) วัดหนองต๊อบ
- 2) วัดบ้านเด่น
- 3) วัดปากห้วยไม้งาม
- 4) วัดหนองบัวเหนือ
- 5) โรงเรียนเด่นวิทยา
- 6) โรงเรียนวัดปากห้วยไม้งาม
- 7) โรงเรียนบ้านหนองบัวเหนือ
- 8) สถานีอนามัย

ตำบลไม้งามประวัติความเป็นมา :

ตามคำบอกเล่าสืบต่อกันมาของคนเฒ่าคนแก่ และผู้รู้ในตำบลว่า ในสมัยก่อนมีผู้คนเข้ามาตั้งบ้านเรือนอาศัยอยู่ริมฝั่งแม่น้ำปิงจนกระทั่งในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชการที่ 5 ทรงเสด็จเยี่ยมเยียนราษฎรในหมู่บ้านนี้ ได้มีราษฎรชายเชื้อสายมอญคนหนึ่งซึ่งเป็นราษฎรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านนี้ ชื่อว่า นายหม่องอู่แดง ได้นำ ไม้เท้าซึ่งเป็น ไม้ที่มีความสวยงามมาก ขึ้นทูลเกล้าถวายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นที่พอพระราชหฤทัยของพระองค์เป็นอย่างยิ่ง ทรงแต่งตั้งให้ นายหม่อง อู่แดง เป็นขุนพันักษ์ โสภณพฤกษ์ ซึ่งแปลว่า ไม้งาม หรือ ไม้ดี ปกครองหมู่บ้านและต่อมาได้มีประกาศแบ่งการปกครองออกเป็นตำบล โดยขุนพันักษ์ โสภณพฤกษ์ ได้เป็นกำนันคนแรกของตำบลและ ได้ตั้งชื่อตำบลว่า "ตำบลไม้งาม" ตามนามของขุนพันักษ์ โสภณพฤกษ์ มาจนทุกวันนี้

สภาพทั่วไปของตำบล :

เป็นที่ราบเชิงเขา ลาดเอียงจากด้านทิศตะวันออก ไปตามทิศตะวันตกตามลำน้ำปิง

อาณาเขตตำบล :

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ต.สมอคอน อ.บ้านตาก จ.ตาก
 ทิศใต้ ติดต่อกับ ต.น้ำร้อน อ.เมือง จ.ตาก
 ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ต.โป่งแดง อ.เมือง จ.ตาก
 ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ต.หนองบัวเหนือ อ.เมือง จ.ตาก

จำนวนประชากรของตำบล :

จำนวนประชากรทั้งสิ้น 8,906 คน เป็นชาย 4,358 คน เป็นหญิง 4,548 คน

ข้อมูลอาชีพของตำบล :

อาชีพหลัก ทำนา ทำสวน
 อาชีพรอง ทำผลิตภัณฑ์จากนุ่น

ข้อมูลสถานที่สำคัญของตำบล :

1. วัดวังม่วง
2. วัดเกาะตาเถียร(หอไตร, หอนันท)
3. หอระฆังพระวิหารวัดไผ่งามหลวง
4. เขาลำหิน, รอยพระพุทธรบาท วัดเขาลำ
5. สวนสาธารณะหนองหลวง

ตำบลโป่งแดงประวัติความเป็นมา :

เมื่อประมาณ 200 ปีมาแล้ว มีชาวบ้านอพยพมาจากตำบลน้ำร้อนแล้วมาอยู่รวมกัน โดยตั้งบ้านเรือนแถวบริเวณบ้านโป่ง ต่อมาจึงตั้งเป็นหมู่บ้าน เรียกว่า บ้านโป่งแดง เพราะพื้นดินแถบนั้นเป็นดินแดง ต่อมาเมื่อมีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นก็แยกออกเป็นหมู่บ้าน และต่อมาจึงแยกเป็นตำบลโป่งแดง มีนายเข้ม สืบปาน เป็นกำนันคนแรก ของตำบลโป่งแดง

สภาพทั่วไปของตำบล :

เป็นพื้นที่ค่อนข้างราบ และลูกคลื่นลอนลาดถึงลอนชันพื้นที่ค่อนข้างราบอยู่สองฝั่งคลองขยางในแนวทิศเหนือ-ใต้ มีเทือกเขาสูงด้านตะวันตกเฉียงเหนือ และทางตะวันออกมีคลองธรรมชาติที่สำคัญ คือ คลองขยาง

อาณาเขตตำบล :

ทิศเหนือ ติดกับอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก

ทิศใต้ ติดกับตำบลน้ำร้อน และตำบลวังประจวบ อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก

ทิศตะวันออก ติดกับอำเภอลานหอย จังหวัดสุโขทัย

ทิศตะวันตก ติดกับตำบลไม้งาม อำเภอเมืองตาก และอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก

ข้อมูลอาชีพของตำบล :

อาชีพหลัก ทำนา ทำสวน/ทำไร่

อาชีพเสริม เลี้ยงโค ประมง

ข้อมูลสถานที่สำคัญของตำบล :

1. องค์การบริหารส่วนตำบล

2. วัด/สำนักสงฆ์

3. โรงเรียน

ตำบลน้ำร้อนประวัติความเป็นมา :

ตำบลน้ำร้อน แต่เดิมเป็นตำบลใหญ่ ต่อมาได้มีการแยกออกเป็น ต.วังประจวบ และ ต.ตลุกกลางทุ่ง ปัจจุบันแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 9 หมู่บ้าน โดยหมู่บ้านเป็นหลัก ได้แก่ บ้านน้ำร้อน หมู่ที่ 4 ต่อมาได้เกิดไฟไหม้ หมู่บ้านน้ำร้อน ราษฎรจึงอพยพไปตั้งหลักแหล่งใหม่ จนเป็นหมู่บ้านในปัจจุบัน ที่มาของชื่อ "น้ำร้อน" เดิมชื่อ "น้ำซึม" เนื่องจากในสมัยก่อนบริเวณหมู่บ้านจะมีน้ำซึมจากผิวดินตลอดปี ต่อมาการเรียกชื่อ ได้ผิดเพี้ยนไปจนกลายเป็น "น้ำร้อน" และได้เรียกต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

สภาพทั่วไปของตำบล :

มีลักษณะเป็นลูกกลอนลาด มีที่ราบบริเวณ ลำคลองทางตอนใต้ของตำบล เหมาะสำหรับทำนา ทางตอนเหนือของตำบลเป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ มีภูเขาที่สำคัญ ๆ คือ เขาตะลุ่มใน, เขาตะลุ่มนอก, เขาตากมาก, เขาสามง่าม, เขาลั่นทม ส่วนใหญ่ในฤดูแล้งจะไม่มีน้ำ

อาณาเขตตำบล :

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ต. ไม้งาม และ ต. โป่งแดง อ.เมืองตาก จ.ตาก

ทิศใต้ ติดต่อกับ ต.ตลุกกลางทุ่ง และ ต.วังหิน อ.เมืองตาก จ.ตาก

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ต.วังประจวบ และ ต. โป่งแดง อ.เมืองตาก จ.ตาก

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ต. ไม้งาม และ เขตเทศบาลเมืองตาก จ.ตาก

ข้อมูลอาชีพของตำบล :

อาชีพหลัก ทำนา, ทำสวน/ทำไร่, เลี้ยงสัตว์
 อาชีพเสริม จักสาน, คำน้าพริก, ทำแคบหมู

ข้อมูลสถานที่สำคัญของตำบล :

1. วัดเขาสามง่าม
2. วัดจอมคีรี
3. วัดเขาคันทอง
4. วัดเขาดามาก
5. สำนักงานอัยการจังหวัด
6. สำนักงานสรรพากร
7. ธนาคาร ธกส.
8. หน่วยศึกษานิเทศ
9. กรมทรัพยากรธรณี
10. หน่วยศึกษาพิเศษ
11. ที่ดินจังหวัด
12. ปศุสัตว์อำเภอ
13. นปพ.
14. ค่าย ร.4 พัน 4
15. จังหวัดทหารบกตาก
16. ขนส่งจังหวัดตาก

ตำบลวังหิน

ประวัติความเป็นมา :

จากการบอกเล่า และจดจำต่อ ๆ กันมา เมื่อประมาณ 100 กว่าปีล่วงมาแล้ว พื้นที่ตำบลวังหินเป็นที่รกร้างว่างเปล่า มีลำคลองเล็ก ๆ ไหลผ่านที่ราบลุ่มในฤดูฝน ฝนตกน้ำป่าจะไหลบ่า จากภูเขาตำบลน้ำร้อนไหลลงสู่ตำบลวังหิน และน้ำบางส่วนจะไหลเอ่อล้น ไปที่ราบลุ่มของบ้านวังหิน ต่อมาชาวบ้านเชียงเงิน (บ้านท่าแค) ได้พากันมาจับจองที่ดิน เพราะเห็นว่าที่ดินแถบนี้ เป็นที่ราบลุ่มเหมาะสำหรับทำอาชีพเกษตรกรรม บริเวณบ้านร้าง หรือนาเชียงเงิน บริเวณนี้ตั้งอยู่หลังบ้านวังหิน หมู่ที่ 5 ห่างจากแม่น้ำปิงประมาณ 900 เมตร ต่อมาเห็นว่าที่ดินดังกล่าวอยู่ไกล จากแม่น้ำปิงไม่สะดวกในฤดูแล้ง จึงได้พากันอพยพย้ายมาอยู่บริเวณริมแม่น้ำปิง เมื่อมีประชากรย้ายเข้ามาอยู่มากขึ้น ก็ได้ขยายที่ทำกินออกไปเรื่อยจนเป็นหมู่บ้านใหญ่โตไปจนถึงจังหวัดกำแพงเพชร

สภาพทั่วไปของตำบล :

ตำบลวังหินตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำปิง ซึ่งไหลผ่านตั้งแต่ทิศเหนือจรดทิศใต้ มีถนนพหลโยธินผ่านกลางตำบล สภาพพื้นที่เป็นภูเขา พื้นที่สูง ๆ ต่ำ ๆ มีพื้นที่ราบกว้างขวางเหมาะแก่การทำเกษตรกรรม

อาณาเขตตำบล :

ทิศเหนือ จรด เทศบาลเมืองตาก อ.เมืองตาก จ.ตาก

ทิศใต้ จรด ต.โกสัมพี จ.กำแพงเพชร

ทิศตะวันออก จรด ต.น้ำร้อน ต.ตลุกกลางทุ่ง ต.วังประจบ อ.เมือง จ.ตาก

ทิศตะวันตก จรด แม่น้ำปิง

ข้อมูลอาชีพของตำบล :

อาชีพหลัก ทำนา ทำสวน

ข้อมูลสถานที่สำคัญของตำบล :

- 1) ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลวังหิน
- 2) วัดเขาลาน้ำ
- 3) วัดท่าไม้แดง
- 4) วัดวังศิลาราม

ตำบลท้อประวัติความเป็นมา :

ตำบลแม่ท้อในอดีตดั้งเดิมมีชาวมอญอยู่มาก่อน มีประวัติความเป็นมาเก่าแก่ หลังจากนั้นได้มีกลุ่มชนอพยพมาตั้งถิ่นฐานบริเวณปากลำห้วยที่ไหลลงมาบรรจบกับแม่น้ำปิง ซึ่งในสมัยก่อนในเวลาหน้าฝนจะมีน้ำป่าไหลหลากอย่างแรงลงสู่แม่น้ำปิงจนแม่น้ำปิงท้อ จึงมีการเรียกชื่อต่อ ๆ มาว่า "แม่ท้อ" อันเป็นชื่อตำบลสืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน

สภาพทั่วไปของตำบล :

ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของอำเภอเมืองตาก ห่างจากอำเภอเมืองตาก 2 กม มีเนื้อที่ประมาณ 257.32 ตร.กม. สภาพพื้นที่ประกอบด้วยป่าไม้และเทือกเขาสูง

อาณาเขตตำบล :

ทิศเหนือ จรด ต.ป่ามะม่วง อ.เมืองตาก

ทิศใต้ จรด ต.หนองบัวใต้ ต.เชียงทอง

ทิศตะวันออก จรดแม่น้ำปิง

ทิศตะวันตก จรด ต.ด่านแม่ละเมา อ.แม่สอด

ข้อมูลอาชีพของตำบล :

อาชีพหลัก เกษตรกรรม

ข้อมูลสถานที่สำคัญของตำบล :

- 1) อุทยานแห่งชาติลานสาง
- 2) อุทยานแห่งชาติตากสิน
- 3) ศาลหลักเมือง
- 4) วัดคอยข่อยเขาแก้ว
- 5) ศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์ชาวนาเขมูเซอ

ตำบลป่ามะม่วงประวัติความเป็นมา :

ตำบลป่ามะม่วงเป็นตำบลในเขตการปกครองของอำเภอเมือง มีหมู่บ้าน จำนวน 6 หมู่บ้าน คือ บ้านปากร้อง บ้านป่ามะม่วง บ้านหิน โคว์ บ้านหนองแถม บ้านชะลาด บ้านปางสระ ในสมัยก่อนมีมะม่วงป่าเป็นจำนวนมาก ดังนั้น ชาวบ้านจึงเรียกขานและตั้งชื่อตำบลว่าป่ามะม่วง สภาพทั่วไปของตำบล :

พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบและที่ราบเชิงเขา มีพื้นที่ทั้งหมด 27,431 ตารางกิโลเมตร หรือ ประมาณ 1,714 ไร่

อาณาเขตตำบล :

ทิศเหนือ ติด ต.สามหมื่น , ต.ทุ่งกระเซาะ, ต.หนองบัวเหนือ อ.แม่ระมาด จ.ตาก

ทิศใต้ ติด ต.แม่ท้อ อ.เมือง จ.ตาก

ทิศตะวันออก ติด ต.หนองหลวง, ต.เชียงใหม่, ต.ระแหง, ต.หัวเดียด อ.เมือง จ.ตาก

ทิศตะวันตก ติด ต.พะวอ อ.แม่สอด จ.ตาก

ข้อมูลอาชีพของตำบล :

อาชีพหลัก ทำนา

อาชีพรอง ทำผลไม้แปรรูป, รับจ้างทั่วไป

ข้อมูลสถานที่สำคัญของตำบล :

1. ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง
2. วัดอัมพวัน
3. วัดสัมเกลียง
4. ริมน้ำปิง
5. วัด โศกเจติย์

ตำบลหนองบัวใต้

ประวัติความเป็นมา :

ในอดีตมีสภาพเป็นป่า มีพื้นที่บางส่วนเป็นหนองน้ำ มีทั้งขนาดใหญ่ และขนาดเล็ก ที่เต็มไปด้วยดอกบัว ในอดีต พม่าได้ยกทัพมาทำสงครามกับประเทศไทย และได้สร้างค่ายพักบริเวณหนองน้ำแห่งนี้ จึงเรียก "หนองบัวค่าย" ต่อมาพม่าได้ยกทัพกลับไป ชาวบ้านจะมาอาศัยอยู่ร่วมกัน ณ บริเวณนี้ และ ประชากรเริ่มมีมากขึ้น จนเป็นชุมชนเล็ก ๆ ชื่อ "หนองบัวค่าย" ต่อมาเพี้ยนเป็น "หนองบัวใต้" จนเป็นชื่อตำบลในปัจจุบัน

สภาพทั่วไปของตำบล :

ลักษณะที่ตั้ง สภาพภูมิศาสตร์ และการคมนาคม อยู่ห่างจาก อ.เมืองตาก จ.ตาก ประมาณ 4 กม. ทางถนนแม่สอด - กำแพงเพชร

อาณาเขตตำบล :

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ต.ป่ามะม่วง อ.เมืองตาก จ.ตาก

ทิศใต้ ติดต่อกับ ต.นาโบสถ์ อ.กิ่งวังเจ้า จ.ตาก

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ต.วังหิน (โดยมีแม่น้ำปิงเป็นแนวกันเขต)

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ต.แม่ท้อ อ.เมืองตาก จ.ตาก

ข้อมูลอาชีพของตำบล :

อาชีพหลัก ทำสวน/ทำไร่

ข้อมูลสถานที่สำคัญของตำบล :

1. น้ำตกท่าเล่า
2. อ่างเก็บน้ำคลองห้วยทราย
3. อ่างเก็บน้ำวังปู
4. หนองน้ำสาธารณะ
5. วัดท่านา

ตำบลวังประจวบ

ประวัติความเป็นมา :

ประชาชนเดิมที่อาศัยอยู่ในเขตตำบลน้ำร้อนต่อมาภายหลังเกิดไฟไหม้ครั้งใหญ่ประชาชนเลยอพยพมาอยู่ บ้านวังประจวบในขณะนั้นมีอยู่ 3 กลุ่มคือ 1. บ้านวังประจวบ 2.บ้านหนองเสือ 3. บ้านหนองร่มลานสอ นอกจากนี้ ชื่อวังประจวบ ผู้คนที่มาค้าขายสัญจรไปมาและแวะมาพักค้างแรมบริเวณบ้านแก่งหินในปัจจุบัน ซึ่งสันนิษฐานได้ว่ามีผู้คนในอดีตเดินทางไปมาหาสู่ซึ่งกันและกัน ใช้จุดบริเวณบ้านแก่งหินซึ่งเป็นวังน้ำเป็นที่พักแรมระหว่างการเดินทาง คำว่า วัง หมายถึง วังน้ำ คำว่า ประจวบ หมายถึง ผู้พบเจอกัน

สภาพทั่วไปของตำบล :

ตำบลวังประจวบมีเนื้อที่ประมาณ 253.515 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 158,446.88 ไร่

อาณาเขตตำบล :

ทิศเหนือ ติดต่อ ต. โป่งแค อ.เมือง จ.ตาก

ทิศใต้ ติดต่อ ต.วังควง อ.พรานกระต่าย จ.กำแพงเพชร

ทิศตะวันออก ติดต่อ ต.หนองหญ้าปล้อง อ.บ้านด่านลานหอย จ.สุโขทัย

ทิศตะวันตก ติดต่อ ต.ลูกกลางทุ่ง และต.น้ำริน อ.เมือง จ.ตาก

ข้อมูลอาชีพของตำบล :

อาชีพหลัก ทำนา ทำสวน ทำไร่

อาชีพเสริม หัตถกรรม

ข้อมูลสถานที่สำคัญของตำบล :

1.อบต.วังประจวบ

2.สภต.วังประจวบ

ตำบลลูกกลางทุ่งประวัติความเป็นมา :

ในสมัยก่อนมีสระหรือแอ่งน้ำใหญ่อยู่กลางทุ่งนาซึ่งจะเป็นที่พักผ่อนของสัตว์เลี้ยง และผู้รับที่สัญจรไปมา ต่อมาเมื่อมีราษฎรซึ่งมีที่ทำนาอยู่ในบริเวณนี้ได้ย้ายเข้ามาอยู่ตั้งบ้านเรือน ได้ชักชวนกันมาจากบ้านน้ำขุ่นมาตั้งบ้านเรือน จึงได้รวมเรียกว่า ตำบลลูกกลางทุ่ง จนถึงปัจจุบันนี้

สภาพทั่วไปของตำบล :

ตำบลลูกกลางทุ่ง ตั้งอยู่ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำปิง ส่วนใหญ่เป็นที่ราบและทุ่งนาสลับภูเขา

อาณาเขตตำบล :

ทิศเหนือ ติดต่อ ต.น้ำริน อ.เมือง จ.ตาก

ทิศใต้ ติดต่อ จังหวัดกำแพงเพชร

ทิศตะวันออก ติดต่อ ต.วังประจวบ อ.เมือง จ.ตาก

ทิศตะวันตก ติดต่อ ต.วังหิน อ.เมือง จ.ตาก

ข้อมูลอาชีพของตำบล :

อาชีพหลัก ทำนา

ข้อมูลสถานที่สำคัญของตำบล :

1. ที่ทำการอบต.

2.วัดหนองพม่า

3.วัดไผ่สีซอ

4. วัดตลุกกลางทุ่ง
5. สำนักสงฆ์เขาพระเมิน
6. วัดปีฎการามบรรพต (เขาตระกร้า)
7. สำนักสงฆ์บ้านสระตลุง

3.1.2 ทรัพยากรท้องถิ่นของอำเภอเมืองตาก

โรงเรียนมัธยม คือ โรงเรียนตากพิทยาคมตาก โรงเรียนผดุงปัญญาตาก โรงเรียนถนนมหาราชบุรีรัมย์ และโรงเรียนมัธโนทัย

สถาบันการศึกษานานาชาติ คือ วิทยาลัยลุ่มแม่น้ำปิง สถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตตาก วิทยาลัยสารพัดช่างตาก วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีตาก ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดตาก กรุงเทพมหานคร วิทยาลัยลุ่มแม่น้ำปิง

โรงพยาบาล คือ โรงพยาบาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และศูนย์ควบคุมโรคติดต่อโดยแมลงที่ 8.1 จังหวัดตาก

ผลิตภัณฑ์ OTOP ได้แก่ ผลไม้กวน ผลไม้หยี เป็นต้น

สถานที่ท่องเที่ยว ได้แก่ หอนอน้ำมณีบรรพต วัดมณีบรรพต ศาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ศาลหลักเมืองสี่มหาราช วัดศรีตลาราม ตรอกบ้านจีน อุทยานแห่งชาติลานสาง และวัดเขาถ้ำ อุทยานแห่งชาติตากสินมหาราช

3.1.3 ประวัติความเป็นมาของอำเภอเมืองตาก

เมืองตากเป็นเมืองลูกหลวงประจำทิศตะวันตกของกรุงสุโขทัยเมืองหน้าด่านที่สำคัญด้านฝั่งตะวันตก

เมืองตาก เป็นจังหวัดที่อยู่ทางภาคเหนือตอนล่าง ในอดีตเป็นเมืองที่มีชาวมอญอาศัยอยู่มาก่อน ดังมีหลักฐานศิลปะมอญปรากฏอยู่ ตัวเมืองเดิมตั้งอยู่ที่อำเภอบ้านตาก เมืองนี้สร้างขึ้นก่อนสมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี ต่อมาเมื่อได้สถาปนารุงสุโขทัยเป็นราชธานีแล้ว เมืองตากมีฐานะเป็นเมืองลูกหลวงประจำทิศตะวันตกของกรุงสุโขทัยตั้งแต่สมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ดังปรากฏหลักฐานในศิลาจารึกตอนหนึ่งว่า "เมื่อกูขึ้นเป็นใหญ่ได้สืบเก่าเข้า ขุนสามชนเจ้าเมืองจอด มาที่เมืองตาก พ่อกูไปรบด้วยขุนสามชนหัวซ้าย ขุนสามชนขับมาหัวขวา ขุนสามชนเกลือเข้าไพร่ฟ้า หน้าใส" การศึกษาในครั้งนั้น ขุนสามชนพ่ายหนี เมืองตากจึงปลอดภัย อีกทั้งเป็นเมืองที่มีความเกี่ยวข้องกับพระมหาราชในอดีตถึง 4 พระองค์ ที่เสด็จมาชุมนุมกองทัพ ณ ดินแดนเมืองตากแห่งนี้ ได้แก่ พ่อขุนรามคำแหงมหาราช สมเด็จพระนเรศวรมหาราช สมเด็จพระนารายณ์มหาราช และสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

ในอดีตเมืองตากมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า "เมืองระแหง" มีตัวเมืองเดิมอยู่ในตำบลเกาะตะเภา อ.บ้านตาก ซึ่งอยู่ทางทิศเหนือของตัวเมืองปัจจุบันขึ้นไปประมาณ 24 กิโลเมตร ต่อมาในสมัยกรุง

รัตนโกสินทร์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยได้โปรดเกล้าฯ ให้ย้ายตัวเมืองตากเดิมที่อยู่ฝั่งขวาของแม่น้ำปิงมายังฝั่งซ้ายบริเวณตำบลบ้านระแหงจนกระทั่งทุกวันนี้ สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ สันนิษฐานไว้ว่า สาเหตุที่มีการย้ายเพราะที่ตั้งเดิมไม่เหมาะสม เพราะในยามศึกไม่เหมาะสมในการตั้งรับหรือถอยทัพ เนื่องจากมีแนวแม่น้ำปิงขวางกั้นอยู่ โดยเฉพาะข้าศึกพม่าซึ่งมาทางทิศตะวันตก

3.1.4 ข้อมูลแหล่งโบราณคดีในอำเภอเมืองตาก

ด้านแหล่งโบราณคดีที่พบในจังหวัดเมืองตากนั้น มีทั้งแหล่งโบราณคดีก่อนประวัติศาสตร์และโบราณคดี ได้แก่ วัดพระนารายณ์, ศาลหลักเมืองสี่มหาราช, ศาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช¹, วัดคอนข่อยเขาแก้ว², วัดกลางสวนดอกไม้³, วัดโบสถ์มณีศรีบุญเรือง, วัดสี่ตราราม(วัดน้ำหัก), วัดชัยชนะสงคราม, วัดมณีบรรพตวรวิหาร (วัดเขาแก้ว)⁴, วัดโพธาราม⁵, วัดท่านา⁶, บ้านโพธิ์จิว⁷, ศาลากลางจังหวัด และเนินของเก่าบ้านวังสาแล⁸

วัดคอนข่อยเขาแก้ว

¹ ศาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ต.หนองหลวง อ.เมืองตาก สร้างเมื่อปี พ.ศ.2492 โดยนายจรัส สืบศิริ นายช่างกำกับแขวงการทางตาก เป็นผู้ริเริ่ม ปัจจุบันจังหวัดได้จัดเป็นประเพณีรำลึกถึง พระมหากษัตริย์คุณของพระองค์ท่านทุกปี ระหว่างวันที่ 28 ธันวาคม - 3 มกราคม ของทุก ๆ ปี

² วัดข่อยค้อยเขาแก้ว อยู่บริเวณเนินเขาเตี้ย ๆ ในพื้นที่ตำบลแม่ท้อ ประกอบด้วย ศาลเสด็จพ่อ ไชยสงครามเสด็จแม่ก้อย และ โบราณสถานที่ยกขึ้นทะเบียนแล้ว สันนิษฐานว่าเป็นวัดเก่าแก่ครั้ง กรุงสุโขทัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช สมัยดำรงตำแหน่งเจ้าเมืองตาก ได้กระทำสัตย์ปฏิญาณค้ำน้ำพระพิพัฒน์สัตยาตามประเพณี และทรงเสียดทานาคของพระองค์ท่านไว้

³ วัดกลางสวนดอกไม้ ตั้งอยู่เชิงวัดคอนข่อยเขาแก้ว สันนิษฐานว่า สร้างสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี

⁴ วัดมณีบรรพตวิหาร ต.ระแหง อ.เมืองตาก มีพระพุทธรูปแสงทองเป็นพระพุทธรูปสมัยเชียงแสนแบบสิงห์สาม หน้าตักกว้าง 30 นิ้ว พุทธลักษณะมีสีทองสุกใส

⁵ มีหอสวดมนต์สร้างเมื่อ 2478

⁶ มีพระพุทธรูปที่ขึ้นทะเบียนกับกรมศิลปากรเรียบร้อยแล้ว

⁷ บ้านเลขที่ 573 บ้านโพธิ์จิว บ้านที่มีไม้สลักเรียกว่า “ขนด” ของภาคเหนืออยู่เหนือประตูห้องนอน ซึ่งเหลือเพียงแห่งเดียวในจังหวัดตาก

⁸ หมู่ 5 บ้านหนองร่ม ต.วังประจบ อ.เมือง จ.ตาก มีพื้นที่ประมาณ 10 ไร่ อยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเล 117 เมตร เป็นพื้นที่ในป่าสงวน(ป่าประจำรักษ์) ค้นพบเมื่อพ.ศ. 2535 เป็นกรูของเก่า พบขวานหิน, กำไล, กระดุก และเศษของเก่า ชาวบ้านมีความเชื่อว่าขวานหินใช้รักษาโรคได้ (นายนาที ชงเสื่อ, ผู้ให้สัมภาษณ์ และนำทาง)

วัดคอยข่อยเขาแก้ว หรือที่เรียกกันเป็นสามัญว่า วัดพระเจ้าตากสิน ตั้งอยู่บนเนินดิน ตำบลแม่ท้อ อำเภอเมืองตาก อยู่ห่างจากลำน้ำปิงประมาณ 250 เมตร ยังมีโบสถ์ซึ่งมีใบเสมาคู่ วิหาร เจดีย์ และพระพุทธรูปจำลองอยู่ในโบสถ์ด้วย วัดนี้เห็นจะสร้างแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ปรากฏในพระราชพงศาวดารว่า เมื่อสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีเสด็จไปตีเมืองเชียงใหม่ ครั้งที่ 2 ใน พ.ศ. 2317 ยังเสด็จไปหาสมภารวัดนี้ ตรัสถามถึงเรื่องลูกแก้วที่พระองค์ทรงเสี่ยงตายเมื่อครั้งยังเป็นพระยาตากอยู่ ซึ่งเป็นเรื่องเล่าสืบต่อกันมาว่า เมื่อพระยาตากได้เสี่ยงตายลูกแก้วแล้ว จึงนำลูกแก้วนั้น ไปติดไว้ที่ยอดเจดีย์ และว่ากันว่ายังมีเจดีย์ที่ประดิษฐานลูกแก้วเสี่ยงตายชนิดนี้อีกองค์หนึ่ง อยู่ที่วัดกลางสวนดอกไม้ ซึ่งอยู่ใกล้ ๆ กันกับวัดคอยข่อยเขาแก้ว แต่ยอดเจดีย์ของวัดนี้หักพังลงมาหลายสิบปีแล้ว และลูกแก้วที่ติดอยู่บนยอดเจดีย์ก็หายไปเช่นเดียวกัน ส่วนยอดเจดีย์นั้นท่านเจ้าอาวาสวัดสวนดอกไม้ได้ปฏิสังขรณ์ใหม่เมื่อ พ.ศ. 2479

วัดคอยข่อยเขาแก้วนี้ สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีโปรดให้ปฏิสังขรณ์ใหม่หมดทั้งพระอาราม เมื่อคราวเสด็จกลับจากเชียงใหม่ใน พ.ศ.2317 โดยทรงเอาอย่างสมเด็จพระนารายณ์มหาราชที่โปรดให้สร้างวัดขึ้นบนเนินคอยข่อยเขาแก้วนี้เหมือนกัน เมื่อคราวเสด็จกลับจากเชียงใหม่ หลังจากตีเมืองเชียงใหม่ได้ใน พ.ศ.2205 ฝีมือการก่อสร้างนั้นเป็นแบบสมัยกรุงธนบุรีทั้งสิ้น

แหล่งโบราณคดีบ้านวังประจบ

เป็นแหล่งโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่มีการขุดค้นพบ โลงหิน แนวแผ่นหินตั้ง หลุมเสาภาชนะดินเผา กำไลหินขัด เครื่องมือหินขัด ลูกปัดดินเผาและลูกปัดหิน เครื่องมือหินกะเทาะรูปวงกลม หินลับ และหินรูปมนรี ผู้ขุดค้นได้กำหนดอายุของแหล่งโบราณคดีแห่งนี้ว่าอยู่ในสมัยหินใหม่ตอนปลาย มีอายุระหว่าง 2,520-2,350 ปีมาแล้ว

วัดพระนารายณ์

วัดพระนารายณ์ (ร้าง) ตำบลแม่ท้อ อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก มีประวัติความเป็นมาดังนี้ วัดพระนารายณ์สันนิษฐานว่าเมื่อ 400 ปีก่อนเป็นตัวเมืองตากเก่า ซึ่งสมเด็จพระนเรศวรมหาราช พระราชบิดาของสมเด็จพระนเรศวร ได้ดำริย้ายลงมาจาก อ.บ้านตากบริเวณเจดีย์ยุทธหัตถี ประมาณ 30 กิโลเมตรเพื่อขัดตราทัพพม่า หลังจากพระนเรศวรประกาศอิสรภาพที่เมืองแครงเปรียบเสมือนจุดวัดพระนารายณ์เป็นด่านที่ 2 รองจากแม่ละเมา ซึ่งในยุคสมัยสุโขทัยนั้นเป็นเส้นทางการค้าขายระหว่างหลวงพระบาง มีทะเลและเส้นทางเดินทัพพม่า ซึ่งเห็นเป็นซากโบราณสถานต่าง ๆ ของแต่ละยุค เช่น วัดพระนารายณ์ วัดพระเจ้าตาก มีคูเมืองยาวประมาณ 33 กิโลเมตร เปรียบเสมือนจุดป้อมปราการของชายแดนแต่ละเมือง เมื่อมีชัยชนะต้องตั้งจุดนี้เป็นช่องเมืองหน้าด่านเสมอเมื่อ พ.ศ.2205 พระนารายณ์ได้เดินทางทัพจากอยุธยาเพื่อไปตีเมืองเชียงใหม่ และได้มาประชุมทัพ ณ บริเวณวัดพระนารายณ์ เมื่อได้รับชัยชนะพระองค์จึงได้สร้างวัดพระนารายณ์เหมือนกับกษัตริย์องค์อื่น ๆ ที่ได้สร้างไว้เพื่อเป็นอนุสรณ์ของพระองค์

และบริเวณวัดพระนารายณ์ ยังมีเจดีย์คู่ มิวหารน้อยอยู่แห่งหนึ่งที่สร้างในสมัยอยุธยา ที่เจดีย์มีช่องสำหรับตามประทีปโดยรอบ สมเด็จพระนเรศวรมหาราช กับสมเด็จพระเอกาทศรถ เมื่อคราวตีเมืองเชียงใหม่กลับคืนมาเป็นของไทยต่อจากเจดีย์คู่นี้ก็มีเจดีย์ใหญ่ ฐานสี่เหลี่ยมอีกองค์หนึ่ง ที่น่าจะเป็นของสมเด็จพระชัยราชาธิราชทรงสร้างไว้ เมื่อครั้งตีเมืองเชียงใหม่ได้ใน พ.ศ.2088 และต่อมาพระมหากษัตริย์ไทยจึงทรงถือเป็นเยี่ยงอย่างสร้างกันในรัชกาลหลัง ต่อมาครบทุกรัชกาล

พระนารายณ์ เป็นโอรสสมเด็จพระเจ้าปราสาททองกับพระราชเทวี ทรงพระราชสมภพ ณ วันจันทร์ เดือนยี่ ปีวอก พ.ศ.2175 (จุลศักราช 994) ยังทรงพระเยาว์มีพระนามเดิมว่า “เจ้าฟ้ารินทร” ครั้นเจริญพระชันษาได้ 1 เดือน สมเด็จพระราชบิดาตรัสให้มีการพระราชพิธีนั้น ขณะที่พระราชกุมารบรรทมอยู่ในพระอู่ พระญาติวงศ์ฝ่ายในบังเอิญเห็นเป็น 4 พระกร แล้วจึงกลับเป็นปกติ 2 พระกร สมเด็จพระเจ้าปราสาททองจึงตรัสให้อาณินิตนั้นเปลี่ยนพระนามเสียใหม่ว่า “พระนารายณ์ราชกุมาร”

พระนารายณ์ราชกุมาร มีพระอนุชา และพระขนิษฐา ร่วมพระราชชนนีเดียวกันอีก 2 พระองค์ ได้แก่ พระเจ้าลูกยาเธอ “เจ้าฟ้าราชกัลยาณี” ประสูติเมื่อปีกุน (จุลศักราช 998) พระนารายณ์ทรงขึ้นครองราชย์เมื่ออายุ 25 พรรษา และสวรรคต เมื่อปี พ.ศ.2231 ทรงมีพระชนมายุ ได้ 56 พรรษา

พลับพลา ก่ออิฐก่อปูน รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาดยาว 6.50 เมตร กว้าง 3.70 เมตร สูง 0.38 เมตร ลักษณะเครื่องยอดหลังคาเป็นไม้มุงกระเบื้องดินเผา แบบเดียวกับพลับพลาทรงจตุรมุข ตั้งอยู่ทางทิศใต้ คงจะเป็นอาคารส่วนของข้าราชการบริพาร และแม่ทัพนายกองที่ตามเสด็จมานมัสการพระปฏิมากร ซึ่งอาคารทั้ง 2 หลังต่างก็หันหน้าเข้าหาพระวิหารที่ประดิษฐานพระปฏิมากรพลับพลา ก่ออิฐก่อปูนขนาด 4.95 เมตร สูง 0.30 เมตร ลักษณะอาคารรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ฐานก่ออิฐพื้นคงตะปูด้วยไม้ หลังคาเป็นเครื่องไม้ มุงกระเบื้องดินเผาแบบจตุรมุขตามรูปแบบอาคารคงจะเป็นที่ประทับในคราวสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเสด็จนมัสการปฏิมากร เมื่อ พ.ศ.2317

ค่ายไทยและค่ายพม่า

ค่ายที่เนินเขาแก้วนี้มีรอยขุดดินพูนขึ้นเป็นลูกคล้ายกับเป็นสนามแพะ หรือค่ายถาวรยาวเป็นแนวตั้งแต่วัดหัวหิน วัดสมเด็จพระนารายณ์มหาราชไปจนถึงวัดท่านา เป็นระยะทางประมาณ 2 กิโลเมตร ภูสนามเพลานี้พวกชาวเมืองตากเชื่อกันว่าเป็นค่ายพม่า แต่ไม่ทราบพม่าเข้ามาตั้งค่ายอยู่แต่เมื่อใด สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงเสด็จมากรุงเทพฯ ทรงสันนิษฐานว่า คงจะเป็นครั้งสงครามที่ลาดหญ้าในรัชกาลที่ 1 เพราะปรากฏในพระราชพงศาวดารว่า เมื่อคราวเกิดศึกลาดหญ้าในรัชกาลที่ 1 ใน พ.ศ. 2328 นั้น พม่าได้เข้ามาตั้งค่ายอยู่ที่เมืองตากทัพ 1 และแนวค่ายนี้เองคงจะเป็นแนวค่ายของพม่าที่เข้ามาตั้งในครั้งนั้น

ส่วนอีกค่ายหนึ่งอยู่ทางทิศตะวันออก เป็นแนวไปตามลำน้ำปิงจากวัดคอยเชียงทองเรื่อยไปจนถึงวัดท่าชัยชนะสงคราม ที่ตำบลเชียงเงินเป็นระยะทางยาวประมาณ 1 กิโลเมตร ค่ายนี้ชาวเมือง

ตากเล่าว่าเป็นค่ายไทยซึ่งน่าจะเป็นค่ายที่มาตั้งขัดตาทัพ อยู่ในรัชกาลที่ 2 และบางทีจะย้ายเมืองข้ามไปตั้งทางฝั่งตะวันออกในคราวนั้นเอง

คอยเจ้าหลวงทุ่งจ๊ะ

คอยเจ้าหลวงทุ่งจ๊ะเป็นภูเขาซึ่งมีหน้าผาสูงชันตั้งอยู่ที่สุดเทือกเขา ระหว่างแก่งทางฝั่งตะวันตกของลำน้ำปิงใกล้กับวัดพระธาตุคอย มองเห็นได้แต่ไกล ภูมิประเทศในตอนนี้งามน่าชม ก็จะมองเห็นคอยหลวงทุ่งจ๊ะ ตั้งตระหง่านสูงโดดเด่นกว่าภูเขาลูกอื่น ๆ บนยอดเขามีแต่แห่งหินมหึมาปราศจากต้นไม้ ทัศนียภาพเหล่านี้งามน่าชมอย่างยิ่ง เมื่อเข้าไปใกล้จะมองเห็นหน้าผานุ่มเข้าไปคล้ายกับเป็นถ้ำใหญ่ทั้ง 3 ด้าน ถ้ำที่อยู่บนหน้าผานี้มีชื่อเรียกขานกันมาแต่โบราณ คือ ปากถ้ำทางแ่งเขาด้านเหนือเรียกว่า ประตูลีงใหม่ ปากถ้ำทางแ่งเขาด้านใต้เรียกกันว่า ประตูสยาม ปากถ้ำทางแ่งเขาด้านตะวันตกเรียกว่า ประตูอังวะ

โบราณสถานที่ขึ้นทะเบียนแล้วในเขตจังหวัดตาก (ที่มา กรมศิลปากร) มีจำนวนทั้งสิ้น 15 แห่งพบว่า

แหล่งโบราณสถานที่ขึ้นทะเบียนแล้วในอำเภอเมืองตากมี 6 แห่ง ดังนี้

1. คอยโล้น ตำบลปามะม่วง อำเภอระแหง จังหวัดตาก ขึ้นทะเบียนเมื่อ 8 มีนาคม 2478
2. วัดเขาแก้ว ตำบลแม่ริ้อ อำเภอระแหง จังหวัดตาก ขึ้นทะเบียนเมื่อ 8 มีนาคม 2478
3. วัดบนเนินเขาแก้วคอนข้างใต้ที่สุด ตำบลแม่ริ้อ อำเภอระแหง จังหวัดตาก ขึ้นทะเบียนเมื่อ 8 มีนาคม 2478
4. วัดต่อลงไปทางเชิงเทิน ตำบลแม่ริ้อ อำเภอระแหง จังหวัดตาก ขึ้นทะเบียนเมื่อ 8 มีนาคม 2478
5. รอยพระพุทธรบาท ตำบลหนองหลวง อำเภอระแหง จังหวัดตาก ขึ้นทะเบียนเมื่อ 8 มีนาคม 2478
6. วัดพระนารายณ์ (ร้าง) ตำบลแม่ท้อ อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก ขึ้นทะเบียนเมื่อ 17 กันยายน 2528

รายชื่อวัดต่าง ๆ

1. วัดเชิงทอง ตำบลระแหง เมือง ตาก 63000
2. วัดไผ่ล้อม ตำบลระแหง เมือง ตาก 63000
3. วัดโพธาราม ตำบลระแหง เมือง ตาก 63000
4. วัดมณีบรรพต ตำบลระแหง เมือง ตาก 63000
5. วัดมะเขือแจ้ ตำบลระแหง เมือง ตาก 63000
6. วัดศีตลาราม ตำบลระแหง เมือง ตาก 63000
7. วัดโคกพลู ตำบลหนองหลวง เมือง ตาก 63000
8. วัดคอนแก้ว ตำบลหนองหลวง เมือง ตาก 63000

9. วัดโบสถ์มณีศรีบุญเรือง ตำบลหนองหลวง เมือง ตาก 63000
10. วัดปทุมคีรี ตำบลหนองหลวง เมือง ตาก 63000
11. วัดพร้าว ตำบลหนองหลวง เมือง ตาก 63000
12. วัดชัยชนะสงคราม ตำบลเชียงเงิน เมือง ตาก 63000
13. วัดคอนมุลชัย ตำบลหัวเดียด เมือง ตาก 63000
14. วัดคอยคีรี ตำบลหัวเดียด เมือง ตาก 63000
15. วัดสันป่าพง ตำบลหัวเดียด เมือง ตาก 63000
16. วัดบ้านเด่น ม. 2 ตำบลหนองบัวเหนือ เมือง ตาก 63000
17. วัดปากห้วยไ่ม้งาม ม. 3 ตำบลหนองบัวเหนือ เมือง ตาก 63000
18. วัดหนองบัวเหนือ ม. 4 ตำบลหนองบัวเหนือ เมือง ตาก 63000
19. วัดเกาะตาเถียร ม. 1 ตำบลไ่ม้งาม เมือง ตาก 63000
20. วัดเขาลำ ม. 7 ตำบลไ่ม้งาม เมือง ตาก 63000
21. วัดท่าช้าง ม. 4 ตำบลไ่ม้งาม เมือง ตาก 63000
22. วัดไ่ม้งามหลวง ม. 2 ตำบลไ่ม้งาม เมือง ตาก 63000
23. วัดวังม่วง ม. 5 ตำบลไ่ม้งาม เมือง ตาก 63000
24. วัดโป่งแดง ม. 2 ตำบลโป่งแดง เมือง ตาก 63000
25. วัดลานห้วยเคื่อ ม.1 ลานห้วยเคื่อ ตำบลโป่งแดง เมือง ตาก 63000
26. วัดคลองสัก ม. 10 ตำบลน้ำร้อน เมือง ตาก 63000
27. วัดไผ่สีซอ ม. 12 ตำบลน้ำร้อน เมือง ตาก 63000
28. วัดอรัญญาวาส ม. 9 ตำบลน้ำร้อน เมือง ตาก 63000
29. วัดท่าไม้แดง ม. 3 ตำบลวังหิน เมือง ตาก 63000
30. วัดทุ่งพระชัย ม. 1 ตำบลวังหิน เมือง ตาก 63000
31. วัดวังศิตาราม ม. 5 ตำบลวังหิน เมือง ตาก 63000
32. วัดเชียงทอง ม.1 วังเจ้า ตำบลเชียงทอง เมือง ตาก 63000
33. วัดโตนงเตง ม. 4 ตำบลเชียงทอง เมือง ตาก 63000
34. วัดท่าตะคร้อ ม. 5 ตำบลเชียงทอง เมือง ตาก 63000

35. วัดนาโบสถ์ ม. 3 ตำบลเชียงทอง เมือง ดาก 63000
36. วัดลาดยาวใหม่ ม.11 ลาดยาวใหม่ ตำบลเชียงทอง เมือง ดาก 63000
37. วัดสยบม ม. 2 ตำบลเชียงทอง เมือง ดาก 63000
38. วัดกลางสวนดอกไม้ ม. 1 ตำบลแม่ท้อ เมือง ดาก 63000
39. วัดลานสาบ ม. 4 ตำบลแม่ท้อ เมือง ดาก 63000
40. วัดหนองแวม ม. 8 ตำบลแม่ท้อ เมือง ดาก 63000
41. วัดส้มเกลี้ยง ม. 3 ตำบลป่ามะม่วง เมือง ดาก 63000
42. วัดอัมพวัน ม. 2 ตำบลป่ามะม่วง เมือง ดาก 63000
43. วัดดงปู่ ม. 4 ตำบลหนองบัวใต้ เมือง ดาก 63000
44. วัดท่านา ม. 2 ตำบลหนองบัวใต้ เมือง ดาก 63000
45. วัดหนองปรือ ม. 1 ตำบลหนองบัวใต้ เมือง ดาก 63000
46. วัดแก่งหิน ม. 2 ตำบลวังประจบ เมือง ดาก 63000
47. วัดลานสอ ม. 4 ตำบลวังประจบ เมือง ดาก 63000
48. วัดวังประจบ ม.1 วังประจบ ตำบลวังประจบ เมือง ดาก 63000
49. วัดสะแกเครือ ม.3 สะแกเครือ ตำบลวังประจบ เมือง ดาก 63000
50. วัดตลกกกลางทุ่ง ม.5 ตลกกกลางทุ่ง ตำบลตลกกกลางทุ่ง เมือง ดาก 63000

ประวัติวัดที่สำคัญ

วัดกลางสวนดอกไม้

วัดกลางสวนดอกไม้ ตั้งอยู่เลขที่ 77 บ้านปากห้วยแม่ท้อ อำเภอเมือง จังหวัดดาก สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 7 ไร่ 10 ตารางวา อาณาเขตทิศเหนือยาว 52 วา ติดต่อกับถนนและหมู่บ้าน ทิศใต้ยาว 52 วา ติดต่อกับเมืองและทุ่งนา ทิศตะวันออกยาว 54 วา ติดต่อกับถนนหลวงและหมู่บ้าน ทิศตะวันตกยาว 54 วา ติดต่อกับที่ดินของนายป่า และภูเขา

พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบต่ำจึงมักถูกน้ำท่วมถึงเป็นประจำ สภาพแวดล้อมเป็นทุ่งนาหมู่บ้านและภูเขา อาคารเสนาสนะต่างๆมี ศาลาการเปรียญกว้าง 12.20 เมตร ยาว 22.50 เมตร สร้าง พ.ศ. 2522 หอสวดมนต์กว้าง 7 เมตร ยาว 10.50 เมตร สร้าง พ.ศ. 2517 เป็นอาคารครึ่งตึกครึ่งไม้ 2 ชั้น กุฏิสงฆ์ จำนวน 1 หลัง เป็นอาคารไม้ หอฉันท์กว้าง 4.80 เมตร ยาว 10 เมตร สร้าง พ.ศ. 2514 วิหารกว้าง 10 เมตร ยาว 22.90 เมตร สร้าง พ.ศ. 2520 สำหรับปฐมนิยัตถุมิพระพุทธรูปปางสมาธิจำนวน 7 องค์ อยู่ในวิหาร เจดีย์ 2 องค์

วัดกลางสวนดอกไม้ สร้างขึ้นเป็นวัดตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2459 บางทีก็มีเรียกกันว่า "วัดกลางสวนดอกไม้" บ้างเรียกว่า "วัดสวนดอกไม้" บ้าง ที่วัดนี้มีเจดีย์เก่าเรียกกันว่า เจดีย์เสียดาย จากการเล่าขานติดต่อกันมาว่าพระเจ้าตากสินเมื่อครั้งที่ได้มาเป็นเจ้าเมืองตากได้สร้างขึ้นไว้ก่อนแล้วต่อมาชำรุดและได้มีการบูรณะครั้งหนึ่งเมื่อประมาณ พ.ศ. 2470

วัดเขาลำ

วัดเขาลำ ตั้งอยู่ที่บ้านแพะ ถนนพหลโยธิน หมู่ที่ 6 ตำบลไม้งาม อำเภอเมือง จังหวัดตาก สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 82 ไร่ อาณาเขต ทิศเหนือยาว 304 เมตร ติดต่อกับที่ดินของนางอมรา และนายธรรม ทิศใต้ยาว 450 เมตร ติดต่อกับที่ดินเขตทหาร ทิศตะวันออกยาว 450 เมตร ติดต่อกับที่ดินเขตทหาร ทิศตะวันตกยาว 505 เมตร ติดต่อกับที่ดินของนายชัย ไชย์ โคติบูลโล

พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่เขาลำ มีถนนพหลโยธินผ่าน โดยมีถนนแยกเข้าสู่วัดระยะประมาณ 900 เมตร การคมนาคมสะดวก อาคารเสนาสนะต่างๆมี อุโบสถกว้าง 10 เมตร ยาว 18 เมตร สร้าง พ.ศ. 2514 ศาลาการเปรียญกว้าง 16 เมตร ยาว 20 เมตร สร้าง พ.ศ. 2510 กุฏิสงฆ์จำนวน 19 หลัง เป็นอาคารไม้ 18 หลัง ครึ่งตึกครึ่งไม้ สำหรับปูชนียวัตถุมีพระประธานในอุโบสถ และศาลาการเปรียญ พระพุทธรูปปั้นอยู่ทางทิศตะวันออกเขาลำ 1 องค์ สร้าง พ.ศ. 2448 และมีรอยพระพุทธรูปจำลองด้วย

วัดเขาลำ สร้างเป็นวัดนับตั้งแต่ พ.ศ. 2437 เนื่องจากวัดตั้งอยู่ที่เขาลำจึงมีนามวัดอย่างนั้น ประชาชนร่วมใจกันสร้างวัดนี้ ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาวันที่ 4 กรกฎาคม พ.ศ. 2529 เขตวิสุงคามสีมากว้าง 12 เมตร ยาว 20 เมตร ทางวัดได้เปิดสอนพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2530

วัดดงปู

วัดดงปู ตั้งอยู่บ้านดงปู หมู่ที่ 4 ตำบลหนองบัวใต้ อำเภอเมือง จังหวัดตาก สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 6 ไร่ 70 ตารางวา อาณาเขตทิศเหนือยาว 52 วา ติดต่อกับถนนสายตาก - แม่สอด ทิศใต้ยาว 60 วา ติดต่อกับที่ดินของผู้ใหญ่เทียม จันทรรอด ทิศตะวันออกยาว 66 วา ติดต่อกับทางสาธารณะ ทิศตะวันตกยาว 56 วา ติดต่อกับที่นาของผู้ใหญ่เทียม จันทรรอด ดดยมี น.ส. 3 กข เลขที่ 136 เป็นหลักฐาน

พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบลุ่มมีถนนสายจังหวัดตาก - แม่สอด ผ่านทางทิศเหนือ การคมนาคมสะดวก อาคารเสนาสนะต่างๆมี หอสวดมนต์กว้าง 9 เมตร ยาว 13 เมตร สร้าง พ.ศ. 2530 ศาลาการเปรียญกว้าง 19 เมตร ยาว 41 เมตร สร้าง พ.ศ. 2524 กุฏิสงฆ์ จำนวน 3 หลัง เป็นอาคารไม้ สำหรับปูชนียวัตถุมีพระพุทธรูป จำนวน 3 องค์ ประดิษฐานอยู่ที่ศาลาการเปรียญและหอสวดมนต์

วัดดงปู กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศตั้งเป็นวัดนับตั้งแต่วันที่ 27 มีนาคม พ.ศ. 2527 มีนามตามชื่อบ้าน โดยมีผู้ใหญ่เทียม จันทรรอด เป็นผู้บริจาคที่ดินให้สร้างวัด และได้ร่วมมือกับชาวบ้านดงปู จัดสร้างวัดนี้เพื่อเป็นที่บำเพ็ญกุศลประจำหมู่บ้าน

วัดท่าช้าง

วัดท่าช้าง ตั้งอยู่ที่บ้านไม้งาม หมู่ที่ 4 ตำบลไม้งาม อำเภอเมือง จังหวัดตาก สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 6 ไร่ 3 งาน 36 ตารางวา อาณาเขต ทิศเหนือยาว 19 วา ติดต่อกับที่ดินนายแดง และนายโหง ทิศใต้ยาว 19 วา ติดต่อกับทางเดิน ทิศตะวันออกยาว 32 วา ติดต่อกับคลองส่งน้ำชลประทาน ทิศตะวันตกยาว 32 วา ติดต่อกับถนนหลวง และมีที่ธรณีสงฆ์ 1 แปลง เนื้อที่ 6 ไร่ 3 งาน

พื้นที่ตั้งวัดเป็นพื้นที่ราบลุ่มอยู่ทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำปิง อาคารเสนาสนะต่างๆ มีหอสวดมนต์กว้าง 8 เมตร ยาว 10 เมตร สร้าง พ.ศ. 2500 กุฏิสงฆ์จำนวน 3 หลัง เป็นอาคารครึ่งตึกครึ่งไม้ 1 หลัง อาคารไม้ 2 หลัง สำหรับปฐนียวัตถุ พระประธาน 2 องค์

วัดท่าช้าง สร้างขึ้นเป็นวัดนับตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2340 ประชาชนร่วมใจกันจัดสร้างวัดนี้

วัดปทุมคีรี

วัดปทุมคีรี ตั้งอยู่เลขที่ 27 บ้านหนองหลวง ตำบลหลวง อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 7 ไร่ 2 งาน 11.20 ตารางวา อาณาเขต ทิศเหนือยาว 121.35 เมตร ติดต่อกับที่ดินเอกชน ทิศใต้ยาว 102.30 เมตร ติดต่อกับที่ดินของเอกชน ทิศตะวันออกยาว 95.30 เมตร ติดต่อกับที่ดินของเอกชน และหนองน้อย ทิศตะวันตกยาว 123.70 เมตร ติดต่อกับถนนตากสินโดยมีโฉนดที่ดินเลขที่ 2899 เป็นหลักฐาน และมีที่ธรณีสงฆ์ 1 แปลง เนื้อที่ 1 แปลง เนื้อที่ 3 งาน 19.60 ตารางวา ตามโฉนดที่ดินเลขที่ 3345

พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบต่ำอยู่ติดกับถนนตากสิน การคมนาคมสะดวก อาณาสนาสนะต่างๆ มีอุโบสถกว้าง 6 เมตร ยาว 9.25 เมตร สร้างประมาณ พ.ศ. 2395 ศาลาการเปรียญกว้าง 9.20 เมตร ยาว 18.22 เมตร สร้าง พ.ศ. 2506 กุฏิสงฆ์จำนวน 2 หลัง เป็นอาคารครึ่งตึกครึ่งไม้ 2 ชั้น สำหรับปฐนียวัตถุมีพระประธานอุโบสถพร้อมด้วยอัครสาวก นอกจากนี้มีเจดีย์ 1 องค์ รอยพระพุทธบาทจำลองซึ่งจอมพลถนอม กิตติขจร สร้างไว้เมื่อ พ.ศ. 2504

วัดปทุมคีรี เดิมเรียกกันว่า "วัดหนองหลวง" ตามชื่อบ้าน เป็นวัดโบราณอยู่ในเขตเทศบาลเมืองตาก สืบไม่ได้ว่าสร้างขึ้นครั้งแรกจริงๆนั้นเมื่อใด แต่ประมาณ พ.ศ. 2395 พระยาสุจริตรักษา (ทองคำ อินทรสูต) เจ้าเมืองสมัยนั้นเป็นผู้สร้างอุโบสถต่อจากที่ประชาชนได้ทำค้างไว้ จึงนับว่าเป็นวัดตั้งแต่บัดนั้น ต่อมาตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2498 เป็นต้นมา สมัยที่พระครูพรหมพรตบริหารเป็นเจ้าอาวาส ได้มีขุนโสภิตบรรณลักษณ์ คุณนายลิ้นจี่ กิตติขจร จอมพลถนอม กิตติขจร พร้อมด้วยญาติๆ ได้อุปถัมภ์วัดนี้ และได้ก่อสร้างถาวรวัตถุหลายอย่างหลายรายการ วัดนี้ได้พระราชทานวิสุงคามสีมาแล้วราว พ.ศ. 2398

วัดโพธาราม

วัดโพธารามตั้งอยู่เลขที่ 112 บ้านปากคลองน้อย ตำบลระแหง อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 5 ไร่ 39.50 ตารางวา อาณาเขตทิศเหนือติดต่อกับซอย 25 ถนนมหาดไทยบำรุง ทิศใต้ติดต่อกับหมู่บ้านของประชาชน ทิศตะวันออกติดต่อกับถนนมหาดไทยบำรุง ทิศตะวันตกติดต่อกับหมู่บ้านประชาชน โดยมีโฉนดที่ดิน เลขที่ 649 เป็นหลักฐาน และมีที่ธรณีสงฆ์ 1 แปลง เนื้อที่ 5 ไร่ 38 ตารางวา ตามโฉนดที่ดินเลขที่ 2171

พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบต่ำมีถนนมหาดไทยบำรุงเป็นทางคมนาคมสะดวก อาคารเสนาสนะต่างๆ มี อุโบสถกว้าง 10 เมตร ยาว 16 เมตร สร้าง พ.ศ. 2475 ศาลาการเปรียญกว้าง 16.50 เมตร ยาว 24.50 เมตร เป็นศาลาหลังใหม่ หอสวดมนต์กว้าง 6.50 เมตร ยาว 12.50 เมตร สร้าง พ.ศ. 2478 เป็นอาคารไม้ 2 ชั้น กุฏิสงฆ์ จำนวน 3 หลัง เป็นอาคารไม้ สำหรับปฐมนิยวัตุมิ พระประธานในอุโบสถปูนปั้น พระประธานที่ศาลาการเปรียญทองเหลืองพระอัครสาวกยืน พระพุทธรูปหล่อด้วยโลหะสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี อยู่ที่ศาลาการเปรียญ พระพุทธรูปโลหะของเก่าอยู่ที่หอสวดมนต์ และเจดีย์เก่าองค์หนึ่ง

วัดโพธารามเรียกกันสั้นๆว่า "วัดโพธิ์" สร้างขึ้นเป็นวัดนับแต่ประมาณ พ.ศ. 2370 ประชาชนร่วมใจกันสร้างวัดนี้ สำหรับอุโบสถเดิมนั้นพระวิสุทธิสมณาจารย์ (หนู) กับคุณแม่เผือก ได้ทำการริเริ่มก่อสร้างขึ้นไว้แต่ยังไม่สำเร็จ ต่อจากนั้นมา 54 ปี ในราว พ.ศ. 2499 สมัยพระอธิการบุตร เป็นเจ้าอาวาส พร้อมด้วยคุณหลวงนา ได้ร่วมดำเนินการสร้างต่อเติม โดยได้รับความร่วมมือสนับสนุนจากประชาชนผู้มีจิตศรัทธาหลายรายและเสร็จเรียบร้อยเอาเมื่อปี พ.ศ. 2475 วัดนี้ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา พ.ศ. 2430 เขตวิสุงคามสีมา กว้าง 12 เมตร ยาว 18 เมตร ทางวัดได้ให้ทางราชการจัดสร้างโรงเรียนประถมศึกษาขึ้นในที่วัดเนื้อที่ 5 ไร่ 38 ตารางวา

วัดลานสาาง

วัดลานสาางตั้งอยู่เลขที่ 167 หมู่ที่ 4 ตำบลแม่ท้อ อำเภอเมือง จังหวัดตาก สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 6 ไร่ อาณาเขต ทิศเหนือยาว 60 เมตร ติดต่อกับที่ดินนายหลง ทิศใต้ยาว 60 เมตร ติดต่อกับทางสาธารณะ ทิศตะวันออกยาว 100 เมตร ติดต่อกับทางสาธารณะ ทิศตะวันตกยาว 100 เมตร ติดต่อกับที่ดินของนายอยู่ เกสร โดยมี ส.ค. 1 เลขที่ 176 เป็นหลักฐาน

พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบ อาคารเสนาสนะต่างๆมี ศาลาการเปรียญ กว้าง 12 เมตร ยาว 12 เมตร สร้าง พ.ศ. 2524 หอสวดมนต์กว้าง 12 เมตร ยาว 12 เมตร สร้าง พ.ศ.2500 กุฏิสงฆ์จำนวน 3 หลัง สร้างด้วยไม้ สำหรับปฐมนิยวัตุมิ พระพุทธรูปบูชาขนาดต่างๆ จำนวน 4 องค์

วัดลานสาาง สร้างขึ้นเป็นวัดนับตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2470 มีนามตามชื่อบ้าน ประชาชนร่วมใจกันสร้างวัดนี้

วัดสันป่าพง

วัดสันป่าพง ตั้งอยู่เลขที่ 221 บ้านหัวเคียด ตำบลหัวเคียด อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 2 ไร่ อาณาเขต ทิศเหนือยาว 40 วา ติดต่อกับที่ตั้งบ้านเรือนของประชาชน ทิศใต้ยาว 40 วา ติดต่อกับทางเดิน ทิศตะวันออกยาว 40 วา ติดต่อกับที่ดินเอกชนที่ตั้งบ้านเรือน ทิศตะวันตกยาว 40 วา ติดต่อกับถนนรามคำแหง

พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบลุ่ม อาคารเสนาสนะต่างๆ มี หอระฆัง กว้าง 8 เมตร ยาว 12 เมตร สร้าง พ.ศ. 2518 กุฏิสงฆ์ จำนวน 1 หลัง และมีพระชนง 1 หลัง

วัดสันป่าพง สร้างขึ้นเป็นวัดนับตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2375 เดิมนี้บริเวณแถวนี้เป็นป่าพงทั้งสิ้น จึงเรียกว่า "วัดสันป่าพง" ประชาชนร่วมใจกันจัดสร้างวัดนี้

วัดหนองปรือ

วัดหนองปรือ ตั้งอยู่ที่บ้านหนองปรือ หมู่ที่ 1 ตำบลหนองบัวใต้ อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 4 ไร่ 2 งาน อาณาเขต ทิศเหนือยาว 28 วา ติดต่อกับถนนซอย และบ้านนายฉาย ทิศใต้ยาว 40 วา ติดต่อกับที่ดินนายเหลือ พรหมหาญ ทิศตะวันออกยาว 45 วา ติดต่อกับถนนเข้าหมู่บ้าน ทิศตะวันตกยาว 45 วา ติดต่อกับที่ดินนายอ้อ และนางทิม โดยมีโฉนดที่ดินเป็นหลักฐาน และมีที่ธรณีสงฆ์ 1 แปลง เนื้อที่ 2 ไร่

พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบลุ่ม อาคารเสนาสนะต่างๆมี ศาลาการเปรียญ กว้าง 14 เมตร ยาว 24 เมตร สร้าง พ.ศ. 2493 หอระฆัง กว้าง 12 เมตร ยาว 12 เมตร สร้าง พ.ศ. 2501 เป็นอาคารครึ่งตึกครึ่งไม้ กุฏิสงฆ์จำนวน 3 หลัง เป็นอาคารครึ่งตึกครึ่งไม้ 1 หลัง อาคารไม้ 2 หลัง สำหรับปูชนียวัตถุมี พระพุทธรูปไม้แกะสลัก 1 องค์ ทองเหลืองอีก 1 องค์

วัดหนองปรือ สร้างขึ้นเป็นวัดนับตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2426 มีนามตามชื่อบ้าน ประชาชนชาวหมู่บ้านหนองปรือร่วมใจกันจัดสร้างวัดนี้

วัดเกาะตาเถียร

วัดเกาะตาเถียร ตั้งอยู่ที่บ้านเกาะตาเถียร หมู่ที่ 1 ตำบลไม้งาม อำเภอเมือง จังหวัดตาก สังกัดคณะสงฆ์นิการมahanิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 8 ไร่ 25 ตารางวา อาณาเขตทิศเหนือยาว 74 วา ติดต่อกับที่ดินนางซ้วน และนายแปลก ทิศใต้ยาว 75 วา ติดต่อกับทางเดินสาธารณะ ทิศตะวันออกยาว 47 วา ติดต่อกับคลองส่งน้ำชลประทาน ทิศตะวันตกยาว 37 วา ติดต่อกับถนนหลวง และมีที่ธรณีสงฆ์ 1 แปลง เนื้อที่ 1 ไร่ 30 ตารางวา

พื้นที่ตั้งวัดเป็นพื้นที่ราบอยู่ใกล้กับลำน้ำปิง อาณาเสนาสนะต่างๆ มีอุโบสถ สร้าง พ.ศ. 2491 ศาลาการเปรียญกว้าง 9 เมตร ยาว 9 เมตร ยาว 11 เมตร สร้าง พ.ศ. 2526 หอระฆัง กว้าง 6 เมตร ยาว 10 เมตร สร้าง พ.ศ. 2457 กุฏิสงฆ์ จำนวน 6 หลัง เป็นอาคารไม้ หอไตรกว้าง 8 เมตร ยาว 10 เมตร สร้าง

พ.ศ. 2445 สำหรับปูชนียวัตถุมีพระประธานในอุโบสถ 1 องค์ พระพุทธรูปอื่นอีกจำนวน 4 องค์ เป็นของเก่าเนื้อสัมฤทธิ์

วัดเกาะตาเถียร สร้างขึ้นเป็นวัดนับตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2341 มีนามตามชื่อบ้าน โดยมีนายกัณฑ์ โพร้กัณฑ์ กับนายสุก พรหมมา เป็นผู้อุปถัมภ์วัดในระยะแรกๆมา ประชาชนชาวบ้านเกาะตาเถียร ร่วมใจกันจัดสร้างวัดนี้ ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาวันที่ 24 ตุลาคม พ.ศ. 2482 เขตวิสุงคามสีมากว้าง 40 เมตร ยาว 80 เมตร ได้ผูกพัทธสีมาเมื่อปี พ.ศ. 2486 ทางวัดได้เปิดสอนพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2468 เป็นต้นมา

วัดคลองสัก

วัดคลองสัก ตั้งอยู่ที่บ้านคลองสัก หมู่ที่ 1 ตำบลน้ำร้อน อำเภอเมือง จังหวัดตาก สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 7 ไร่ 3 งาน 37 ตารางวา อาณาเขตทิศเหนือยาว 2 เส้น 17 วา 2 สอก ติดต่อกับที่ดินของดาบตำรวจประสาธ ทิศใต้ยาว 2 เส้น 10 วา ติดต่อกับทางสาธารณะและลำคลอง ทิศตะวันออกยาว 2 เส้น 10 วา ติดต่อกับลำคลองและป่าไม้ ทิศตะวันตกยาว 3 เส้น 17 วา 2 สอก ติดต่อกับที่ดินกำนันอยู่คว้งนา โดยมี น.ส. 3 เลขที่ 4534 เป็นหลักฐาน

พื้นที่ตั้งวัดเป็นพื้นที่ราบต่ำตั้งอยู่มีลำคลองและป่า อยู่ห่างจากค่ายวชิรปราการ 2 กิโลเมตร อาคารเสนาสนะต่างๆมี ศาลาการเปรียญกว้าง 16 เมตร ยาว 24 เมตร สร้าง พ.ศ. 2479 หอสวดมนต์กว้าง 10 เมตร ยาว 15 เมตร สร้าง พ.ศ. 2521 เป็นอาคารครึ่งตึกครึ่งไม้ วิหารกว้าง 3.50 เมตร ยาว 4.50 เมตร สร้าง พ.ศ. 2522 กุฏิสงฆ์จำนวน 2 หลัง เป็นอาคารไม้ 1 หลัง และครึ่งตึกครึ่งไม้ 1 หลัง นอกจากนี้มีหอนิมนต์ ศาลาบาตร และหอรบะนัง สำหรับปูชนียวัตถุมีพระพุทธรูปปั้นอยู่ที่ศาลาการเปรียญสร้าง พ.ศ. 2478 เนื้อโลหะ อยู่ที่หอสวดมนต์เรียก "พระศรีอารียะ"

วัดคลองสัก สร้างเป็นวัดนับตั้งแต่ พ.ศ. 2475 มีนามตามชื่อบ้าน วัดนี้ตั้งอยู่ระหว่าง 2 หมู่บ้าน คือ บ้านน้ำร้อน และบ้านคลองสัก ชาวบ้านทั้งสองหมู่บ้านร่วมใจกันจัดสร้างวัดนี้

วัดคอนแก้ว

วัดคอนแก้ว ตั้งอยู่ที่บ้านท่าโพธิ์ ถนนมหาดไทยบำรุง ตำบลหนองหลวง อำเภอเมือง จังหวัดตาก สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 26 ไร่ 2 งาน 80.20 ตารางวา อาณาเขต ทิศเหนือยาว 280 เมตร ติดต่อกับถนนเทศบาล 1 ทิศใต้ยาว 436 เมตร ติดต่อกับทางสาธารณะ ทิศตะวันออกยาว 155 เมตร ติดต่อกับทางสาธารณะ ทิศตะวันตกยาว 57.50 เมตร ติดต่อกับถนนมหาดไทยบำรุง โดยมีโฉนดที่ดินเลขที่ 3431 เป็นหลักฐาน และมีธรณีสงฆ์จำนวน 4 แปลง เนื้อที่ 15 ไร่ 11.6 ตารางวา ตามโฉนดที่ดินเลขที่ 593 , 3432 , 3433 , 3434

พื้นที่ตั้งวัดเป็นพื้นที่ราบอยู่ใจกลางย่านชุมชน อาคารเสนาสนะต่างๆมี อุโบสถกว้าง 8 เมตร ยาว 16 เมตร สร้าง พ.ศ. 2509 วิหารกว้าง 15 เมตร ยาว 26.50 เมตร สร้าง พ.ศ. 2500 หอสวดมนต์กว้าง 8 เมตร ยาว 12.50 เมตร สร้าง พ.ศ. 2491 เป็นอาคารไม้ 2 ชั้น กุฏิสงฆ์ จำนวน 5 หลัง สำหรับปูชนียวัตถุมี

พระประธานในวิหารปางมารวิชัย นอกจากนี้มีพระพุทธรูปบูชาไม้แกะสลัก 3 องค์ ดินปั้น 1 องค์ ทองสัมฤทธิ์ 1 องค์ เจดีย์ทรงกลม 1 องค์

วัดคอนแก้ว สร้างขึ้นเป็นวัดนับตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2448 ประชาชนร่วมใจกันสร้างวัดนี้ ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาวันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ. 2508 เขตวิสุงคามสีมา กว้าง 40 เมตร ยาว 80 เมตร ได้ผูกพัทธสีมาวันที่ 9 เมษายน พ.ศ. 2519

วัดท่าไม้แดง

วัดท่าไม้แดงตั้งอยู่เลขที่ 163 บ้านท่าไม้แดง หมู่ที่ 3 ตำบลวังหิน อำเภอเมือง จังหวัดตาก สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีเนื้อที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 4 ไร่ 1 งาน 96.80 ตารางวา อาณาเขต ทิศเหนือติดต่อกับทางสาธารณะ ทิศใต้ติดต่อกับที่ดินนายคง คุ้มมี ทิศตะวันออก ติดต่อกับคลองส่งน้ำชลประทาน ทิศตะวันตกติดต่อกับถนนบ้านวังหิน โดยมีโฉนดที่ดินเลขที่ 3814 เป็นหลักฐาน และมีที่ธรณีสงฆ์ 1 แปลง เนื้อที่ 4 ไร่ 1 งาน 12.50 ตารางวา ตามโฉนดที่ดินเลขที่ 6471

พื้นที่ตั้งวัดเป็นพื้นที่ราบ อาณาเสนาสนะต่างๆมีอุโบสถกว้าง 5 เมตร ยาว 14 เมตร สร้าง พ.ศ. 2508 ศาลาการเปรียญกว้าง 18 เมตร ยาว 35 เมตร สร้าง พ.ศ. 2512 กุฏิสงฆ์จำนวน 7 หลัง

วัดท่าไม้แดงสร้างขึ้นเป็นวัดนับตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2437 มีนามตามชื่อบ้าน ประชาชนส่วนมากได้อพยพมาจากหมู่บ้านวังหิน เมื่อมาอยู่มากขึ้นแล้วก็ได้ร่วมใจกันจัดสร้างวัดขึ้นในที่ดินที่ได้รับบริการบริจาคของ นายรุ่ง นางมา และนายเกตุ นางแก้ว ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาวันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ. 2508 เขตวิสุงคามสีมากว้าง 40 เมตร ยาว 80 เมตร ทางวัดเปิดสอนพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2523

วัดไผ่ล้อม

วัดไผ่ล้อม ตั้งอยู่เลขที่ 481 บ้านหนองระกำ ถนนมหาดไทยบำรุง ตำบลระแหง อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 14 ไร่ 3 งาน 56 ตารางวา อาณาเขตทิศเหนือยาว 190 เมตร ติดต่อกับที่ตั้งโรงเรียนการช่างสตรี ทิศใต้อยาว 250 เมตร ติดต่อกับถนนสาธารณะ ทิศตะวันออกยาว 150 เมตร ติดต่อกับที่ตั้งโรงเรียนตากพิทยาคม ทิศตะวันตกยาว 180 เมตร ติดต่อกับที่ตั้งโรงเรียนและถนนมหาดไทยบำรุง โดยมีโฉนดที่ดินเลขที่ดิน 9099 และมีที่ธรณีสงฆ์ 1 แปลง เนื้อที่ 1 ไร่ 45.40 ตารางวา ตามโฉนดที่ดินเลขที่ 9100

พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบลุ่ม หน้าวัดอยู่ทางทิศตะวันตกมีถนนมหาดไทยบำรุงเป็นทางคมนาคม ติดต่อกับสะควก อาคารเสนาสนะต่างๆ มี อุโบสถกว้าง 30 เมตร ยาว 60 เมตร สร้างประมาณ พ.ศ. 2425 ศาลาการเปรียญกว้าง 20 เมตร ยาว 24 เมตร สร้าง พ.ศ. 2526 หอสวดมนต์กว้าง 6 เมตร ยาว 8 เมตร สร้าง พ.ศ. 2495 กุฏิสงฆ์จำนวน 5 หลัง เป็นอาคารไม้ 4 หลัง อาคารคอนกรีต 1 หลัง สำหรับปูชนียวัตถุ มี พระประธานในอุโบสถ นอกจากนั้นก็ยังมีพระพุทธรูปขนาดปางต่างๆ จำนวนทั้งหมด 37 องค์

วัดไผ่ล้อม สร้างขึ้นเป็นวัดนับตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2400 มีนามอีกนามหนึ่งว่า "วัดเวฬุวัน" แต่เดิมมีป่าไผ่ล้อมรอบจึงเรียกอย่างนั้น ผู้ริเริ่มดำเนินการจัดสร้างวัดคือ ป้าปุกเงิน และป้าปุกทอง เกี่ยวกับที่ธรณีสงฆ์ได้มีนายคง นางบุญยัง จินวงษ์ และนายทองดี นางบัวผัน แสนแก้ว จัดซื้อบริจาคให้วัดเดิมติดต่อกัน ต่อมาทางเทศบาลได้ตัดถนนผ่านกลางจึงกลายเป็น 2 แปลง ให้โรงเรียนเทศบาลเช่า 1 แปลง เนื้อที่ 1 ไร่ 2 งาน อีก 1 แปลงให้ประชาชนเช่า เนื้อที่ 1 ไร่ 54 ตารางวา วัดนี้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาวันที่ 6 มกราคม 2425 ขึ้น 4 ค่ำ เดือน 2 เขตวิสุงคามสีมากว้าง 30 เมตร ยาว 60 เมตร

วัดมณีบรรพต

วัดมณีบรรพตเป็นวัดพระอารามหลวงชั้นตรี ชนิดวรวิหาร ตั้งอยู่เลขที่ 289 บ้านเขาแก้ว ถนนพหลโยธิน ตำบลระแหง อำเภอเมือง จังหวัดตาก สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินติดตั้งวัดเนื้อที่ 13 ไร่ 1 งาน 38.50 ตารางวา อาณาเขต ทิศเหนือติดต่อกับหนองน้ำมณีบรรพต ทิศใต้ติดต่อกับทางสาธารณะและโรงพยาบาลตาก ทิศตะวันออกติดต่อกับถนนพหลโยธิน ทิศตะวันตกติดต่อกับหนองน้ำมณีบรรพต โดยมีโฉนดที่ดินเลขที่ 719 เป็นหลักฐาน และมีที่ธรณีสงฆ์จำนวน 8 แปลง ตำบลหนองหลวง 1 แปลง ตามโฉนดที่ดินเลขที่ 718,720,721,722,723,2610,1997,2758 วัดพร้าวมีลักษณะเป็นภูเขาเตี้ยๆ ขุดลงไปจะเป็นหินมีแก้วน้ำล้าง หรือเขี้ยวหนูมาน กลางคืนจะเห็นเป็นประกายแวววาวทั่วไป อาคารเสนาสนะต่างๆ มี พระอุโบสถกว้าง 8 เมตร ยาว 16 เมตร สร้าง พ.ศ.2513 เป็นอุโบสถหลังใหม่ พระวิหาร 2 หลัง สร้าง พ.ศ. 2506 ศาลาการเปรียญกว้าง 19 เมตร ยาว 40 เมตร เป็นอาคาร 2 ชั้น สร้าง พ.ศ. 2522 หอสวดมนต์กว้าง 8.30 เมตร ยาว 13 เมตร กุฏิสงฆ์จำนวน 13 หลัง เป็นอาคารครึ่งตึกครึ่งไม้ 2 ชั้น 2 หลัง นอกจากนี้มีหอรบั้ง หอไตร ศาลาเอนกประสงค์ และฌาปนสถาน สำหรับปูชนียวัตถุมีพระประธานในพระอุโบสถและพระพุทธรูปทองคำ นาค เงิน ปางต่างๆ จำนวน 15 องค์ พระประธานในพระวิหารคือ หลวงพ่อแสนทอง ปางปฐมเทศนา พระพุทธเจ้าจำลอง พระสฤประเจดีย์หรือพระธาตุเจดีย์ เป็นที่บรรจุบรมสารีริกธาตุสร้าง พ.ศ. 2405 ฐานกว้าง 4 วา สูง 98 วา ลักษณะคอรบั้งทรงกลมแบบหงสาวดี

วัดมณีบรรพต สร้างขึ้นเป็นวัดนับตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2390 เดิมเรียกว่า "วัดเขาแก้ว" คงจะเรียกกันตามลักษณะภูมิประเทศที่ตั้งวัดที่เป็นภูเขาและมีแก้วสีขาวหรือหินเขี้ยวหนูมานอยู่มาก การสร้างวัดในระยะแรกนั้น ได้มีหลวงพ่อเนร หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า "ขรัวเนร" หรือขรัวตาเนร มาอยู่พำนักเป็นรูปแรก การบูรณะพัฒนาวัดในปี พ.ศ. 2435 "ท่านเผือก" เศรษฐีเจ้าของตลาดในจังหวัดสุโขทัย ได้มาทำการก่อสร้างพระอุโบสถและได้ทำการก่อสร้างเสนาสนะอื่นอีก วันที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาวันที่ 15 พฤษภาคม พ.ศ. 2436 เขตวิสุงคามสีมากว้าง 24 เมตร ยาว 24 เมตร ได้รับการสถาปนาให้เป็นพระอารามหลวงชั้นตรี ชนิดวรวิหารนับตั้งแต่วันที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ. 2505 ประกาศของกระทรวงศึกษาธิการลงวันที่ 21 สิงหาคม พ.ศ. 2505

วัดมณีบรรพต มีโรงเรียนพระปริยัติธรรมเปิดสอนทั้งแผนกธรรมและบาลี นับตั้งแต่ พ.ศ. 2467 มีโรงเรียนพุทธศาสนาวินวาทิตย์เปิด พ.ศ. 2525 มีโรงเรียนประถมศึกษาของราชการตั้งอยู่ด้วย

วัดวังม่วง

วัดวังม่วงตั้งอยู่เลขที่ 113 บ้านวังม่วง หมู่ที่ 5 ตำบลไม้งาม อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 4 ไร่ 2 งาน 4 ตารางวา อาณาเขต ทิศเหนือยาว 78 เมตร ติดต่อกับบ้านนายเทา ธิงาม ทิศใต้ยาว 86 เมตร ติดต่อกับซอยสาธารณะ ทิศตะวันออกยาว 88 เมตร ติดต่อกับเชิงเขา ทิศตะวันตกยาว 88 เมตร ติดต่อกับถนนสาธารณะ และแม่น้ำปิง

พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบลุ่มอยู่ริมฝั่งแม่น้ำปิง และมีถนนผ่านการคมนาคมสะดวก อาคารเสนาสนะต่างๆมี ศาลาการเปรียญกว้าง 18.80 เมตร ยาว 25.50 เมตร กุฏิสงฆ์ จำนวน 2 หลัง เป็นอาคารไม้

วัดวังม่วง สร้างขึ้นเป็นวัดนับแต่ประมาณ พ.ศ. 2395 มีนามตามชื่อบ้าน ประชาชนร่วมใจกันจัดสร้างวัดนี้เพื่อเป็นที่บำเพ็ญกุศลประจำหมู่บ้านของตน ก่อนหน้านั้นวัดมีสภาพทรุดโทรมขอการทะนุบำรุง ต่อมาในปี พ.ศ. 2517 เป็นต้นมา สมัยที่พระอธิการไพฑูรย์ มนุฑาคโม มารักษาการเจ้าอาวาสได้ทำการบูรณะพัฒนาเป็นอันมาก และจะเป็วัดเจริญรุ่งเรืองต่อไป

วัดสีตลาราม

วัดสีตลาราม ตั้งอยู่เลขที่ 109 บ้านจีน ตำบลระแหง อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก สังกัดคณะสงฆ์ธรรมยุต มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 14 ไร่ 1 งาน 44 ตารางวา อาณาเขต ทิศเหนือยาว 3 เส้น ติดต่อกับถนนสาธารณะ ทิศใต้ยาว 4 เส้น ติดต่อกับถนนเทศบาล ทิศตะวันออกยาว 4 เส้น ติดต่อกับถนนเทศบาล ทิศตะวันตกยาว 3 เส้น ติดต่อกับถนนเทศบาล โดยมีโฉนดที่ดินเลขที่ 647 เป็นหลักฐาน และมีที่ธรณีสงฆ์จำนวน 7 แปลง เนื้อที่ 55 ไร่ 2 งาน 10 ตารางวา ตั้งอยู่ที่ท้องที่ตำบลระแหง 3 แปลง เลขที่ 551,552,648 และอยู่ที่ท้องที่ป่ามะม่วง 4 แปลง เลขที่ 1943,1999,2097

พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบถนนล้อมรอบบริเวณวัด อาคารเสนาสนะต่างๆ มี อุโบสถกว้าง 14.40 เมตร ยาว 28.90 เมตร สร้าง พ.ศ. 2511 วิหารกว้าง 10.80 เมตร ยาว 21.50 เมตร สร้าง พ.ศ. 2526 ศาลาอเนกประสงค์กว้าง 20 เมตร ยาว 20 เมตร สร้าง พ.ศ. 2530 กุฏิสงฆ์จำนวน 24 หลัง เป็นอาคารครึ่งตึกครึ่งไม้ 11 หลัง ตึก 2 ชั้น 1 หลัง สำหรับปูชนียวัตถุมี พระประธานในอุโบสถเนื้อโลหะ สร้าง พ.ศ. 2440 พระพุทธรูปอื่นอีก 4 องค์ เจดีย์สร้าง พ.ศ. 2465

วัดสีตลาราม สร้างขึ้นเป็นวัดนับตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2435 เดิมเรียกว่า "วัดน้ำหัก" สร้างโดยหลวงจิตรจ้านง (บุญเย็น) หลวงบริรักษ์ประชากร (ทองอยู่) หลวงอุดรพันธ์พานิช (อากรเต็ง) และพระยาสุจริตรักษาผู้ว่าราชการ พร้อมด้วย พระพรมเทพาจารย์ (เอี่ยม) เจ้าคณะใหญ่เมืองตาก ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อ พ.ศ. 2437 ต่อมาเมื่อพ.ศ. 2448 ได้รับพระราชทานนามว่า "วัดสีตลาราม" จากพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ ราชการที่ 6 ตรงกับวันที่ 13 มกราคม ร.ศ.124 (พ.ศ.2448) คำว่า "สีตล" แปลว่าเย็น คงจะหมายถึงผู้ที่สร้างวัดชื่อ "บุญเย็น" เพื่อเป็นเกียรติอนุสรณ์

วัดอรัญญาวาสตั้ง

วัดอรัญญาวาส ตั้งอยู่เลขที่ 5171 บ้านป่าแดงใต้ หมู่ที่ 6 ตำบลน้ำร้อน อำเภอเมือง จังหวัดตาก สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 5 ไร่ 2 งาน 43 ตารางวา อาณาเขตทิศเหนือยาว 2 เส้น ติดต่อกับทางสาธารณะ ทิศใต้ยาว 2 เส้น 10 วา ติดต่อกับที่ดินนายบ พึ่งอำไพ ทิศตะวันออกยาว 1 เส้น 11 วา ติดต่อกับทางสาธารณะ ทิศตะวันตกยาว 1 เส้น 17 วา 1 สอก ติดต่อกับที่ดินนางหวาน นิ่มมั่ง มีเป็นหลักฐานที่ดินเลขที่ 5171

พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบ อาคารเสนาสนะต่างๆ มี ศาลาการเปรียญกว้าง 16 เมตร ยาว 25 เมตร สร้าง พ.ศ. 2516 หอสวดมนต์กว้าง 7 เมตร ยาว 10 เมตร สร้าง พ.ศ. 2502 กุฏิสงฆ์จำนวน 4 หลัง เป็นอาคารไม้ สำหรับปฐมนิยัตถุมิ พระพุทธรูปปูนปั้นอยู่ที่ศาลาการเปรียญและที่หอสวดมนต์จำนวนหลายองค์

วัดอรัญญาวาส สร้างขึ้นเป็นวัดนับแต่ประมาณ พ.ศ. 2460 เดิมมีนามเดิมว่า "วัดหนองพม่า" ตามชื่อบ้าน ได้เปลี่ยนเป็น "วัดอรัญญาวาส" ในปี พ.ศ. 2483 ประชาชนร่วมใจกันจัดสร้างวัดนี้

วัดเกาะลาน

วัดเกาะลาน ตั้งอยู่ที่บ้านเกาะลาน หมู่ที่ 3 ตำบลสมอโตน อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 6 ไร่ 39 ตารางวา อาณาเขตทิศเหนือยาว 46 วา ติดต่อกับถนนสาธารณะ ทิศใต้ยาว 53 วา 3 สอก ติดต่อกับที่ตั้งโรงเรียน ทิศตะวันออกยาว 45 วา 1 สอก ติดต่อกับทุ่งนา ทิศตะวันตกยาว 46 วา 3 สอก ติดต่อกับถนนสาธารณะ โดย น.ส. 3 ก. เลขที่ 111 เป็นหลักฐาน

พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบอยู่ริมแม่น้ำปิง อาคารเสนาสนะต่างๆ มี อุโบสถกว้าง 5.50 เมตร ยาว 13.50 เมตร สร้าง พ.ศ. 2525 วิหารกว้าง 17 เมตร ยาว 17 เมตร สร้าง พ.ศ. 2522 ละกฐิสงฆ์ จำนวน 2 หลัง สำหรับปฐมนิยัตถุมิ พระประธานในอุโบสถและวิหารจำนวน 5 องค์ เป็นพระพุทธรูปปั้น

วัดเกาะลาน สร้างขึ้นเป็นวัดนับตั้งแต่ พ.ศ. 2420 มีนามตามชื่อบ้าน แต่เดิมประชาชนได้เดินทางไปทำบุญที่วัดวิเศษวานิช ระยะห่างออกไปประมาณ 2 กิโลเมตร ต่อมาเห็นว่าเป็นการลำบากในการคมนาคม ประกอบกับมีประชาชนหนาแน่นมากขึ้น จึงได้พร้อมใจกันจัดสร้างวัดนี้ขึ้นมาอยู่ทางตอนใต้ของหมู่บ้านตรงที่ตั้งวัดเกาะใหญ่เกาะหนึ่งที่บริเวณภูเขาที่มีต้นลานอยู่บ้าง จึงมีนามวัดว่า "วัดเกาะลาน" แต่ประชาชนนิยมเรียกชื่อวัดว่า "วัดใต้" ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาวันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2444 เขตวิสุงคามสีมากว้าง 10 เมตร ยาว 50 เมตร ได้ผูกพัทธสีมาวันที่ 15 มิถุนายน พ.ศ. 2449

วัดโลกพดู

วัดโลกพดู ตั้งอยู่เลขที่ 191 บ้านหนองหลวง ถนนตากสิน ตำบลหนองหลวง อำเภอเมือง จังหวัดตาก สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 22 ไร่ 3 งาน 88.40 ตารางวา อาณาเขตทิศเหนือยาว 7 เส้น 13 วา ติดต่อกับถนนคลองสาธารณะ ทิศใต้ยาว 7 เส้น 17 วา ติดต่อกับเขตทหาร ทิศตะวันออก

ยาว 12 เส้น ติดต่อกับหนองสาหรณณะ ทิศตะวันตกยาว 7 เส้น 13 วา ติดต่อกับเขตทหาร โดยมีโฉนดที่ดิน เลขที่ 1101 เป็นหลักฐาน มีที่ธรณีสงฆ์ 1 แปลง เนื้อที่ 2 ไร่

พื้นที่ตั้งวัดเป็นพื้นที่ราบสูงอยู่ทางด้านทิศเหนือของเทศบาล และอนุสาวรีย์ศาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช อาคารเสนาสนะต่างๆ มีอุโบสถกว้าง 8.50 เมตร ยาว 16 เมตร บูรณะ พ.ศ. 2491 ศาลาการเปรียญกว้าง 20 เมตร ยาว 20 เมตร สร้าง พ.ศ. 2517 หอสวดมนต์กว้าง 8 เมตร ยาว 12.50 เมตร สร้าง พ.ศ. 2508 เป็นอาคารครึ่งตึกครึ่งไม้ 2 ชั้น กุฏิสงฆ์จำนวน 5 หลัง เป็นอาคารไม้สักเหมือนกันทุกหลัง สำหรับปูชนียวัตถุมีพระประธานในอุโบสถปางมารวิชัย เนื้อทองสัมฤทธิ์ และที่ศาลาการเปรียญเหนือทองเหลือง

วัดโลกพดู สร้างขึ้นเป็นวัดนับตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2310 เดิมเป็นวัดมอญ มีนามเรียกว่า "วัดรามัญศัทธาธาราญร์" ได้มาเปลี่ยนเป็น "วัดโลกพดู" ในระยะประมาณ พ.ศ. 2440 แต่เดิมนั้นศิลปะการก่อสร้างต่างๆ จะเป็นแบบของมอญหรือพม่า นับเป็นวัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาแล้วประมาณ พ.ศ. 2416

วัดดอนมูลชัย

วัดดอนมูลชัย ตั้งอยู่เลขที่ 259 บ้านหัวเคียด ถนนรามคำแหง ตำบลหัวเคียด อำเภอเมือง จังหวัดตาก สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 14 ไร่ 7.20 ตารางวา อาณาเขต ทิศเหนือยาว 103 วา ติดต่อกับทางสาหรณณะ ทิศใต้ยาว 120 วา ติดต่อกับถนนรามคำแหง ซอย 5 ทิศตะวันออกยาว 60 วา ติดต่อกับถนนหัวเคียดอุทิศ และที่มีการครองครอง ทิศตะวันตกยาว 56 วา ติดต่อกับบ้านเรือนประชาชน โดยมีโฉนดที่ดินเลขที่ 6430 เป็นหลักฐาน และมีที่ธรณีสงฆ์ 1 แปลง เนื้อที่ 3 ไร่ 2 งาน 37.20 ตารางวา ตามโฉนดเลขที่ 6429

พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบลุ่ม อาคารเสนาสนะต่างๆมี อุโบสถกว้าง 7 เมตร ยาว 20 เมตร สร้าง พ.ศ. 2498 กุฏิสงฆ์จำนวน 4 หลัง เป็นอาคารไม้ชั้นเดียว 3 หลังเป็นตึกคอนกรีต 2 ชั้น 1 หลัง

วัดดอนมูลชัย สร้างขึ้นเป็นวัดนับตั้งแต่ พ.ศ. 2434 เดิมชาวบ้านเรียกกันว่า "วัดสันป่าข่อย" เนื่องจากมีต้นข่อยอยู่มากและเป็นที่ยึดเหนี่ยว ต่อมาชาวบ้านได้ช่วยกันปรับพื้นที่โดยนำทรายมาถมให้สูงขึ้นจึงมีนามว่า "วัดดอนมูลชัย" ประชาชนร่วมใจกันจัดสร้าง วัดนี้ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา วันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ. 2490 พระสงฆ์อยู่จำพรรษา 4 รูป เมื่อปี พ.ศ. 2494 ได้เปิดสอนพระปริยัติธรรมที่วัด ต่อมาถึง พ.ศ. 2522 ได้ย้ายสำนักเรียนไปตั้งที่วัดปทุมศิริ

วัดทุ่งพระชัย

วัดทุ่งพระชัย ตั้งอยู่เลขที่ 97 บ้านเกาะอ้ายค้วน ถนนพหลโยธิน หมู่ที่ 1 ตำบลวังหิน อำเภอเมือง จังหวัดตาก สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 14 ไร่ 54 ตารางวา อาณาเขต ทิศเหนือยาว 62

วา ติดต่อกับถนนพหลโยธิน ทิศใต้อยาว 24 วา ติดต่อกับทางซอย ทิศตะวันออกยาว 62 วา ติดต่อกับที่ตั้งโรงเรียน และมีที่ธรณีสงฆ์ 1 แปลง เนื้อที่ 5 ไร่

พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่เนินสูง สภาพแวดล้อมมีภูเขาและป่าไม้ล้อมรอบ แม่น้ำปิงอยู่ทางทิศตะวันตก ห่างออกไปประมาณ 800 เมตร อาคารเสนาสนะต่างๆมี ศาลาการเปรียญกว้าง 16 เมตร ยาว 22 เมตร สร้าง พ.ศ. 2518 หอสวดมนต์กว้าง 10 เมตร ยาว 20.50 เมตร สร้าง พ.ศ. 2522 กุฏิสงฆ์จำนวน 3 หลัง เป็นอาคารไม้

วัดทุ่งพระชะย กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศตั้งเป็นวัดนับตั้งแต่วันที่ 10 มีนาคม พ.ศ. 2504 การสร้างวัดได้มีการเริ่มดำเนินการตั้งแต่ พ.ศ. 2500 โดยมีนายทุน โลกขำเป็นผู้ชักนำชาวบ้านจัดสร้างขึ้น และนิยมเรียกนามวัดตามชื่อบ้าน "วัดเกาะอ้ายคว้น"

วัดไผ่สีขอ

วัดไผ่สีขอ ตั้งอยู่เลขที่ 25 บ้านไผ่สีขอ หมู่ที่ 12 ตำบลน้ำร้อน อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 66 ไร่ 49 ตารางวา อาณาเขตทิศเหนือยาว 240 เมตร ติดต่อกับเขตป่าแดง ทิศใต้อยาว 240 เมตร ติดต่อกับที่ดินของนายประเทือง เพ็งอำไพ ทิศตะวันออกยาว 450 เมตร ติดต่อกับทางสาธารณะ ทิศตะวันตกยาว 450 เมตร ติดต่อกับที่ดินของนายขวัญ พรหมบุญชู โดยมี น.ส. 3 ก. เลขที่ 4676,4677,4678

พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบสูงมีป่าไม้ล้อมรอบ อาคารเสนาสนะต่างๆมี ศาลาการเปรียญกว้าง 15 เมตร ยาว 21 เมตร สร้าง พ.ศ. 2523 หอสวดมนต์กว้าง 10 เมตร ยาว 15 เมตร สร้าง พ.ศ. 2527 กุฏิสงฆ์ จำนวน 3 หลัง เป็นอาคารไม้ สำหรับปฐมนิยวัตถุมิ พระประธานเนื้อสัมฤทธิ์ 1 องค์ ปูนปั้น 3 องค์

วัดไผ่สีขอ กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศตั้งวัดนับตั้งแต่วันที่ 30 พฤษภาคม พ.ศ. 2528 มีนามตามชื่อบ้าน ประชาชนได้ร่วมใจกันสร้างวัดนี้ ซึ่งได้ริเริ่มดำเนินการตั้งแต่ พ.ศ. 2521 ครั้งแรกมีที่สร้างวัดเนื้อที่ 18 ไร่ 2 งาน 50 ตารางวา ต่อมาได้มีประชาชนบริจาคเพิ่มเติมอีก จึงรวมเป็นเนื้อที่ 66 ไร่ 49 ตารางวา

วัดมะเขือแจ้

วัดมะเขือแจ้ตั้งอยู่เลขที่ 450 บ้านเสาสูง ถนนมหาดไทยบำรุง ตำบลระแหง อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 8 ไร่ 3 งาน 21 ตารางวา อาณาเขต ทิศเหนือยาว 158 เมตร ติดต่อกับถนนชอยมหาดไทยบำรุง ทิศใต้อยาว 158 เมตร ติดต่อกับถนนท่าเรือ ทิศตะวันออกยาว 99 เมตร ติดต่อกับถนนเทศบาลไปเกาะลอย ทิศตะวันตกยาว 77 เมตร ติดต่อกับถนนมหาดไทยบำรุง โดยมีโฉดที่ดินเลขที่ 1865 เป็นหลักฐาน

พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบมีหมู่บ้านประชาชนล้อมรอบ 3 ทิศคือ ทิศเหนือ ใต้ และตะวันตกทางวัดได้สร้างกำแพงไว้โดยรอบ หน้าวัดอยู่ทางทิศตะวันตกมีประตูเข้าออก 2 ประตู อาคารเสนาสนะต่างๆมี

อุโบสถกว้าง 20 เมตร ยาว 26 เมตร บูรณะ พ.ศ. 2470 ศาลาการเปรียญกว้าง 15 เมตร ยาว 27 เมตร สร้าง พ.ศ. 2416 อีกหลังหนึ่งกว้าง 13 เมตร ยาว 29 เมตร สร้าง พ.ศ. 2520 หอสวดมนต์กว้าง 10 เมตร ยาว 10 เมตร สร้าง พ.ศ. 2517 เป็นอาคารครึ่งตึกครึ่งไม้ 3 มุข กุฏิสงฆ์ จำนวน 3 หลัง เป็นอาคารครึ่งตึกครึ่งไม้ สำหรับปฐมนิยัตถุมิพระประธานในอุโบสถเนื้อทองเหลืองปางมารวิชัย พระพุทธรูปอื่นๆอีกมีปาง มารวิชัย 11 องค์ ปางห้ามญาติ 2 องค์ ปางสมาธิ 2 องค์

วัดมะเขือแจ้ สร้างขึ้นเป็นวัดนับแต่ประมาณ พ.ศ. 2400 เดิมเรียกว่า "วัดใหม่" คงจะหมายถึงวัดที่สร้างใหม่สมัยนั้น ประชาชนร่วมใจกันจัดสร้างวัดนี้ ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาวันที่ 28 มกราคม พ.ศ. 2433 เขตวิสุงคามสีมากว้าง 20 เมตร ยาว 26 เมตร

วัดวังศิลาราม

วัดวังศิลาราม ตั้งอยู่เลขที่ 115 บ้านวังหิน หมู่ที่ 5 ตำบลวังหิน อำเภอเมือง จังหวัดตาก สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 4 ไร่ 51.30 ตารางวา อาณาเขต ทิศเหนือยาว 29 วา ติดต่อกับบ้านเรือนประชาชน ทิศใต้ยาว 26 วา ทิศตะวันออกยาว 56 วา ติดต่อกับที่ดินเอกชนเป็นที่สวน ทิศตะวันตกยาว 55 วา ติดต่อกับถนนประจำหมู่บ้าน โดยมีโฉนดที่ดินเลขที่ 5540 เป็นหลักฐาน

พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบมีแม่น้ำปิงอยู่ทางด้านทิศตะวันตก อาคารเสนาสนะต่างๆมี อุโบสถกว้าง 6 เมตร ยาว 18 เมตร สร้าง พ.ศ. 2510 ศาลาการเปรียญกว้าง 12 เมตร ยาว 19 เมตร สร้าง พ.ศ. 2495 หอสวดมนต์กว้าง 8 เมตร ยาว 10 เมตร สร้าง พ.ศ. 2503 กุฏิสงฆ์จำนวน 5 หลัง เป็นอาคารไม้ สำหรับปฐมนิยัตถุมิ พระประธานในอุโบสถเป็นพระพุทธรูปที่สร้างใหม่ปางมารวิชัย

วัดวังศิลาราม สร้างขึ้นเป็นวัดนับแต่ประมาณ พ.ศ. 2466 เดิมมีนามว่า "วัดยาง" เพราะมีต้นยางอยู่มาก จึงเรียกกันตามสภาพแวดล้อม ส่วนที่นามว่า "วังศิลาราม" นั้น ได้ขนานนามตามความหมายของชื่อหมู่บ้านวังหิน โดยใช้ศัพท์ทางภาษาบาลี เพื่อให้มีความไพเราะทางภาษายิ่งขึ้น แต่มีความหมายตรงกับชื่อบ้าน วัดนี้ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาวันที่ 14 พฤศจิกายน พ.ศ. 2510 เขตวิสุงคามสีมากว้าง 18 เมตร ยาว 24 เมตร ได้ผูกพัทธสีมาวันที่ 14 เมษายน พ.ศ. 2514 มีพระสงฆ์จำพรรษา 12 รูป ทางวัดได้เปิดสอนพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2507

วัดหนองแขม

วัดหนองแขม ตั้งอยู่ที่บ้านหนองแขม หมู่ที่ 8 ตำบลแม่ท้อ อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 8 ไร่ 1 งาน 55.80 ตารางวา อาณาเขต ทิศเหนือยาว 2 เส้น 3 วา ติดต่อกับถนนสาธารณะ ทิศใต้ยาว 2 เส้น 10 วา ติดต่อกับที่นายมี ทิศตะวันออกยาว 4 เส้น ติดต่อกับที่ดินนายเสียด ทิศตะวันตกยาว 1 เส้น 16 วา ติดต่อกับทางสาธารณะ โดยมีโฉนดที่ดินเลขที่ 25 เป็นหลักฐาน

พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบ อาคารเสนาสนะต่างๆมี ศาลาการเปรียญ กว้าง 12 เมตร ยาว 18 เมตร สร้าง พ.ศ. 2519 หอสวดมนต์กว้าง 6 เมตร ยาว 10 เมตร สร้าง พ.ศ. 2523 เป็นอาคารครึ่งตึกครึ่งไม้ ศาลาเอนกประสงค์กว้าง 12 เมตร ยาว 12 เมตร สร้าง พ.ศ.2525 กุฏิสงฆ์ จำนวน 1 หลัง สำหรับปูชนียวัตถุมี พระประธานอยู่ที่ศาลาการเปรียญ 2 องค์ อยู่ที่ หอสวดมนต์ 1 องค์

วัดหนองแวง วัดนี้กระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศตั้งเป็นวัดนับตั้งแต่วันที่ 15 พฤษภาคม พ.ศ. 2530 มีนามตามชื่อบ้าน โดยมี ผู้ใหญ่ธรรม มุกแก้ว ร่วมกับชาวบ้านหนองแวงดำเนินการจัดสร้างวัดนี้ จึงได้มีนามตามชื่อบ้าน

วัดอัมพวัน

วัดอัมพวัน ตั้งอยู่เลขที่ 99 บ้านป่ามะม่วง หมู่ที่ 1 ตำบลป่ามะม่วง อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย ที่ที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 17 ไร่ 92 ตารางวา อาณาเขต ทิศเหนือติดต่อกับถนนสาธารณะ ทิศใต้ติดต่อกับเขตป่าไม้และหมู่บ้าน ทิศตะวันออกติดต่อกับถนนสาธารณะ ทิศตะวันตกติดต่อกับที่สวนและที่นาของชาวบ้าน โดยมีโฉนดที่ดินเลขที่ 8681 เป็นหลักฐาน

พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบ อาคารเสนาสนะต่างๆ มี อุโบสถกว้าง 12 เมตร ยาว 18 เมตร ศาลาการเปรียญกว้าง 13 เมตร ยาว 24 เมตร สร้าง พ.ศ. 2519 หอสวดมนต์กว้าง 8 เมตร ยาว 11 เมตร สร้าง พ.ศ. 2508 กุฏิสงฆ์ จำนวน 3 หลัง สำหรับปูชนียวัตถุมี พระประธานในอุโบสถ 3 องค์ เป็นพระพุทธรูปสมัยรัตนโกสินทร์ และมีเจดีย์องค์หนึ่ง

วัดอัมพวัน สร้างขึ้นเป็นวัดนับตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2275 เดิมเรียกว่า "วัดหน้าป่า" หรือ "วัดมุขอัมพวันาราม" ประชาชนชาวบ้านป่ามะม่วงร่วมใจกันจัดสร้างวัดนี้ ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาวันที่ 10 มีนาคม พ.ศ. 2434 เขตวิสุงคามสีมากว้าง 12 เมตร ยาว 18 เมตร

วัดแก่งหิน

วัดแก่งหิน ตั้งอยู่เลขที่ 151 บ้านแก่งหิน หมู่ที่ 2 ตำบลวังประจวบ อำเภอเมือง จังหวัดตาก สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 19 ไร่ 3 งาน 20 ตารางวา อาณาเขต ทิศเหนือยาว 104 วา ติดต่อกับถนนสาธารณะ ทิศใต้ยาว 80 วา ติดต่อกับที่ดินของโยมแก้ว และ โยมแสน ทิศตะวันออกยาว 80 วา ติดต่อกับถนนสาธารณะ ทิศตะวันตกยาว 90 วา ติดต่อกับห้วยแม่ละกาและที่ดิน โยมมี

พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบลุ่มอยู่ริมแม่น้ำละกาผ่านหลังวัด ด้านหน้าวัดมีถนนเป็นทางคมนาคม ติดต่อสะดวก อาคารเสนาสนะต่างๆมี ศาลาการเปรียญกว้าง 6 เมตร ยาว 24 เมตร สร้าง พ.ศ. 2526 หอสวดมนต์กว้าง 6.20 เมตร ยาว 9 เมตร สร้าง พ.ศ. 2485 กุฏิสงฆ์จำนวน 2 หลัง สำหรับปูชนียวัตถุมี พระพุทธรูปขนาดและปางต่างๆจำนวนหลายองค์

วัดแก่งหิน กระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศตั้งเป็นวัดนับตั้งแต่วันที่ 22 ธันวาคม พ.ศ. 2526 มีนามตามชื่อบ้าน ประชาชนนิยมเรียกอีกนามหนึ่งว่า "วัดโคกมะขาม" เดิมบริเวณที่ตั้งวัดนี้เป็นป่าดงดิบหนาทึบ มีสัตว์ป่าอาศัยอยู่มาก

วัดเชิงทอง

วัดเชิงทอง ตั้งอยู่เลขที่ 185 บ้านเชิงทอง ถนนไทยชนะ ตำบลระแหง อำเภอเมือง จังหวัดตาก สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 6 ไร่ 1 งาน 41 ตารางวา อาณาเขตทิศเหนือติดต่อกับที่ดินเลขที่ 3 - 54 ทางสาธารณะ ทิศใต้ติดต่อกับถนนมหาดไทยบำรุง ทิศตะวันออกติดต่อกับถนนมหาดไทยบำรุง ทิศตะวันตกติดต่อกับที่ดินเลขที่ 4 และถนนไทยชนะ โดยมีโฉนดที่ดินเลขที่ 1862 เป็นหลักฐาน และมีทรัพย์สิน 1 แปลง เนื้อที่ 3 งาน ตามโฉนดที่ดินเลขที่ 1864

พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่เนินเขาและพื้นที่ราบแบ่งเป็น 2 พื้นที่ มีถนนและแม่น้ำปิงอยู่ทางทิศตะวันตก อาคารเสนาสนะต่างๆมีอุโบสถกว้าง 6 เมตร ยาว 8 เมตร สร้าง พ.ศ. 2481 ศาลาการเปรียญกว้าง 18 เมตร ยาว 36 เมตร สร้าง พ.ศ. 2516 หอสวดมนต์กว้าง 8 เมตร ยาว 12 เมตร สร้าง พ.ศ. 2525 กุฏิสงฆ์จำนวน 5 หลัง เป็นอาคารไม้ 3 หลัง ครึ่งตึกครึ่งไม้ 2 หลัง พระพุทธรูปเก่าแก่ 2 องค์ เป็นพระพุทธรูปปูนปั้น เจดีย์ 1 องค์

วัดเชิงทองสร้างขึ้นเป็นวัดนับตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2410 มีนามตามชื่อบ้าน ประชาชนร่วมกันสร้างวัดนี้ เมื่อปี พ.ศ. 2488 ทางคณะสงฆ์ได้สั่งให้วัดเชิงทองกลุ่ม กับวัดคอนเชียงทองเป็นวัดเดียวกัน ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาในนามวัดคอนเชียงทอง วันที่ 8 กันยายน พ.ศ. 2487 ภายหลังนามวัดได้กร่อนคำว่า "คอย" หายไปคงมีเพียง "วัดเชิงทอง"

วัดคอยศิรี

วัดคอยศิรี ตั้งอยู่เลขที่ 721 บ้านหัวเคียด ตำบลหัวเคียด อำเภอเมือง จังหวัดตาก สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 4 ไร่ 1 งาน 5.20 ตารางวา อาณาเขต ทิศเหนือยาว 55 วา ติดต่อกับทางสาธารณะ ทิศใต้ยาว 32 วา ติดต่อกับที่ดินเอกชน ทิศตะวันออกยาว 35 วา ติดต่อกับที่ดินเอกชน ทิศตะวันตกยาว 53 วา 2 สอก ติดต่อกับถนนรามคำแหง โดยมีโฉนดที่ดินเลขที่ 32 เป็นหลักฐาน และมีทรัพย์สินสงฆ์จำนวน 2 แปลง เนื้อที่ 10 ไร่ 3 งาน ตามโฉนดที่ดินเลขที่ 30 , 31

พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่เนินสูงมีแม่น้ำปิงไหลผ่านหน้าวัด อาคารเสนาสนะต่างๆมีอุโบสถกว้าง 14 เมตร ยาว 14 เมตร สร้าง พ.ศ. 2474 เสาไม้ก่ออิฐถือปูน ศาลาการเปรียญกว้าง 11.50 เมตร ยาว 14 เมตร สร้าง พ.ศ. 2513 หอสวดมนต์กว้าง 7.50 เมตร ยาว 8 เมตร สร้าง พ.ศ. 2500 กุฏิสงฆ์ จำนวน 1 หลัง เป็นอาคารครึ่งตึกครึ่งไม้

วัดคอยศิรี สร้างขึ้นเป็นวัดนับตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 1628 เดิมเรียกว่า "วัดหัวเคียดระแหง" ตามชื่อบ้าน โดยมี แสนคำแปง เชื้อสายเจ้านายอยู่ในเมืองหริภุญชัย ที่ได้มาตั้งรกรากถิ่นฐานอยู่ที่บ้านวัดหัว

เคยถึง พ.ศ. 2277 พระยาตากน้อยได้สร้างเจดีย์พร้อมวิหารจึงให้นามวัดว่า "วัดคอยเจดีย์ศรีจอมแจ้ง" ต่อมาก็ได้มีประชาชนชาวบ้านสร้างถาวรวัตถุต่างๆถวายไว้หลายรายการ วัดนี้ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาวันที่ 6 กรกฎาคม พ.ศ. 2592 มีโรงเรียนประถมศึกษาของทางราชการตั้งอยู่ที่วัดนี้ด้วย ซึ่งทางวัดได้ให้การอนุเคราะห์ด้วยดีตลอดมา

วัดโบสถ์มณีศรีบุญเรือง

วัดโบสถ์มณีศรีบุญเรือง ตั้งอยู่เลขที่ 231 บ้านรมณีย์ ถนนตากสิน ตำบลหนองหลวง อำเภอเมือง จังหวัดตาก สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 10 ไร่ 2 งาน 16.30 ตารางวา อาณาเขต ทิศเหนือยาว 192 เมตร ติดต่อกับที่ดินสาธารณะ ที่ตั้งศาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ทิศใต้ยาว 212 เมตร ติดต่อกับถนนจรดวิถีถ่อง ทิศตะวันออกยาว 84 เมตร ติดต่อกับถนนตากสิน โดยมีโฉนดที่ดินเลขที่ 1946 เป็นหลักฐาน และที่ธรณีสงฆ์จำนวน 3 แปลง เนื้อที่ 4 ไร่ 3 งาน 31.40 ตารางวา ตามโฉนดเลขที่ 1081 , 1082 , 2106

พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่เนินสูง อาคารเสนาสนะต่างๆมี อุโบสถกว้าง 6.10 เมตร ยาว 14.20 เมตร สร้าง พ.ศ. 2402 ศาลาการเปรียญกว้าง 12 เมตร ยาว 24 เมตร สร้าง พ.ศ. 2516 หอสวดมนต์กว้าง 8 เมตร ยาว 13.20 เมตร สร้าง พ.ศ. 2428 กุฏิสงฆ์จำนวน 3 หลัง สำหรับปฐมนิยวัตถุมิ พระประธานในอุโบสถ และที่ศาลาการเปรียญมีพระประธานเรียก "หลวงพ่อบุทธมนต์" เนื้อสัมฤทธิ์สมัยสุโขทัย ซึ่งสร้างขึ้นราวพุทธศตวรรษที่ 19 ตอนต้น มีพุทธลักษณะที่สวยงามมาก

วัดโบสถ์มณีศรีบุญเรือง สร้างขึ้นเป็นวัดนับตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2400 ผู้สร้างคือ พระยาวิชิตรักษา (แก้ว เจ้าเมืองตาก) อุโบสถสร้างเมื่อ พ.ศ. 2410 แต่เดิมนั้นมีอยู่ 2 วัด ติดต่อกันคือ วัดโบสถ์มณีราษฎร์ โดยมีกำแพงกันอยู่บ้านหลังอุโบสถของวัดโบสถ์มณีราษฎร์ ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2456 สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ได้เสด็จตรวจการคณะสงฆ์ จังหวัดตาก ได้เสด็จเยี่ยมวัดโบสถ์มณีราษฎร์วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2456 พระองค์ทรงปรารภว่า ถ้าได้รวมวัดศรีบุญเรืองกับวัดโบสถ์มณีราษฎร์เป็นวัดเดียวโดยให้ชื่อว่า "วัดโบสถ์มณีศรีบุญเรือง" จะเป็นการดียิ่ง หลังจากนั้นจึงได้มีการรวมวัดทั้งสองดังกล่าวเป็นวัดเดียวกัน ต่อมาได้มีการเปลี่ยนนามวัดว่า "วัดโบสถ์มณีศรีบุญเรือง" เมื่อวันที่ 19 สิงหาคม พ.ศ. 2497 นับเป็นวัดชนิดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาแล้วประมาณ พ.ศ. 2410 ทางวัดได้เปิดสอนพระปริยัติธรรมตลอดมา มีโรงเรียนของทางราชการตั้งอยู่ในวัดนี้ด้วย ซึ่งทางวัดได้ให้การอนุเคราะห์ด้วยดีตลอดมา

วัดพร้าว

วัดพร้าวตั้งอยู่เลขที่ 308 บ้านพร้าว ถนนตากสิน ตำบลหนองหลวง อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 4 ไร่ 30.7 ตารางวา อาณาเขตทิศเหนือยาว 1 เส้น 2 วา 2 สอก ติดต่อกับทางสาธารณะ ทิศใต้ยาว 1 เส้น 6 วา ติดต่อกับทางสาธารณะ ทิศตะวันออกยาว 3 เส้น 5

วา ติดต่อกับถนนตากสิน ทิศตะวันตกยาว 3 เส้น 6 วา ติดต่อกับแม่น้ำปิง โดยมีโฉนดที่ดินเลขที่ 1083 และมีที่ธรณีสงฆ์ จำนวน 2 แปลง เนื้อที่ 12 ไร่ 3 งาน 15.70 ตารางวา ตามโฉนดเลขที่ 1020 และ ส.ค. 1 เลขที่ 3

พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบลุ่มอยู่ในย่านชุมชนใจกลางเมือง มีถนนตากสินตัดผ่านหน้าวัดเดิมนั้น บริเวณวัดอยู่ติดกับแม่น้ำปิงทางด้านทิศตะวันตก ปัจจุบันเป็นที่ดินราชพัสดุ อาคารเสนาสนะต่างๆมี อุโบสถกว้าง 5 เมตร ยาว 8 เมตร สร้างประมาณ 2401 ศาลาการเปรียญกว้าง 6 เมตร ยาว 12 เมตร สร้าง พ.ศ. 2476 เป็นอาคารไม้ 2 ชั้น กุฏิสงฆ์ จำนวน 3 หลัง เป็นอาคารไม้ 2 หลัง อาคารคอนกรีต 1 หลัง นอกจากนี้มีหอระฆัง ศาลาบาตร วิหาร และศาลาบำเพ็ญกุศล

วัดพร้าวสร้างขึ้นเป็นวัดนับตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2396 มีนามตามชื่อบ้าน ประชาชนร่วมใจกัน สร้างวัดนี้ ทางคณะสงฆ์และราชการได้ให้รวมวัดคดอไชยเข้าเป็นวัดเดียวกับวัดพร้าวเมื่อวันที่ 21 ตุลาคม พ.ศ. 2498 วัดนี้นับเป็นที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาแล้วประมาณ พ.ศ. 2401

วัดไม้งามหลวง

วัดไม้งามหลวง ตั้งอยู่เลขที่ 5 บ้านไม้งาม หมู่ที่ 2 ตำบลไม้งาม อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 3 ไร่ 1 งาน อาณาเขต ทิศเหนือยาว 40 วา ติดต่อกับที่ตั้ง บ้านเรือนประชาชน ทิศใต้ยาว 45 วา ติดต่อกับทางเดิน ทิศตะวันออกยาว 50 วา ติดต่อกับที่ดินเอกชน ทิศตะวันตกยาว 50 วา ติดต่อกับถนนสายไม้งาม - ตลาด และมีที่ธรณีสงฆ์ 1 แปลง เนื้อที่ 2 ไร่ 1 งาน

พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบ อาคารเสนาสนะต่างๆมี ศาลาการเปรียญ กว้าง 10 เมตร ยาว 16 เมตร สร้าง พ.ศ. 2500 หอสวดมนต์กว้าง 20 เมตร ยาว 20 เมตร สร้าง พ.ศ. 2473 กุฏิสงฆ์ จำนวน 1 หลัง สำหรับปฐุนิยวัตถุมิ พระประธานเป็นที่สักการะ

วัดไม้งามหลวงสร้างขึ้นเป็นวัดนับแต่ประมาณ พ.ศ. 2310 ชาวบ้านนิยมเรียก "วัดใต้" ประชาชนชาวบ้านไม้งามร่วมใจกันจัดสร้างวัดนี้ เดิมมีต้นไม้โพธิ์ใหญ่แผ่กิ่งสาขาสวยงามอยู่ที่หน้าวัด จึงเรียกกันว่าบ้านไม้งาม ต่อมาก็เรียกเป็นนามวัด วัดนี้นับเป็นวัดเก่าแก่วัดแรกในท้องที่ตำบลไม้งาม ที่เดียว

วัดส้มเกลี้ยง

วัดส้มเกลี้ยง ตั้งอยู่ที่บ้านป่ามะม่วง หมู่ที่ 3 ตำบลป่ามะม่วง อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก สังกัด คณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 6 ไร่ 3 งาน 96.10 ตารางวา อาณาเขต ทิศเหนือยาว 120 เมตร ติดต่อกับบ้านของนายมี และนายล้วน ทิศใต้ยาว 150 เมตร ติดต่อกับที่ตั้งบ้าน น.ส. แด้ม นายสมพร นาย มี ทิศตะวันออกยาว 300 เมตร ติดต่อกับถนนสาธารณะ ทิศตะวันตกยาว 100 เมตร ติดต่อกับที่สวนของ นายจ้อด โดยมี โฉนดที่ดิน เลขที่ 7964 เป็นหลักฐาน

วัดหนองบัวเหนือ

วัดหนองบัวเหนือ ตั้งอยู่เลขที่ 56 บ้านหนองบัวเหนือ หมู่ที่ 4 ตำบลหนองบัวเหนือ อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินติดตั้งวัดเนื้อที่ 4 ไร่ 3 งาน 60 ตารางวา อาณาเขต ทิศเหนือยาว 40 วา ติดต่อกับสุสานและที่ดินของนางน้อย ทิศใต้ยาว 41 วา ติดต่อกับถนนเจริญยุทธหัตถี และแม่น้ำปิง ทิศตะวันออกยาว 53 วา ติดต่อกับที่ดินนางทวน ทิศตะวันตกยาว 45 วา 1 ศอก ติดต่อกับซอยเข้าสู่สุสาน และมีที่ธรณีสงฆ์ 3 แปลง เนื้อที่ 8 ไร่ 3 งาน 46 ตารางวา น.ศ. 3 ก. เลขที่ 37

พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำปิงอยู่ทางทิศใต้ ซึ่งมีถนนหลวงผ่านด้านนี้ด้วย การคมนาคมสะดวก อาคารเสนาสนะต่างๆมี ศาลาการเปรียญกว้าง 20.46 เมตร ยาว 22.28 เมตร สร้าง พ.ศ. 2501 เป็นอาคารไม้ หอสวดมนต์กว้าง 8.45 เมตร ยาว 8.85 เมตร สร้างพ.ศ. 2524 เป็นอาคารครึ่งตึกครึ่งไม้ 2 ชั้น กุฏิสงฆ์จำนวน 2 หลัง เป็นอาคารไม้ สำหรับปูชนียวัตถุมี พระพุทธรูปปางมารวิชัย เมื่อสัมฤทธิ์มีมาคู่กับวัด และมีเจดีย์ 1 องค์ ฐานกว้าง 9 เมตร สูง 11 เมตร

วัดหนองบัวเหนือ สร้างขึ้นเป็นวัดนับตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2369 มีนามตามชื่อบ้าน เดิมเรียกสั้นๆว่า "วัดหนองบัว" มีนามวัดอย่างนั้น เพราะหมู่บ้านนี้มีหนองน้ำ มีบัวหลวงเต็มไปหมด แต่ที่เรียกว่าหนองบัวเหนือ เพราะอยู่ตอนเหนือ และมีหมู่บ้านหนองบัวได้อยู่ทางตอนใต้ จึงเรียกชื่อบ้านไม่ให้ซ้ำกัน วันนี้ประชาชนร่วมใจกันจัดสร้างขึ้น

วัดคอยข่อยเขาแก้ว

นายคิฐชัย ฉันทิกุล รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดตาก (อบจ.ตาก) เปิดเผยว่า อบจ.ตาก ใช้งบประมาณ 170,000 บาท เพื่อบูรณะปรับปรุงชุดลอกคู่ค่ายวัดคอยเขาแก้ว ร่วมกับ อบต.แม่ท้อ อ.เมืองตาก, หน่วยศิลปากรที่ 3 สุโขทัย และสำนักโบราณคดีที่ 5 บูรณะให้เป็นแหล่งศึกษาทางประวัติศาสตร์และพัฒนาสู่แหล่งท่องเที่ยวเชิงการเรียนรู้ทางโบราณสถาน จะดำเนินการชุดลอกคู่ค่ายบริเวณด้านทิศตะวันออกและทิศใต้ ความยาว 425 เมตร และปรับปรุงภูมิทัศน์ การดำเนินการชุดลอกคู่ค่ายวัดคอยข่อยเขาแก้ว เป็นไปตามหลักฐานทางโบราณคดี และดำเนินการอนุรักษ์กลุ่มโบราณสถานวัดคอยข่อยเขาแก้ว ให้มีความพร้อมต่อการพัฒนาเป็นแหล่งศึกษา หากความรู้และแหล่งท่องเที่ยวต่อไป

โบราณสถานวัดคอยข่อยเขาแก้วตั้งอยู่ในเขต ต.แม่ท้อ อ.เมือง จ.ตาก อยู่บนเนินเขาสูงประมาณ 20 เมตร ทางทิศเหนือมีห้วยแม่ท้อ ไหลผ่านสู่แม่น้ำปิงด้านทิศตะวันออก ทิศใต้เป็นทุ่งนา ทิศตะวันออกเป็นที่ตั้งหมู่บ้าน ทิศตะวันตกเป็นทุ่งนา วัดคอยข่อยเขาแก้วได้ขึ้นทะเบียน โบราณสถานประกาศในราชกิจจานุเบกษาครั้งแรก เล่มที่ 52 ตอนที่ 75 วันที่ 8 มีนาคม 2548 และได้ประกาศขอบเขตโบราณสถานในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 119 ตอนที่ 132 ลงวันที่ 29 ธันวาคม 2545 จำนวน 132 ไร่ ในปี 2538 หน่วยศิลปากรที่ 3 สุโขทัย ได้มีการขุดแต่ง-บูรณะอุโบสถ งบประมาณของสภาตำบลแม่ท้อ ในปี 2541 สำนักงานโบราณคดีฯ ที่ 5 ได้ทำการขุดแต่ง-เสริมความมั่นคง โบราณสถานวัดคอยข่อยเขาแก้ว งบประมาณของ อบจ.ตาก และปี 2545-2546 สำนักงานศิลปากรที่ 6 สุโขทัย ได้ทำการขุดตรวจรอบวัด

คอยข่อยเขาแก้ว งบประมาณขององค์การบริหารส่วนจังหวัดตาก และในปีงบประมาณ 2549 อบจ.ตากมีโครงการขุดลอกคู-ค่าย ด้านทิศตะวันออกและทิศใต้ ตามหลักฐานจากการขุดตรวจทางโบราณคดี ความยาวประมาณ 425 เมตร งบประมาณรวม 170,000 บาท

3.1.5 ข้อมูลทางวัฒนธรรมของอำเภอเมืองตาก

กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ พบว่าอำเภอเมืองตาก มีกลุ่มชาติพันธุ์หลากหลาย เช่น ม้ง ลีซอ คนจีน คนมอญ ซึ่งจะมีการแต่งกายและวัฒนธรรมประเพณีที่แตกต่างกันออกไปตามกลุ่มชาติพันธุ์ของตน

ภาษา ผู้คนในอำเภอเมืองตากมีการใช้ภาษาพื้นเมืองล้านนา (ภาษาเหนือ) ภาษาตามกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น ภาษาม้ง ภาษาลีซอ เป็นต้น

การแต่งกาย ผู้สูงอายุผู้หญิงจะแต่งกายเหมือนคนลาว คือเสื้อแขนกระบอก มีดอกไม้เหน็บผม นุ่งโสร่ง (ภาคผนวก ก) ผู้สูงอายุผู้ชายจะคาดผ้าขาวม้าไว้ที่เอว สวมเสื้อและกางเกงผ้าฝ้ายหรือเมาะฮ่อม สำหรับวัยรุ่นแต่งกายแบบสากลนิยม คือ กางเกงยีนส์ เสื้อยืด เป็นต้น สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ การแต่งกายของวัยรุ่นมีการแต่งกายอย่างสากล บางครั้งมีการสวมเสื้อยืดร่วมกับกางเกงของกลุ่มชาติพันธุ์ของตน การแต่งกายของผู้สูงอายุหญิงและชายจะแต่งกายตามชาติพันธุ์ของตนเองในลักษณะที่มีความแตกต่างกันไปตามกลุ่มที่พบ (ภาคผนวก ก)

ประเพณีชุมชน มีหลากหลายเช่น ลอยกระทงสาย ตานก๋วยสลาก ก่อเจดีย์ทราย ฟ้าป่า น้ำ สะเดาะเคราะห์บ้าน ทำบุญกลางบ้าน เลี้ยงผีฝ่าย เทศน์มหาชาติ เข้าพรรษา ออกพรรษา สงกรานต์ ทำบุญปีใหม่ การละเล่นของประเพณีชนเขาเผ่าม้ง เช่น การเล่นลูกช่วง ลูกข่าง การเดินจะก็ ประเพณีกินข้าวใหม่ ทำบุญเลี้ยงผี แม่ศรี – แม่ช้าง (เล่นกันในช่วงสงกรานต์)

ลักษณะวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่ม คณะผู้วิจัยพบว่าวัฒนธรรมประเพณีบางประการมีการปฏิบัติเฉพาะตำบลใดตำบลหนึ่งเท่านั้น แม้ว่าจะอยู่ในอำเภอเมืองตากเหมือนกันแต่ก็มีความแตกต่างในรายละเอียด ดังนั้นคณะผู้วิจัยขอหยิบยกข้อมูลประเพณีวัฒนธรรมที่ได้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในด้านวัฒนธรรมเฉพาะกลุ่มเหล่านี้มาไว้ใน ณ ที่นี้ด้วย อย่างเช่น

- ในเทศกาลสงกรานต์ เมื่อสงกรานน้ำพระเรียบร้อยแล้ว ชาวบ้านก็จะนำผ้าขาวมาปูให้พระเหยียบเพื่อแสดงธรรม ถ้าไม่มีผ้าขาวบ้านก็จะนอนให้พระเหยียบเพื่อความเป็นมงคล
- การจัดสำรับอาหารถวายพระเพื่อทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้กับผู้ที่ตายไปแล้ว เรียกว่า “ตานข้าว” ชาวบ้านจะจัดสำรับเท่ากับจำนวนคนที่เสียชีวิตไป
- การตัดบาตรของตำบลไม้งามนั้น ชาวบ้านก็จะนำไม้กระดานมาวางไว้หน้าบ้าน เวลาพระสงฆ์ออกบิณฑบาต พระสงฆ์ก็จะให้เหยียบบนไม้กระดานแล้วชาวบ้านก็จะอยู่ที่พื้น

ความเชื่อ ชาวบ้านมีความเชื่อเรื่องบุญ-กรรม ความเชื่อเรื่องผี อย่างเช่น การจัดประเพณี ชุมชนขึ้นตามความเชื่อของคนในชุมชน อย่างเช่น การทำบุญกลางบ้าน (ทำบุญถนน) เป็นการทำบุญให้ วิญญาณที่เสียชีวิตบนถนนในชุมชนที่ชาวบ้านใช้เดินทาง มีการทำบุญตักบาตรและนิมนต์พระมาสวด ส่งวิญญาณ เพื่อให้วิญญาณไปสุคติ ไปเกิด โดยจัดเป็นประจำทุกปี เป็นต้น

-ความเชื่อเกี่ยวกับพระศิลาชัยยะมงคล และวัตถุโบราณต่างๆที่พบ

ในสมัยก่อนบริเวณพื้นที่หมู่บ้านคลองห้วยทรายมีลักษณะเป็นพื้นที่ป่ารก ได้มีเจ้าหน้าที่เกษตร อำเภอในสมัยนั้นเข้าไปล่าสัตว์ในพื้นที่บริเวณนั้นจึงได้พบซากพระพุทธรูปลักษณะครึ่งองค์ในซากเจดีย์เก่า ต่อมาภายหลังจากการนำไปสอบถามจากหลายที่จึงได้ทราบว่าพระพุทธรูปองค์นั้นคือพระศิลาชัยยะมงคล จึงได้มีการบูรณะต่อเติมองค์พระตามประวัติด้านล่าง และจากคำบอกเล่าของชาวบ้าน กล่าวว่าในบริเวณหน้าแขวงทางการห้วยทรายในอดีตมีลักษณะเป็นเหมือนดั่งเมืองเก่า มีการเห็นอิฐแดงปูเป็นเส้นทางลงไปสู่แม่น้ำปิง (ปัจจุบันคือพื้นที่ตรงข้ามหน้าแขวงทางการห้วยทราย) และชาวบ้านที่มีที่นา ใกล้บริเวณดังกล่าวก็ได้มีการเก็บพบวัตถุโบราณหลายชนิด อาทิเช่น ปิ่นปักผมสมัยเก่า ถ้วยชามสมัยเก่า ไหที่ใช้บรรจุกระดูก ฐานพระพุทธรูป อิฐเก่า ชาวบ้านบางคนได้เก็บนำซากอิฐ หรือฐานพระพุทธรูปเก่า มาไว้ที่บ้านของตนเองก็ได้มีการเจ็บป่วยกะทันหัน แล้วจึงนำของโบราณดังกล่าวไปไว้ยังที่เดิมจึงได้หายจากอาการเจ็บป่วย ในขณะที่ได้มีการสร้างแขวงจึงทำให้บริเวณที่สันนิษฐานว่าเป็นเมืองเก่าได้ถูกรดแทรกเตอร์พังหน้าดิน ซากโบราณวัตถุและโบราณสถานดังกล่าวที่เคยพบเห็นก็ได้ถูกทำลาย เหลือแต่คำบอกเล่าจากผู้ที่เคยพบเห็นในปัจจุบัน (สรุปจากการสัมภาษณ์: ผู้ใหญ่ประจวบ บุญศรี ผู้ใหญ่บ้าน คลองห้วยทรายสอง, อบต.กุด และนายเทียม สุขดี)

อาหารพื้นบ้าน อาหารพื้นบ้านของจังหวัดตากมีความหลากหลายตามกลุ่มชาติพันธุ์ พบว่าที่ขึ้นชื่อของอำเภอเมืองตาก ได้แก่ การทำหมูส้ม (จิ้นส้ม) การหมักเต้าเจี้ยว การทำไส้เหมียง ข้าวแคบ แกงมะแฮะ เป็นต้น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้านของอำเภอเมืองตาก มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ ได้แก่

- หมอแผนโบราณ เช่น หมอเป่า หมอน้ำมัน / นวดประคบ นวดแผนโบราณ หมอสมุนไพร หมอขับพิษไฟ หมอกระดูก, นวดแผนโบราณ, หมอกระดูก หมอฟันพิษไฟหลังคลอด

- พิธีทางศาสนาและความเชื่อ เช่น บูชาเทียน สืบชะตา สะเดาะเคราะห์ ทำขวัญ มัคทายก(ผู้ประกอบพิธีทางศาสนา) หมอผี ร่างทรง สัปเหร่อ ทำพิธีทางพราหมณ์ ตั้งศาลพระภูมิ

- การละเล่นพื้นบ้าน เช่น ฟ้อนเจิง เป่าแคนประยุกต์ ปี่พาทย์ ขึ้นหน้ากลอง เล่นขิม กลองยาว ระนาด

- การทำอาหาร เช่น ทำขนมไทยโบราณ ทำข้าวแต๋น ขนมข้าวนางเล็ด ทำเต้าเจี้ยว ทำถั่วเน่า ทำขนมไทยโบราณ ทำอาหารพื้นเมือง ทำไส้เหมียง

- หัตถกรรม เช่น จักสาน ตีมีด ทำเครื่องเงิน ทำลายฉลุกระดาษ ทำไม้กวาด ทอผ้า

มัดหมี่

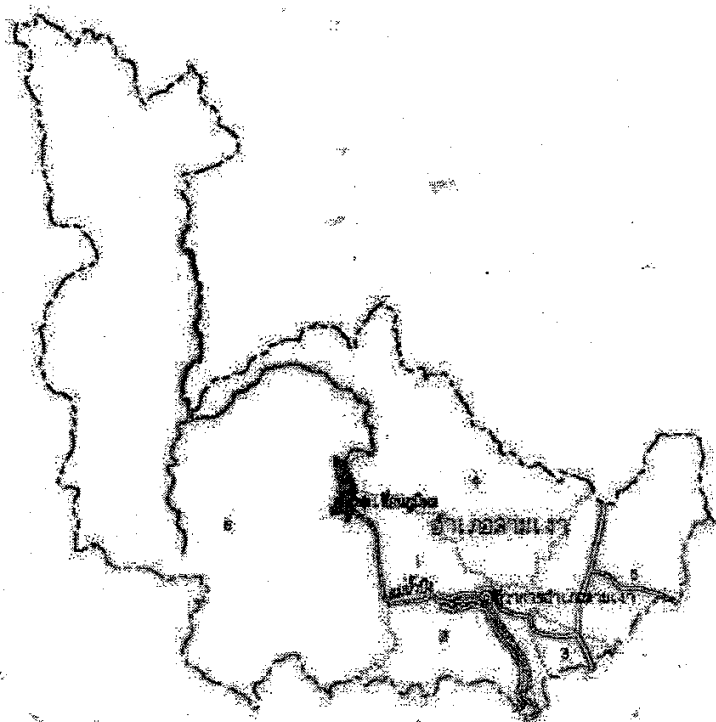
อีกทั้งชาวอำเภอเมืองตากมีภูมิปัญญาความรู้ที่สั่งสมสืบต่อกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษในด้านการทำเต้าเจี้ยวเมืองตาก เป็นต้นว่า เต้าเจี้ยวปลุกก็เดือน มีคุณค่าทางอาหารอะไรบ้าง โดยมีการทำเป็นกระบวนการ (Process) เรื่องการทำเต้าเจี้ยว ว่าเอาน้ำป๋อไหนต้มถึงย่อยมะแหะได้เร็ว ซึ่งแกงได้เฉพาะเดือนเมษายน วิธีการทำให้มะแหะย่อยได้เร็วขึ้นทำอย่างไร เป็นต้น

สันทนาการ มีกิจกรรมหลากหลายอย่างเช่น การตีกลองยาว เป่าแคนประยุกต์ ปี่พาทย์ ขึ้นหน้ากลอง เล่นจิม เป็นต้น

ระบบเศรษฐกิจ ในอดีตชาวบ้านทำการเกษตรเพื่อยังชีพ ปลูกข้าวไว้กิน เหลือไว้เป็นพันธุ์สำหรับปลูกต่อไป สำหรับปัจจุบันมีการทำการเกษตรแบบผสมผสาน และการเลี้ยงอึ่งอ่าง เพื่อการค้า

3.2 อำเภอสามเงา

พื้นที่	2,771.927 ตารางกิโลเมตร
ลักษณะภูมิอากาศ	อากาศร้อน
เขตการปกครอง	6 ตำบล ดังนี้ 1.ตำบลสามเงา 2.ตำบลวังหมัน 3.ตำบลยกกระบัตร 4.ตำบลย่านรี 5.ตำบลบ้านนา 6.ตำบลวังจันทร์
คำขวัญประจำอำเภอ	พระธาตุลอยศักดิ์สิทธิ์ อิทริฤทธิ์ผาสามเงา ขุนเขาเสียดฟ้า ตระการตา เขื่อนภูมิพล

ตำบลสามเงา

ประวัติความเป็นมา :

ตำบลสามเงาตั้งอยู่บนฝั่งตะวันออกของแม่น้ำปิง เดิมรวมกับตำบลย่านรี ต่อมาเมื่อประชากรเพิ่มมากขึ้น การปกครองไม่ทั่วถึง จึงได้แยกตำบลใหม่ขึ้นเมื่อ พ.ศ.2508 ที่เรียกว่าตำบลสามเงานั้น มีผาสามเงาหรือเงาของพระสามองค์ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 ตำบลย่านรี ปัจจุบันอยู่ในเขตตำบลสามเงา จึงเรียกสามเงากันมาตลอด ภาษาที่ใช้เป็นภาษาพื้นบ้าน (พื้นเมือง) จากเศรษฐกิจทำให้เหตุการณ์จากอดีตมีความแตกต่างกับปัจจุบันทั้งด้านการประกอบอาชีพและความเป็นอยู่

สภาพทั่วไปของตำบล :

ตำบลสามเงามีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 239.06 ตารางกิโลเมตร แบ่งการปกครองออกเป็น 6 หมู่บ้าน พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบ

อาณาเขตตำบล :

ทิศเหนือ ติดต่อกับตำบลบ้านนา ตำบลยกกระบัตร

ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอบ้านตาก

ทิศตะวันออก ติดต่อกับตำบลวังหมัน และตำบลแม่สลิด อำเภอบ้านตาก

ทิศตะวันตก ติดต่อกับตำบลย่านรี

ข้อมูลอาชีพของตำบล :

อาชีพหลัก ทำสวน/ทำไร่

อาชีพเสริม เลี้ยงสัตว์

ข้อมูลสถานที่สำคัญของตำบล :

1. เขื่อนภูมิพล
2. อบต.สามเงา
3. วัดสามเงาออก
4. วัดป่ายางใต้
5. โรงเรียน 3 แห่ง

ตำบลวังหมันประวัติความเป็นมา :

ตำบลวังหมันเป็นตำบลเก่าแก่ ปัจจุบันประชาชนส่วนใหญ่พูดภาษาท้องถิ่น นับถือศาสนาพุทธ ตั้งอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอสามเงา ประกอบไปด้วยจำนวนหมู่บ้านในเขตตำบลวังหมัน จำนวน 7 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านปากทางเขื่อน บ้านวังไคร้ออก บ้านวังไคร้ บ้านวังหมัน บ้านโปร่งปลาข้าว บ้านวังหวาย หมู่ที่ 6 บ้านวังหวาย หมู่ที่ 7

สภาพทั่วไปของตำบล :

ตำบลวังหมันตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของอำเภอสามเงา ระยะทางจากอำเภอประมาณ 15 กม. ทางทิศตะวันออกติดกับเขตตำบลแม่สลิดและป่าโป่งแดง ทิศเหนือติดตำบลยกกระบัตร และตำบลวังจันทร์

อาณาเขตตำบล :

ทิศเหนือ ติดกับตำบลยกกระบัตร

ทิศใต้ ติดกับตำบลแม่สลิด

ทิศตะวันออก ติดกับเขตตำบลแม่สลิดและป่าโป่งแดง

ทิศตะวันตก ติดกับตำบลสามเงา

ข้อมูลอาชีพของตำบล :

อาชีพหลัก ทำสวน

อาชีพเสริม รับจ้าง ค้าขาย

ข้อมูลสถานที่สำคัญของตำบล :

- 1) วัด 5 แห่ง
- 2) สถานที่ราชการ 8 แห่ง
- 3) วัดเจดีย์วังไคร้ 1 แห่ง (แหล่งท่องเที่ยว)

ตำบลยกกระบัตร

ประวัติความเป็นมา :

สมัยเมื่อพระเจ้าตากสินมหาราชดำรงตำแหน่ง หลวงยกกระบัตร ได้ยกกองทัพขึ้นไปเมือง เชียงใหม่เพื่อปราบกบฏ และระหว่างทาง ได้มาพักแรม ณ บริเวณที่แห่งนี้ ซึ่งปัจจุบันคือที่ตั้งของตำบล ยกกระบัตร

สภาพทั่วไปของตำบล :

ตำบลยกกระบัตรเป็นตำบล 1 ใน 6 ตำบลของอำเภอสามเงา จังหวัดตาก มีพื้นที่ทั้งหมด ประมาณ 286.51 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 179.071 ไร่ แบ่งการปกครองเป็น 11 หมู่บ้าน พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบกว้างในตอนกลางของตำบล

อาณาเขตตำบล :

- ทิศเหนือ ติดต่อกับตำบลก้อ อำเภอถ้ำ จังหวัดลำพูน
- ทิศใต้ ติดต่อกับตำบลสามเงา อำเภอสามเงา จังหวัดตาก
- ทิศตะวันออก ติดต่อกับตำบลแม่พริก อำเภอแม่พริก จังหวัดลำปาง
- ทิศตะวันตก ติดต่อกับตำบลบ้านนา อำเภอสามเงา จังหวัดตาก

ข้อมูลอาชีพของตำบล :

- อาชีพหลัก ทำนา ทำสวน/ทำไร่
- อาชีพเสริม เลี้ยงสัตว์

ข้อมูลสถานที่สำคัญของตำบล :

1. น้ำตกแม่คูด
2. หนองจระเข้
3. อบต.ยกกระบัตร
4. อ่างเก็บน้ำห้วยสองแควเหนือ
5. โรงเรียนยกกระบัตรวิทยาคม

ตำบลย่านรี

ประวัติความเป็นมา :

ตำบลย่านรี เป็นตำบลที่ตั้งอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอสามเงา มีจำนวนหมู่บ้านทั้งสิ้น 5 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 บ้านป่ายางตก หมู่ 2 บ้านป่ายางเหนือ หมู่ 3 บ้านสามเงาตก หมู่ 4 บ้านหนองโสน หมู่ 5 บ้านท่าปุ่ยก

สภาพทั่วไปของตำบล :

สภาพภูมิประเทศของตำบลย่านรี มีลักษณะเป็นที่ราบเชิงเขาตลอดทางทิศตะวันตก และทางทิศ ตะวันออกติดกับแม่ปิงตลอดทั้งตำบล

อาณาเขตตำบล :

ทิศเหนือ ติดต่อกับ อ.สามเงา จ.ตาก

ทิศใต้ ติดต่อกับ ต.ท้องฟ้า, เกาะตะเภา อ.บ้านตาก จ.ตาก

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ต.วังหมัน อ.สามเงา จ.ตาก

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ต.บ้านนา อ.สามเงา จ.ตาก

ข้อมูลอาชีพของตำบล :

อาชีพหลัก ทำนา

อาชีพเสริม แปรรูปผลผลิต

ข้อมูลสถานที่สำคัญของตำบล :

1. วัดป่าพระสามเงา
2. วัดป่ายางตล
3. วัดสามเงา

ตำบลบ้านนาประวัติความเป็นมา :

เดิมองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านนา มีฐานะเป็นสภาตำบล หลังปี 2540 ได้ปรับเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านนา เนื่องจากมีรายได้ตามกฎหมายกำหนด ความเดิมตำบลบ้านนา เป็นตำบลที่มีประวัติเก่าแก่ตำบลหนึ่งของอำเภอสามเงา และเป็นตำบลหนึ่งที่มีประวัติเก่าแก่มาก่อนการตั้งอำเภอสามเงา เพราะในอดีตอำเภอสามเงาเป็นกิ่งหนึ่งของอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก

สภาพทั่วไปของตำบล :

พื้นที่ทั้งหมดของตำบลบ้านนา อยู่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่ต๋น โดยมีพื้นที่ทั้งสิ้น 1,909.77 ตารางกิโลเมตร หรือ 1,193,606.25 ไร่

อาณาเขตตำบล :

ทิศเหนือ ติดกับอำเภอคอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ อำเภอเถิน จังหวัดลำพูน

ทิศใต้ ติดกับองค์การบริหารส่วนตำบลย่านรี อำเภอสามเงา จังหวัดตาก

ทิศตะวันออก ติดกับองค์การบริหารส่วนตำบลสามเงา อำเภอสามเงา จังหวัดตาก

ทิศตะวันตก ติดกับอำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก

ข้อมูลอาชีพของตำบล :

อาชีพหลัก ทำนา ประมง เลี้ยงสัตว์

อาชีพเสริม ทอผ้าพื้นเมือง

ข้อมูลสถานที่สำคัญของตำบล :

- 1) คอยเขาหนาม
- 2) เกาะวาเลนไทน์ (คอยลาน)
- 3) ถ้ำโยคี
- 4) พระบาทแก่งสร้อย

ตำบลวังจันทร์ประวัติความเป็นมา :

เดิมเป็นส่วนหนึ่งของตำบลวังหมัน ต่อมา 30 ปีก่อน ได้แยกตัวออกเป็นตำบลวังจันทร์ในปัจจุบัน อดีตเมืองวังจันทร์หรือนครวังจันทร์ เป็นเมืองประวัติศาสตร์ ในอดีตสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเป็นเมืองเก่าแก่และสำคัญ ติดกับตำบลยกกระบัตร ในชื่อเดิมของขุนหลวงยกกระบัตร ราษฎรส่วนใหญ่อยู่เย็นเป็นสุข มีความอุดมสมบูรณ์ในด้านพืชไร่ สามารถเพาะปลูกพืชไร่ได้มากกว่าหลากหลายชนิด

สภาพทั่วไปของตำบล :

ส่วนใหญ่ทำไร่และการเกษตร และเพาะปลูก มีผลไม้หลากหลายชนิด ประชากรมีที่ดินสำหรับการเพาะปลูกเป็นของตนเอง สามารถมีรายได้จากผลผลิตของตนเอง

อาณาเขตตำบล :

ทิศเหนือ ติดต่อกับตำบลพระบาทวังตวง อำเภอแม่พริก จังหวัดลำปาง

ทิศใต้ ติดต่อกับตำบลวังหมัน อำเภอสามเงา จังหวัดตาก

ทิศตะวันออก ติดต่อกับตำบลแม่สลิด อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก

ทิศตะวันตก ติดต่อกับตำบลยกกระบัตร อำเภอสามเงา จังหวัดตาก

ข้อมูลอาชีพของตำบล :

อาชีพหลัก ทำนา ทำสวน/ทำไร่

อาชีพเสริม อุตสาหกรรมในครัวเรือน

ข้อมูลสถานที่สำคัญของตำบล :

1. องค์การบริหารส่วนตำบลวังจันทร์
2. โรงเรียน
3. วัด

3.2.2 ทรัพยากรท้องถิ่นของอำเภอสามเงา

โรงเรียนมัธยม คือ โรงเรียนสามเงาวิทยาคม และ โรงเรียนยกกระบัตรวิทยาคม

โรงพยาบาล คือ โรงพยาบาลสามเงา และ โรงพยาบาลเขื่อนภูมิพล

ผลิตภัณฑ์ OTOP ได้แก่ นมถั่วเหลือง, กล้วยกวน ฝรั่งกวน, ปลาอย่าง, ผ้าทอ

สถานที่ท่องเที่ยว ได้แก่ เขื่อนภูมิพลล่องแพชมธรรมชาติบริเวณทะเลสาบน้ำจืดเหนือเขื่อน และ ชมหมอกคอยสอยมาลัย

3.2.3 ประวัติความเป็นมาของอำเภอสามเงา

ตั้งเป็นกิ่งอำเภอสามเงา เมื่อ พ.ศ. 2473 ขึ้นอยู่กับอำเภอบ้านตาก ต่อมาในฐานะเป็นอำเภอสามเงา เมื่อ พ.ศ. 2501 มีตำนานเล่ากันว่าในสมัยก่อน พระนางจามเทวีเดินทางผ่านมาเกิดเจอพายุ และไปหลบฝนที่ผาและมองเห็นเงาที่ผาเป็นรูปพระพุทธรูป 3 องค์ ต่อมาชาวบ้านจึงบริเวณนั้นว่า ผาสามเงา

บริเวณหน้าวัดสามเงายังมีสถานที่ที่เป็นเหมือนท่าเรือเก่าที่มีประวัติยาวนานในสมัยของพระนางจามเทวี มีผู้รู้ได้เล่าให้ฟังว่าในสมัยนั้นเป็นช่วงที่พระนางจามเทวีเสด็จไปลำพูนทางชลมารคพร้อมด้วยทหารองครักษ์และผู้ติดตามเสด็จ ในระหว่างการเดินทางได้เกิดโรคฤดูทะโรค (ฝีดาษ) ระบาดไปทั่ว รวมถึงผู้ติดตามของพระนางด้วย ทหารองครักษ์ของพระนางจามเทวีเสียชีวิตในเรือ ดังนั้นพระนางจามเทวีจึงมาจอดเรือบริเวณดังกล่าว (หน้าวัดสามเงาในปัจจุบัน) แล้วนำศพของทหารองครักษ์มาฝังที่นั่น พระนางจามเทวีได้ปลุกต้นไม้ไว้ที่บริเวณที่ฝังศพของทหารองครักษ์ 3 ต้น (ยังไม่ทราบว่าเพราะเหตุใดจึงปลุกต้นไม้ดังกล่าว) แล้วเสด็จไปลำพูนต่อ จากคำบอกเล่าของชาวบ้านบริเวณท่าเรือดังกล่าวในปัจจุบันนี้เรียกว่า “ท่าควาย” และต้นไม้ดังกล่าวมี 3 ต้นจริง มีขนาดเท่ากันแต่การเจริญตามฤดูกาลนั้นแตกต่างกัน เช่นลักษณะการแตกใบไม่พร้อมกัน ต้นแรกที่อยู่ริมน้ำลักษณะการร่วงของใบจะร่วงก่อนจนเริ่มแตกใบอ่อน ต้นไม้ต้นที่สองใบจะร่วงตามมาและตามด้วยต้นที่สามตามลำดับ เป็นการสังเกตของชาวบ้านตำบลย่านรีทุกปี

3.2.4 ข้อมูลแหล่งโบราณคดีในอำเภอสามเงา

แหล่งโบราณคดีก่อนประวัติศาสตร์ และโบราณคดีประวัติศาสตร์ มีดังนี้

ผาสามเงา (เจดีย์พระนางจามเทวี) ที่ตั้ง หมู่ที่ 4 ตำบลย่านรี อำเภอสามเงา จังหวัดตาก จากคำบอกเล่าของผู้เฒ่าในสมัยก่อนเล่าว่าเมื่อฤๅษีวาสุเทพและฤๅษีวาสุทัศน์ได้สร้างเมืองหริภุญไชย (คือจังหวัดลำพูนในปัจจุบัน) เสร็จแล้วได้แต่งตั้งไปทูลขอพระนางจามเทวีของพระเจ้าันพรัตน์ กษัตริย์แห่งกรุงละโว้ (ลพบุรีในปัจจุบัน) ให้ขึ้นมาครองหริภุญไชย พระเจ้าันพรัตน์ทรงอนุญาตพระนางจามเทวี จึงพร้อมด้วยพระประยูรญาติพระเถรานุเถระ สมณะชีพราหมณ์ และเหล่าเสวกามาตย์ ราชบุโรหิต รวมทั้งข้าราชการทั้งปวงได้เสด็จออกจากกรุงละโว้โดยขบวนพยุชาติราชทางชลมาศมาตามลำแม่น้ำปิงโดยลำดับ ครั้นขบวนเสด็จได้มาถึง ณ บริเวณสถานที่ ซึ่งพระสามเงาประดิษฐานสถานอยู่ใน

ปัจจุบันนี้ ก็เกิดอาเพศขึ้นอย่างฉับพลัน นั่นคือมีฟ้าคะนอง พายุพัดโหมกระหน่ำอย่างรุนแรง ทั้งเบื้องบนนภากาศก็มืดครึ้มไปทั่วแล้วมีฝนตกตกลงมาอย่างหนัก เป็นเหตุให้ขบวนเสด็จตกอยู่ในอันตรายและไม่สามารถเคลื่อนขบวนต่อไปได้ เมื่อพระนางได้ทอดพระเนตรเหตุการณ์อันวิปริตพิศปกตดังกล่าว จึงยกพระหัตถ์ขึ้นตั้งพระหฤทัยเสียดยธาธิฐานว่า “หากพระองค์มีบุญญาธิการจะได้ครองหรือบุญไชยสมคังมโนธิฐานแล้ว ขอให้เหตุอาเพศทั้งปวงจงอันตรายกันไปในบัดนี้” พอสิ้นสัจจาธิฐานก็พลันบังเกิดอัสนีบาต ฟ้าผ่าเสียงดังสนั่นเป็นที่น่าหวาดกลัวยิ่งนัก และแล้วเหตุอาเพศทั้งปวงก็อันตรายกันไปสิ้น ลมพายุสงบ ฝนหยุดตกเบื้องนภากาศก็สว่างแจ่มใสขึ้นพร้อมกันนั้น ได้มี “เงา” พระพุทธรูปปรากฏขึ้นที่หน้าผาแห่งนี้จำนวน 3 เงา เมื่อพระนางได้ทอดพระเนตรศุภนิมิตมงคลกับมหัศจรรย์ดังนั้นก็ทรงโสมนัสปีติยินดียิ่งนัก จึงมีพระเสาวนีย์รับสั่งให้ขบวนพยุชาติราหยุดยั้งพักแรมอยู่ ณ บริเวณพุทธสถานแห่งนี้เพื่อทำการสมโภชเฉลิมฉลองถวายสร้างเป็นพุทธรูปชาลินีเพลลา 3 ราตรี ครั้นแล้วจึงเคลื่อนขบวนเสด็จมุ่งสู่นครหรือบุญไชยต่อไป นับตั้งแต่นั้นมา ชนทั้งหลายจึงเรียกสถานที่แห่งนี้ตามศุภนิมิตที่ปรากฏขึ้นว่า “พระสามเงา” สืบมาตราบจนทุกวันนี้

วัดป่าพระสามเงา ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 ตามคำบอกเล่าของคนเฒ่าคนแก่ได้เล่าว่า วัดป่าพระสามเงา สภาพเดิมเป็นที่รกร้างว่างเปล่า มีป่าเบญจพรรณขึ้นหนาที่บมากเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ร้ายต่างๆ เช่นงูเป็นต้น ตั้งอยู่ที่ตำบลหนองโสน หมู่ที่ 4 มีชื่อเรียกของท้องถิ่นว่า วัดหนองโสน ด้วยว่าบริเวณเชิงเขาฝั่งแม่น้ำปิงตะวันตกมีหนองน้ำและต้นโสนมากชาวบ้านได้อาศัยดอกโสนเป็นอาหาร เช่นขนมดอกโสน

ตำนานวัดแก่งสร้อย เวียงหนองล่อง เวียงหนองล่อง” เป็นชื่อของหมู่บ้านหนึ่งในกิ่งอำเภอเวียงหนองล่อง ตั้งอยู่ หมู่ที่ 6 ตำบลวังผาง กิ่งอำเภอเวียงหนองล่องจังหวัดลำพูน ลักษณะทางภูมิศาสตร์หมู่บ้าน “เวียงหนองล่อง” ตั้งอยู่บนที่ดอนน้ำไม่ท่วมขังลักษณะของชุมชนมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์เป็นที่ตั้งของชุมชนเก่า แต่ปัจจุบันสิ่งก่อสร้างที่คาดว่าเป็นโบราณสถานเช่นเจดีย์กำแพงเมืองคูน้ำล้อมรอบเมือง ได้ชำรุดปรักหักพัง แต่ก็ยังพอมีร่องรอยให้เห็นและสามารถศึกษาได้อยู่บ้าง ข้อสันนิษฐานการก่อตั้ง “เวียงหนองล่อง” 1. “เวียงหนองล่อง” ไม่น่าจะสร้างเมืองในสมัยพระนางเจ้าจามเทวีเสด็จขึ้นมาจากเมืองละโว้ เพื่อมาครองเมืองหรือบุญไชย (พ.ศ 1200) (ตำนานมูลศาสนา : 46) เหตุผลเมื่อพระนางจามเทวีเสด็จขึ้นมาจากเมืองละโว้ พระนางได้ประกาศ พระศาสนาโดยการ สร้างวัดในเส้นทางจากเมืองละโว้ ถึงเมืองหรือบุญไชย เช่น ที่วัดแก่งสร้อย ในบริเวณอ่างเก็บน้ำเหนือเขื่อนภูมิพล จังหวัดตาก วัดคอกยั้ง อำเภอยอด จังหวัดเชียงใหม่ วัดคอกน้อย อำเภอยอด จังหวัดเชียงใหม่ วัดบ้านเหล่าพระเจ้าคาเขียว อำเภอป่าซางจังหวัดลำพูน วัดกู่ละมั่ง ตำบลคันธง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน เป็นต้น นอกจากนั้น ในเมืองบริวารของแคว้นหรือบุญไชย เช่น เวียงมโน (ตำบลหนองตอง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่) เวียงท่ากาน (อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่) ยังมีโบราณสถานที่สำรวจและศึกษา

ได้ ซึ่งเป็น โบราณสถานที่ยุคสมัยทวารวดีเหตุผลอีกประการหนึ่งในราวปีพ.ศ170(ตำนานมูลศาสนา
 อ้างพ.ศ1440) สมัยพระเจ้าอาทิตย์ราช ได้ก่อสร้างเจดีย์ทรงประสาทครอบพระบรมสารีริกธาตุของ
 พระพุทธเจ้า (พระธาตุหริภุญไชย)และพระมเหสีของพระองค์คือพระนางปทุมวดี ได้ทรงสร้างเจดีย์
 ปทุมวดีในบริเวณใกล้เคียง กับพระบรมธาตุ เป็นเจดีย์ แบบทวารวดีทรงสี่เหลี่ยม คล้ายกับเจดีย์ในวัด
 จามเทวี สำหรับโบราณสถาน ใน “เวียงหนองล่อง” ที่พบเป็นเจดีย์ ทรงสี่เหลี่ยม เรียกว่า “กู่ขาว” มี
 ลักษณะทางสถาปัตยกรรมโดยการ เรียงอิฐที่ส่วนโค้ง ของซุ้มประตูแบบพุกามมีลักษณะไม่เหมือนเจดีย์
 แบบทวารวดีและ สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 6 เชียงใหม่ได้มาสำรวจและ
 รายงานการสำรวจไว้ว่า “สิ่งที่สามารถกำหนดอายุสมัยได้อย่างหนึ่งคือ “กู่ขาว” เมื่อพิจารณาจาก
 องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม และเทคนิคการก่อสร้างพบว่าในส่วนวงโค้งซุ้มประตูมีการเรียงอิฐแบบ
 พุกามอายุสมัยของเจดีย์องค์นี้ น่าจะมีอายุสมัยหลังจาก พม่ายึดครองล้านนาคือหลังพ.ศ.ที่22ลงมา(พ.ศ.
 2200)และชุมชน โบราณแห่งนี้ น่าจะมีอายุสมัยใกล้เคียงกับเจดีย์องค์นี้”ข้อสรุปเบื้องต้น “เวียงหนองล่อง”
 ไม่ได้สร้างขึ้นในสมัยทวารวดี แต่สร้างขึ้นในสมัยพม่ายึดครองล้านนา ราว พ.ศ 2200 – 2300 1.สมัยที่
 อาณาจักรล้านนาคงเป็นเมืองขึ้นของพม่าตั้งแต่สมัยพระเจ้าบุเรงนองราวพ.ศ2102เป็นต้นมา เมืองหริภุญ
 ไชย และเมืองเชียงใหม่ ต่างก็ตกอยู่ภายใต้ อิทธิพลของพม่า บริเวณที่พม่าใช้เป็นแหล่งเกษตรเสบียง
 อาหารและเป็น เส้นทางเดินทัพ ก็คือบริเวณที่ราบใกล้แม่น้ำปิง แม่น้ำกวง และแม่น้ำทา ไหลมารวมกัน
 คือ บริเวณ “สบทา”และบริเวณ แม่น้ำปิงและแม่น้ำลี้ ไหลมาบรรจบกันเรียกว่า “สบลี้” (อยู่ในเขตกิ่ง
 อำเภอเวียงหนองล่องบริเวณบ้านคงหลวง และบ้านวังสะแกง ในปัจจุบัน) เพราะเป็นที่ราบลุ่ม มีข้าว
 ปลา อาหารสมบูรณ์ และเป็นชุมทางผ่านทั้งทางบกและทางน้ำ 2. ขณะที่พม่ามีอำนาจปกครองในบริเวณ
 ดังกล่าว บรรดาผู้นำท้องถิ่น และผู้คนในที่ต่าง ๆ ก็ได้แข็งข้อ ยกกำลังเข้าต่อต้านพม่าอยู่หลายครั้ง เช่น
 กรณีปู่ผ้าขาวชาวลำพูนรวบรวมผู้คนก่อการกบฏในปี พ.ศ 2276 ถูกพม่าจับ และประหารชีวิตในปีพ.ศ
 2308 พระเมืองไชยและนายอ้ายเมือง แห่งเมืองลำพูน ยกกำลังไปรบกับพม่า ที่เชียงใหม่จนได้รับชัยชนะ
 จนแม่ทัพพม่าหนีไปอังวะ ลำพูนจึงเป็นแหล่งเสบียงอาหารที่พม่าจึงยังปล่อยให้ลำพูน ไม่มีเจ้าปกครอง
 ตลอดมา เมืองลำพูน ในระยะที่พม่า มีอิทธิพลจึงมีสภาพสงบ ร่มเย็น ในตำนานเมืองเชียงใหม่ กล่าวว่า
 ราวปี พ.ศ. 2306 พม่าได้กวาดต้อนผู้คนจากเชียงใหม่ และลำพูน ได้ไปอังวะเป็นจำนวนมากทำให้ สภาพ
 ผู้คนเบาบางลงไป ในราวปีพ.ศ2317 ในสมัยพระเจ้าตากสินได้ยกกองทัพขึ้นมา จับไล่พม่าออกจากเมือง
 เชียงใหม่ โดยมีพระยาจำบ้านพระยาภาววิละซึ่งเป็นผู้นำในยุคนั้นร่วมมือขับไล่พม่าด้วย ทำให้ลดอิทธิพล
 ของพม่า ในบริเวณเชียงใหม่และหริภุญไชยลงเป็นอันมากแต่พม่าได้ลอบไปรวมกันที่เชียงแสน เพื่อ
 เตรียมยกทัพกลับมา ตีเชียงใหม่ อีกครั้งหนึ่ง ในราวปี พ.ศ 2325 - 2339 พระยาภาววิละ ซึ่งตั้งมั่นอยู่ที่
 “เวียงป่าซาง” ได้กวาดต้อนรวบรวมผู้คน อพยพผู้คน ไพร่พล ไปตั้งมั่นที่เชียงใหม่เพราะเชียงใหม่ตอน
 นั้นคาดว่าผู้คนไม่มากพอสภาพเปรียบเหมือนเมืองร้าง ตำนานสิบห้าราชวงศ์ ได้กล่าวถึงสภาพ ความ
 เป็นอยู่ของเชียงใหม่ ยามนั้นว่า “ยามนั้นเชียงใหม่หมดสิ้นเป็นป่ารก อุกหนาน ด้วยคุ่มไม้เครือเขาเถาวัลย์
 เป็นที่อยู่ของแรด ช้าง เสือ หมี ผู้คนก็หนีหลาย ซ้อนกันอยู่เท่าพอมด...” ก่อนที่พระยาภาววิละจะอพยพ

ไพร่พลผู้คน ไปยังเมืองเชียงใหม่ที่พระยาภาววิไลเลือกตั้งที่มั่นอยู่ที่ เวียงป่าซางด้วยเหตุผล3ประการคือ

1. เวียงป่าซางตั้งอยู่ระหว่างเชียงใหม่กับลำปางถ้ากองทัพของพม่าที่มีขนาดเล็กที่ตั้งอยู่ที่เชียงแสน มาโจมตี ก็สามารถเรียกกำลังหนุนจากลำปาง มาช่วยได้ง่ายแต่ถ้ากองทัพพม่ามีขนาดใหญ่ก็สามารถ ดอยกลับ ไปตั้งมั่นที่ลำปาง ได้ง่าย
2. เวียงป่าซาง ตั้งอยู่ในลุ่มน้ำปิงเหมาะแก่การควบคุมให้เป็นอู่ข้าวอู่น้ำ แหล่งเสบียงอาหาร
3. เวียงป่าซางตั้งอยู่ในลุ่มน้ำปิงสามารถควบคุมการคมนาคมทั้งทางบกและทางน้ำในการเดินทางสู่เชียงใหม่ และเดินทางล่องไปยังเมือง ทางภาคกลาง เนื่องจากในช่วงที่พระยาภาววิไลได้อพยพไพร่พลและผู้คนจากเวียงป่าซาง ไปตั้งมั่นอยู่ที่เชียงใหม่ที่ พระยาภาววิไลมีอุปสรรค ที่จะฟื้นฟูบ้านเมืองที่เคยตกเป็นของพม่ามานาน เพราะกำลังผู้คนมี ไม่มากพอ พระยาภาววิไล จึงได้กวาดต้อนผู้คน และทำการเกลี้ยกล่อมให้กลุ่มต่าง ๆ เข้ามาสวามิภักดิ์เป็นคำกล่าว สมัยนั้นว่า “เก็บผ้าใส่ซ้าเก็บข้าวใส่เมือง” หลังจากที่ได้ตั้งมั่นที่เชียงใหม่แล้ว พระยาภาววิไลยังเกรงว่าพม่าจะยกทัพ มาตีเชียงใหม่อีกจึงเห็นความจำเป็นที่จะให้เมืองลำพูน ได้ฟื้นฟูเมืองขึ้นเพื่อเตรียมไว้เป็นกำลังสนับสนุน เชียงใหม่ หากพม่ายกทัพมาโจมตีนอกจากนั้นทั้งลำพูนและเวียงป่าซาง ยังเป็นที่รองรับผู้คนที่ถูกกวาดต้อนมาอยู่ (ชาวยอง) นอกจากนั้นการให้ “เวียงป่าซาง” เป็นที่รองรับผู้คน ที่กวาดต้อนมาแล้วยังต้องการให้เป็นเมืองหน้าด่านไว้คอยต่อต้านพม่าที่จะยกทัพมาตีเชียงใหม่ทางเรือจากแม่น้ำปิง หรือทางบกที่จะยกทัพ มาจากเมืองลีซ้อ สันนิษฐานลักษณะการสร้าง เวียงป่าซาง (บริเวณปัจจุบันคือ บ้านป่าซาง ตำบลป่าซาง บริเวณวัดป่าซางงาม บริเวณที่ว่าการ อำเภอป่าซางปัจจุบันบริเวณ โรงเรียนชุมชนบ้านป่าซางซึ่งมีสถานที่ประกอบพิธีกรรมบางอย่างอยู่ที่หลังสถานีตำรวจอำเภอป่าซาง วัดอินทนิลซึ่งเป็นสถานที่ทำพิธีบูชาอินทนิลประจำปีพร้อมกับที่เชียงใหม่)เป็นชุมชนที่ไม่มีโบราณสถาน ที่สร้างใหญ่โตเหมือนกับ ในสมัย ทวาราวดี เพราะสร้างเพื่อให้เป็นเมืองหน้าด่านสำหรับ ลักษณะของ“เวียงหนองล่อง”สภาพการก่อสร้างเช่น โบราณสถานที่ค้นพบ สภาพคูเมืองกำแพงเมืองน่าจะเป็นการสร้างเพื่อให้เป็นเมืองหน้าด่านเหมือนกับ เวียงป่าซาง เพราะลักษณะสภาพของ บริเวณ สถานที่คล้ายๆกับการสร้างเวียงป่าซางที่มีเอกสารหลักฐานกล่าวถึงมากกว่า“เวียงหนองล่อง”ดังที่ได้กล่าว มาแล้วว่า “เวียงหนองล่อง” น่าจะถูกสร้างให้เป็นเมืองหน้าด่านป้องกันพม่ายกทัพมา โจมตีเชียงใหม่ที่นั้น ด้วยเหตุผลดังนี้ 1.“เวียงหนองล่อง”ตั้งอยู่ในชัยภูมิเป็นเมืองหน้าด่านป้องกันการยกทัพของพม่า2ทางคือทางป้องกันพม่าเดินทัพ มาจากเมืองลี และทางน้ำป้องกันพม่ายกทัพขึ้นมาตามลำน้ำปิง 2. สถานที่เรียกชื่อในหมู่บ้านเวียงหนองล่องปัจจุบัน มีสถานที่น่าเชื่อได้ว่าเป็นชุมชนที่มีการตั้งชุมชนจริง เช่น“หัวริน”คือ ร่องตม่น้ำจากแม่น้ำลี เข้ามาใช้ในชุมชน หรือ “ร่องม่าน” สันนิษฐานว่าน่าจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับพม่า ในด้านการสู้รบ (ม่าน เป็นชื่อเรียกพม่า) เป็นต้น
3. “กู่ขาว” ซึ่งเป็น โบราณสถานที่พบในตัวชุมชน “เวียงหนองล่อง” จากรายงานการสำรวจตรวจสอบของสำนักงาน โบราณคดี และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 6 เชียงใหม่ ที่ได้ตรวจสอบเมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2541 นั้น จากการสำรวจพบว่า โบราณสถานแห่งนี้ มีลักษณะเป็นเจดีย์ซึ่งน่าจะเรียกว่า “กู่ขาว” มากกว่า ข้อเสนอแนะ กู่เป็นสถานที่บรรจุอัฐิของผู้มีศถาบรรดาศักดิ์สำหรับ“กู่ขาว”น่าจะเป็นที่บรรจุอัฐิของแม่ทัพนายกองที่เสียชีวิตจาก การสู้รบ กับพม่าในสมัยนั้น ข้อเสนอสุดท้าย หากตามที

สันนิษฐานไว้ว่า“เวียงหนองล่อง”ถูกสร้างขึ้นมาไว้เพื่อเป็นเมืองหน้าด่านป้องกันการรุกรานของพม่า โจมตีจากทัพพม่าเหมือน “เวียงป่าซาง” แล้วเวียงหนองล่องน่าจะถูกสร้างขึ้นราวๆ ไม่ก่อน พ.ศ.2200 – 2300(พ.ศ.2317พระยาวิชิตปราการยกทัพขึ้นมาขับไล่พม่าจากเมืองเชียงใหม่) และจากรายงานการสำรวจตรวจสอบโบราณสถานที่สำนักงานโบราณคดี และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 6 เชียงใหม่ ได้ตรวจสอบการก่อสร้างส่วนโค้งของซุ้มประตู“คูขาว”ปรากฏว่ามีการเรียงอิฐแบบพุกามนั้นอายุสมัยของเจดีย์องค์นี้ น่าจะมีอายุสมัยหลังจากที่พม่ายึดครองล้านนาคือหลังจากพ.ศ. 2200 แล้ว จากข้อสันนิษฐานจากเอกสารหลักฐาน ที่ทำการค้นคว้า และเรียบเรียงหากมีผู้รู้ที่จะเสริมส่วนที่ยังไม่ทราบ หรือมีข้อขัดแย้งใด ๆขอได้โปรดให้ความเห็นได้ เพราะจะทำให้การค้นคว้า ประวัติของ “เวียงหนองล่อง” สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

รายชื่อวัดต่าง ๆ

1. วัดชลประทานรังสรรค์ ม. 3 ตำบลสามเงา สามเงา ดาก 63130
2. วัดท่าปู่ย ม.5 ท่าปู่ย ตำบลสามเงา สามเงา ดาก 63130
3. วัดป่าภาวนาราม ม.4 จัดสรร ตำบลสามเงา สามเงา ดาก 63130
4. วัดป่ายางใต้ ม. 1 ตำบลสามเงา สามเงา ดาก 63130
5. วัดสามเงาออก ม. 2 ตำบลสามเงา สามเงา ดาก 63130
6. วัดพระเจดีย์วังไคร้ ม. 3 ตำบลวังหมัน สามเงา ดาก 63130
7. วัดวังไคร้ ม. 2 ตำบลวังหมัน สามเงา ดาก 63130
8. วัดวังหมัน ม. 4 ตำบลวังหมัน สามเงา ดาก 63130
9. วัดวังหวาย ม. 7 ตำบลวังหมัน สามเงา ดาก 63130
10. วัดท่าไผ่ ม. 3 ตำบลยกกระบัตร สามเงา ดาก 63130
11. วัดบ้านแม่ระวาน ม. 5 ตำบลยกกระบัตร สามเงา ดาก 63130
12. วัดแม่เชียงราย ม. 7 ตำบลยกกระบัตร สามเงา ดาก 63130
13. วัดสองแคว ม. 4 ตำบลยกกระบัตร สามเงา ดาก 63130
14. วัดหนองเชียงคาม ม. 6 ตำบลยกกระบัตร สามเงา ดาก 63130
15. วัดป่าพระสามเงา ม.4 หนองโสน ตำบลย่านรี สามเงา ดาก 63130
16. วัดป่ายางตม ม. 2 ตำบลย่านรี สามเงา ดาก 63130
17. วัดสามเงา ม. 3 ตำบลย่านรี สามเงา ดาก 63130

18. วัดคงลาน ม.5 คงลาน ตำบลวังจันทร์ สามเงา ตาก 63130
19. วัดนาตาโพ ม. 4 ตำบลวังจันทร์ สามเงา ตาก 63130
20. วัดวังโพ ม. 1 ตำบลวังจันทร์ สามเงา ตาก 63130

ประวัติวัดที่สำคัญ

วัดพระเจดีย์วังไคร้

วัดพระเจดีย์วังไคร้ ตั้งอยู่บ้านวังไคร้ ตำบลวังหมัน อำเภอสามเงา จังหวัดตาก แรกเริ่มเดิมทีสถานที่แห่งนี้เป็นป่าละเมาะปกคลุมไปด้วยไม้หนานาชนิด ณ ที่ห่างจากนี้ไปทางด้านทิศตะวันออกประมาณ 200 เมตรจะมีแม่น้ำวังไหลผ่าน ซึ่งขณะนั้นเป็นวังที่ลึกมากเป็นที่อยู่ของปลาและจระเข้อาศัยอยู่ด้วย บริเวณริมฝั่งแม่น้ำแห่งนี้จะมีกอไผ่ขึ้นเป็นแถวและยังมีไม้อีกชนิดหนึ่งชอบขึ้นริมฝั่งแม่น้ำเป็นจำนวนมากทอดยอดลงสู่แม่น้ำดูสวยงามยิ่งนัก โดยชาวบ้านทั่วไปเรียกไม้ชนิดนี้ว่า "ไม้ไคร้หางนาค" ด้วยเหตุนี้ชาวบ้านจึงพร้อมใจกันตั้งชื่อหมู่บ้านที่อาศัยอยู่ว่า "บ้านวังไคร้" หมู่บ้านวังไคร้แห่งนี้ประชาชนทั้งชายหญิงล้วนแต่นับถือพระพุทธศาสนาด้วยกันทั้งสิ้น จึงช่วยกันสร้างวัดขึ้นมาชื่อว่า "วัดวังไคร้" โดยมีพระอาจารย์องค์หนึ่งเป็นเจ้าอาวาส ท่านเป็นผู้เคร่งครัดในพระธรรมวินัยโดยเป็นนักวิปัสสนาจารย์ ที่ใฝ่หาความสงบ อันเกิดจากการปฏิบัติธรรม ด้วยการนั่งสมาธิกัมมัฏฐานภาวนา เป็นกิจวัตร ชาวบ้านเรียกอาจารย์องค์นี้ว่า "ครูบาเขียว" ครูบาเขียวท่านเป็นผู้ใฝ่สันติ ประพฤติปฏิบัติตนโดยมิให้บกพร่องในหน้าที่ ฐานะเป็นสาวกขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ท่านได้ทำการอบรมสั่งสอนประชาชนในหมู่บ้านและภิกษุสามเณร ให้ตั้งอยู่ในศีลธรรม พร้อมทั้งได้นำพาพระภิกษุสามเณรภายในวัดและวัดใกล้เคียง ตลอดถึงคณะศรีทรามาจาริกแสวงบุญปฏิบัติธรรมด้วยการเข้าสู่รุกมุล หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า "ปฏิบัติรุกคักวัตร" ในการประพฤติปฏิบัติแต่ละครั้งนั้นเป็นเวลาถึง 10 วันโดยผู้ที่เข้าปฏิบัติรุกคักวัตร จะต้องตั้งใจปฏิบัติตามกฎของการเข้าอยู่อย่างเคร่งครัดด้วยความอดทน อดกลั้นเช่นจะต้องสมาทาน ฉันอาหารเวลาเดียว นั่งสมาธิกัมมัฏฐาน ฐานภาวนาเป็นกิจวัตร ทำอยู่เช่นนี้ มิได้ขาดเป็นประจำทุกๆปีถ้าเป็นตอนปีใหม่ "สงกรานต์" ท่านจะนำบรรดาสานุศิษย์และญาติโยมชาวบ้านไปนมัสการพระพุทธธาตุ พระบาทเจดีย์ตามสถานที่ต่างๆเป็นต้นว่า พระธาตุดอยน้ำซึ่งตั้งอยู่ที่ท้องที่ตำบลบ้านนา (ปัจจุบันได้กลายเป็นทะเลน้ำจืดอยู่บริเวณเหนือเขื่อนภูมิพล) มูลเหตุการณ์สร้างพระเจดีย์วัดวังไคร้

ตามคำบอกเล่าของท่านครูบาคำหรือหลวงพ่อดำ วิสุทโธ เจ้าอาวาสวัดเจดีย์วังไคร้ปัจจุบัน ซึ่งขณะนี้อายุ 74 ปีและลุงอ้าย สุธะ ซึ่งมีอายุ 71 ปี ทั้งสองท่านเล่าว่า ขณะนั้นตัวของหลวงพ่อดำบวชเป็นเณร ส่วนลุงอ้าย สุธะนั้นเป็นลูกศิษย์วัด ได้เป็นลูกศิษย์ก้นกุฎิ ได้ปฏิบัติรับใช้ครูบาเขียวอย่างใกล้ชิด ได้รู้ได้เห็นเหตุการณ์ต่างๆมาตลอด ทั้งยังจำเหตุการณ์ต่างๆในอดีตได้อย่างแม่นยำไม่ลืมเลือน

มูลเหตุที่ครุบาเขียวสร้างพระเจดีย์นั้น คงจะเห็นนิมิตลายแทงอย่างใดอย่างหนึ่งมาสำแดงปรากฏขึ้นให้เห็น ท่านจึงได้ปรึกษาหารือกับญาติโยมโดยมีผู้ใหญ่ ใหญ่ วังคำ ลุงป้อ ลุงใส ลุงปิ่น ลุงใส ตลอดจนชาวบ้านวังไคร้ทั้งหมด ว่าตัวท่านมีความประสงค์จะสร้างพระเจดีย์ เพื่อเป็นที่นมัสการกราบไหว้บูชา ณ ที่แห่งนี้ (วัดพระเจดีย์ปัจจุบัน)

ชาวบ้านทุกคนต่างเห็นดีเห็นงาม อนุโมทนา สาธุ พร้อมทั้งจะสร้างพระเจดีย์ เมื่อท่านได้เริ่มลงมือก่อสร้าง ข้างก็แพร่สะพัดไป ทำให้ผู้มีจิตศรัทธาทั้งหลายหลั่งไหลกันมาร่วมการก่อสร้างพระเจดีย์กันมากมาย นับเวลาในการก่อสร้างเป็นเวลา 3 ? 4 ปี จึงสำเร็จและได้ทำการเฉลิมฉลอง เป็นที่นมัสการกราบไหว้บูชาสำหรับประชาชนในหมู่บ้านวังไคร้และใกล้เคียง ทุกๆปีในวันขึ้นปีใหม่ ชาวบ้านวังไคร้และบ้านใกล้เคียง จะมีการทำบุญตักบาตรเป็นเวลาถึง 4 วัน เริ่มวันที่ 13 เมษายน โบราณเรียกวันสังขาล่อง วันที่ 14 เมษายน โบราณเรียกว่า วันเนา วันที่ 15 เมษายน เรียกว่าวันพญาวัน วันที่ 16 เมษายน เรียกว่า วันปากปีซึ่งโบราณถือว่าเป็นวันสำคัญ เป็นวันที่เริ่มต้นของปีต่อไป (วันปากปีนี้กำหนดเป็นวันนมัสการพระธาตุประจำปี) การไปนมัสการพระเจดีย์เป็นประจำทุกๆปี ของชาววังไคร้และหมู่บ้านใกล้เคียงแถบนี้เรียกว่า "วันขึ้นธาตุ" เพราะว่างค์พระเจดีย์ตั้งอยู่เหนือหมู่บ้าน อีกทั้งตั้งอยู่บนเนินที่สูงกว่าหมู่บ้านตั้งอยู่

สถานที่ตรงนั้นปัจจุบันได้มีการสร้างวัดขึ้นมาคือวัดพระเจดีย์วังไคร้ หลังจากสร้างพระเจดีย์เสร็จเรียบร้อยผ่านไป ครุบาเขียวก็สิ้นบุญ ต่อจากนั้นมา วัดวังไคร้ได้มีเจ้าอาวาสผลัดเปลี่ยนกันมาหลายองค์ มีหลวงพ่อดี หลวงพ่อสุน ธีรธัมโม ตอนที่หลวงพ่อดีมาเป็นเจ้าอาวาส ท่านได้พร้อมด้วยคณะกรรมการวัดวังไคร้สร้างกุฏิขึ้นใหม่หรือถอนหลังที่สร้างสมัยครุบาเขียวออกมา และปี พ.ศ. 2500 จึงทำการก่อสร้างพระวิหารขึ้นใหม่จนสำเร็จ พร้อมด้วยสร้างศาลายาว 1 หลัง ศาลาบาตร 1 หลัง ห้องน้ำ 1 หลัง หลวงพ่อดีประจำอยู่วัดวังไคร้ถึงปี พ.ศ. 2514 จึงมรณภาพลง ต่อจากนั้นมาวัดวังไคร้ได้มีผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสและเจ้าอาวาสผลัดเปลี่ยนกันมาอีกหลายองค์ คือ พระสน อนันต์คะโณ พระราช เศรษฐะ โล พระมานะ (ปัจจุบันทั้ง 3 องค์นี้ลาสิกขาไปแล้ว) เจ้าอธิการศูนย์ จิริสโล พระภิกษุที่กล่าวชื่อมานี้ได้ร่วมกับคณะกรรมการและชาวบ้านวังไคร้ได้ช่วยกันก่อสร้างตลอดจนทำนุบำรุงถาวรวัตถุต่างๆ เช่นกำแพง หอระฆัง ประปา ไฟฟ้า กุฏิ ห้องน้ำห้องสุขา ศาลา ที่ทรงน้ำพระ และทำการบูรณปฏิสังขรณ์พระวิหารขึ้น ดังปรากฏแก่สายตาพุทธศาสนิกชนทั้งหลายอยู่ในขณะนี้

บันทึกเมื่อ 25 มีนาคม 2532 โดยเจ้าอธิการศูนย์ จิริสโล

วัดแม่เชียงราย

วัดแม่เชียงราย ตั้งอยู่เลขที่ 59 บ้านแม่เชียงราย หมู่ที่ 7 ตำบลยกกระบัตร อำเภอสามเงา จังหวัดตาก สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินติดตั้งวัดเนื้อที่ 3 ไร่ อาณาเขต ทิศเหนือยาว 15 วา ติดต่อกับห้วยสาธารณะ ทิศใต้ยาว 25 วา ติดต่อกับทางสาธารณะ ทิศตะวันออกยาว 50 วา 2 สอก ติดต่อกับทาง

สาธารณะ ทิศตะวันตกยาว 57 วา 2 สอก ติดต่อกับทางสาธารณะ โดยมี น.ส. 3 เลขที่ 3849 เป็นหลักฐาน
 พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบลุ่ม อาคารเสนาสนะต่างๆมี ศาลาการเปรียญกว้าง 10 เมตร ยาว 26 เมตร
 สร้าง พ.ศ 2526 กุฏิสงฆ์ จำนวน 1 หลัง เป็นอาคารไม้
 วัดแม่เชียงราย สร้างขึ้นเป็นวัดนับแต่ พ.ศ 2470 หมู่บ้านนี้มีตำห้วยแม่เชียงรายจึงเรียกเป็นนามวัดตาม
 ชื่อห้วยนั้นด้วย ประชาชนร่วมใจกันจัดสร้างวัดนี้

วัดบ้านแม่ระวาน

วัดบ้านแม่ระวาน ตั้งอยู่เลขที่ 66 บ้านแม่ระวาน หมู่ที่ 5 ตำบลยกกระบัตร อำเภอสามเงา จังหวัดตาก
 สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 4 ไร่ 1 งาน 98 ตารางวา อาณาเขต ทิศเหนือยาว 45 วา
 ติดต่อกับซอยเข้าหมู่บ้าน ทิศใต้ยาว 61 วา ติดต่อกับถนนสาธารณะ ทิศตะวันออกยาว 28 วา ติดต่อกับ
 แม่น้ำวัง ทิศตะวันตกยาว 28 วา ติดต่อกับแม่น้ำวัง ทิศตะวันตกยาว 35 วา ติดต่อกับถนนใหญ่
 พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบอยู่ริมแม่น้ำวังทางฝั่งตะวันตก อาคารเสนาสนะต่างๆ มี วิหารกว้าง 11 เมตร
 ยาว 26 เมตร สร้าง พ.ศ. 2500 กุฏิสงฆ์ 2 หลัง เป็นอาคารครึ่งตึกครึ่งไม้ 1 หลัง อาคารไม้ 1 หลัง
 วัดบ้านแม่ระวาน สร้างขึ้นเป็นวัดนับตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2434 มีนามตามชื่อบ้าน ประชาชนร่วมใจกัน
 สร้างวัดนี้ โดยมีนายอุค ดอกใจ ซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้าน ได้นำชาวบ้านริเริ่มดำเนินการ

วัดสองแคว

วัดสองแคว ตั้งอยู่เลขที่ 1 บ้านสองแคว หมู่ที่ 4 ตำบลยกกระบัตร อำเภอสามเงา จังหวัดตาก
 สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 14 ไร่ 13 ตารางวา อาณาเขต ทิศเหนือยาว 70 วา ติดต่อ
 กับทางสาธารณะ ทิศใต้ยาว 62 วา ติดต่อกับทางสาธารณะ ทิศตะวันออกยาว 67 วา ติดต่อกับทาง
 สาธารณะ ทิศตะวันตกยาว 93 วา 2 สอก ติดต่อกับทางสาธารณะ โดยมี น.ส.3 เลขที่ 3273 เป็น
 หลักฐาน และมีที่ธรณีสงฆ์ 1 แปลง เนื้อที่ 1 ไร่ 3 งาน ตาม น.ส. 3 เลขที่ 3275
 พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบลุ่ม ขอบเขตที่ดินมีลักษณะเป็นรูป 5 เหลี่ยม อาคารเสนาสนะต่างๆมี วิหารกว้าง 9
 เมตร ยาว 21 เมตร สร้าง พ.ศ.2498 หอสวดมนต์กว้าง 12 เมตร ยาว 16 เมตร สร้าง พ.ศ. 2518 กุฏิสงฆ์
 จำนวน 1 หลัง เป็นอาคารไม้

วัดสองแคว สร้างขึ้นเป็นวัดนับตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2470 มีนามตามชื่อบ้าน แต่ก่อนหน้านี้วัด
 ตั้งอยู่ทางทิศใต้ห่างจากที่ตั้งปัจจุบันประมาณ 1 กิโลเมตร ที่ตรงนั้นมีแม่น้ำวังแยกกันเป็น 2 สาย มี
 ความยาวประมาณ 1 กิโลเมตร แล้วมาบรรจบกัน จึงได้มีรายชื่อว่าสองแคว หมู่บ้านประชาชนก็เรียก
 บ้านสองแคว ตามแม่น้ำที่เป็นสองแควนั้นด้วย ต่อมาน้ำจากแม่น้ำวังได้ท่วมมาก และได้เซาะตลิ่งพัง
 เข้ามาถึงวัด จึงได้ย้ายเสนาสนะต่างๆ มาจัดสร้างขึ้นใหม่บนที่ตั้งปัจจุบัน โดยมีนางเมือ บุญเป็ง เป็นผู้
 บริจาคที่ดินให้ส่วนหนึ่ง และชาวบ้านร่วมใจกันแผ้วถางที่ป่าว่างเปล่าเพิ่มเติมอีกส่วนหนึ่ง วัดนี้ได้รับ

พระราชทานวิสุงคามสีมาวันที่ 12 กันยายน พ.ศ. 2529 เขตวิสุงคามสีมากว้าง 20 เมตร ยาว 40 เมตร

วัดวังหมัน

หมู่ที่ 4 ตำบลวังหมัน อำเภอสามเงา จังหวัดตาก วัดวังหมันได้สร้างเมื่อ พ.ศ. 2451 วันที่ 16 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2486 เริ่มก่อสร้างกุฏิโดยอาจารย์เจ้าอาวาสเป็นผู้เริ่มสร้าง ในพื้นที่วัด 6 ไร่ 3 งาน และต่อมาได้สร้างศาลา เมื่อ พ.ศ. 2488 และต่อมาอาจารย์แก่น ได้มรณภาพ ก็มีอาจารย์โพเป็นเจ้าอาวาสแทนและได้สร้างกุฏิเพิ่มอีก 1 หลัง ครั้นเมื่ออาจารย์มรณภาพลง อาจารย์ซาล จันทะสะโร ก็ได้เป็นเจ้าอาวาส ได้บูรณะศาลาหลังเก่าร่วมกับชาวบ้าน และอาจารย์ซาลได้อยู่วัดวังหมันเป็นเวลา 30 ปี ครั้นเมื่ออาจารย์ซาลมรณภาพแล้ว ชาวบ้านได้ร่วมกันนิมนต์หลวงพ่อโตมาอยู่วัดวังหมันตั้งแต่ พ.ศ. 2523 - 2525 ตั้งแต่หลวงพ่อโตได้มาแล้วและเป็นเจ้าอาวาส ก็ได้ซ่อมแซมกุฏิและพัฒนาวัดจนถึง พ.ศ. 2525 หลวงพ่อโตก็อาพาธและมรณภาพในปีเดียวกัน ครั้นสิ้นหลวงพ่อโต ก็มีพระสวัสดิ์มาทำการแทนเจ้าอาวาส พ.ศ. 2526 - 2530 พระสวัสดิ์ได้ร่วมกับชาวบ้านสร้างกำแพง ซุ้มประตู ประตู จนถึง พ.ศ. 2530 พระสวัสดิ์ได้หนีออกจากวัดโดยไม่ทราบสาเหตุ ต่อจากนั้นมาได้มีผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสผลัดเปลี่ยนกันกันหลายองค์ พระใหม่่นรินทร์โท และพระจ้อน สุรินโทซึ่งได้อุปสมบทเมื่อ พ.ศ. 2531 ได้ร่วมกับชาวบ้านเสริมต่อกำแพงที่ยังค้างอยู่ให้เสร็จสมบูรณ์ และยังพัฒนาวัดให้เป็นสถานที่น่าร่มรื่น พร้อมทั้งได้เจริญรอยตามพระบาทขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเพื่อสืบต่อพระศาสนาต่อไปจนกระทั่งบัดนี้วัดมีกุฏิ 2 หลัง ศาลา 1 หลัง หอระฆัง ประตู ไฟฟ้า ซุ้มประตู และกำแพงเป็นต้น

วัดวังหมันตั้งอยู่เลขที่ 47 บ้านวังหมัน หมู่ที่ 4 ตำบลวังหมัน อำเภอสามเงา จังหวัดตาก สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 6 ไร่ 3 งาน อาณาเขต ทิศเหนือยาว 45 วา ติดต่อกับที่ดินนายเที่ยง ทั้งคำ ทิศใต้ยาว 45 วา ติดต่อกับที่ดินของนายยง ไตสิน ทิศตะวันออกยาว 60 วา ติดต่อกับถนนสาธารณะ ทิศตะวันออกยาว 60 วา ติดต่อกับแม่น้ำวัง

พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบอยู่ริมแม่น้ำวังทางฝั่งตะวันออก อาคารเสนาสนะต่างๆมี ศาลาการเปรียญ กว้าง 9 เมตร ยาว 18 เมตร สร้าง พ.ศ.2518 กุฏิสงฆ์จำนวน 2 หลัง เป็นอาคารครึ่งตึกครึ่งไม้ สำหรับปูชนียวัตถุมี พระพุทธรูปขนาดและปางต่างๆ จำนวน 6 องค์

วัดวังหมัน สร้างขึ้นเป็นวัดนับแต่ประมาณ พ.ศ. 2415 มีนามตามชื่อบ้าน ประชากร่วมใจกันสร้างวัดนี้

วัดชลประทานรังสรรค์

วัดชลประทานรังสรรค์ ตั้งอยู่เลขที่ 311 บ้านจัดสรร หมู่ที่ 3 ตำบลสามเงา อำเภอสามเงา จังหวัดตาก สังกัดพระสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 20 ไร่ 2 งาน 57 ตารางวา อาณาเขต ทิศเหนือยาว 104 วา 2 สอก ติดต่อกับถนนสาธารณะ ทิศใต้ยาว 104 วา 2 สอก ติดต่อกับถนนสาธารณะ ทิศตะวันออกยาว 82 วา 2 สอก ติดต่อกับถนนสาย 4 ทิศตะวันตกยาว 82 วา 3 สอก ติดต่อกับถนนสาย 1 โดยมี น.ส.

3ก.เลขที่ 1678 เป็นหลักฐาน

พื้นที่ตั้งวัดเป็นพื้นที่ราบมีถนนโดยรอบขอบเขตบริเวณวัด อาคารเสนาสนะต่างๆมีอุโบสถกว้าง 8.50 เมตร ยาว 25 เมตร สร้าง พ.ศ. 2504 ศาลาการเปรียญ กว้าง 18 เมตร ยาว 23 เมตร สร้าง พ.ศ. 2503 กุฏิสงฆ์จำนวน 6 หลัง เป็นอาคารครึ่งตึกไม้ 2 ชั้น 4 หลัง เป็นอาคารเรือนไม้ 2 ชั้น 2 หลัง สำหรับปูชนียวัตถุมี พระธาตุลอยบรรจุอยู่ในเจดีย์สร้าง พ.ศ. 2506 พระพุทธรูปทอกลงหินจำนวน 4 องค์ พระพุทธรูปทองเหลือง 3 องค์ พระพุทธรูปสัมฤทธิ์ 1 องค์ พระพุทธรูปลงหิน 2 รูป พระพุทธรูปประจำวันเนื้อทองเหลือง 7 องค์

วัดชลประทานรังสรรค์ชาวบ้านนิยมเรียกว่า ?วัดจัดสรร? เพราะตั้งอยู่ในหมู่บ้านจัดสรรที่ทางการจัดให้ "ได้รับการประกาศตั้งเป็นวัดนับตั้งแต่วันที่ 10 เมษายน พ.ศ. 2505 วัดสร้างขึ้นโดยกรมชลประทานได้ดำเนินการจัดสร้างขึ้นเพื่อทดแทนวัดเดิมในตำบลบ้านนา 8 วัด คือวัดท่าโป่ง วัดท่าเคอ วัดหลวง วัดศรีแท่น วัดบ้านห้วย วัดคอนแก้ว วัดธาตุลอย และวัดอุมวาบ เนื่องจากบริเวณที่ตั้งเดิมอยู่ในเขตที่จะถูกน้ำท่วมตามโครงการสร้างเขื่อนภูมิพล โครงการไฟฟ้าพลังน้ำยันฮี ได้เริ่มตั้งโครงการตั้งแต่ พ.ศ.2503 เมื่อได้จัดสร้างแล้วขนานนามเพื่อเป็นประวัติศาสตร์ในการก่อสร้างว่า "วัดชลประทานรังสรรค์" ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาวันที่ 23 กรกฎาคม พ.ศ.2505 ครั้งหลังวันที่ 12 มีนาคม พ.ศ. 2508 ได้ผูกพัทธสีมาวันที่ 7 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2509 ได้เปิดสอนพระปริยัติธรรมตั้งแต่เริ่มจัดสร้างวัด พ.ศ. 2503 เป็นต้นมา

วัดป่ายางใต้

วัดป่ายางใต้ ตั้งอยู่เลขที่ 49 บ้านป่ายางใต้ หมู่ที่ 1 ตำบลสามเงา อำเภอสามเงา จังหวัดตาก สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 5 ไร่ 3 งาน 80 ตารางวา อาณาเขต ทิศเหนือยาว 57 วา ติดต่อกับถนนสาธารณะ ทิศใต้ยาว 57 วา ติดต่อกับถนนสาธารณะ ทิศตะวันออกยาว 40 วา ติดต่อกับที่ตั้งโรงเรียน ทิศตะวันตกยาว 40 วา ติดต่อกับถนนสาย ร.พ.ช.

พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบ อาคารเสนาสนะต่างๆมี อุโบสถกว้าง 8 เมตร ยาว 15 เมตร สร้าง พ.ศ. 2496 ศาลาการเปรียญกว้าง 13 เมตร ยาว 21 เมตร สร้าง พ.ศ 2512 กุฏิสงฆ์จำนวน 3 หลัง นอกจากนี้มีวิหารและหอระฆัง สำหรับปูชนียวัตถุมี พระประธานปูนปั้นจำนวน 3 องค์ ในวิหารมีพระพุทธรูปปูนปั้น 1 องค์ พระทองเหลือง 2 องค์

วัดป่ายางใต้ นี้สร้างขึ้นเป็นวัดนับแต่ประมาณ พ.ศ.2414 มีนามตามชื่อบ้าน ประชาชนร่วมใจกันสร้างวัดนี้ ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2493

วัดหนองเชียงคา

วัดหนองเชียงคา ตั้งอยู่เลขที่ 150 บ้านหนองเชียงคา หมู่ที่ 6 ตำบลยกกระบัตร์ อำเภอสามเงา จังหวัดตาก สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 14 ไร่ 2 งาน 40 ตารางวา อาณาเขต ทิศเหนือ ยาว 80 วา ติดต่อกับทางสาธารณะ ทิศใต้ยาว 53 วา ติดต่อกับทางสาธารณะ โดยมี น.ส.3 ก เลขที่ 2856 เป็นหลักฐาน พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบสูงมีกำแพงล้อมรอบ 3 ด้าน อาคารเสนาสนะต่างๆ มี อุโบสถ กว้าง 6 เมตร ยาว 14 เมตร สร้าง พ.ศ. 2513 ศาลาการเปรียญกว้าง 10 เมตร ยาว 187 เมตร สร้าง พ.ศ. 2498 กุฏิสงฆ์จำนวน 1 หลัง เป็นอาคารไม้

วัดหนองเชียงคา สร้างขึ้นนับตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2419 มีนามตามชื่อบ้าน ประชาชนร่วมใจกัน จัดสร้างวัดนี้ ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาวันที่ 26 สิงหาคม พ.ศ. 2500 เขตวิสุงคามสีมากว้าง 40 เมตร ยาว 80 เมตร ได้ผูกพัทธสีมาวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2494 ทางวัดได้เปิดสอนพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2494

วัดวังหวาย

วัดวังหวาย ต.วังหมัน อ.สามเงา จ.ตาก ตั้งอยู่บนที่ราบห่างจากแม่น้ำวังไปทางทิศตะวันออก ประมาณ 150 เมตร ตั้งอยู่กลางบ้านวังหวาย หมู่ 7

ในอดีต ณ บริเวณนี้มีชาวไทยไม่กี่ครอบครัวเรือนได้มาตั้งถิ่นฐาน ได้ประกอบอาชีพด้วยการทำไร่ทำนา โดยมีพระพุทธศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ตั้งมั่นอยู่ในคำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเรื่อยมา โดยมีหัวหน้าหมู่บ้านชื่อผู้ใหญ่จ้อน มีสอน และเจ้าอาวาสชื่อ ครูบาบาง เป็นแกนนำศรัทธา ชาวบ้านวังหวาย หมู่บ้านวังหวายนี้ตั้งขึ้นเมื่อสมัยไหนไม่ทราบแน่ชัด นายไร่ บางอ้ม ครูบาทองอยู่ได้เล่าว่า เมื่อสมัยตอนท่านเป็นเด็กสถานที่ตรงนี้มีป่าไม้นานาสัตว์ชนิดต่างๆมากมาย โดยเฉพาะ "ไม้หวาย" ซึ่งมีขึ้นอยู่เต็มไปหมด ฉะนั้นเมื่อตั้งชื่อหมู่บ้านจึงตั้งชื่อหมู่บ้านนี้ว่า "บ้านวังหวาย" บ้านวังหวานนี้มีแม่น้ำวังไหลผ่านเนื่องจากแม่น้ำสายนี้มีลักษณะที่คดเคี้ยวมากจึงทำให้เกิดการกักเซาะขึ้นไปทางทิศเหนือของหมู่บ้านและทำให้เกิดมีแม่น้ำอีกสายหนึ่งชื่อว่า "แม่น้ำหลง" และได้ไหลลงสู่แม่น้ำวังทางทิศตะวันออกของวัด (ปัจจุบันกรมประมงได้ทำการขุดเป็นคลองส่งน้ำเพื่อเลี้ยงสัตว์น้ำประจำหมู่บ้าน) ข้อมูลการสร้างวัด

ข้อมูลของการสร้างวัด : ตามคำบอกเล่าของ ครูบาทองอยู่ กิตติสารโ และนายไร่ บางอ้ม เล่าว่า ได้ทำการสร้างวัดเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2402 สมัยนั้นวัดเป็นสถานที่ศึกษาและอบรมมารยาทของประชาชน การศึกษาสมัยนั้นใช้ใช้ภาษาพื้นเมืองหรือภาษาลานนาไทยเป็นหลัก เจ้าอาวาสได้ทำหน้าที่อบรมสั่งสอนชาวบ้านให้มีความรู้และตั้งมั่นอยู่ในศีลธรรม พร้อมทั้งชักนำชาวบ้านให้มีความสามัคคีร่วมมือร่วมใจกันพัฒนาสิ่งต่างๆ วัดวังหวายนี้เจ้าอาวาสองค์แรกชื่อว่า ครูบาบาง ท่านได้เป็นผู้นำในการก่อสร้างและอบรมสั่งสอนชาวบ้าน ในสมัยของท่านนั้นได้มีการก่อสร้างถาวรวัตถุต่างๆดังนี้ ได้

สร้างศาลาการเปรียญขึ้นหนึ่งหลัง กุฏิ 2 หลังและศาลาบาตร 1 หลัง หลังจากครุบาบงได้มรณภาพแล้ว พระภิกษุซึ่งได้มาจำพรรษาที่วัดแห่งนี้พร้อมด้วยชาวบ้านวังหวายได้ช่วยกันบูรณะสิ่งต่างๆที่ได้ทรุดโทรมให้คงสภาพดั้งเดิม ต่อจากนั้นเมื่อปี พ.ศ. 2530 ท่านครูบาสุ่น ธีรฐโม ก็ได้จัดสร้างพระวิหารอีกหลังหนึ่ง ประมาณปี พ.ศ. 2504 ได้เกิดพายุใหญ่ขึ้น การก่อสร้างพระวิหารนั้นวัสดุที่ใช้ในการก่อสร้างไม่ค่อยจะแข็งแรงนัก พอมิพายุมาก็เลยพังทลายลงมา จนถึง พ.ศ. 2506 ท่านครูบาเม็ดได้ชักชวนญาติโยมทำการบูรณะขึ้นใหม่

หลังจากนั้นมา วัดวังหวายได้มีเจ้าอาวาสและผู้รักษาราชการแทนเจ้าอาวาสอีกหลายองค์ คือ หลวงพ่อนิล พระอธิการทองอยู่ กิตติสาโร พร้อมด้วยผู้ใหญ่จันทร์ ผู้ใหญ่ช่วย ผู้ใหญ่มัด และชาวบ้านวังหวายก็ได้ทำการบูรณะกุฏิขึ้นใหม่ และทำการก่อสร้างศาลาการเปรียญขึ้นใหม่เพราะได้เห็นว่าของเดิมที่สร้างไว้ได้ชำรุดทรุดโทรมไปมาก อีกทั้งยังคับแคบ ไม่พอที่บรรจุนคน และได้เพิ่มเติมสิ่งต่างๆ เช่น หอระฆัง ลาดักบาตร กำแพง ประปา ไฟฟ้า ห้องน้ำ ห้องสุขา เพื่อประโยชน์และสะดวกในการทำพิธีทางศาสนาสืบต่อไป รวมทั้งจะได้เป็นสถานที่ที่ชนชาวพุทธจะได้มาทำบุญกุศลสืบต่อไป

วัดท่าไผ่

วัดท่าไผ่ ตั้งอยู่เลขที่ 86 บ้านท่าไผ่ หมู่ที่ 3 ตำบลยกกระบัตร อำเภอสามเงา จังหวัดตาก สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 7 ไร่ อาณาเขตทิศเหนือยาว 33วา ติดต่อกับทางสาธารณะ ทิศใต้ยาว 78 วา ติดต่อกับทางสาธารณะ ทิศตะวันออกยาว 60 วา ติดต่อกับแม่น้ำวัง ทิศตะวันตกยาว 56 วา ติดต่อกับทางสาธารณะ โดยมี น.ส.3 เลขที่ 45 เป็นหลักฐาน

พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบลุ่มมีกำแพงล้อมรอบ ตั้งอยู่ริมแม่น้ำวังทางฝั่งทิศตะวันตก อาคารเสนาสนะต่างๆมี ศาลาการเปรียญกว้าง 14 เมตร ยาว 26 เมตร สร้าง พ.ศ. 2518 หอสวดมนต์กว้าง 6 เมตร ยาว 6 เมตร สร้าง พ.ศ. 2522 กุฏิสงฆ์จำนวน 1 หลัง เป็นอาคารไม้

วัดท่าไผ่ สร้างขึ้นเป็นวัดนับตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2414 มีนามตามชื่อบ้าน บริเวณนั้นเป็นป่าไม้ไผ่มากมาย และตรงบริเวณที่ตั้งวัดนี้เรียกกันว่าวัดท่าไผ่ ประชาชนร่วมใจกันสร้างวัดนี้

วัดป่ายางตก

วัดป่ายางตก ตั้งอยู่เลขที่ 120/3 บ้านป่ายางตะวันตก หมู่ที่ 2 ตำบลย่านรี อำเภอสามเงา จังหวัดตาก สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 6 ไร่ 2 งาน 40 ตารางวา อาณาเขต ทิศเหนือยาว 11 วา ติดต่อกับที่ตั้งโรงเรียน ทิศใต้ยาว 44 วา ติดต่อกับที่ดินนายรด ชัดบัว ทิศตะวันออกยาว 104 วา ติดต่อกับถนนสาธารณะ ทิศตะวันตกยาว 88 วา ติดต่อกับที่ดินนาย คำ เตจ๊ะ โดยมี น.ส. 3 ก. เลขที่ 1093 เป็นหลักฐาน

พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบลุ่ม อาคารเสนาสนะต่างๆ มี ศาลาการเปรียญ กว้าง 9.13 เมตร ยาว 20.20

เมตร สร้าง พ.ศ. 2522 ภูมิสงฆ์ จำนวน 2 หลัง และหอร่อง

วัดป่ายางตก กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศตั้งวัดเป็นวัดนับแต่วันที่ 30 สิงหาคม พ.ศ.2528 มีนามสอดคล้องกับชื่อบ้านที่วัดตั้งอยู่ ประกอบกับมีวัดป่ายางได้อยู่ก่อนแล้ววัดหนึ่ง ซึ่งตั้งอยู่ห่างออกไปประมาณ 3 กิโลเมตร อยู่กันคนละข้ามฟากแม่น้ำปิง แต่ก่อนที่จะสร้างวัดนี้ประชาชนได้เดินทางไปทำบุญที่วัดป่ายางได้ ซึ่งเป็นกรลำบากอยู่มาก ต่อมาจึงได้ร่วมใจกันสร้างวัดนี้ โดยมีนายเป้า ช้อนแดง พร้อมด้วยบุตร ได้บริจาคที่ดินให้เป็นที่ตั้งสร้างวัด เนื้อที่ 6 ไร่ 2 งาน 40 ตารางวา

วัดสามงา

วัดสามงาดังอยู่เลขที่ 64 บ้านสามงา (ตก) หมู่ที่ 3 ตำบลย่านรีอำเภอสามงา จังหวัดตาก สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีเนื้อที่ 12 ไร่ 3 งาน 8 ตารางวา อาณาเขตติดต่อกับทิศต่างๆ ดังนี้

1. ทิศเหนือ ยาว 95 วา ติดต่อกับที่ดินของนายรัต พุ่มน้อย นางสมัย พุ่มนวล
2. ทิศใต้ ยาว 95 วา ติดต่อกับทางเดิน
3. ทิศตะวันตก ยาว 47 วา 2 สอก ติดต่อกับถนนสายเขื่อนฯ - บ้านตาก
4. ทิศตะวันออก ยาว 47 วา 2 สอก ติดต่อกับถนนสาธารณะ โดยมี ส.ค. 1 เลขที่ 333 เป็น

หลักฐานพื้น

ที่ตั้งวัดเป็นที่ราบ ถาวรวัตถุ มีศาลาการเปรียญ 1 หลัง กว้าง 10 เมตร ยาว 12 เมตร ภูมิพระ 1 หลัง กว้าง 12.20 เมตร ยาว 29.20 เมตร ห้องน้ำ - สุขา กว้าง 3.36 เมตร ยาว 10.17 เมตร ห้องน้ำ - สุขา กว้าง 3 เมตร ยาว 5 เมตร โรงครัว กว้าง 6.24 เมตร ยาว 12.77 เมตร ภูมิกว้าง 6.6 เมตร ยาว 9.26 เมตร วิหารกว้าง 9.28 เมตร ยาว 15 เมตร ศาลเจ้าแม่กวนอิมกว้าง 3.3 เมตร ยาว 5 เมตร ศาลเจ้าแม่จามเทวี กว้าง 3.2 เมตร ยาว 4.15 เมตร มีหอร่องอยู่ 1 หลัง และเจดีย์ 1 องค์ อุโบสถ 1 หลัง กว้าง 9 เมตร ยาว 15 เมตร ขณะนี้กำลังดำเนินการก่อสร้างยังไม่เสร็จ

วัดสามงา ถูกสร้างเป็นวัดในปี พ.ศ. 2392 ได้ขึ้นทะเบียนในปี พ.ศ. 2405 มีนามตามชื่อบ้าน โดยมีพระครูวิเชียร โมริศรีบรมธาตุ เป็นผู้มาอยู่พำนักเป็นรูปแรก และได้บูรณะพัฒนาวัดในระยะแรกเริ่มสร้างวัด และได้จัดบูรณะเจดีย์เก่าแก่ให้ดีขึ้น ในปี พ.ศ. 2405 มีโรงเรียนประถมศึกษาตั้งอยู่ที่วัดนี้ด้วย ซึ่งทางวัดให้ความอนุเคราะห์ด้วยดีตลอดมา

วัดท่าปุย

วัดท่าปุย ตั้งอยู่เลขที่ 119 บ้านท่าปุย หมู่ที่ 4 ตำบลสามงา อำเภอสามงา จังหวัดตาก สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 8 ไร่ 1 งาน 63 ตารางวา อาณาเขตทิศเหนือยาว 70 วา ติดต่อกับถนนสาธารณะ ทิศตะวันตกยาว 48 วา 2 สอก ติดต่อกับถนนสาธารณะ

พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบสูง อาคารเสนาสนะต่างๆมีวิหารกว้าง 11 เมตร ยาว 16 เมตร สร้าง พ.ศ.

2507 สำหรับปูชนียวัตถุมี พระประธานปูนปั้น 3 องค์ และพระพุทธรูปเนื้อสัมฤทธิ์ 1 องค์
วัดทำปูสร้างขึ้นนับเป็นวัดตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2425 มีนามตามชื่อบ้าน ประชาชนร่วมใจกันสร้างวัด
นี้

เจ้าอาวาสมี 7 รูปคือ รูปที่ 1 พระอาจารย์ตา พ.ศ. 2472-2477 รูปที่ 2 คือ พระอาจารย์ป้อม พ.ศ.
2477-2462 รูปที่ 3 พระอาจารย์ถ้อย พ.ศ. 2480-2484 รูปที่ 4 พระอาจารย์ตื้อ พ.ศ. 2484-2492 รูปที่ 5
พระอาจารย์บู๊ต พ.ศ. 2492-2495 รูปที่ 6 พระอธิการถ้วน ยมเทโว พ.ศ. 2495-2518 รูปที่ 7 พระปริชา
กลุยาโณ ดำรงตำแหน่ง พ.ศ.2518 เป็นต้นมา

วัดวังไคร้

วัดวังไคร้ ตั้งอยู่เลขที่ 202 บ้านวังไคร้ หมู่ที่ 3 ตำบลวังหมัน อำเภอสามเงา จังหวัดตาก สังกัด
คณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 6 ไร่ 1 งาน 93 ตารางวา อาณาเขต ทิศเหนือยาว 57 วา ติดต่อกับ
ที่ดินนางน้ำ คล่องเกล้า ทิศใต้ยาว 57 วา ติดต่อกับที่ดินนางผัน คำคิบ ทิศตะวันออกยาว 45 วา ติดต่อ
กับถนนสาธารณะ ทิศตะวันตกยาว 46 วา ติดต่อกับแม่น้ำวัง โดยมี ส.ค. 1 เลขที่ 301 และมีที่ธรณีสงฆ์
2 แปลง เนื้อที่ 11 ไร่ 1 งาน 10 ตารางวา ตาม น.ส.3 เลขที่ 214,232/214

พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบต่ำอยู่ริมแม่น้ำวังทางฝั่งตะวันออก อาคารเสนาสนะต่างๆมี ศาลาการ
เปรียญกว้าง 4 เมตร ยาว 34 เมตร สร้าง พ.ศ.2510 กุฏิสงฆ์ จำนวน 2 หลัง เป็นอาคารไม้ สำหรับปูชนีย
วัตถุมี พระประธานจำนวน 4 องค์ เป็นพระพุทธรูปปูนปั้น

วัดวังไคร้ สร้างขึ้นเป็นวัดนับแต่ประมาณ พ.ศ. 2450 มีนามตามชื่อบ้าน ประชาชนร่วมใจกัน
จัดสร้างวัดนี้ เดิมบริเวณเป็นป่ามีหนองคลองบึง แบละมีสัตว์น้ำมากมายหลายชนิด ประชาชนได้อพยพ
มาจากถิ่นฐานต่างๆ เมื่อมีจำนวนมากพอสมควรแล้วจึงได้ดำเนินการสร้างวัดขึ้นมา

3.2.5 ข้อมูลทางวัฒนธรรมของอำเภอสามเงา

กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ พบว่าอำเภอสามเงา มีกลุ่มชาติพันธุ์นอกจากคนพื้นราบแล้ว พบว่า
มี ชาวกะเหรี่ยง ม้ง เป็นต้น ซึ่งจะมีการแต่งกายและวัฒนธรรมประเพณีที่แตกต่างกันออกไปตามกลุ่ม
ชาติพันธุ์ของตน

ภาษา ผู้คนในอำเภอเมืองตากมีการใช้ภาษาพื้นเมืองล้านนา (ภาษาเหนือ) ภาษาตาม
กลุ่มชาติพันธุ์ เช่น ภาษากะเหรี่ยง ภาษาม้ง เป็นต้น

การแต่งกาย ผู้สูงอายุผู้หญิงจะแต่งกายเหมือนคนลาว คือเสื้อแขนกระบอก มีดอกไม้
เห็นบวม นุ่งโจรง (ภาคผนวก ก) ผู้สูงอายุผู้ชายจะคาดผ้าขาวม้าไว้ที่เอว สวมเสื้อและกางเกงผ้าฝ้ายหรือ
เกาะฮ่อม สำหรับวัยรุ่นแต่งกายแบบสากลนิยม คือ กางเกงยีนส์ เสื้อยืด เป็นต้น สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์
ต่าง ๆ การแต่งกายของวัยรุ่นมีการแต่งกายอย่างสากล บางครั้งมีการสวมเสื้อยืดร่วมกับกางเกงของกลุ่ม

ชาติพันธุ์ของตน การแต่งกายของผู้สูงอายุหญิงและชายจะแต่งกายตามชาติพันธุ์ของตนเองในลักษณะที่มีความแตกต่างกันไปตามกลุ่มที่พบ (ภาคผนวก ก)

ประเพณีชุมชน

1. ประเพณีเดือนสี่ (เหนือ) ประเพณีจี่ข้าวหลาม (ใต้น้ำกะทิ ถั่วดำ ถั่วแดง งา ัญพีช) ข้าวหลามจะมี 2 สีคือ สีขาว และสีแดง
 2. วันมาฆบูชาเดือนห้า (เหนือ) เป็นงานประเพณี มีการแห่ แล่วห่มพระธาตุ ฉลองพระเจดีย์
 3. เข้าพรรษา (ตักบาตร ทำบุญ เทศน์มหาชาติ แห่เทียนพรรษา กฐิน ผ้าป่า)
 4. วันสงกรานต์ (เดือนเจ็ดเหนือ) จัด 13-15 เมษายน ทำบุญตักบาตร รดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ และจะมีการบวชเป็นหมู่ ซึ่งเป็นการบวชภาคฤดูร้อน (จะบวชอยู่ไม่นาน)
 5. งานขึ้นธาตุเดือนแปด (เหนือ คือช่วงเดือนมิถุนายน) หรือพระธาตุลอยเดือนแปด (เหนือ) เดิมจะเอาแห่โดยเรือ แต่ปัจจุบันไม่ต้องแห่แล้ว เพราะมีที่เป็นหลักแหล่ง
 6. วันลอยกระทงเดือนสิบสอง (ใต้) เดือนยี่ (เหนือ) มีการ ทำบุญตักบาตร ลอยประทีป ลอยกระทงสายต่อชะตา ลอยโคม ประกวดกระทงโดยแต่ละหมู่บ้านจะเปลี่ยนกันเป็นเจ้าภาพ ประกวดนางนพมาศ แห่นางนพมาศ ประกวดสุขภาพผู้สูงอายุ ไปลอยที่วัด และเล่นรำวง
 7. ทำบุญกลางบ้าน (ไม่ระบุวันแน่นอน)
 8. สงกรานต์ (รดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ ขนทรายเข้าวัด ก่อเจดีย์ทราย ทรงเจ้าเข้าพ่อหลวงวังจูดบั้งไฟดอกในวันเนาสงกรานต์ สรงน้ำพระใช้น้ำขมิ้นส้มป่อย มีการทำขนม เช่น ขนมกวน ข้าวเหนียวแดง ข้าวเหนียวแก้ว ขนมจีน จะมีการทำขนมวันที่ 14 เมษายน และไปทำบุญ ในวันที่ 15 เมษายน)
 9. สืบชะตาบ้าน
 10. กฐิน (ออกพรรษา มีการแห่กฐินไปวัด)
 11. ผ้าป่า (สงกรานต์ มีการแห่ผ้าป่าไปที่วัด)
 12. วันที่ 5 ธันวาคม (ร่วมกันตักบาตรทำบุญที่อบต.)
 13. วันแม่ (ร่วมกันทำความสะอาดภายในหมู่บ้าน)
 14. วันพระ (ทำบุญตักบาตร ฟังเทศน์)
 15. ปีใหม่ (ทำบุญตักบาตรอาหารแห้งในตอนเช้า)
 16. ตลอดช่วงเข้าพรรษา ทุกวันพระ ผู้เฒ่าผู้แก่จะไปทำบุญ สวดมนต์ รักษาศีลอยู่ที่วัด
- ทั้งวัน
17. เดือนเก้า ขึ้นธาตุวัดพระบรมธาตุ
- วันขึ้นปีใหม่ เข้าพรรษา ออกพรรษา การสืบชะตาสะเดาะเคราะห์ เลี้ยงผีปู่ย่า กินฮ้างตานกล้วยสลาก แก้วบนเจ้าพ่อเขาแก้ว การตีกลอง ยี่เป็ง

ความเชื่อ คณะผู้วิจัยพบว่าชุมชนมีความเชื่อเรื่องการรักษาโรคด้วยคาถา และเชื่อเรื่อง การต่อชะตา ดังนี้

-ลุงเนียม ะวัน เรียนมากับลุงแก้ว ซึ่งเป็นพี่ชาย โดยการนวดน้ำมันนี้จะใช้คาถาในการ เป่าน้ำมัน (นวดไป ว่าคาถาไปแล้วเป่า) ซึ่งน้ำมันที่ใช้จะใช้น้ำมันมะพร้าว หรือน้ำมันงาเคี้ยวเอง เพราะถ้าเป็นน้ำมันซื้อจะไม่ค่อยบริสุทธิ์ เพราะเป็นน้ำมันผสม สำหรับการรักษาจะรักษากระดูกแตก แขนหัก ขาหัก

-ลุงนันท เล่าให้ฟังว่า การเขียนเทียนทำเพื่อการสืบชะตา หรือเพื่อการสะเดาะเคราะห์ นิยมทำกันในช่วงปีใหม่เมือง การทำเทียนเริ่มจากต้องเขียนลายยันต์ลงในกระดาษ (เขียนชื่อ นามสกุล วัน/เดือน/ปีเกิดลงไปด้วย) จากนั้นนำขี้ผึ้งบริสุทธิ์มาปั้นเป็นเทียน โดยนำแผ่นยันต์ใส่ไว้ในเล่มเทียน (อยู่ รอบ ไล่เทียน) เมื่อได้เล่มเทียนแล้วให้นำค้ำย (จำนวนเส้นเท่ากับจำนวนอายุ) นามัดที่เล่มเทียน จากนั้น จึงนำเทียน ไปบูชาที่พระพุทธ ที่วัด หรือองค์เจดีย์ และลุงนันทจะเป็นคนนำไปไหว้ให้ นอกจากนี้ลุงนันท ยังได้กล่าวถึงการลงยันต์ปิดหัวเสาว่า การเขียนยันต์หัวเสาจะทำตอนสร้างบ้านใหม่ หรือขึ้นบ้านใหม่ โดยเขียนยันต์บนผ้าแดง แล้วนำไปปิดไว้ที่มุมเสาบ้านทั้ง 4 ทิศ และที่ดินเสาจะเอาใบเงินใบทองลงไปที่ ดินเสาบ้าน

อาหารพื้นบ้าน อาหารพื้นบ้านของจังหวัดตากมีความหลากหลายตามกลุ่มชาติพันธุ์ พบว่าที่ขึ้นชื่อของอำเภอสามเงา ได้แก่ ปลาย่าง ผักพื้นบ้าน (เห็ดถอบ,เห็ดเผาะ,เห็ดต่าง ๆ) ใบแผ่นดิน เย็น แกงขี้เหล็ก แกงมะแสะ ข้าวคอบ กับยาใบมะขาม แกงหยวก แกงบอน- แกงอิ่ง (เอาอิ่งมาสับ ใส่พริก ใส่มักเลี้ยว ประุงรส) เป็นต้น

นางสุทธิ ตาใจ อธิบายการทำน้ำพริกแกงมะรุมาว่า ประกอบด้วย พริก ข่า ตะไคร้ หอม กระเทียม กะปิ ปลาร้า ปลาย่าง ใส่มันน้ำเคือด ใส่มะรุมา มะเขือเทศ ขนมหั่นแห้ง (เส้นหมี่) ประุงรสด้วย น้ำปลา

ภูมิปัญญาท้องถิ่น นั้นมีความหลากหลายในอำเภอสามเงา ซึ่งความรู้เหล่านี้มีปราชญ์ ชาวบ้านที่สั่งสมความรู้เหล่านี้ไว้ได้แก่ ลุงชม ต๊ะคำ (ภาษาถิ่นนา การตอกลาย การต้องลาย) ยายพัน (หมอนวด นวดแผนโบราณ) ตาสุทัศน์ วงษ์พวง (หมอเป่ารักษาสุวัต คุ่มพิษ ตาแดง ขาง) ตาจำ วุ่น อภัย (หมอนวด นวดน้ำมัน นวดแผนโบราณ) ตาสมแก้ว ะวัน (หมอเป่า หมอน้ำมัน หมอเช็ด โดยใช้ งาม้างเช็ดลงตรงบริเวณที่เจ็บ ต่อกระดูก รักษากระดูก และเป็นหมอไสยศาสตร์ ไล่ผี ขับผีโป่ง ผีร้าย ต่างๆ โดยใช้คาถารักษา ปวดท้อง ลูกของ) ยายสร้อยคำ (ประวัติ วัฒนธรรมประเพณี) ตาทอง (เป่ารักษา

โรค เช่น ฝี) ขยายเจียก (ทำยาแผนโบราณ) ปู่อ พัพพณัโสภณ (การนิมนต์ อาราธนาศีล) ลุงเนียม⁹ ะวัน (อ่านภาษาเหนือ ได้ เป็นหมอน้ำมัน และเขียนเทียน) ลุงนัน (หรือลุงวิ) วงษ์คำ (เขียนเทียน¹⁰ ลงยันต์ตามหัวเสาบ้าน) ป้าคอบ สุขนันทพงษ์ (ผู้เชี่ยวชาญด้านประเพณีท้องถิ่น) นายทัด วงศ์พวง (หมอเป่า) ครอบาคำ (เป็นพระประจำหมู่บ้าน) ผู้ใหญ่ยงค์ เกรือกถัด (ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้รู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น) นางฉิน เอี่ยมรอด (การนวด การนวดคลายเส้น) ตาเล็ก (ทำน้ำมัน) ตาพวน (การเป่ารักษาโรค) นางอัญชัน พุ่มน้อย (การนวด) ตาหวน วังมัน (การเป่ารักษาโรค เช่น งูสวัด) ลุงอึ้ง (ทำยาสมุนไพร) นายเล็ก เกลือบวัง (ประวัติของชุมชน) นางฉิน พลมัน (การนวดแผนโบราณ) ครอบาคำ (รู้ประวัติชุมชน ทำนายดวงชะตา ทรงเจ้าเจ้าพ่อหลวงวัง) ผู้ใหญ่เล็ก (รู้ประวัติชุมชน ทำน้ำมัน) ลุงเทศ พลมัน (ทำบั้งไฟ รู้เกี่ยวกับด้านศาสนา พิธีกรรม วัฒนาอาราม) ลุงหวน วังมัน (รู้เกี่ยวกับประเพณีทางวัด กิจกรรมในชุมชน) ขยายวัน คำแก้ว (ทอผ้าฝ้าย เป็นการทอมือแบบโบราณ และปั่นฝ้ายเอง) ขยายคำ แสงเกษม (ทอผ้าฝ้าย) วันเพ็ญ สีนรอด (ทอผ้า) ขยายพวง หาววัน (ปัจจุบันอายุ 40 กว่าปี ทอผ้า) ลุงสุน หาววัน (หมอยา ทำยาต้ม) ลุงหนานจัน แยมแผน (บ้างเรียกลุงจัน แยมแบน) (หมอเป่า รักษาผิวหนัง หมอพิธี) ตาจัน เลียงแมน (หมอยาสมุนไพร) อ.เจริญ คุรุวิทย์ (เป็นข้าราชการบำนาญ มีความสามารถในการวาดภาพจิตรกรรมฝาผนัง) ตาคำ ดุ่นเพลง (มีความสามารถด้านการจักสาน) พระอธิการเวียง ปิยธรรมโม (เจ้าอาวาส) อาจารย์วัด (มรรคทายก) นายศีลมูล หาววัน (เป็นประธานหมู่บ้าน ผู้อาวุโส) นางจันทร์ กะแย้มแบน นายจิต กะแย้มแบน ตามี หาววัน (ผู้รู้ประวัติของหมู่บ้าน) ลุงฝน ทองเต (เจ้าแก้ว) ลุงวาน (เป็นคนจักสาน) ลุงหัน (เป็นคนจักสาน) ลุงน้อย (อยู่ ม.11 สานตะกร้า) ขยายคำ (อยู่ ม.6 ทอผ้าถุง ย้อม) เป็นต้น

สันตนาการ มีกิจกรรมหลากหลายอย่างเช่น การรำวงย้อนยุค การร้องเพลงจ้อย ซอรา เจึง รำแอ่น ตีกลองแเอา กลองตั้งบอง เล่นสะล้อ ซอ ซึง เป็นต้น

⁹ ลุงเนียม ะวัน เรียนมากับลุงแก้ว ซึ่งเป็นพี่ชาย โดยการนวดน้ำมันนี้จะใช้คาถาในการเป่าน้ำมัน (นวดไป ว่าคาถาไปแล้วเป่า) ซึ่งน้ำมันที่ใช้นวดจะใช้น้ำมันมะพร้าว หรือน้ำมันงาตัวเอง เพราะถ้าเป็นน้ำมันซื้อจะไม่ค่อยบริสุทธิ์ เพราะเป็นน้ำมันผสม สำหรับการรักษาจะรักษากระดูก

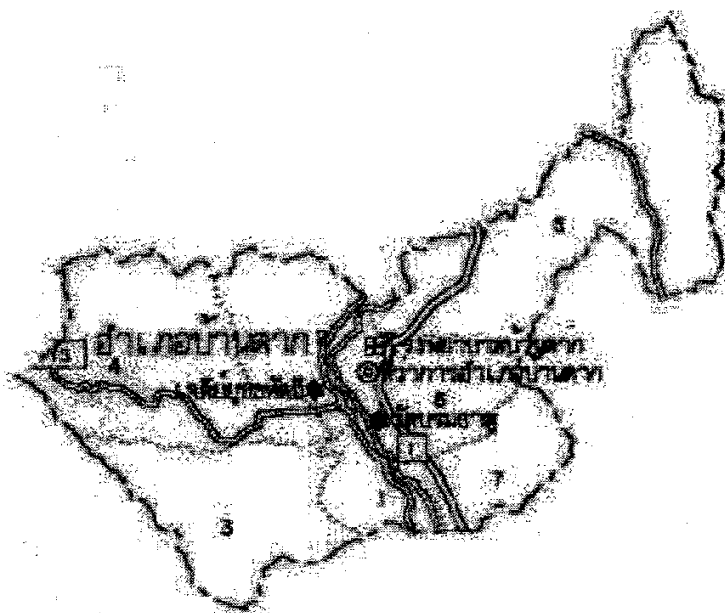
¹⁰ ลุงนัน เล่าให้ฟังว่า การเขียนเทียนทำการสืบชะตา หรือเพื่อการสะเดาะเคราะห์ นิยมทำกันในช่วงปีใหม่เมือง การทำเทียนเริ่มจากต้องเขียนลายยันต์ลงในกระดาษ (เขียนชื่อ นามสกุล วัน/เดือน/ปีเกิดลงไปด้วย) จากนั้นนำขี้ผึ้งบริสุทธิ์มาปั้นเป็นเทียน โดยนำแผ่นยันต์ใส่ไว้ในเล่มเทียน (อยู่รอบไส้เทียน) เมื่อได้เล่มเทียนแล้วให้นำค้ำย (จำนวนเส้นเท่ากับจำนวนอายุ) มามัดที่เล่มเทียน จากนั้นจึงนำเทียนไปบูชาที่พระพุทธ ที่วัด หรือองค์เจดีย์ และลุงนันจะเป็นคนนำไปไหว้ให้ นอกจากนี้ลุงนัน ยังได้กล่าวถึงการลงยันต์ปิดหัวเสาว่า การเขียนยันต์หัวเสาจะทำคอนสร้างบ้านใหม่ หรือขึ้นบ้านใหม่ โดยเขียนยันต์บนผ้าแดง แล้วนำไปปิดไว้ที่มุมเสาบ้านทั้ง 4 ทิศ และที่ดินเสาจะเอาใบเงินใบทองลงไปที่ดินเสาบ้าน

ระบบเศรษฐกิจ ในอดีตชาวบ้านทำการเกษตรเพื่อยังชีพ ปลูกข้าวไว้กิน เหลือไว้เป็นพันธุ์สำหรับปลูกต่อไป สำหรับปัจจุบันมีการทำการเกษตรแบบผสมผสาน และการเลี้ยงอึ่งอ่าง เพื่อการค้า นายเหรียญ จินาเขียว เล่าว่า การทำนาจะใช้เสียมขุดหลุม แล้วหยอดเมล็ดข้าว ใช้จอบไม่ใช้ควาย ระยะเวลาเปลี่ยนมาใช้ควายแต่ไม่นานก็เปลี่ยนมาเป็นรถไถเดินตาม แต่ก่อนการทำนาจะเป็นแบบพอเพียง ไม่ได้ทำเพื่อขายเหมือนตอนนี้ แต่ก่อนใช้วิธีการแลกเปลี่ยนแบ่งปันกัน ป่าล้อม ะวัน เล่าให้ฟังว่า แต่ก่อนอุปกรณ์การทำนาปลูกข้าวต้องทำเอง เช่น คราด ไถ เสียม จอบ ซึ่งจะมีคติเหล็กกันเอง

3.3 อำเภอบ้านตาก

3.3.1 ข้อมูลทั่วไปอำเภอบ้านตาก

พื้นที่	992.495 ตารางกิโลเมตร
ลักษณะภูมิอากาศ	ฤดูร้อนมีอากาศร้อนมาก ฤดูหนาวมีอากาศเย็นและแห้งแล้ง ลมแรง ฤดูฝนบางปีฝนตกชุก
เขตการปกครอง	7 ตำบล ดังนี้ 1.ตำบลตากออก 2.ตำบลสมอโคน 3.ตำบลแม่สลิด 4.ตำบลตากตก 5.ตำบลเกาะตะเภา 6.ตำบลทุ่งกระเซาะ 7.ตำบลท้องฟ้า
คำขวัญประจำอำเภอ	พระบรมธาตุศักดิ์สิทธิ์ หินแกรนิตล้ำค่า เทิดบูชานเจดีย์ยุทธหัตถี เมืองคนดีบ้านตาก

ตำบลตากออก

ประวัติความเป็นมา :

ตำบลตากออก เป็นตำบลในเขตการปกครองของอำเภอบ้านตาก มีหมู่บ้านจำนวน 11 หมู่บ้าน คือ บ้านปากร่องห้วยจี่ 1 บ้านปากร่องห้วยจี่ 2 บ้านสันป่าลาน 1 บ้านสันป่าลาน 2 บ้านสันป่าลาน 3 บ้านตลาดรอกชอย บ้านตะฝงสูง บ้านสองกอง บ้านวังไม้สาน 1 บ้านปากวัง บ้านวังไม้สาน 2 นอกจากนี้สันนิษฐานว่าเป็นตำบลที่มีราษฎรตั้งถิ่นฐานมานานหลายชั่วคน อยู่กันมาตั้งแต่สมัยปู่ ย่า ตา ยาย ทวด โดยไม่ได้โยกย้ายหรืออพยพมาจากที่อื่นเลย อายุของตำบลตากออก มีอายุเกินกว่า 300 ปี ส่วนชื่อตำบลตากออกนั้น มีเค้ามาจากเมื่อก่อนสมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานีเมืองตากอยู่ที่บ้านตากนี้เอง และฝิ่งแม่น้ำมีสองฝิ่ง คือ ฝิ่งตะวันตก และฝิ่งตะวันออก จึงเรียกว่าตากตก คือฝิ่งของเมืองตากเก่า ฝิ่งที่อยู่ตรงข้ามกันก็เลยเรียกว่า ตากออก ประกอบกับมีหมู่บ้านตั้งเรียงรายเลียบริมฝิ่งด้านทิศตะวันออก ของแม่น้ำปิงจากทิศเหนือจดทิศใต้ จึงเป็นที่มาของการเรียกชื่อตำบลตากออกนับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

สภาพทั่วไปของตำบล :

ตำบลตากออกมีหมู่บ้านตั้งเรียงรายเลียบริมแม่น้ำปิงจากทิศเหนือจดทิศใต้ สภาพภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มติดลำน้ำปิงและลำน้ำวัง พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่สาธารณะทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ มีพื้นที่บางส่วนด้านทิศตะวันออกเป็นที่ราบสูง มีป่าเบญจพรรณขึ้นทั่วไปและมีทรัพยากรธรรมชาติหินแร่แกรนิต มีหมู่บ้านทั้งหมด 12 หมู่บ้าน

อาณาเขตตำบล :

ทิศเหนือ ติด ต.แม่สลิด อ.บ้านตาก จ.ตาก

ทิศใต้ ติด ต.สมอโคน อ.บ้านตาก จ.ตาก

ทิศตะวันออก ติด ต.โป่งแดง อ.เมือง จ.ตาก

ทิศตะวันตก ติด ต.เกาะตะเภา, ต.ตากตก อ.บ้านตาก จ.ตาก

ข้อมูลอาชีพของตำบล :

อาชีพหลัก ทำนา ทำสวน

อาชีพเสริม ทำผลิตภัณฑ์แปรรูปผลไม้ ทำตะกร้าสานจากเถาวัลย์ นำตาลสด

ข้อมูลสถานที่สำคัญของตำบล :

1. วัดพระบาทดอยงู
2. โรงงานหินแกรนิต
3. องค์การบริหารส่วนตำบลตากออก
4. หนองพระบาทเหนือและหนองพระบาทใต้

ตำบลสมอโคน

ประวัติความเป็นมา :

ตำบลโค่น อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ตั้งขึ้นเมื่อประมาณ 100 ปีเศษ สันนิษฐานว่าเกิดจากการที่ผู้คนสัญจรไปมาทางน้ำ เห็นทำเลดีติดแม่น้ำจึงปลูกสร้างบ้านเรือนเพื่ออยู่อาศัยจนถึงทุกวันนี้ คำว่า "สมอโค่น" เพี้ยนมาจากคำว่า "สมอ โคน" ซึ่งจากการที่ต้นสมอได้โคนลงแม่น้ำทำให้ผู้สัญจรไปมา ใช้เรียกขาน

สภาพทั่วไปของตำบล :

ภูมิประเทศมีรูปร่างกว้างเป็นแนวยาวจากทิศตะวันออกไปยังทิศตะวันตก ด้านทิศตะวันออกพื้นที่เป็นภูเขา ทิศตะวันตกเป็นพื้นที่ราบชายฝั่งแม่น้ำปิง มีถนนหลวงหมายเลข 1 (ถนนพหลโยธิน) ตัดผ่านแนวเหนือ-ใต้

อาณาเขตตำบล :

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ต.ตากออก อ.บ้านตาก จ.ตาก

ทิศใต้ ติดต่อกับ ต.ไม้งาม อ.เมืองตาก จ.ตาก

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ต.โป่งแดง และ ต.ไม้งาม อ.เมืองตาก จ.ตาก

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ อ.บ้านตาก จ.ตาก

ข้อมูลอาชีพของตำบล :

อาชีพหลัก เลี้ยงวัว และรับจ้าง

อาชีพเสริม ทำหมวกใบลาน ทำผลิตภัณฑ์จากนุ่น ทำหัตถ์ โคนบรรจุขวด

ข้อมูลสถานที่สำคัญของตำบล :

1. โอง โมงธรรมสุทธิ
2. อุโบสถเก่าวัดวิเศษวานิช
3. ที่พักริมทาง ริมแม่น้ำปิง

ตำบลแม่สลิด

ประวัติความเป็นมา :

ตำบลแม่สลิดเป็นตำบลหนึ่งของอำเภอบ้านตาก พื้นเพเดิมเป็นคนพื้นเมืองในท้องถิ่นนั้น สำหรับชื่อตำบลเป็นชื่อเรียกตามสายน้ำและลำห้วยหลาย ๆ สายที่ไหลผ่านหลายหมู่บ้านจึงเรียกตามความเป็น แม่สลิด จนถึงปัจจุบัน การตั้งถิ่นฐานเกาะกลุ่มกันตามริมฝั่งแม่น้ำปิง แม่น้ำวัง ห้วยแม่สลิด เพราะสะดวกในการใช้ประโยชน์จากน้ำ

สภาพทั่วไปของตำบล :

ตำบลแม่สลิดมีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 229.40 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 143,374 ไร่ อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอประมาณ 17 กิโลเมตร พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขา และที่ราบสูง ถนนเลียบบสองฝั่งของแม่น้ำวัง

อาณาเขตตำบล :

ทิศเหนือ จรดตำบลวังหมัน อำเภอสามเงา จังหวัดตาก และตำบลแม่พริก ตำบลแม่วะ จังหวัดลำปาง

ทิศใต้ จรดตำบลตากออก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก

ทิศตะวันออก จรดตำบลเวียงหมอก อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง ตำบลตลิ่งชัน อำเภอบ้านด่านลานหอย จังหวัดสุโขทัย และตำบลโป่งแดง อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก

ทิศตะวันตก จรดตำบลเกาะตะเภา อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ตำบลย่านรี อำเภอสามเงา จังหวัดตาก ตำบลแม่สลิดเป็นตำบลหนึ่งใน 7 ตำบลของอำเภอบ้านตาก

ข้อมูลอาชีพของตำบล :

อาชีพหลัก ทำนา ทำไร่ เลี้ยงสัตว์

อาชีพเสริม ทำอุตสาหกรรมแปรรูปหินแกรนิต และทำครกหิน

ข้อมูลสถานที่สำคัญของตำบล :

- 1) องค์การบริหารส่วนตำบล
- 2) สถานีตำรวจตำบลแม่สลิด
- 3) สถานีอนามัยตำบล 4 แห่ง
- 4) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 1 แห่ง
- 5) ที่ทำการแขวงทางตาก ส่วนตำบล
- 6) วัด สำนักสงฆ์ 6 แห่ง
- 7) โรงงานแร่หิน
- 8) ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร
- 9) ศูนย์กระแสไฟฟ้าพลังแสงอาทิตย์
- 10) ปั่นน้ำมันเชลล์ แม่บอน

ตำบลตากตก

ประวัติความเป็นมา :

ตำบลตากตก แต่เดิมเป็นที่ตั้งของที่ว่าการอำเภอบ้านตาก หลังเดิม เมื่อประมาณปี พ.ศ.2438 ถึงปี พ.ศ.2506 ต่อมาได้ย้ายที่ว่าการอำเภอบ้านตากมาอยู่ทางฝั่งแม่น้ำปิงทางด้านทิศตะวันออก ซึ่งขึ้นอยู่กับตำบลตากออก จนถึงปัจจุบัน ประวัติของตำบลตากตกไม่ปรากฏแน่ชัด สันนิษฐานได้จากตำบลตากตกพื้นที่ที่อยู่ทางทิศตะวันตกของฝั่งแม่น้ำปิง จึงใช้ชื่อตำบลตามลักษณะของพื้นที่

สภาพทั่วไปของตำบล :

ลักษณะภูมิประเทศตำบลตากตกเป็นหมู่บ้านที่ตั้งเรียงรายตามลำน้ำปิงเป็นทางยาว มีแหล่งน้ำสำคัญ คือ แม่น้ำปิง ไหลผ่านทางตะวันออกของตำบลในแนวเหนือ-ใต้และห้วยตาก ไหลผ่านทางตอนเหนือของตำบลในแนวตะวันตก-ตะวันออก พื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่มริมฝั่งแม่น้ำปิง และเป็นที่ราบสูง มีป่าไม้เบญจพรรณทางด้านตะวันตกเหมาะสำหรับทำนาและการเกษตร

อาณาเขตตำบล :

ทิศเหนือ จรดตำบลเกาะตะเภา อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก

ทิศใต้ จรดตำบลหนองบัวเหนือ อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก

ทิศตะวันออก จรดตำบลตากออกและตำบลสมอ โคน อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก

ทิศตะวันตก จรดตำบลทุ่งกระเซาะ อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก

ข้อมูลอาชีพของตำบล :

อาชีพหลัก ทำนา ทำไร่ ค้าขายและทำการเกษตร

อาชีพเสริม แปรรูปอาหาร เช่น ถั่วสะบัดงา ไข่เมี่ยง กล้วยกวน และมะนาวดอง

ข้อมูลสถานที่สำคัญของตำบล :

- 1) องค์การบริหารส่วนตำบลตากตก หมู่ที่ 6 ตำบลตากตก
- 2) ศูนย์ฝึกอาชีพ หมู่ที่ 4 ตำบลตากตก
- 3) สหกรณ์การเกษตรอำเภอ
- 4) ป้อมยามตำรวจ
- 5) ตลาดสด
- 6) วัดพระธาตุน้อย บ้านหนองจิว หมู่ที่ 3 ตำบลตากตก
- 7) วัดสว่างอารมณ์ บ้านแพะ หมู่ที่ 4 ตำบลตากตก
- 8) วัดน้ำปู้ หมู่ที่ 7 ตำบลตากตก
- 9) วัดโบสถ์และวัดทุ่งยั้ง หมู่ที่ 10 ตำบลตากตก

ตำบลเกาะตะเภา

ประวัติความเป็นมา :

คำว่าเกาะตะเภา หรือ ต.เกาะตะเภา มีเรื่องเล่าขานกันว่า เจ้าแห่งเมืองเหนือ ได้ล่องเรือสำเภาตามแม่น้ำปิงเพื่อค้าขาย จนถึงบ้านแม่พะยวบ ตรงนั้นเป็นจุดรวมของแม่น้ำปิงกับแม่น้ำวังซึ่งไหลมาบรรจบกัน บริเวณบ้านปากวัง บริเวณดังกล่าวมีน้ำลึกมาก เป็นวังวน เรือสำเภาถูกกระแสน้ำพัดจนเรือแตก ไหลตามน้ำมาติดตรงเกาะบริเวณบ้านพระธาตุ จึงเป็นชื่อเรียกว่าเกาะตะเภา

สภาพทั่วไปของตำบล :

ภูมิประเทศ พื้นที่ทางทิศตะวันตกส่วนใหญ่เป็นป่า และภูเขาที่มีพื้นที่ทำการเกษตรได้เพียงเล็กน้อย ป่าไม้ทั่วไปเป็นป่าไม้เบญจพรรณ ทิศตะวันออกเป็นพื้นที่ราบชายฝั่งแม่น้ำปิง มีเส้นทางระหว่างอำเภอบ้านตากกับอำเภอสามเงาตัดผ่านเนื้อ - ใต้

อาณาเขตตำบล :

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ต.ย่านรี อ.สามเงา จ.ตาก

ทิศใต้ ติดต่อกับ ต.ตากตก และ ต.ทุ่งกระเซาะ อ.บ้านตาก จ.ตาก

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ต.ตากออก (โดยมีแม่น้ำปิงเป็นแนวกันเขต)

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ต.ท้องฟ้า อ.บ้านตาก จ.ตาก

ข้อมูลอาชีพของตำบล :

อาชีพหลัก ทำนา, ทำสวน/ทำไร่

อาชีพเสริม เลี้ยงวัว, รับจ้าง

ข้อมูลสถานที่สำคัญของตำบล :

1. วัดพระพรหมธาตุ หมู่ที่ 3 ต.เกาะตะเภา
2. เจดีย์ยุทธหัตถี หมู่ที่ 4 ต.เกาะตะเภา
3. ที่พักร่อนหนองเล่ม หมู่ที่ 4 ต.เกาะตะเภา

ตำบลทุ่งกระเซาะ

ประวัติความเป็นมา :

บรรพบุรุษของชาว ต.ทุ่งกระเซาะ อพยพมาจากเมืองเวียงจันทน์ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จำนวน 23 ครอบครัว โดยระยะแรกอาศัยอยู่ที่บ้านรังแร้ง ต่อมาพลน้ำห้วยใหญ่เป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์ เหมาะสำหรับการเกษตรเป็นอย่างยิ่ง จึงได้อพยพจากบ้านรังแร้งมาตั้งรกรากถิ่นฐานในบริเวณที่ราบลุ่มริมห้วย ซึ่งก็คือ ลำห้วยตาก ในปัจจุบัน และบริเวณนั้นมีต้นกระเซาะอยู่เป็นจำนวนมาก จึงได้ตั้งชื่อว่า ทุ่งกระเซาะ จนกระทั่งถึงปัจจุบัน

สภาพทั่วไปของตำบล :

ที่ตั้ง อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอบ้านตาก ประมาณ 8 กม.

เนื้อที่ ประมาณ 153.556 ตร.กม.

ลักษณะภูมิประเทศ ส่วนใหญ่เป็นป่า และภูเขาสูง มีพื้นที่ราบสูงเพียงเล็กน้อย ภูเขาเป็นดินลูกรัง หินแกรนิต และแร่ธรรมชาติ โดยทั่วไป ประชาชนจะตั้งบ้านเรือนเรียงราย และเกาะกลุ่มกันหนาแน่น ตามเส้นทางคมนาคม และลำห้วยที่ไหลผ่านนิยมสร้างบ้านชั้นเดียวได้ดูสูง ภาษาพูดโดยทั่วไปจะเป็นภาษาพื้นเมือง

อาณาเขตตำบล :

ทิศเหนือ จรด ต.ท้องฟ้า และต.เกาะตะเภา อ.บ้านตาก จ.ตาก

ทิศใต้ จรด ต.หนองบัวเหนือ และต.ป่ามะม่วง อ.เมือง จ.ตาก

ทิศตะวันออก จรด ต.ตกลาก อ.บ้านตาก จ.ตาก

ทิศตะวันตก จรด ต.สามหมื่น อ.แม่ระมาด และ ต.ป่ามะม่วง อ.เมืองตาก จ.ตาก

ข้อมูลอาชีพของตำบล :

อาชีพหลัก ทำนา

อาชีพเสริม เลี้ยงโค

ข้อมูลสถานที่สำคัญของตำบล :

1. น้ำตกทุ่งกระเซาะ

ตำบลท้องฟ้า

ประวัติความเป็นมา :

พื้นที่ตั้งเดิมของชาวบ้านส่วนใหญ่มีถิ่นฐานอยู่ภายในตำบล และอพยพมาจากภาคเหนือ ประชากรเป็นชาวไทยพื้นราบ และ ชาวไทยภูเขา สาเหตุที่ใช้ชื่อ ต.ท้องฟ้า เพราะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูงติดกับภูเขา มองไปทางไหนก็เห็นแต่ท้องฟ้า จึงได้ชื่อว่า "ต.ท้องฟ้า"

สภาพทั่วไปของตำบล :

ที่ตั้ง อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอบ้านตาก ประมาณ 15 กม.

เนื้อที่ ประมาณ 135,768.75 ไร่ (217.23 ตร.กม.)

ลักษณะภูมิประเทศ มีรูปร่างกว้างเป็นแนวยาวจากทิศตะวันออกไปยังทิศตะวันตก พื้นที่ตำบลส่วนใหญ่เป็นป่า ภูเขา และที่ราบสูง มีทางหลวงจังหวัด หมายเลข 1175 (ตาก - แม่ระมาด) ตัดผ่านทางตอนใต้ของตำบลในแนวตะวันออก ตะวันตก มีแหล่งน้ำที่สำคัญ คือ ห้วยตาก และห้วยลลอม

อาณาเขตตำบล :

ทิศเหนือ จรด ต.ย่านรี ต.บ้านนา อ.สามเงา จ.ตาก

ทิศใต้ จรด ต.ทุ่งกระเซาะ อ.บ้านตาก จ.ตาก

ทิศตะวันออก จรด ต.เกาะตะเภา อ.บ้านตาก จ.ตาก

ทิศตะวันตก จรด ต.สามหมื่น อ.แม่ระมาด จ.ตาก

ข้อมูลอาชีพของตำบล :

อาชีพหลัก ทำนา

ข้อมูลสถานที่สำคัญของตำบล :

1. น้ำตกแก่งห้วยตาก

2. วัดพระบาทคอยโล้น

3.3.2 ทรัพยากรท้องถิ่นของอำเภอบ้านตาก

โรงเรียนมัธยม คือ โรงเรียนบ้านตาก "ประชาวิทยาคาร" และ โรงเรียนทุ่งฟ้าวิทยาคม
 สถาบันการศึกษาขนาดใหญ่ คือ วิทยาลัยการอาชีพบ้านตาก
 โรงพยาบาล คือ โรงพยาบาลบ้านตาก
 ผลิตภัณฑ์ OTOP ได้แก่ ผ้าทอมือลายเกล็ดเต่า, หมวกใบลาน, ครกหินน้ำตาลสด
 สถานที่ท่องเที่ยว ได้แก่ วนอุทยานเขาป่าพระบาท (ซากดึกดำบรรพ์ไม้กลายเป็นหิน) ที่ตั้ง บ้าน
 ตะพังสูง หมู่ที่ 7 ตำบลตากออก คอยสอยมาลัย (หลังคาเมืองตาก) ที่ตั้ง ตำบลท้องฟ้าและตำบลบ้าน
 นา อำเภอสามเงา น้ำตกแก่งห้วยตาก (แก่งเขย) ที่ตั้ง ตำบลท้องฟ้า น้ำตกทุ่งกระเซาะ ที่ตั้ง บ้านล่อง หมู่
 ที่ 3 ตำบลทุ่งกระเซาะ อำเภอบ้านตาก

3.3.3 ประวัติความเป็นมาของอำเภอบ้านตาก

สันนิษฐานว่าเดิมอำเภอบ้านตากเป็นหัวเมืองตากเก่า เป็นเมืองหน้าด่านสำหรับป้องกันข้าศึก
 ศัตรู ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของแม่น้ำปิง บริเวณ บ้านท่าพระธาตุ หมู่ที่ 3 ตำบลเกาะตะเภา ต่อมาสมัย
 พระมหาธรรมราชาแห่งกรุงศรีอยุธยา ได้ย้ายเมืองตากไปอยู่ ณ ตำบลป่ามะม่วง อำเภอเมืองตาก และใน
 สมัยสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้ย้ายเมืองตากไปอยู่ ณ ตำบลระแหง
 อำเภอเมืองตาก ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำปิง ซึ่งเป็นที่ตั้งของจังหวัดตากในปัจจุบัน

ตำนานของจังหวัดตาก ที่เล่าสืบต่อมาในแต่ละที่มีความเชื่อมโยงกับชื่อต่าง ๆ ของอำเภอและ
 ตำบลของจังหวัดตากว่า มีเรือสำเภานมหม้อถ้วยชาลงมา แล้วเกิดเรือล่ม บริเวณที่เรือสำเภาล่มต่อมา
 เรียกว่า “เกาะตะเภา” มีหม้อถ้วยชาจมน้ำเป็นจำนวนมาก บริเวณนั้นต่อมาเรียกว่า “วังหม้อ” จากนั้น
 นำผ้ามาตากบนฝั่ง บริเวณนั้นต่อมาเรียกว่า “บ้านตาก” แล้วมาจอดเรือพักที่ฝั่ง บริเวณนั้นต่อมาเรียกว่า
 “สมอโคน” แล้วล่องเรือต่อผ้าไปแห่งที่จังหวัดตากปัจจุบัน สมัยต่อมาเรียกบริเวณนั้นว่า “ระแหง”

3.3.4 ข้อมูลแหล่งโบราณคดีในอำเภอบ้านตาก

แหล่งโบราณคดีก่อนประวัติศาสตร์และแหล่งโบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์ อย่างเช่น
เจดีย์ยุทธหัตถี

เจดีย์ยุทธหัตถี อยู่ในท้องที่ตำบลเกาะตะเภา อำเภอบ้านตาก นักโบราณคดีกรมศิลปากรได้
 พิจารณาว่า พระเจดีย์องค์นี้มีรูปลักษณะทรงคอกบัวตูม ซึ่งพบมากในสมัยสุโขทัย และมีลักษณะ
 เหมือนกับพระเจดีย์องค์กลางที่วัดเจดีย์เจ็ดแถว เมืองศรีสัชนาลัยอันเป็นเมืองลูกหลวงของกรุงสุโขทัย
 ที่พ่อขุนรามคำแหงมหาราชเคยปกครองมาก่อนขึ้นครองกรุงสุโขทัยทุกประการ จึงสันนิษฐานว่า พระ
 เจดีย์ยุทธหัตถีที่เมืองตากเก่านี้เป็นพระเจดีย์ที่พ่อขุนรามคำแหงมหาราชทรงสร้างขึ้นเพื่อระลึกถึงชัยชนะ
 ที่ทรงกระทำยุทธหัตถีกับขุนสามชนเจ้าเมืองฉอด พระเจดีย์มีฐานกว้าง 12 เมตร สูง 16.68 เมตร กรม
 ศิลปากรได้บูรณะชุดแต่งใหม่แล้วเสร็จเมื่อปีพ.ศ. 2514 นี้เอง

พระเจดีย์ยุทธหัตถีตั้งอยู่บนเนินเขาใกล้จุดเริ่มต้นของทางหลวงจังหวัดหมายเลข 1175 คือ ถนนสายเจดีย์ยุทธหัตถี - แม่ระมาด อันเป็นถนนที่กำลังก่อสร้างยังไม่ราดยาง เป็นถนนลูกรังอัดแน่น อยู่ห่างจากตลาดบ้านตากราว 6 กิโลเมตร

การเดินทางไปที่ชุมชมเจดีย์ยุทธหัตธินั้น ไปได้ 2 ทาง ทางสายแรกเริ่มจากเชิงสะพานกิตติขจรฝั่งตะวันตก ก่อนจะข้ามสะพานกิตติขจรนั้น ด้านขวามือจะมีป้ายบอกทางเจดีย์ยุทธหัตถี 31 กิโลเมตร เลี้ยววนลอดใต้สะพานไปตามถนนลาดยางเรียบแม่น้ำปิงเรื่อยไป จะแลเห็นตัวเมืองตากอยู่อีกฝั่งหนึ่ง ถนนจะผ่านปากห้วยแม่ท้อ ที่ตั้งตัวเมืองตาก สมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเป็นเจ้าเมืองตาก แล้วเลาะเรียบแม่น้ำปิงเรื่อยไป เส้นทางสายนี้มีทัศนียภาพสวยงาม ด้านขวาเป็นทิวทัศน์แม่น้ำปิง ซึ่งมีตลิ่งต่ำกว่าถนนเล็กน้อยไม่ไกลถึงชายน้ำริมตลิ่งข้างถนน บางตอนชาวบ้านจะติดตั้งกั้นน้ำชักน้ำจากแม่น้ำปิง ผ่านท่อที่ฝังอยู่กลางถนนเข้าสู่เรือสวน ไร่ นา ที่อยู่ริมถนนอีกข้างหนึ่ง

ทิวทัศน์ริมถนนเรียบแม่น้ำปิงไปเจดีย์ยุทธหัตถีอีกด้านหนึ่งนั้นเป็นทั้งที่นา ป่าละเมาะจรดทิวเขาด้านตะวันตกซึ่งทอดตัวกั้นอาณาเขตของประเทศไทยกับสหภาพพม่าเมื่อถึงทางหักซ้ายเข้าป่าโปร่งทั้งหมดถนนลาดยาง เป็นถนนดินลูกรังอัดแน่นจนถึงทางแยกเข้าเจดีย์ยุทธหัตถี ตามทางหลวงหมายเลข 1175 ที่กล่าวถึงข้างต้น เข้าไปจากถนนประมาณ 150 เมตร รวมระยะทางจากตัวเมืองตากถึงเจดีย์ยุทธหัตถีราว 31 กิโลเมตร เส้นทางสายนี้เป็นทางสายเดียวที่สามารถนำรถบัสใหญ่เข้าไปเที่ยวถึงลานจอดรถหน้าพระเจดีย์ได้

เส้นทางอีกสายหนึ่งนั้นขับรถออกจากตัวเมืองจังหวัดตากไปตามทางหลวงหมายเลข 1 ที่มุ่งหน้าไปอำเภอเถิน เลยออกจากตัวเมืองตากไปราว 22 กิโลเมตร จะมีป้ายบอกทางแยกซ้ายเข้าอำเภอบ้านตาก แล้วไปข้ามสะพานไม้ข้ามแม่น้ำปิง ผ่านอำเภอบ้านตากตรงไปเจดีย์ยุทธหัตถี ทางสายนี้แม้จะมีระยะทางเพียง 25 กิโลเมตรก็ตาม จะใช้ได้แต่รถขนาดเล็กบรรทุกได้ไม่เกิน 15 คน รถนำเที่ยวใหญ่ไปไม่ได้ เพราะสะพานข้ามแม่น้ำปิงนั้นเป็นสะพานไม้แคบ รถขนาดเล็กและขนาดกลางผ่านไปได้เท่านั้น ถ้าหากใช้รถนำเที่ยวใหญ่แล้วจะไปเที่ยวเจดีย์ยุทธหัตถี นั้น จะต้องถ่ายนักท่องเที่ยวใช้รถเล็กไปอีกทอดหนึ่ง

โบราณสถานเนินโองโงมธรรมศูร์ บ้านเกาะลาน หมู่ที่ 3 ต. สมอโค่น อ. บ้านตาก จ.ตาก

สร้างเมื่อ พ.ศ. 2448 จำนวน 25 หลัง โดยครุฑา สุยะคำ เจ้าอาวาสวัดเกาะลาน ใช้เป็นที่วิปัสสนา และปฏิบัติธรรมของสงฆ์ มีพื้นที่ 5 ไร่ 3 งาน 86 ตารางวา ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 115 ตอนพิเศษ 37ง เมื่อ 19 พฤษภาคม 2541

ตรงกลางเนินมีพระตั้งอยู่ ชื่อว่า สมเด็จพระนพโลกุตตรธรรม ซึ่งอุบาสก เกิด พุ่มจันทร์เป็นผู้สร้าง บริเวณรอบๆพระก็จะมีต้นไม้ล้อมรอบ และมีต้นไม้ใหญ่ตั้งอยู่ข้างหลังพระ

ข้างหลังอุโมงค์มี 2 ช่องเล็กๆ เพื่อระบายอากาศ 16×13 เซนติเมตร

โบราณสถานที่ยื่นทะเบียนแล้วในเขตจังหวัดตาก (ที่มา กรมศิลปากร) ในอำเภอบ้านตากมีจำนวน 7 แห่งดังนี้

- ๑ พระธาตุลอย บ้านนา ตำบลบ้านตาก จังหวัดจังหวัดตาก ยื่นทะเบียนเมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2478
- 2 ผาสามเงา ตำบลสามเงา อำเภอบ้านตาก จังหวัดจังหวัดตาก ยื่นทะเบียนเมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2478
- 3 เมืองตากเก่า ตำบลเกาะตะเภา อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ยื่นทะเบียนเมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2478
- 4 เจดีย์ยุทธหัตถี ตำบลเกาะตะเภา อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ยื่นทะเบียนเมื่อวันที่ 29 กันยายน 2540
- 5 วัดพระบรมธาตุ ตำบลเกาะตะเภา อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ยื่นทะเบียนเมื่อวันที่ 29 กันยายน 2540
- 6 เนินธรรมศูทธิ ตำบลสมอโคน อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ยื่นทะเบียนเมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2541
- 7 วัดวิเศษวานิช ตำบลสมอโคน อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ยื่นทะเบียนเมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2541

รายชื่อวัดต่าง ๆ

1. วัดน้ำล้อม ม. 1 ตำบลตากออก บ้านตาก ตาก 63120
2. วัดปากวัง ม. 10 ตำบลตากออก บ้านตาก ตาก
3. วัดพระพุทธรูปทศกัณฐ์ ม. 8 ตำบลตากออก บ้านตาก ตาก 63120
4. วัดวังมะกอก ม. 7 ตำบลตากออก บ้านตาก ตาก 63120
5. วัดสันป่าลาน ม. 5 ตำบลตากออก บ้านตาก ตาก 63120
6. วัดสันหนองจิก ม. 9 ตำบลตากออก บ้านตาก ตาก 63120
7. วัดเกาะลาน ม. 3 ตำบลสมอโคน บ้านตาก ตาก 63120
8. วัดโพธิ์งาม ม. 6 ตำบลสมอโคน บ้านตาก ตาก 63120
9. วัดวิเศษวานิช ม.4 ตำบลสมอโคน บ้านตาก ตาก 63120
10. วัดเด่นไม้ซุง ม. 9 ตำบลแม่สลิด บ้านตาก ตาก 63120
11. วัดยางโองน้ำ ม. 5 ตำบลแม่สลิด บ้านตาก ตาก 63120
12. วัดยางโองบน ม. 8 ตำบลแม่สลิด บ้านตาก ตาก 63120
13. วัดยางโองสันกลาง ม. 6 ตำบลแม่สลิด บ้านตาก ตาก 63120
14. วัดเวฬุวัน ม. 1 ตำบลแม่สลิด บ้านตาก ตาก 63120
15. วัดท่านา ม. 9 ตำบลตากตก บ้านตาก ตาก 63120
16. วัดทุ่งยั้ง ม. 10 ตำบลตากตก บ้านตาก ตาก 63120
17. วัดน้ำปู ม. 7 ตำบลตากตก บ้านตาก ตาก 63120
18. วัดโบสถ์ ม. 10 ตำบลตากตก บ้านตาก ตาก 63120
19. วัดพระธาตุน้อย ม. 3 ตำบลตากตก บ้านตาก ตาก 63120

20. วัดสว่างอารมณ์ ม. 4 ตำบลตากตก บ้านตาก ตาก 63120
21. วัดบ้านปูน ม. 6 ตำบลเกาะตะเภา บ้านตาก ตาก 63120
22. วัดพระบรมธาตุ ม. 3 ตำบลเกาะตะเภา บ้านตาก ตาก 63120
23. วัดแม่พะยอบ ม. 8 ตำบลเกาะตะเภา บ้านตาก ตาก 63120
24. วัดแม่ยะ ม.7 ตำบลเกาะตะเภา บ้านตาก ตาก 63120
25. วัดวังหม้อ ม. 5 ตำบลเกาะตะเภา บ้านตาก ตาก 63120
26. วัดศรีคำ ม. 2 ตำบลเกาะตะเภา บ้านตาก ตาก 63120
27. วัดดงยาง ม. 1 ตำบลทุ่งกระเชาะ บ้านตาก ตาก 63120
28. วัดคอยเจดีย์ ม.3 แพะ ตำบลทุ่งกระเชาะ บ้านตาก ตาก 63120
29. วัดทุ่งกระเชาะ ม. 6 ตำบลทุ่งกระเชาะ บ้านตาก ตาก 63120
30. วัดบ้านลือ ม. 3 ตำบลทุ่งกระเชาะ บ้านตาก ตาก 63120
31. วัดแม่ใจ ม. 2 ตำบลทุ่งกระเชาะ บ้านตาก ตาก 63120
32. วัดฉลอมใต้ ม. 3 ตำบลท้องฟ้า บ้านตาก ตาก 63120
33. วัดฉลอมเหนือ ม. 4 ตำบลท้องฟ้า บ้านตาก ตาก 63120
34. วัดท้องฟ้าเหนือ ม. 2 ตำบลท้องฟ้า บ้านตาก ตาก 63120

ประวัติวัดที่สำคัญ

วัดฉลอมเหนือ

วัดฉลอมเหนือ ตั้งอยู่เลขที่ 90/1 หมู่ที่ 4 ตำบลท้องฟ้า อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 4 ไร่ อาณาเขตทิศเหนือติดต่อกับลำห้วยแกลอม ทิศใต้ติดต่อกับที่นาของชาวบ้าน ทิศตะวันออกและทิศตะวันตกติดกับถนนสาธารณะ

พื้นที่ตั้งวัดเป็นพื้นที่ราบ อาคารเสนาสนะต่างๆมี ศาลาการเปรียญกว้าง 6 เมตร ยาว 10 เมตร หอสวดมนต์กว้าง 8 เมตร ยาว 12 เมตร กุฏิสงฆ์จำนวน 2 หลัง เป็นอาคารไม้

วัดฉลอมเหนือ บางคนนิยมเรียกสั้นๆว่า "วัดฉลอม" สร้างขึ้นเป็นวัดนับตั้งแต่ พ.ศ. 2370 มีนามตามชื่อบ้าน ประชาชนร่วมมือกันสร้างวัดนี้ ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2488 ทางคณะสงฆ์ได้ให้รวมวัดท้องฟ้า และวัดฉลอมใต้เป็นวัดเดียวกัน เพื่อประโยชน์แก่การปกครองและพัฒนาวัด

วัดท้องฟ้าเหนือ

วัดท้องฟ้าเหนือ ตั้งอยู่เลขที่ 48 บ้านท้องฟ้า หมู่ที่ 2 ตำบลท้องฟ้า อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 3 ไร่ 1 งาน 95 ตารางวา อาณาเขตทิศเหนือยาว

22 วา ติดต่อกับทุ่งนา ทิศใต้ยาว 17 วา ติดต่อกับทุ่งนา ทิศตะวันออกยาว 20 วา ติดต่อกับทุ่งนา
ทิศตะวันตกยาว 20 วา ติดต่อกับทุ่งนา โดยมี ศ.ค.1 เป็นหลักฐาน

พื้นที่ตั้งวัดเป็นพื้นที่เนินสูงสภาพแวดล้อมเป็นทุ่งนา อาคารเสนาสนะต่างๆมีศาลาการ
เปรียญกว้าง 5 เมตร ยาว 10 เมตร สร้าง พ.ศ. 2492 กุฏิสงฆ์จำนวน 7 หลัง และวิหาร 1 หลัง
วัดท้องฟ้าเหนือ สร้างขึ้นนับเป็นวัดตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2482 ชาวบ้านมักเรียกเพียงสั้นๆว่า "วัด
ท้องฟ้า" ตามชื่อบ้าน โดยมีนายจันทร์ เป็นผู้ชักชวนชาวบ้านจัดสร้างวัดนี้

วัดน้ำปู

วัดน้ำปู ตั้งอยู่เลขที่ 57 บ้านน้ำปู หมู่ที่ 7 ตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก สังกัด
คณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 11 ไร่ 1 งาน 63 ตารางวา อาณาเขตทิศเหนือยาว 40 วา
ติดต่อกับที่ดิน ด.ต.ทอง กรพาทา ทิศใต้ยาว 50 วา ติดต่อกับทางสาธารณะ ทิศตะวันออกยาว 66
วา ติดต่อกับถนนและแม่น้ำปิง ทิศตะวันตกยาว 81 วา ติดต่อกับที่ดิน นายเสียง และนายศุน
พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบอยู่ท่ามกลางหมู่บ้านใกล้กับแม่น้ำปิงฝั่งตะวันตก อาคารเสนาสนะต่างๆ มี
อุโบสถกว้าง 8 เมตร ยาว 19.50 เมตร ศาลาการเปรียญกว้าง 16 เมตร ยาว 30 เมตร สร้าง พ.ศ.
2524 กุฏิสงฆ์ จำนวน 4 หลัง เป็นอาคารไม้ 2 หลัง ครึ่งตึกครึ่งไม้ 1 หลัง เป็นตึก 2 ชั้น 1 หลัง

วัดน้ำปูสร้างขึ้นเป็นวัดนับแต่ประมาณ พ.ศ. 2215 มีนามตามชื่อบ้าน เนื่องจากบริเวณวัด
ได้เคยมีพุน้ำมา ทางวัดได้สร้างหอรบขังคอนกรีตขึ้นปิดทับไว้ ระยะเวลาแรกๆ ก็เรียกกันว่า วัดน้ำปู
ต่อมาก็เพี้ยนเป็นวัดน้ำปู หรือวัดน้ำปูก็เรียกกัน ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาวันที่ 23 สิงหาคม
2477 ทางวัดได้เปิดสอนพระปริยัติธรรมตลอดมาที่วัดนี้

วัดปากวัง

วัดปากวัง ตั้งอยู่ที่บ้านปากวัง หมู่ที่ 10 ตำบลตากออก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก สังกัด
คณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 3 ไร่ 1 งาน 58 ตารางวา อาณาเขต ทิศเหนือยาว 41 วา
ติดต่อกับถนนสาธารณะ ทิศใต้ยาว 41 วา ติดต่อกับที่ตั้งโรงเรียน ทิศตะวันออกยาว 30 วา 2 สอก
ติดต่อกับถนนเข้าสู่โรงเรียน ทิศตะวันตกยาว 30 วา 2 สอก ติดต่อกับที่ดินนายมั่ง ตูบบาง
พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบลุ่มมีหมู่บ้านประชาชน โดยรอบบริเวณวัด อาคารเสนาสนะต่างๆมี ศาลาการ
เปรียญกว้าง 10 เมตร ยาว 12 เมตร สร้าง พ.ศ.2512 กุฏิสงฆ์ จำนวน 1 หลัง สำหรับปูชนียวัตถุมี
พระประธานเนื้อทองเหลืองจำนวน 2 องค์

วัดปากวัง สร้างขึ้นเป็นวัดนับตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2477 มีนามตามชื่อบ้าน โดยมีนายจึก
นางปวน ตูบบาง บริจาคที่ดินให้เป็นที่สร้างวัด และประชาชนชาวบ้านนี้ร่วมใจกันสร้าง สำหรับ
ปูชนียวัตถุมี พระพุทธรูปบูชา

วัดยางโองน้ำ

วัดยางโองน้ำ ตั้งอยู่เลขที่ 136 บ้านยางโองน้ำ หมู่ที่ 5 ตำบลแม่สลิค อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 4 ไร่ 3 งาน 72 ตารางวา อาณาเขต ทิศเหนือยาว 60 วา ติดต่อกับทางสาธารณะ ทิศใต้ยาว 30 วา ติดต่อกับทางสาธารณะ ทิศตะวันออกยาว 40 วา ติดต่อกับแม่น้ำ ทิศตะวันตกยาว 36 วา ติดต่อกับทางสาธารณะ โดยมี น.ส.3 เลขที่ 1397 เป็นหลักฐาน และมีที่ธรณีสงฆ์ จำนวน 2 แปลง เนื้อที่ 15 ไร่

พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบลุ่ม อาคารเสนาสนะต่างๆมี อุโบสถกว้าง 9 เมตร ยาว 22 เมตร สร้าง พ.ศ. 2526 ศาลาการเปรียญกว้าง 14 เมตร ยาว 22 เมตร สร้าง พ.ศ. 2525 วิหารกว้าง 9 เมตร ยาว 12 เมตร กุฏิสงฆ์จำนวน 2 หลัง สำหรับปุษนียวัตถุมี พระพุทธรูปขนาดและปางต่างๆ

วัดยางโองน้ำสร้างขึ้นเป็นวัดนับแต่ประมาณ พ.ศ.2315 มีนามตามชื่อบ้าน เดิมวัดนี้อยู่ในเขตท้องที่ตำบลยางโอง กิ่งอำเภอสายแวง ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาวันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2528 เขตวิสุงคามสีมากว้าง 25 เมตร ยาว 50 เมตร

วัดวังหม้อ

วัดวังหม้อ ตั้งอยู่ที่บ้านวังหม้อ หมู่ที่ 5 ตำบลเกาะตะเภา อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 7 ไร่ 7 ตารางวา อาณาเขต ทิศเหนือยาว 83 วา ติดต่อกับหมู่บ้านหมู่ที่ 5 ทิศใต้ยาว 83 วา ติดต่อกับหมู่บ้านหมู่ที่ 4 ทิศตะวันออกยาว 29 วา ติดต่อกับถนนสาธารณะ และแม่น้ำปิง ทิศตะวันตกยาว 29 วา ติดต่อกับถนนสาธารณะ

พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบลุ่มอยู่ติดต่อกับถนนริมแม่น้ำปิงทางฝั่งตะวันตก มีหมู่บ้านล้อมรอบ อาคารเสนาสนะต่างๆมี อุโบสถกว้าง 7 เมตร ยาว 14 เมตร กุฏิสงฆ์ จำนวน 1 หลัง เป็นอาคารไม้

วัดวังหม้อ สร้างขึ้นเป็นวัดนับตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2201 มีนามตามชื่อบ้าน ประชาชนร่วมใจกันจัดสร้างวัดนี้ ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาตามทะเบียนระบุนวันที่ 10 สิงหาคม พ.ศ. 2461

วัดสันป่าลาน

วัดสันป่าลาน ตั้งอยู่เลขที่ 36 บ้านสันป่าลาน หมู่ที่ 5 ตำบลตากออก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 6 ไร่ 2 งาน 35 ตารางวา อาณาเขต ทิศเหนือยาว 42 วา ติดต่อกับทางเดินและป่าละเมาะ ทิศใต้ยาว 39 วา ติดต่อกับทางเดินและหมู่บ้าน ทิศตะวันออกยาว 58 วา ติดต่อกับที่ตั้งโรงเรียน ทิศตะวันตกยาว 60 วา ติดต่อกับลำคลองเก่า โดยมี น.ส.3 เลขที่ 1888 เป็นหลักฐาน

พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบสูง มีบ้านเรือนประชาชนอยู่ล้อมรอบบริเวณวัด อาคารเสนาสนะต่างๆ มีอุโบสถกว้าง 7 เมตร ยาว 16 เมตร สร้าง พ.ศ. 2509 ศาลาการเปรียญกว้าง 8 เมตร ยาว 10 เมตร สร้าง พ.ศ. 2515 หอสวดมนต์กว้าง 12 เมตร ยาว 20 เมตร สร้าง พ.ศ. 2515 กุฏิสงฆ์ จำนวน 2 หลัง เป็นอาคารไม้ชั้นเดียว 1 หลัง ครึ่งตึกครึ่งไม้ 1 หลัง สำหรับปูชนียวัตถุมี พระพุทธรูปในอุโบสถเนื้อศิลาแลง พระเพลากว้าง 2 ศอก 1 คืบ พระพุทธรูปเก่าอีกองค์หนึ่ง พระเพลากว้าง 5 ฟุต 10 นิ้ว และมีเจดีย์โบราณอีกองค์หนึ่ง

วัดสันป่าลาน สร้างขึ้นเป็นวัดตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2362 มีนามตามชื่อบ้านชาวบ้านร่วมใจกันจัดสร้างวัดนี้ เดิมนั้นหมู่บ้านนี้มีดินลานอยู่มาก แลพบบริเวณเป็นที่สันเนินสูงจึงได้ถือเป็นนิมิตหมายเรียกเป็นชื่อบ้านและขนานนามวัดตามชื่อบ้านนั้นด้วย วัดนี้ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อวันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ. 2508 ทางวัดได้เปิดสอนพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2509

วัดคงยาง

วัดคงยาง ตั้งอยู่เลขที่ 100 บ้านคงยาง หมู่ที่ 1 ตำบลทุ่งกระเซาะ อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 3 ไร่ 1 งาน 20 ตารางวา อาณาเขตทิศเหนือยาว 36 วา ติดต่อกับที่ดินของนายของ โจววงษา ทิศใต้ยาว 36 วา ติดต่อกับถนนหลวง ทิศตะวันออกยาว 65 วา ติดต่อกับที่ตั้งโรงเรียน ทิศตะวันตกยาว 65 วา ติดต่อกับห้วยแม่ไข โดยมี น.ส.3ก. เลขที่ 1401 เป็นหลักฐาน และมีโฉนดสงฆ์ 2 แปลง เนื้อที่ ไร่ ตาม ส.ค.1 เป็นหลักฐาน พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบลุ่ม อาคารเสนาสนะต่างๆมี ศาลาการเปรียญกว้าง 8 เมตร ยาว 18 เมตร สร้าง พ.ศ. 2518 กุฏิสงฆ์จำนวน 2 หลัง และมีวิหาร 1 หลัง สำหรับปูชนียวัตถุมี พระประธานในวิหาร 3 องค์ พระพุทธรูปปูนปั้น

วัดคงยางสร้างขึ้นเป็นวัดนับตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2439 มีนามตามชื่อบ้าน แต่เดิมนั้นมีดินยางอยู่มากจึงเรียกชื่อบ้านนี้ว่าบ้านคงยาง ประชาชนชาวบ้านนี้ร่วมใจกันสร้างวัดนี้ขึ้น สถานที่ตั้งวัดนี้เข้าใจว่าคงจะเคยเป็นที่ตั้งวัดมาก่อน เพราะพบอิฐโบราณก้อนใหญ่อยู่จำนวนหนึ่ง

วัดท่านา

วัดท่านา ตั้งอยู่เลขที่ 136 บ้านท่านา หมู่ที่ 6 ตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 3 ไร่ 2 งาน อาณาเขต ทิศเหนือยาว 40 วา 2 ศอก ติดต่อกับที่ดินนายมูล นุชเนื่อง ทิศใต้ยาว 32 วา 2 ศอก ติดต่อกับที่ตั้งบ้านนายรส ทาบิน ทิศตะวันออกยาว 40 วา 2 ศอก ติดกับแม่น้ำปิง ทิศตะวันตกยาว 40 วา 2 ศอก ติดต่อกับถนนสาธารณะ

พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบลุ่มอยู่ริมแม่น้ำปิงทางฝั่งตะวันตก อาคารเสนาสนะต่างๆมีศาลาการเปรียญกว้าง 8 เมตร ยาว 14 เมตร สร้าง พ.ศ. 2509 ภูมิสงฆ์จำนวน 2 หลัง วัดท่านา สร้างขึ้นเป็นวัดนับตั้งแต่ประมาณ 2205 มีนามตามชื่อบ้าน ประชาชนร่วมใจกันจัดสร้างวัดนี้

วัดน้ำล้อม

วัดน้ำล้อม ตั้งอยู่บ้านปากร่องห้วยจี่ หมู่ที่ 1 ตำบลตากออก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 4 ไร่ 3 งาน 80 ตารางวา อาณาเขตทิศเหนือยาว 2 เส้น 5 วา ติดต่อกับที่ดินนายห้วน บุญสูง ทิศใต้ยาว 2 เส้น 5 วา ติดต่อกับที่ดินนางทา เขียวไสว ทิศตะวันออกยาว 1 เส้น 12 วา ติดต่อกับที่ดินนายห้วน บุญสูง ทิศตะวันตกยาว 1 เส้น 12 วา ติดต่อกับที่ดินนางจิ้น มีลาน

พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบสูง อาคารเสนาสนะต่างๆมี วิหารกว้าง 8 เมตร ยาว 10 เมตร สร้าง พ.ศ. 2474 มีภูมิสงฆ์จำนวน 3 หลัง เป็นอาคารไม้ สำหรับปูชนียวัตถุมีพระพุทธรูปปูนปั้น 5 องค์ วัดน้ำล้อม สร้างขึ้นเป็นวัดนับตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2468 มีนามเรียกกันอีกนามหนึ่งว่า "วัดสันป่าป็น" ประชาชนร่วมใจกันสร้างวัดนี้

วัดพระธาตุน้อย

วัดพระธาตุน้อย ตั้งอยู่ที่บ้านพระธาตุน้อย หมู่ที่ 3 ตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 14 ไร่ 2 งาน อาณาเขต ทิศเหนือยาว 80 วา ติดต่อกับถนนเข้าหมู่บ้าน ทิศใต้ยาว 80 วา ติดต่อกับที่นาของนายจ๋อน สุรินทร์ก้อน ทิศตะวันออกยาว 75 วา 2 สอก ติดต่อกับที่ดินของนายจ๋อง สุรินทร์ก้อน ทิศตะวันตกยาว 75 วา 2 สอก ติดต่อกับที่ดินนายมัน ควายอูน พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่เนินสูงเป็นหินลูกรัง อาคารเสนาสนะต่างๆมี ภูมิสงฆ์จำนวน 2 หลัง เป็นอาคารไม้ สำหรับปูชนียวัตถุมี เจดีย์อยู่องค์หนึ่งไม่ปรากฏหลักฐานว่าสร้างขึ้นเมื่อใด วัดพระธาตุน้อย สร้างขึ้นเป็นวัดนับตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2312 เนื่องจากมีเจดีย์เก่าแก่อยู่เป็นสัญลักษณ์ จึงเรียกกันว่า "วัดพระธาตุน้อย" ไม่ทราบผู้ใดสร้างขึ้นไว้มีสภาพทรุดโทรมต่อมาประชาชนได้ร่วมใจทำการบูรณะพัฒนาขึ้นมาหลายอย่างจนมั่นคงตามสมควร

วัดยางโอบน

วัดยางโอบน ตั้งอยู่เลขที่ 42 บ้านยางโอบน หมู่ที่ 8 ตำบลแม่สลิค อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 10 ไร่ 1 งาน 60 ตารางวา อาณาเขต ทิศเหนือยาว 10 วา ติดต่อกับที่ตั้งโรงเรียน ทิศใต้ยาว 44 วา ติดต่อกับถนนสาธารณะ ทิศตะวันออกยาว 60 วา ติดต่อกับป่าไม้ ทิศตะวันตกยาว 16 วา ติดต่อกับถนนสาธารณะ โดยมี น.ส. 3 เลขที่

2275

พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่เนิน อาคารเสนาสนะต่างๆมี วิหารกว้าง 10 เมตร ยาว 26 เมตร สร้าง พ.ศ. 2515 กุฏิสงฆ์จำนวน 1 หลัง

วัดยางโองบน สร้างขึ้นเป็นวัดนับแต่ พ.ศ.2395 มีนามตามชื่อบ้าน ประชาชนร่วมใจกัน จัดสร้างวัดนี้ สำหรับการเรียนพระปริยัติธรรมนั้น พระสงฆ์วัดนี้ได้ไปเรียนที่วัดเวฬุวัน

วัดวิเศษวานิช

วัดวิเศษวานิช ตั้งอยู่ที่บ้านสมอโคน หมู่ที่ 4 ตำบลสมอโคน อำเภอบ้านดง จังหวัดตาก สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 5 ไร่ 30 ตารางวา อาณาเขตทิศเหนือติดต่อกับถนน สาธารณะ ทิศใต้ติดต่อกับหมู่บ้านประชาชน ทิศตะวันออกติดต่อกับที่ดินว่างเปล่า ทิศตะวันตก ติดต่อกับถนนสาธารณะ โดยมี น.ส. 3 ก. เลขที่ 248 เป็นหลักฐาน

พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบลุ่มอยู่ริมฝั่งแม่น้ำปิง อาคารเสนาสนะต่างๆ มี อุโบสถกว้าง 7.70 เมตร ยาว 12 เมตร สร้าง พ.ศ. 2403 หอสวดมนต์กว้าง 6 เมตร ยาว 6 เมตร สร้าง พ.ศ.2521 กุฏิสงฆ์จำนวน 2 หลัง

วัดวิเศษวานิช สร้างขึ้นเป็นวัดนับแต่ประมาณ พ.ศ. 2303 เดิมมีนามเรียกกันว่า ?วัดหลวง? เนื่องจากหลวงเรือทางราชการเป็นผู้สร้างขึ้นมาเป็นวัดแรกของตำบลสมอโคน ต่อมาก็มีผู้เรียกนามวัดนี้ว่า "วัดกลาง" เพราะวัดตั้งอยู่ตรงกึ่งกลางหมู่บ้านของตำบลสมอโคนพอดี เมื่อความเจริญได้มาถึงถิ่นแคว้นี้ ได้มีการค้าขายทางน้ำโดยพ่อค้าต่างถิ่นนำสินค้ามาขายมากมายบริเวณที่ตั้งวัดนี้เป็นร่องน้ำลึก เหมาะแก่การจอดเรือพักแรม พักพ่อค้าจึงมักมาจอดเรือพักแรมเป็นประจำ จึงได้เปลี่ยนนามวัดมาเป็น "วัดวิเศษวานิช" มาจนตราบเท่าทุกวันนี้ ได้รับพระราชทาน ทวิสุงคามสีมาประมาณ พ.ศ. 2403

วัดสันหนองจิก

วัดสันหนองจิก ตั้งอยู่เลขที่ 39 บ้านวังไม้ส้าน หมู่ที่ 9 ตำบลตากออก อำเภอบ้านดง จังหวัดตาก สังกัดคณะมหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 5 ไร่ 1 งาน 21 ตารางวา อาณาเขต ทิศเหนือ ยาว 46 วา ติดต่อกับที่ตั้งโรงเรียนและที่ดินนายทอง นางผวน ทิศใต้ยาว 55 วา ติดต่อกับที่ดินนายตา นางแหม่ม ทิศตะวันออกยาว 36 วา ติดต่อกับที่ดินนายเกา นางคำดี ทิศตะวันตกยาว 48 วา ติดต่อกับหนองน้ำ

พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบลุ่ม อาคารเสนาสนะต่างๆ มี วิหาร 2 หลัง ศาลา 2 หลัง กุฏิสงฆ์ จำนวน 2 หลัง เป็นอาคารไม้ และหอระฆัง สร้าง พ.ศ. 2523

วัดสันหนองจิก สร้างขึ้นเป็นวัดนับตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2480 โดยมีนายแดง นิลขลัง บริจาคที่ดิน

ประมาณ 6 ไร่ ให้เป็นที่สร้างวัด และมีผู้บริจาคเงินบ้าง สัมภาระในการก่อสร้างบ้าง หรือได้สร้างอาคารเสนาสนะขึ้นไว้บ้างเป็นจำนวนหลายราย รวมทั้งประชาชนชาวบ้านทุกคนได้ร่วมมือในหารก่อสร้างและทำนุบำรุงวัดด้วยดีตลอดมา

วัดคอยมูล

วัดคอยมูล ตั้งอยู่เลขที่ 37 บ้านตากออก หมู่ที่ 6 ตำบลตากออก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 27 ไร่ 2 งาน 20 ตารางวา อาณาเขต ทิศเหนือยาว 120 วา ติดต่อกับที่ป่าช้า ทิศใต้ยาว 130 วา ติดต่อกับที่ดินนายเทา สุนันตะ ทิศตะวันออกยาว 135 วา ติดต่อกับที่ดินนายหน้อย ปาหลวง ทิศตะวันตกยาว 130 วา ติดต่อกับที่ดินนายซุม เกิดละมาท และมีที่ธรณีสงฆ์ 1 แปลง เนื้อที่ 22 ไร่ โดยมี ส.ค.1 เป็นหลักฐาน

พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่เนินสูงอยู่บนไหล่เขาป่าโปร่ง อาคารเสนาสนะต่างๆ มีอุโบสถกว้าง 8 เมตร ยาว 15 เมตร สร้าง พ.ศ. 2481 กุฏิสงฆ์จำนวน 2 หลัง เป็นอาคารไม้ชั้นเดียว สำหรับปูชนียวัตถุมีพระพุทธรูปในอุโบสถ

วัดคอยมูล สร้างขึ้นนับเป็นวัดตั้งแต่วันที่ 18 มีนาคม พ.ศ.2415 เนื่องจากวัดตั้งอยู่บนที่คอยหรือว่าภูเขาจึงมีนามวัดอย่างนั้น ประชาชนร่วมใจกันสร้างวัดนี้ และได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาวันที่ 13 พฤศจิกายน พ.ศ. 2478

วัดทุ่งกระเซาะ

วัดทุ่งกระเซาะ ตั้งอยู่เลขที่ 135 บ้านทุ่งกระเซาะ หมู่ที่ 6 ตำบลทุ่งกระเซาะ อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 3 ไร่ 30 ตารางวา อาณาเขต ทิศเหนือยาว 43 วา 2 สอก ติดต่อกับถนนสาธารณะ ทิศใต้ยาว 46 วา 1 สอก ติดต่อกับห้วยตาก ทิศตะวันออกยาว 32 วา ติดต่อกับถนนสาธารณะ ทิศตะวันตกยาว 28 วา ติดต่อกับที่ธรณีสงฆ์ โดยมีโฉนดเลขที่ 1379 และมีธรณีสงฆ์ 1 แปลง เนื้อที่ 2 ไร่

พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบลุ่ม อาคารเสนาสนะต่างๆมีอุโบสถกว้าง 7.18 เมตร ยาว 11.82 เมตร สร้าง พ.ศ.2490 ศาลาการเปรียญกว้าง 10.27 เมตร ยาว 14.40 เมตร สร้าง พ.ศ. 2525 กุฏิสงฆ์จำนวน 2 หลัง เป็นอาคารไม้ 1 หลัง ครึ่งตึกครึ่งไม้ 1 หลัง สำหรับปูชนียวัตถุมี พระประธานในอุโบสถ และพระมหากัจจายน

วัดทุ่งกระเซาะ สร้างขึ้นเป็นวัดนับตั้งแต่ประมาณ พ.ศ.2203 มีนามตามชื่อบ้าน หมู่บ้านนี้เดิมได้มีชาวเวียงจันทน์อพยพมาตั้งถิ่นฐานอยู่เป็นจำนวนมาก หมู่บ้านที่วัดตั้งอยู่นี้มีต้นไม้ใหญ่เรียก ต้นไม้กระเซาะ ชาวบ้านได้อาศัยเป็นที่พักเดินทาง หรือพักรอคอยกันเป็นประจำ ต่อมาจึง

ได้เรียกชื่อบ้านตามชื่อดินไม้นี้ด้วย เมื่อปี พ.ศ.2488 ได้มีการรวมวัดร่อนที่นาวัดห้วยแม่ไข้ เข้ากับ วัดทุ่งกระเซาะ หรือวัดทุ่งกระเซาะนี้ด้วย ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา วันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2440 ทางวัดได้เปิดสอนพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2487 มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และสำนักงาน เกษตรตำบลตั้งอยู่ในที่วัดนี้ด้วย

วัดบ้านปูน

วัดบ้านปูน ตั้งอยู่ที่บ้านปูน หมู่ที่ 6 ตำบลเกาะตะเภา อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก สำนัก คณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 4 ไร่ 1 งาน 30 ตารางวา อาณาเขต ทิศเหนือยาว 35 วา ติดต่อกับหมู่บ้านประชาชน ทิศใต้ยาว 38 วา ติดต่อกับหมู่บ้านประชาชน ทิศตะวันออกยาว 45 วา ติดต่อกับถนนริมแม่น้ำปิง ทิศตะวันตกยาว 47 วา ติดต่อกับถนนสาธารณะ

พื้นที่ตั้งวัดเป็นพื้นที่ราบลุ่มอยู่ริมแม่น้ำปิงทางฝั่งตะวันตก โดยมีถนนกั้นอยู่ริมฝั่งแม่น้ำ ภายในวัดมีถนนผ่านกลางจากทิศตะวันออกไปทะลุออกทางทิศตะวันตก แบ่งที่วัดออกเป็น 2 ส่วน อาคารเสนาสนะต่างๆมี ศาลาการเปรียญกว้าง 10 เมตร ยาว 30 เมตร สร้าง พ.ศ. 2525 หอ สวดมนต์กว้าง 8 เมตร ยาว 14 เมตร พ.ศ. 2519 กุฏิสงฆ์จำนวน 2 หลัง

วัดบ้านปูน สร้างขึ้นเป็นวัดนับตั้งแต่ พ.ศ. 2400 มีนามตามชื่อบ้าน โดยมีนายเกาะ นาง เขียว บริจาคที่ดินให้เป็นที่ตั้งสร้างวัด และมีหม่องเหยา (พม่า) นางถาด เกตุเงิน บริจาคเงินจัดสร้าง กุฏิศาลาการเปรียญรวมทั้งรั้ววัด นอกจากนี้ประชาชนชาวบ้านนี้ก็ได้ให้ความร่วมมือจัดสร้างวัด ด้วยดีอย่างต่อเนื่อง วัดบ้านปูนได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาวันที่ 8 กรกฎาคม พ.ศ. 2526 เขต วิสุงคามสีมากว้าง 8 เมตร ยาว 16 เมตร

วัดพระบรมธาตุ

วัดพระบรมธาตุ ตั้งอยู่ที่บ้านท่าพระธาตุ หมู่ที่ 3 ตำบลเกาะตะเภา อำเภอบ้านตาก จังหวัด ตาก สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 25 ไร่ 61 ตารางวา อาณาเขตทิศเหนือยาว 169 วา ติดต่อกับถนนเจดีย์ยุทธหัตถี ? แม่ระมาด ทิศใต้ยาว 160 วา ติดต่อกับป่าละเมาะและที่นา ทิศ ตะวันออก 70 วา ติดต่อกับหนองสาธารณะ ทิศตะวันตกยาว 60 วา ติดต่อกับป่าละเมาะและคลอง ชลประทาน

พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่เนินสูงมีลักษณะเป็นภูเขา อาคารเสนาสนะต่างๆมี อุโบสถกว้าง 12 เมตร ยาว 20 เมตร สร้าง พ.ศ. 2494 ศาลาการเปรียญกว้าง 8.50 เมตร ยาว 16 เมตร สร้าง พ.ศ. 2467 หอ สวดมนต์กว้าง 6.50 เมตร ยาว 12 เมตร สร้าง พ.ศ. 2523 กุฏิสงฆ์จำนวน 2 หลัง เป็นศาลาไม้ 1 หลัง คอนกรีต 2 ชั้น 1 หลัง สำหรับปูชนียวัตถุมี องค์พระบรมธาตุเป็นของโบราณ แต่ได้บูรณะ เป็นรูปทรงเลียนแบบมาจากเจดีย์ชเวดากองแห่งพม่าครอบครองเดิมไว้ มีเจดีย์องค์เล็กๆรายรอบ

ไว้ด้วยองค์เดิมสร้างขึ้นโดย สุรกวัตตี เศรษฐีแห่งคอยมทียกะ สร้างเพื่อบรรจุบรมอัฐิและพระ
เกศา เมื่อวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 พ.ศ. 40 (ตามตำนานสมุคช้อยของวัดนี้)

วัดพระบรมธาตุ บางคนก็เรียก "วัดพระธาตุ" เดิมนั้นเป็นวัดที่เก่าแก่ สร้างขึ้นมานานมาก
อยู่ในราวสมัยสุโขทัย ต่อมาในระยะหลังได้ขาดการทำนุบำรุงจึงได้กลายสภาพเป็นวัดร้างไป
และได้รับการบูรณปฏิสังขรณ์ขึ้นมาใหม่ประมาณ พ.ศ. 2440 ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา
วันที่ 8 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2492 ทางวัดได้เปิดสอนปริยัติธรรมเมื่อ พ.ศ. 2523

วัดยางโองสังกลาง

วัดยางโองสังกลาง ตั้งอยู่เลขที่ 43 บ้านสังกลาง หมู่ที่ 6 ตำบลแม่สลิค อำเภอบ้านตาก
จังหวัดตาก สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 5 ไร่ 1 งาน 30 ตารางวา อาณาเขต ทิศ
เหนือยาว 35 วา ติดต่อกับที่ตั้งโรงเรียน ทิศใต้ยาว 35 วา ติดต่อกับลำเหมือง ทิศตะวันออกยาว 45
วา ติดต่อกับที่ดินของนายยาง รวยะ ทิศตะวันตกยาว 45 วา ติดต่อกับที่ดินของนายเทียน ชูโลม มี
ที่ธรณีสงฆ์ 1 แปลง เนื้อที่ 3 ไร่ 3 งาน 75 ตารางวา

พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบลุ่ม อาคารเสนาสนะต่างๆมี วิหารกว้าง 8 เมตร ยาว 16 เมตร สร้าง
พ.ศ.2520 กุฏิสงฆ์จำนวน 3 หลัง เป็นอาคารไม้

วัดยางโองสังกลาง สร้างขึ้นเป็นวัดนับแต่ประมาณ พ.ศ. 2352 ชาวบ้านสังกลางร่วมใจกัน
จัดสร้างวัดนี้

วัดศรีคำ

วัดศรีคำ ตั้งอยู่เลขที่ 95 บ้านศรีคำ หมู่ที่ 2 ตำบลเกาะตะเภา อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก สังกัด
คณะสงฆ์มหานิกายมีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 4 ไร่ 2 งาน 10 ตารางวา โดยมี น.ส. 3 ก. เลขที่ 1650 เป็น
หลักฐาน และมีที่ธรณีสงฆ์ 1 แปลง เนื้อที่ 6 ไร่ 79 ตารางวา ให้โรงเรียนอาศัยสร้างอาคารเรียน
พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบลุ่มยูริมน้ำปิง อาคารเสนาสนะต่างๆมี ศาลาการเปรียญกว้าง 9 เมตร ยาว 16
เมตร สร้าง พ.ศ. 2495 หอสวดมนต์กว้าง 8 เมตร ยาว 12 เมตร สร้าง พ.ศ. 2475 กุฏิสงฆ์ จำนวน 2 หลัง
สำหรับปูชนียวัตถุมี พระประธานในศาลาการเปรียญ

วัดศรีคำ สร้างขึ้นเป็นวัดนับตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2230 มีนามตามชื่อบ้าน ประชาชนร่วมใจกัน
จัดสร้างวัดนี้ มีพระภิกษุอยู่จำพรรษา 3 รูป สามเณร 9 รูป มีโรงเรียนของทางราชการ ตั้งอยู่ในที่วัดนี้
ด้วย ซึ่งทางวัดได้ให้อุณเฑาะห้ด้วยดีตลอดมา

วัดเด่นไม้ซุง

วัดเด่นไม้ซุง ตั้งอยู่ที่บ้านเด่นไม้ซุง หมู่ที่ 9 ตำบลแม่สลิค อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก สังกัด
พระสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 3 ไร่ อาณาเขตทิศเหนือติดต่อกับที่ดินของนายทรง ทิศใต้และ

ทิศตะวันออกติดต่อกับทางเดินสาธารณะ ทิศตะวันตกติดต่อกับลำคลองสาธารณะ

พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบสูง อาคารเสนาสนะของวัดมีกุฏิสงฆ์ จำนวน 2 หลัง

วัดเด่นไม้ซุง สร้างขึ้นนับเป็นวัดตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2430 มีนามตามชื่อบ้าน ประชาชนร่วมใจกันจัดสร้างวัดนี้ ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาประมาณ พ.ศ. 2435

วัดทุ่งยั้ง

วัดทุ่งยั้ง ตั้งอยู่เลขที่ 143 บ้านใหม่ หมู่ที่ 10 ตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 5 ไร่ 2 งาน 12.40 ตารางวา อาณาเขตทิศเหนือยาว 39 วา 2 สอก ติดต่อกับถนนสาธารณะ ทิศใต้ยาว 50 วา ติดต่อกับถนนสาธารณะ ทิศตะวันออกยาว 46 วา ติดต่อกับที่ตั้งบ้านของนายจวน วงษ์อินทร์ ทิศตะวันตกยาว 46 วา 2 สอก ติดต่อกับถนนสาธารณะ โดยมี น.ส. 4 ง. เลขที่ 2016 เป็นหลักฐาน

พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบ อาคารเสนาสนะต่างๆ มี ศาลาการเปรียญกว้าง 10 เมตร ยาว 16 เมตร สร้าง พ.ศ.2501 กุฏิสงฆ์จำนวน 2 หลัง เป็นอาคารไม้

วัดทุ่งยั้ง สร้างขึ้นเป็นวัดนับแต่ประมาณ พ.ศ. 2312 เดิมมีนามว่า "วัดบ้านใหม่" ประชาชนร่วมใจกันจัดสร้างวัดนี้ มีพระสงฆ์

วัดบ้านลือ

วัดบ้านลือ ตั้งอยู่หมู่ที่ 3 ตำบลทุ่งกระเซาะ อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก สังกัดคณะมหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 6 ไร่ 1 งาน 28 ตารางวา อาณาเขต ทิศเหนือยาว 43 วา ติดต่อกับทางเดินสาธารณะ ทิศใต้ยาว 71 วา ติดต่อกับที่ตั้งโรงเรียน ทิศตะวันออกยาว 43 วา ติดต่อกับถนนสาธารณะ ทิศตะวันตกยาว 35 วา ติดต่อกับถนนและที่ดินของนายชื่น ใจใส

พื้นที่ตั้งวัดเป็นพื้นที่ราบสูง อาคารเสนาสนะต่างๆ มี หอสวดมนต์กว้าง 9.50 เมตร ยาว 18 เมตร สร้าง พ.ศ. 2526 กุฏิสงฆ์จำนวน 2 หลัง สำหรับปูชนียวัตถุมีพระประธาน 1 องค์ พระพุทธรูปอื่นอีก 25 องค์

วัดบ้านลือ สร้างขึ้นเป็นวัดนับตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2461 มีนามตามชื่อบ้าน เดิมนั้นประชาชนได้ทำบุญที่วัดทุ่งกระเซาะ แต่อยู่ห่างออกไปการเดินทางไปมาไม่สะดวก จึงได้มีนายจันทร์ ใจใสชักชวนประชาชนร่วมใจกันจัดสร้างวัดนี้ขึ้นมา ระยะเวลาเรียกว่า "วัดคอนแก้ว"

วัดพระพุทธบาทคอยงู

วัดพระพุทธบาทคอยงู ตั้งอยู่ที่บ้านสองกอง หมู่ที่ 8 ตำบลตากออก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 25 ไร่ มีถนนโดยรอบบริเวณวัด

พื้นที่ตั้งวัดเป็นพื้นที่ราบสูงมีลักษณะเป็นเนินภูเขา อาคารเสนาสนะต่างๆมี วิหารกว้าง 8.50

เมตร ยาว 12.50 เมตร สร้าง พ.ศ. 2484 ศาลาคิววิหารกว้าง 6 เมตร ยาว 13.50 เมตร สร้าง พ.ศ. 2480 ภูมิสงฆ์จำนวน 4 หลัง นอกจากนี้อาคารพักร้อน ศาลาหน้าวัด หอระฆัง สำหรับปุษนียวัดภูมิรอยพระพุทธบาทอยู่ในวิหาร และเจดีย์ 1 องค์

วัดพระพุทธบาทคอยงู สร้างขึ้นเป็นวัดนับตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2480 บางคนก็เรียกว่า "วัดพระพุทธบาทคอยงู" โดยมีนายอุ้น นางคำ มาอูด เป็นผู้นำในการริเริ่มจัดสร้างวัดนี้ร่วมกับประชาชนชาวบ้านทุกคน ได้ให้การทำงานบำรุงวัดด้วยจิตตลอดมา

วัดวังมะกอก

วัดวังมะกอก ตั้งอยู่เลขที่ 38 บ้านวังมะกอก หมู่ที่ 7 ตำบลตากออก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 6 ไร่ 80 ตารางวา อาณาเขต ทิศเหนือยาว 73 วา ติดต่อกับทางสาธารณะ ทิศใต้ยาว 73 วา ติดต่อกับทางสาธารณะและหมู่บ้าน ทิศตะวันออกยาว 60 วา 1 สอก ติดต่อกับบึงใหญ่ ทิศตะวันตกยาว 39 วา 1 สอก ติดต่อกับถนนและแม่น้ำปิง โดยมี ส.ค.1 เป็นหลักฐาน

พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบอยู่ริมแม่น้ำปิงทางฝั่งตะวันออก อาคารเสนาสนะต่างๆมี ศาลาการเปรียญ กว้าง 8 เมตร ยาว 20 เมตร สร้างพ.ศ. 2529 ภูมิสงฆ์ จำนวน 2 หลัง เป็นอาคารไม้ สำหรับปุษนียวัดภูมิพระพุทธรูปปั้นจำนวน 3 องค์ เป็นเนื้อทองเหลือง 1 องค์

วัดวังมะกอก สร้างขึ้นเป็นวัดนับแต่ประมาณ พ.ศ. 2419 มีนามตามชื่อบ้าน ประชาชนชาวบ้านวังมะกอกได้ร่วมใจกันจัดสร้างวัดนี้เพื่อเป็นวัดประจำหมู่บ้าน ทางวัดได้เปิดสอนพระปริยัติธรรม พ.ศ.2495 เป็นต้นมา

วัดสว่างอารมณ์

วัดสว่างอารมณ์ ตั้งอยู่ที่บ้านหนองน้ำ หมู่ที่ 4 ตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 9 ไร่ 3 งาน อาณาเขต ทิศเหนือ ยาว 138 เมตร ติดต่อกับที่ตั้งโรงเรียน ทิศใต้ยาว 138 เมตร ติดต่อกับที่ของนายคิด หว่างอุ้น ทิศตะวันออกยาว 90.70 เมตร ติดต่อกับที่ดินนายแหลม นายดี ทิศตะวันตกยาว 90.70 เมตร ติดต่อกับที่ดิน น.ส. ลูกซุม นางยัง และมีที่ธรณีสงฆ์ 1 แปลง เนื้อที่ 3 ไร่

พื้นที่ตั้งวัดเป็นเนินภูเขาเตี้ยๆ สภาพแวดล้อมเป็นชายป่าละเมาะอยู่ห่างจากแม่น้ำปิงประมาณ 300 เมตร อาคารเสนาสนะต่างๆ มี ศาลาการเปรียญ กว้าง 18 เมตร ยาว 30 เมตร สร้าง พ.ศ. 2524 ภูมิสงฆ์จำนวน 4 หลัง เป็นอาคารครึ่งตึกครึ่งไม้ 1 หลัง เป็นอาคารไม้ 3 หลัง สำหรับปุษนียวัดภูมิ พระประธาน 2 องค์

วัดสว่างอารมณ์ เดิมนั้นเคยเป็นวัดที่สร้างมานานตั้งอยู่ริมฝั่งตะวันตกของแม่น้ำปิง มีเนื้อที่ประมาณ 3 ไร่ มีต้นโพธิ์ใหญ่อยู่สามต้น ประมาณว่ามีอายุนับร้อยปีขึ้นไป ต่อมาปี พ.ศ. 2518 ประชาชนได้พร้อมใจกันทำการบูรณปฏิสังขรณ์ให้มั่นคงขึ้นมาใหม่ และได้ขยายสถานที่ก่อสร้าง

เสนาสนะมาจัดสร้างบนที่ตั้งปัจจุบัน ห่างจากแม่น้ำปิงประมาณ 300 เมตร มีเนื้อที่ 9 ไร่เศษ กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศยกสภาพวัดร้างให้เป็นวัดมีพระสงฆ์อีกครั้งหนึ่ง

3.3.5 ข้อมูลทางวัฒนธรรมของอำเภอบ้านตาก

กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ พบว่าอำเภอบ้านตาก มีกลุ่มชาติพันธุ์นอกจากคนพื้นราบแล้ว พบว่ามี ชาวมอญ คนลาว เป็นต้น ซึ่งจะมีการแต่งกายและวัฒนธรรมประเพณีที่แตกต่างกันออกไปตามกลุ่มชาติพันธุ์ของตน

ภาษา ผู้คนในอำเภอบ้านตากมีการใช้ภาษากลาง ภาษาพื้นเมืองล้านนา (ภาษาเหนือ) และภาษาทางชาติพันธุ์ อย่างเช่น คนลาว เป็นต้น

การแต่งกาย ผู้สูงอายุผู้หญิงจะแต่งกายพื้นเมือง เสื้อแขนกระบอก ห่มผ้าสไบไปไปวัด นุ่งโจรงกรอมเท้า ผู้สูงอายุผู้ชายจะคาดผ้าขาวม้าไว้ที่เอว สวมเสื้อและกางเกงผ้าฝ้ายหรือเมาะฮ่อม สำหรับวัยรุ่นแต่งกายแบบสากลนิยม คือ กางเกงยีนส์ เสื้อยืด เป็นต้น -สำหรับคนลาวตาก ได้พูดถึงการแต่งกายไว้ดังนี้ นายแก้ว ศรีวิจิ ให้ข้อมูลว่า “คนพื้นบ้านที่นี่เป็นชาวลาวตาก ต่างจากกลุ่มอื่นตรงภาษาพูด” นายคำหล้า สุริยะ (คนลาวตาก) บอกกล่าวว่า “พื้นบ้านชาวบ้านจะนุ่งโจรงอยู่บ้าน ผ้ายลายไทยใส่ไปวัด ใส่เสื้อไปวัดต้องสีขาว ผมไม่ทำอะไร ไม่ตัด ไม่ตัด เพราะกลัวพ่อแม่ว่า จะมุ่นมวยกัน...เอาปิ่นมาปักผม” สำหรับยายลาจะมีปิ่นนาคปักผม (เป็นเหมือนตัว U) เพื่อกันผมหลุด

ประเพณีประจำชีวิต/ ประจำปี

ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นมีมาตั้งแต่สมัยอดีต บางท้องถิ่นได้นำเอาวัฒนธรรมสากลเข้ามาสอดคล้องแต่ยังคงวัฒนธรรมเดิมอยู่ และประเพณีเช่นที่เห็นอยู่ในปัจจุบันคือ งานประเพณีขึ้นธาตุ เดือน 9 ตานก้วยสลาก ก่อเจดีย์ทราย ประเพณีข้าวเปลือกเดือน 3 สงกรานต์ รดน้ำดำหัว ผู้สูงอายุ กินข้าว (ทำทุกเดือนเมษายน) ลอยกระทง สืบชะตาสะเดาะเคราะห์ ทำบุญกลางบ้าน ก่อเจดีย์ทรายน้ำไหล บูชาข้าว (หลังเก็บเกี่ยว) ทำขวัญข้าว (ก่อนการเก็บเกี่ยว) เรียกขวัญนาคน เข้าพรรษา ออกพรรษา งานแต่ง เลี้ยงผีบ้าน เป็นต้น

1. ประเพณีตานก้วยสลาก ¹¹(ตานป้วยสลาก ทานก้วยสลาก ทานก้วยสลากพัตร ทานสลากพัตร บุญทานก้วยสลาก จัดทุกวัด เดือนกันยา (เดือน 12 ไทย) จัดช่วงกลางพรรษา หรือในระหว่าง

¹¹ -นายลอน มาเกิด ได้เล่าถึงประวัติความเป็นมาของการทำทานสลาก (เวนทาน) ซึ่งเป็นเรื่องราวที่อยู่ในการเทศน์อันนิตย “มีพระสงฆ์กลุ่มหนึ่งมาบิณฑบาตสาย เลขไม้ได้ข้าว พบกลุ่มเด็กเลี้ยงควายซึ่งมีข้าวห่อ เห็นพระสงฆ์ไม่ได้รับการบิณฑบาต เลขเอาข้าวห่อมาถวาย จึงทำไม้แล้วเขียนชื่อติดไว้ แล้วเมื่อได้ชื่อใดก็ใครคนนั้นทำบุญ”

เข้าพรรษา ทุกๆ ปี เป็นประเพณีโบราณ ดานให้คนตาย เขียนชื่อคนตายใส่ใบลาน แล้วรวมกัน ให้พระเทศน์ก่อน จากนั้นก็ตามหาชื่อคนตายตัวเอง พอ ได้แล้วเอา ไปถวายพระสวดขึ้น ไปบนสวรรค์ มีห่อข้าว อาหาร ผลไม้ พริกเกลือ น้ำ เอาของพวกนี้ใส่กรวย แล้วเอาผ้าหรือกระดาษคลุม เอาถวายพระ)

2. ประเพณีขึ้นธาตุเดือน 9 (ประมาณเดือนมิ.ย. เป็นประเพณีของเทพเมืองบน เทพยาคา เทพจะมาประชุม เป็นพิธีของร่างทรงมาทำพิธี มีการทรงเจ้า คนที่มีร่างจะมาเข้าทรง มารวมกันที่พระธาตุ คนทรงแต่ละคนจะมีต้นทุนเงินทุกคน อยู่บนวัดชาวบ้านรวมกันและแห่ขึ้นไปบนวัด ใส่ชุดล้านนาแต่งเป็นศิลาฉาบของ ขบวนแต่ละหมู่บ้านแล้วมาแข่งกัน เอาของบรรจุที่ธาตุ คนที่มีต้นทุนเอาไปบรรจุที่วัง โดยร่างทรงนำไปไว้ เชื่อว่าจริงเป็นศักดิ์สิทธิ์ที่สุด บอกเทวดาฟ้าดินว่าคนนำเอามาถวายแล้ว จากนั้น ต้นเงินก็เอาไปวัดใครวัดมัน แต่ต้องแบ่งให้วัดพระธาตุด้วย มีการแห่ต้นเงิน ผ้าป่า มีการประกวดทุกๆ หมู่บ้าน ประกวดตุ๊ก ประกวดเดินขบวนในท้องถิ่น มีมหรสพ)

3. ประเพณีลอยกระทง ประเพณีงานลอยกระทงสาย จุดประทีปน้ำมัน จุดประทีปโคมไฟ (วันเพ็ญเดือนสิบสอง ลอยกระทงสายหน้าวัดเป็นประจำทุกๆ ปี)

4 ประเพณีสงกรานต์ (วันสงกรานต์มีการแข่งขันกีฬาผู้สูงอายุ การละเล่นของผู้สูงอายุ อาบน้ำดำหัวผู้สูงอายุ หรือรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ เล่นน้ำสงกรานต์ สรงน้ำพระ 15 มิ.ย. เป็นวันพญาวัน ตอนเช้าต้องทำกระทง ใส่ข้าว ขนมห ออาหาร ไม้ตรงหัวบันไดเรียกแม่บันได ไม้ตรงประตู ไม้ตรงครัวไฟ เรียกแม่ตาไฟ กวนขนมกวน (คล้ายกอละแม) ขนม ข้าวเหนียวแดง)

5. ประเพณีตานข้าวหลาม หรือบุญทานข้าวหลาม ทานข้าวหลาม งานข้าวหลาม สลากพัตรข้าวหลาม จีข้าวหลาม (เดือน 4 ตานเมื่อได้ข้าวใหม่ หมายถึงให้ข้างบนกินข้าวก่อน)

6. เข้าพรรษา (แห่เทียนเข้าพรรษา ทำขนมกั้นหรือขนมเทียน) ออกพรรษา (เข้าพรรษา ออกพรรษา มีงานทำบุญทอดผ้าป่า ทอดกฐิน ฟังเทศน์ ฟังธรรม ทำขนมเทียน ข้าวต้ม)

7. ตานข้าวหม้อ (ข้าวกระยาสารท เดือนยี่ ทำเอาหรือซื้อ ตานที่วัด ให้พระสวด)

8. ประเพณีไล่ข้าวแคบ (สมัยก่อนมีก่อนสงกรานต์ ปัจจุบันตลอด)

9. งานบุญประจำเดือน

10. เทศน์มหาชาติ (หลวงพ่ที่เทศน์มหาชาติได้แก่ หลวงพ่อมหาเถื่อน มหาทัน หลวงพ่อเอ หลวงพ่อพัน)

ความเชื่อ

มีความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ เช่นการเข้าทรง หมอเป่าให้หายจากโรค มีการนับถือศาสนาพุทธ ในชุมชนจะมีการเปิดแผ่นเสียงเพื่อบอกให้รู้ว่าพรุ่งนี้เป็นวันพระ ชาวบ้านก็จะรู้จักกัน

อาหารพื้นบ้าน

คุณสมพร สอนแก้ว บอกถึงวิธีการแกงต่างๆ ดังนี้

1. แกงบอน ใช้บอน 20 ตัน โดยต้องเป็นบอนขาวเท่านั้น (เพราะบอนแดงจะคัน) โดยต้องลอกเปลือกบอนที่เป็นสีเขียวออก เอาแต่ขาวๆ ตัดเป็นชิ้น แล้วนำไปนึ่ง เอาผ้าขาวบางมาคลุม เอาเชียงหมูทับเก็บไว้ 1 คืน ใช้ปลาร้าสับครึ่งกิโล ใส่กับน้ำพริกแล้วตำด้วยกัน ใช้กะทิ (แบ่งทางกะทิไว้สำหรับแกง 2 กิโล หัวกะทิตั้งครึ่งกิโล ไว้ราดตอนเอาผักใส่ขั้นสุดท้าย) กะทิตั้งให้เดือดนิดหน่อย เอาพริกแกงมาผัดใส่หมู แล้วนำพริกแกงผัดใส่หมูมาใส่กะทิที่ต้มไว้ ใส่น้ำตาลปีบ (ครึ่งกิโล) น้ำมะขามเปียก (2 ชีด) เอาบอนที่นึ่งใส่ ใส่มะเขือพวง (ครึ่งกิโล) ชะอม (2 มัด) คำลิ่ง (2 กำ) มะเขือเทศปรุงเครื่องปรุง รสดี

2. แกงถั่วแระ (1) ต้องต้มถั่วแระให้ละลาย ใส่หมูสามชั้น ปลาร้าครึ่งกิโล (เอาน้ำร้อนกรองเอาน้ำและเนื้อ) (2) เตรียมพริกแกง โดยใช้หอมแดง 2 ชีด กระชาย 2 ชีด โดยเอาหอมแดงและกระชายตำด้วยกันให้ละเอียด จากนั้นจึงเอาพริกแกงใส่ครึ่งกิโล ใส่กะปิ 2 ชีด ซอยหอมแดง 2 ชีด เจียวน้ำมันให้เหลือง แล้วเอาพริกแกงผัดให้หอม แล้วใส่หม้อแกงถั่วแระ ปรุงรสด้วยน้ำปลา ชูรส และชะอม (2 กำ)

3. แกงซี่เหล็ก (1) ผักซี่เหล็ก (รูดเอาแต่ใบ ใช้ประมาณ 1 กิโล) ต้ม 3 น้ำ (ให้หมดขมเอามาต้มน้ำเย็น บิดให้แห้ง) นำมากระจาย (2) มะพร้าว 2 กิโล (แยกหัวครึ่งกิโล หางกิโลครึ่ง) นำทางมาตั้งไฟให้เดือด (3) ผัดพริก (ตำพริกแกงแบบแกงถั่วแระ) แล้วนำผัดใส่กะทิ ใส่ในหม้อกะทิ เอาซี่เหล็กใส่ มะเขือพวงครึ่งกิโล น้ำปลาร้าครึ่งกิโล (ใส่แบบแกงถั่วแระ) ปรุงเครื่องปรุง รสดี น้ำกะทิ (หัว)

-นางสำลี จิวปัญญา อธิบายการทำข้าวกระยาสารทว่า ข้าวขาวเฒ่า มะพร้าวคั่ว ข้าวดอก ถั่วลิสง งา บาเซ (น้ำใสรสหวาน) น้ำตาล โดยเคี่ยวน้ำมะพร้าว เอาส่วนผสมคั่วมาเคี่ยว

ขนมกวน (กาดะแม) ก่อนสงกรานต์ต้องทำ (นำไปทำบุญ) ต้องใช้ส่วนผสมคือ มะพร้าว น้ำตาล แป้งข้าวเหนียว

-นางนุ่น วันแก้ว อธิบายการทำขนมกวนดังนี้ 1.เคี้ยวกะทิจนขึ้น แล้วเอาน้ำตาลใส่ในกะทิ (ใส่แป้งข้าวเหนียวกับกะทิ) 2.ใส่ถั่วลิสง นอกจากนี้มีวิธีการทำข้าวเหนียวแดงคือ ส่วนผสมได้แก่ บะแซ งา ถั่ว น้ำตาล กะทิ ข้าวเหนียว วิธีทำ 1.เคี้ยวกะทิให้ขึ้น ใส่ น้ำตาล 2.เอาข้าวเหนียวหนึ่งให้สุก 3.เอาข้าวเหนียว ถั่ว งา ใส่ลงในกะทิที่กวนแล้ว

และได้พูดถึงการทำแกงสาละมันว่า “ใช้ดินหมูมันๆ มาแกง ส่วนเครื่องแกง ยายจำไม่ได้เพราะชื่อจากตลาด”

-วิธีทำแกงหยวก เริ่มจากเอาหยวกมาซอยให้ละเอียด ขยำให้หมดโยหมดขยจนเนื้อหยวกกระจายตัว จากนั้นตั้งกะทิ (ใช้น้ำกะทิพอท่วมๆ เนื้อหยวก) เอาพริกแกงผัด (กระชาย หัวหอม กะเทียม ตะไคร้ เอามาโขลกรวมกัน) ใส่ น้ำปลาเล็กน้อย เอาหยวกผัดมาผัด ใส่หมูหรือไก่หรือปลาอย่าง ปรุงรส แล้วใส่ชะอมลงไปเล็กน้อยเพื่อให้หอม

- ข้าวเหนียวชุบน้ำใส่มะพร้าว

- เมืองหวาน (เป็นของกินเล่น) ส่วนประกอบมีดังนี้ ใบเมี่ยงที่หมักแล้ว(ส่งมาจากเชียงใหม่), ใต้น้ำมะนาว, น้ำตาล, มะพร้าวหั่นฝอย, ถั่วลิสง ซึ่งเมืองหวานนี้จะร้อยเป็นพวงเวลาขาย และมีหน่วยในการนับเป็น “อม” เมี่ยงเค็ม ใต้อันใต้อันจะเป็นเกลือเม็ดและการห่อก็จะต่างจากเมืองหวาน

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

พบว่าภูมิปัญญาในอำเภอบ้านตากที่มีความหลายหลายเชิงชาวด้านซึ่งทั้งนี้ได้เก็บรวบรวมไว้บางส่วนดังนี้

ตำบลเกาะตะเภา

1. ลุงพรม อุประแก้ว (อุปละแก้ว) (อายุ 83 ปี จักสาน ทำป๊วยสลาก ทำกระบวยขาย ทำไม้กวาด)
2. ลุงวัน จันทรสุปิน (ทำป๊วยสลาก ไร่ประวัติหมู่บ้าน)
3. นายสุรินทร์ บุญเสริม (อายุ 56 ปี ทำป๊วยสลาก)
4. ลุงมา จิวปัญญา (อายุ 98 ปี เป็นหมอสุนไพโร เป็นหมอยา เป็นหมอยาโบราณ)
5. นายพร จิวปัญญา (ลูกชายลุงมา มีความสามารถในการตัดต้นไม้เป็นรูปสัตว์)
6. นายทา แก้วสีอ่อน (แก้วสาอ่อน) (อายุประมาณ 80 กว่า อยู่บ้านท่าพระธาตุ จักสานทำป๊วยสลาก ผู้นำศาสนา)
7. นายเชียน คงเมือง (ผู้นำศาสนา)
8. คนแก่ชราที่มีความรู้เรื่องเก่ามาก
9. นายสวน พรหมเจียม (พรหมเทียน, พรหมเทียม) (อายุ 67 ปี จักสาน)
10. นางสม เอทาน (อายุ 68 ปี ยาสมุนไพร ตำยาสมุนไพร ยาเลือดลม นวดแผนไทย หมอยาสมุนไพร แพทย์พื้นบ้าน)
11. ผู้สูงอายุบางคนอ่านหนังสือเหนือได้ ปัจจุบันคนรุ่นใหม่ไม่สามารถอ่านได้
12. นายพรหมมา คงเมือง (อายุ 83 ปี เป็นอาจารย์วัด เป็นหมอสุนไพโร)
13. ยายเสาคำ แก้ววรรณ
14. นายพูนสุข กมลคิลก (อายุ 87 ปี)
15. กำนันทวี เคลือบวัง (เป็นคนกว้างขวาง คนเกรงกลัว)
16. ตาลิน
17. ลุงประสิทธิ์ เคลือบวัง (จัดการงานในหมู่บ้าน)
18. ลุงเดช เคลือบวัง (ดูแลงานที่วัด)
19. นายสมจิตร ฤทธิจันทร์ (จบ ม.8)
20. นางสุนิชา (ย้ายไปอยู่หมู่ 4 จักสาน)

ตำบลตากตก

1. นายโต๊ะ โคนสอน (อยู่ ม.3 หมอกระดุก รักษาแบบแผนโบราณ หมอรักษากระดูกจากน้ำมัน)
2. ท่านนายกแสงทอง มั่นเมือง (อยู่ ม.5 ผู้รู้ประวัติของหมู่บ้าน ตำบล อำเภอบ้านตาก จังหวัดคิ)
3. ลุงเสาร์ ปั้นเสถียร (เพลงรำวง เพลงพื้นบ้าน การรำ จักสานทำอุปกรณ์การใช้และของเล่น
รู้จักของเก่าๆ มากกว่าคนอื่น)
4. อ.คำใส บุญมาลีรัตน์
5. ลุงโตก (อยู่ ม.10)
6. ลุงรักษ์
7. สภาวัฒนธรรม หรือสภาวัฒนธรรมท้องถิ่น
8. ผู้ใหญ่บ้าน (จะนัดทุกวันที่ 5 ของเดือนมาประชุม คูแลหมู่บ้าน เข้าประชุม ช่วยเหลือลูกบ้าน)
9. พระรอน (มรณภาพแล้ว)
10. ลุงตก เสือเหลือง (หมอเป่า)
11. ป้าปลา เสือเหลือง (ทอผ้า)
12. คนทรงเจ้า
13. ยายพร นุชเนียง (รับจ้างทำอาหารตามงานต่างๆ เช่น งานแต่ง งานบวช เป็นหัวหน้าแม่ครัว
ทำได้ทั้งกับข้าวและขนม)
14. อาจารย์ลอน มาเกิด (มีความรู้เกี่ยวกับการจัดงานพิธีต่างๆ ภายในวัด)
15. ลุงปลิว ใจมูล (รอบรู้เกี่ยวกับการจักสานถ้วยสลาก)
16. ยายซอน (เป็นผู้ที่ทำบายศรีได้สวยงาม)
17. กำนันแฮด ใจมูล (เป็นอดีตกำนันคนสำคัญของท้องถิ่น ปัจจุบันอายุประมาณ 80 ปี เป็นผู้รู้
เรื่องทั่วไปของหมู่บ้าน ถ้ามีการจัดงานเกี่ยวกับวัด หรือเกี่ยวกับหมู่บ้านต้องไปปรึกษากำนัน)
18. นายกิตติ ใจมูล (เป็นผู้ใหญ่บ้าน)
19. กำนันผ่อง ใจมูล
20. พระพิทักษ์ (เจ้าคณะอำเภอ)
21. นายกำ ใจมูล (ปัจจุบันอายุ 80 กว่าปี)
22. ยายทุเรียน อ่าฮั่น (มีความรู้เกี่ยวกับการทำไส้เมี่ยง)
23. ยายจำปี เอ็นดี (เป็นผู้รู้ด้านการรำวง)

ยายลา เล่าให้ฟังอีกว่า ลาวตาก (ชาติพันธุ์) ต่างกันที่ภาษา ส่วนเรื่องการกินหมาก ยายลาอธิบายว่า ต้องใช้ปูน หมาก เปียกไม้ (เป็นรากไม้เอามาทุบให้ฝอย แล้วเอามาเคี้ยว เป็นไม้เลื้อย เป็นพุ่ม สีแดง ดอกสีแดงเป็นช่อ ต้องไปเอาในป่า) และยายลาได้ให้สูตรยา คือ ยาผงเหลือง มีส่วนประกอบได้แก่ ไพล มะกรูด ชิง กระเทียม พริกน้อย (ดีปรี) หอมแดง หอมขาว ผิวมะกรูด กระทือ โดยนำส่วนผสมมา

โหลกลงแล้วเอาไปตากแดดให้แห้ง เสร็จแล้วเอามาตำ ร่อนเอาแต่ผงละเอียด สรรพคุณเป็นยาแก้ลม แก้ท้อง
จืด ท้องเฟ้อ

ยายแก้ว ศรีวิใจ ได้บอกด้วยแก้ท้องร่วงไว้ดังนี้ “ว่าให้ใช้ ลูกทับทิม ใบฝรั่ง ไพล มหา
หิงส์ เอาส่วนผสมต่างๆ ไปรนไฟอ่อน แล้วต้มน้ำกิน ส่วนยาถ่าย ให้ใช้ ฝักคูน ใบต้นลังกา ดิบลิ หัวเหว
หมู กระเทียม (นำส่วนผสมเหล่านี้มาต้ม) เกลือ (เอาไปตั้งไฟให้แตกก่อน โดยใส่หม้อดินแล้วเอาไปตั้ง
ไฟ) ส่วนใบชะพลู แกงจืดเหล็ก ต้นแสมสาร (เอาแกนมาต้ม) ให้ใช้อย่างเดียวกัน ถ้าเป็นชาว ให้หมอบ่า
คือ ตาลอน ทรัพย์อยู่ และหมอบ่าง (มือกวาดยาให้เด็ก)”

-น้ำบ่อทราย : คือการตักน้ำจากบ่อทรายที่ขุดกลางสันทราย ทรายจะทำหน้าที่เหมือน
เครื่องกรองน้ำชั้นดี ชั้นน้ำที่ใช้จะมีการขจัดชั้นให้เงา เวลาหาบน้ำกลับจะมีการเอาใบตองปิดกั้นน้ำ
กระลอก ใช้ไม้คานที่ทำจากไม้ไผ่ ถ้าไม้คานเรียบเป็นเงาแสดงว่าคนนั้นขยัน และมีการรับจ้างหาบน้ำ
จากลำน้ำปิงด้วย ที่นี้เลิกค้ำน้ำบ่อทรายเพราะมีการทำ โรงงานหินแกรนิตเกิดขึ้น และเลิกค้ำน้ำฝืนเพราะ
มีโรงงานสังกะสี

สันทนาการ มีทั้งด้านการกีฬา คนตรี การละเล่นหลากหลายรูปแบบ ได้แก่

ด้านดนตรี : การละเล่นกลองยาว (ตีช้า ๆ ตามจังหวะ) ตีฆ้อง ตีกลองหม่อง (คล้าย
กลองยาว) แคน ฉาบ เถวง (เครื่องดนตรีประเภทเป่า เป่าตอนแข่งกีฬา) กลองสองหน้า (ใช้ตีรับจังหวะ) ปี่
พาทย์ไม้แข็ง ร้องเพลงขอ รำวงย้อนยุค ฟ้อนเล็บ การกล่อมเด็ก¹² เป็นต้น

ด้านกีฬา :

การเล่นตีจับ

ผู้เล่นแบ่งเป็น 2 ฝ่าย เท่า ๆ กัน มีเส้นแดนตรงกลางแบ่งเขตของทั้งสองฝ่าย เริ่มเล่น
โดยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งวิ่งเข้าไปในแดนของฝ่ายตรงข้ามพร้อมทั้งร้อง ตี...และไล่แต่ละคนใดคนหนึ่งหรือ
หลายคนก็ได้ คนที่ถูกไล่เป็นเชลยอยู่ในแดนของผู้ไล่ ขณะเดียวกันฝ่ายที่ถูกไล่แต่ละจะต้องพยายามจับ
คนร้องไว้ให้แน่นจนกว่าจะหมดเสียงร้อง ถ้าหมดเสียงร้องจะถือว่าแพ้ต้องเป็นเชลยอยู่ฝ่ายนั้น ถ้าไม่ถูก
จับตัวเมื่อแต่ละเชลยได้แล้วจะต้องวิ่งกลับแดนตนหรือถ้ารู้ว่าใกล้จะหมดเสียงร้องก็ต้องรีบกลับแดน
ทันที แล้วให้อีกฝ่ายวิ่งไปข้างสลับกัน ในระหว่างที่วิ่งไปแต่ละฝ่ายตรงข้ามนั้น ถ้าพวกคนเป็นเชลยอยู่
แดนนั้นจะต้องพยายามช่วยในการเตะมือ แต่จะต้องคอยหลบอย่าให้ฝ่ายนั้นจับตัวได้ ถ้าฝ่ายไหนเหลือ
ผู้เล่นน้อย ฝ่ายนั้นแพ้

การเล่นก๊อบแก้ว (วิ่งกะลามะพร้าว)

¹² นางแก้ว ศรีวิใจ ให้ข้อมูลเพลงกล่อมเด็ก มีเนื้อร้องว่า “แมวโพงลาย ไต่ลาวลงมา มาคบกัดตำ มันกำ
เตื่อ” และแปลเด็กจะเป็นแปล ไม้ไผ่สาน เอาเค็กนอนข้างใน

เด็กแต่ละคน ใช้ทำคีมเชือกแล้วยืนบนกะลาเดินไปมา หรือวิ่งแข่งกัน โดยใช้กะลามะพร้าว 2 ฟา นำไปร้อยเชือก ทำเป็นที่จับคนละ 1 ชุด ความยาวของเชือกตามความสูงขนาดเอวของผู้เล่น

การเล่นโกงกาง (เดินบนไม้ไผ่)

ผู้เล่นจะขึ้นไปเหยียบบนที่เหยียบทั้งสองข้าง ใช้มือจับประคองตัวยืนอยู่บนไม้โกงกางคู่นั้น โดยเดินทรงตัวไม่ให้ล้ม หรือบางครั้งนำมาไล่สู้กัน ใครตกก่อนถือว่าแพ้ โดยใช้ไม้ไผ่หรือไม้ซางสูงประมาณ 1.5 เมตร ทำที่เหยียบไว้ท่อนล่าง 1 อันที่เหยียบสูงหรือต่ำตามความพอใจ

ตีไม้คั้ง (ทำเป็นร่อง ไม้ตีลูกกระดก กลั่นหายใจแล้วอีเข้ามา

รำไม้พอง (ออกกำลังกาย ของกลุ่มผู้สูงอายุ)

บั้งไฟ (ทำในวัด ปล่อยเคราะห์รับโชคปีใหม่)

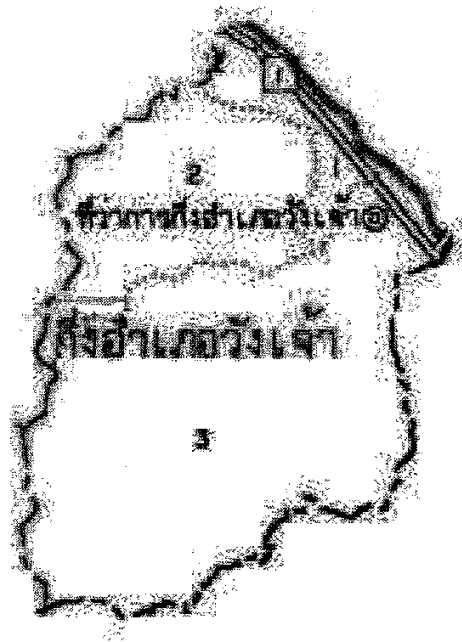
ระบบเศรษฐกิจ

- คนในชุมชนมีอาชีพหลักคือ ทำนา ทำไร่ ปลูกถั่วลิสง ในอดีตตอนเช้าก็จะไปทำนา ตักน้ำมากินซึ่งเราจะแบกบิ๊บไปทำนาคด้วยตลอด เพื่อไปตักน้ำมาใช้ในบ้าน มีการเลี้ยงเป็ดเลี้ยงไก่พื้นเมือง ปลูกผักสวนครัวมากินในครัวเรือน บางทีก็เกิดการแลกเปลี่ยนกัน แบบถ้อยทีถ้อยอาศัย มีตลาดริมน้ำจะมีเรือเอาของมาขาย ปัจจุบันไม่มีตลาดน้ำแล้ว เพราะมีการคมนาคมทางบกแทน

3.4 อำเภอวังเจ้า

3.4.1 ข้อมูลทั่วไปของอำเภอวังเจ้า

พื้นที่	328.899 ตารางกิโลเมตร
ลักษณะภูมิอากาศ	ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคม – พฤษภาคม มีอากาศร้อนจัด แห้งแล้ง ลมแรง อบอุ่นฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคม – ตุลาคม มีปริมาณน้ำฝนน้อย เพราะแนวเขาถนนธงชัยปิดกั้นมรสุม ซึ่งพัดมาจากมหาสมุทรอินเดีย
เขตการปกครอง	3 ตำบล คือ 1.ตำบลเชียงทอง 2.ตำบลนาโบสถ์ 3.ตำบลประดาง
คำขวัญประจำอำเภอ	ประตูสู่เมืองตาก หลายหลากหลายวัฒนธรรม นำเศรษฐกิจข้าวโพดถั่ว น้ำตาลกล้วยไข่ ไข่เป่า คลองวังเจ้าอุทยาน สวยตระการผ้าทอ

ตำบลเชียงทอง

ประวัติความเป็นมา :

ตำบลเชียงทองเดิมเป็นส่วนหนึ่งของ อ.เมืองตาก ได้ยกฐานะเป็น อบต. เมื่อวันที่ 23 ก.พ.2540 ประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่อพยพมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคอื่น ๆ ทำให้มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ต.เชียงทองมีพื้นที่ปกครอง 11 หมู่บ้าน

สภาพทั่วไปของตำบล :

พื้นที่ ต.เชียงทองเป็นที่ราบ มีพื้นที่บางส่วนเป็นภูเขา

อาณาเขตตำบล :

ทิศเหนือ ติดต่อ ต.นาโบสถ์, ประดาง กิ่งอ.วังเจ้า จ.ตาก

ทิศใต้ ติดต่อ ต.โกสัมพี กิ่งอำเภอโกสัมพีนคร จ.กำแพงเพชร

ทิศตะวันออก ติดต่อ เทศบาล ต.วังเจ้า ต.โกสัมพี จ.กำแพงเพชร

ทิศตะวันตก ติดต่อ ต.แม่ท้อ อ.เมืองตาก และ ต.คีรีราษฎร์ อ.พบพระ จ.ตาก

จำนวนประชากรของตำบล :

จำนวนประชากรสิ้น 10,618 คน ชาย 5,352 คน หญิง 5,266 คน

ข้อมูลอาชีพของตำบล :

1. ที่ว่าการกิ่งอำเภอวังเจ้า
2. น้ำตกผาผึ้ง
3. ถ้ำผาผึ้ง
4. หมู่บ้านชาวไทยภูเขา

ตำบลนาโบสถ์

ประวัติความเป็นมา :

สมัยก่อนตำบลนาโบสถ์เป็นป่ารกชัฏนอก ส่วนกลางเป็นทุ่งนา กว้าง มีวัดอยู่กลางทุ่งนา ซึ่งมีโบสถ์ตั้งอยู่ ทำให้เรียกชื่อว่า นาโบสถ์ เดิมบ้านนาโบสถ์ขึ้นกับตำบลเชียงทอง และได้แยกออกมาตั้งเป็นตำบล เมื่อปี พ.ศ.2537

สภาพทั่วไปของตำบล :

เป็นภูเขาสูงด้านทิศเหนือ และตะวันออก ตอนกลางเป็นที่ราบลุ่มลาดไปทางทิศใต้ และมีคลองธรรมชาติหลายสาย

อาณาเขตตำบล :

- ทิศเหนือ ติดกับหนองบัวได้ และตำบลแม่ท้อ
- ทิศใต้ ติดกับตำบลเชียงทอง
- ทิศตะวันออก ติดกับตำบลประคางและตำบลเชียงทอง
- ทิศตะวันตก ติดภูเขา

ข้อมูลอาชีพของตำบล :

- อาชีพหลัก ทำนา ทำสวน/ทำไร่ ค้าขาย
- อาชีพเสริม รับจ้างทั่วไป

ข้อมูลสถานที่สำคัญของตำบล :

- 1) น้ำตก โป่งเป้า
- 2) ถ้ำพิศุลทอง
- 3) วัดนาโบสถ์
- 4) วัดลาดยาว
- 5) ที่ทำการ อบต.
- 6) ที่พักสายตรวจ
- 7) สถานีอนามัยตำบล
- 8) โรงเรียนประถม 4 แห่ง มัธยม 1 แห่ง
- 5) ที่ทำการ อบต.
- 6) ที่พักสายตรวจ
- 7) สถานีอนามัยตำบล
- 8) โรงเรียนประถม 4 แห่ง มัธยม 1 แห่ง

ตำบลประดาง

สภาพทั่วไปของตำบล :

สภาพภูมิประเทศ เป็นภูเขาและป่าไม้ ทางด้านทิศตะวันตก ลาดลงสู่แม่น้ำปิงด้านทิศตะวันออก และมีพื้นที่ราบริมฝั่งแม่น้ำปิงลักษณะรูปร่างพื้นที่ อบอุ่นเป็นแนวยาวตามลำน้ำปิง แหล่งน้ำที่สำคัญ คือ แม่น้ำปิงและคลองประดาง

อาณาเขตตำบล :

ทิศเหนือ จรดตำบลหนองบัวใต้

ทิศใต้ จรดตำบลเชียงทอง

ทิศตะวันออก จรดตำบลวังหิน

ทิศตะวันตก จรดตำบลนาโบสถ์

ข้อมูลอาชีพของตำบล :

อาชีพหลัก ทำนา

อาชีพเสริม ค้าขาย

3.4.2 ทรัพยากรท้องถิ่นของอำเภอวังเจ้า

โรงเรียนมัธยม คือ โรงเรียนวังเจ้าวิทยาคม และโรงเรียนนาโบสถ์พิทยาคม

สถาบันการศึกษานานาชาติ คือ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีตาก

ผลิตภัณฑ์ OTOP ได้แก่ ตะกร้าเป้ง, ผ้าปักชาวเขา, เครื่องเงินชาวไทยภูเขา, หมอน, แชมพู, มะนาว, กล้าขมิ้น, เลื่อกกทอมมือ, กรอบรูปไม้สัก, ผ้าขาวม้าผ้าฝ้าย, ผ้าห่มไหมพรม, ผ้าทอลายลูกหวาย, ไม้กวาด, หน่อไม้ดอง, กุนเชียง, พริกหวาน เป็นต้น

สถานที่ท่องเที่ยว ได้แก่ น้ำตกธรรมชาติบ้านผาผึ้ง ม.6 ต.เชียงทอง ถ้ำผาผึ้ง ม.6 ต.เชียงทอง น้ำตกโป่งเป่า บ้านท่าทองแดง ม.7 ต.เชียงทอง ถ้ำพิกุลทอง บ้านท่าทองแดง ม.7 ต.นาโบสถ์

3.4.3 ประวัติความเป็นมาของอำเภอวังเจ้า

อำเภอวังเจ้า ตั้งอยู่ในเขตจังหวัดตาก ซึ่งอยู่ทางภาคเหนือของประเทศไทย อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ 394 กิโลเมตร ได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นอำเภอตามโครงการอำเภอเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550 เมื่อวันที่ 8 กันยายน 2550

ตำบลเชียงทอง เดิมเป็นส่วนหนึ่งของ อ.เมืองตาก ได้ยกฐานะเป็น อบต. เมื่อวันที่ 23 ก.พ. 2540 ประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่อพยพมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคอื่น ๆ ทำให้มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ต.เชียงทองมีพื้นที่ปกครอง 11 หมู่บ้าน

ตำบลนาโบสถ์สมัยก่อนเป็นป่ากรอบนอก ส่วนกลางเป็นทุ่งนา กว้าง มีวัดอยู่กลางทุ่งนา ซึ่งมีโบสถ์ตั้งอยู่ ทำให้เรียกชื่อว่า นาโบสถ์ เดิมบ้านนาโบสถ์ขึ้นกับตำบลเชียงทอง และได้แยกออกมาตั้งเป็นตำบล เมื่อปี พ.ศ.2537

ตำบลประคางมีสภาพภูมิประเทศ เป็นภูเขาและป่าไม้ ทางด้านทิศตะวันตก ลาดลงสู่แม่น้ำปิง ด้านทิศตะวันออก และมีพื้นที่ราบริมฝั่งแม่น้ำปิงลักษณะรูปร่างพื้นที่ อดต.เป็นแนวยาวตามลำน้ำปิง แหล่งน้ำที่สำคัญ คือ แม่น้ำปิงและคลองประคาง

3.4.4 ข้อมูลแหล่งโบราณคดีในอำเภอวังเจ้า

รายชื่อวัดต่าง ๆ

วัดเชียงทอง ตำบลเชียงทอง กิ่งอำเภอวังเจ้า จังหวัดตาก

วัดแก้ววิเศษ ตำบลเชียงทอง กิ่งอำเภอวังเจ้า จังหวัดตาก

ประวัติวัดที่สำคัญ

วัดท่าตะคร้อ

วัดท่าตะคร้อ ตั้งอยู่เลขที่ 8 หมู่ที่ 5 ท่าตะคร้อ ตำบลประคาง กิ่งอำเภอวังเจ้า จังหวัดตาก สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 6 ไร่ 1 งาน 1 ตารางวา อาณาเขตทิศเหนือยาว 57 วา ติดต่อกับที่ดินนางชื่น เครือไม้ ทิศใต้ยาว 57 วา ติดต่อกับที่ดินที่ตั้งโรงเรียน ทิศตะวันออกยาว 47 วา ติดต่อกับถนนสาธารณะ ทิศตะวันตกยาว 47 วา ติดต่อกับที่ดินของนางแดง โดยมี น.ส. 3 ก เลขที่ 1205 เป็นหลักฐาน และมีที่ธรณีสงฆ์จำนวน 2 แปลง เนื้อที่ 14 ไร่ 1 งาน 95 ตารางวา ตาม น.ส. 3 ก. เลขที่ 1127 ,1128

พื้นที่ตั้งวัดเป็นพื้นที่ราบสูงอยู่ริมแม่น้ำปิง และถนนสาธารณะ อาคารเสนาสนะต่างๆมีศาลาการเปรียญกว้าง 14 เมตร ยาว 18 เมตร สร้าง พ.ศ. 2502 หอสวดมนต์กว้าง 6 เมตร ยาว 8 เมตร สร้าง พ.ศ. 2512 กุฏิสงฆ์จำนวน 2 หลัง เป็นอาคารไม้ สำหรับปูชนียวัตถุมีพระประธาน 2 องค์ พระพุทธรูปอื่นๆ อีก 2 องค์

วัดท่าตะคร้อ สร้างขึ้นเป็นวัดนับตั้งแต่ พ.ศ. 2406 มีนามตามชื่อบ้าน ประชาชนชาวบ้านท่าตะคร้อร่วมใจกันจัดสร้างวัดนี้ เพื่อเป็นที่บำเพ็ญกุศลประจำหมู่บ้าน

วัดนาโบสถ์

วัดนาโบสถ์ ตั้งอยู่ที่บ้านนาโบสถ์ หมู่ที่ 4 ตำบลนาโบสถ์ กิ่งอำเภอวังเจ้า จังหวัดตาก สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 8 ไร่ 3 งาน 32 ตารางวา อาณาเขตทิศเหนือยาว 39 วา ติดต่อกับทางหลวง ทิศใต้ยาว 64 วา ติดต่อกับคลองสาธารณะ ทิศตะวันตกยาว 52 วา ติดต่อกับที่ว่างเปล่า ทิศ

ตะวันตกยาว 90 วา ติดต่อกับทางสาธารณะ โดยมี น.ส.3 ก. เลขที่ 1856 เป็นหลักฐาน

พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบลุ่ม อาคารเสนาสนะต่างๆมี อุโบสถกว้าง 2.20 เมตร ยาว 11 เมตร ศาลาการเปรียญกว้าง 11 เมตร ยาว 15 เมตร สร้าง พ.ศ. 2526 หอสวดมนต์กว้าง 8 เมตร ยาว 16 เมตร สร้าง พ.ศ. 2527 กุฏิสงฆ์จำนวน 2 หลัง เป็นอาคารไม้ชั้นเดียวยกพื้นสูง นอกจากนี้มีอาคารพระปริยัติธรรม และฌาปนสถาน สำหรับปฐนียวัดอุ้มพระประธาน 6 องค์ เป็นพระพุทธรูปที่สร้างใหม่

วัดนาโบสถ์ กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศตั้งเป็นวัดนับตั้งแต่วันที่ 9 มกราคม พ.ศ. 2527 มีนามตามชื่อบ้าน เนื่องจากหมู่บ้านนี้เดิมมีตาฟู ยายกพ มาตั้งถิ่นฐานทำนาอยู่ก่อน พบว่ามีซากอุโบสถเก่าแสดงว่าเคยเป็นวัดมาก่อน จึงเรียกหมู่บ้านนี้ว่า บ้านนาโบสถ์ แต่สถานที่ไม่เหมาะสมที่จะสร้างเป็นวัดขึ้นมาใหม่ ประชาชนจึงได้จัดหาที่ดินจะสร้างวัดใหม่ ได้มีนายเรียน อ่อนแก้ว บริจาคเนื้อที่ 8 ไร่ 3 งาน 23 ตารางวา ชาวบ้านนาโบสถ์จึงได้ร่วมใจกันจัดสร้างวัดนี้ขึ้นมา ได้นับพระราชทานวิสุงคามสีมา วันที่ 4 มกราคม พ.ศ. 2529 เขตวิสุงคามสีมากว้าง 20 เมตร ยาว 40 เมตร ได้เปิดสอนพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2527 ตั้งแต่ตั้งเป็นวัด

วัดสขยม

วัดสขยม ตั้งอยู่ที่บ้านสขยม หมู่ที่ 2 ตำบลเชียงทอง กิ่งอำเภอวังเจ้า จังหวัดตาก สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินติดตั้งวัดเนื้อที่ 10 ไร่ 2 งาน 47 ตารางวา โดยมี น.ส. 3 ก. เลขที่ 274 เป็นหลักฐาน พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่เนินสูงมีแม่น้ำปิงผ่านหน้าวัด สภาพแวดล้อมเป็นป่าไม้ทุ่งนา และหมู่บ้าน อาคารเสนาสนะต่างๆมี ศาลาการเปรียญกว้าง 12 เมตร ยาว 24 เมตร สร้าง พ.ศ.2524 หอสวดมนต์กว้าง 8 เมตร ยาว 10 เมตร พ.ศ. 2525 กุฏิสงฆ์จำนวน 4 หลัง

วัดสขยม สร้างขึ้นเป็นวัดประมาณ พ.ศ. 2460 มีนามตามชื่อบ้าน ประชาชนร่วมใจกันจัดสร้างวัดนี้เดิมเรียกว่า "วัดคอยศิรีศรีวิไลย์"

3.4.5 ข้อมูลทางวัฒนธรรมของอำเภอวังเจ้า

กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ พบว่าอำเภอวังเจ้า มีกลุ่มชาติพันธุ์นอกจากคนพื้นราบแล้ว พบว่ามี ชาวม้งเป็นต้น ซึ่งจะมีการแต่งกายและวัฒนธรรมประเพณีที่แตกต่างกันออกไปตามกลุ่มชาติพันธุ์ของคนหมู่บ้านวังคำถึงปัจจุบันเป็นหมู่บ้านของชาวม้ง ซึ่งอพยพมาจากห้วยเหลียงเมื่อประมาณปี 2511 เนื่องจากเกิดคอมมิวนิสต์ในบริเวณนั้น รัฐบาลจัดสรรที่ดินให้ครอบครัวละ 5 ไร่ ซึ่งไม่พอต่อการทำมาหากินของชาวบ้าน ชาวม้งที่อพยพนั้นได้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มแรกลงมาทางแม่ละเมา กลุ่มที่สองลงมาทางประดาง ส่วนกลุ่มที่สามไม่แน่ใจว่าอพยพลงมาหรืออยู่ที่เดิม การอพยพก็เดินเท้ากันลงมาแต่ถ้าครอบครัวไหนมีม้าก็ขี่ม้าลงมาด้วย

ภาษา ผู้คนในอำเภอบ้านดงมีการใช้ภาษาไทยภาคกลางและภาคไทยท้องถิ่น ในที่นี้คือภาษาพื้นเมืองล้านนา (ภาษาเหนือ) อีกทั้งมีการใช้ภาษาตามกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น ภาษาลาว ภาษาม้ง เป็นต้น

การแต่งกาย ผู้สูงอายุผู้หญิงจะแต่งกายเหมือนคนลาว คือเสื้อแขนกระบอก มีดอกไม้เหน็บผม นุ่งโจรสรง (ภาคผนวก ก) ผู้สูงอายุผู้ชายจะคาดผ้าขาวม้าไว้ที่เอว สวมเสื้อและกางเกงผ้าฝ้ายหรือเมาะซ่อม สำหรับวัยรุ่นแต่งกายแบบสากลนิยม คือ กางเกงยีนส์ เสื้อยืด เป็นต้น สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ การแต่งกายของวัยรุ่นมีการแต่งกายอย่างสากล บางครั้งมีการสวมเสื้อยืดร่วมกับกางเกงของกลุ่มชาติพันธุ์ของตน การแต่งกายของผู้สูงอายุหญิงและชายจะแต่งกายตามชาติพันธุ์ของตนเองในลักษณะที่มีความแตกต่างกันไปตามกลุ่มที่พบ (ภาคผนวก ก)

ประเพณีประจำชีวิต/ ประจำปี

ประเพณีเก่าแก่ของ ขนบธรรมเนียม ประเพณีต่าง ๆ เช่น ประเพณีวันขึ้นปีใหม่ ประเพณีรดน้ำดำหัว วันสงกรานต์สงกรานต์ ประเพณีวันลอยกระทง ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา ประเพณีตักบาตรเทโว วันออกพรรษา ฯลฯ ชุมชนหรือท้องถิ่นหมู่ที่ 5 บ้านวังคำลิ่ง จะแตกต่างจากหมู่บ้านอื่น ๆ ก็คือ ประเพณีเลี้ยงผี ประเพณีปีใหม่ม้ง (มีการ โยนลูกช่วง/แข่งกีฬาพื้นบ้าน/ตีลูกช่วง/การเป่าแคน/รำประจำเผ่า/เลื้อยกล้วย) ประเพณีแห่กะหลอน(เป็นประเพณีภาคอีสานที่ชุมชนตำบลนาโบสถ์ทำกัน) และประเพณีข้าวใหม่ในราวเดือนธันวาคม ซึ่งข้าวเริ่มเหลืองอ่อน ๆ จะนำมาหุง และมีการกินเลี้ยงเวียนไปทุกบ้าน ประเพณีวันลอยกระทง ประเพณีวันสงกรานต์ ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาออกพรรษา ฯลฯ

- มีการเทศน์มหาชาติ ในวันแรม 8 ค่ำ เดือน 12 มีการเทศน์มาลัยก่อน ต่อมาพอเข้าอีกวันจะมีการเทศน์ตั้งแต่เช้า ตามลำดับ มีการประดับต้นกล้วย ต้นอ้อย โดยจำลองให้เป็นป่าหิมพานต์ และมีการเทศน์บอกบุญตามหมู่บ้าน พิธีแห่ผ้าพระเวส เพื่อเชิญพระเวสเข้าบ้าน โดยเชิญพระเวสวัด มีการ โยงผ้ารอบๆ บ้าน บนผ้ามีลายพ้าม (ชูชก) พระเวส เป็นลายเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา พอแห่เข้าวัดก็จะมีเทศน์มหาชาติทั้งวัน (หลวงพ่อวิเชียร เป็นพระที่เทศน์มหาชาติเก่ง อยู่วัดแก้ววิเศษ) มีการละเล่นดนตรี เปตอง ฟุตบอล คน โบราณเชื่อว่าการเชิญพระเวสเข้าบ้านจะทำให้โชคดี หลังจากเทศน์เสร็จก็เอามาถ้อมวัดไว้ มีการแห่ต้นเงินต้นทอง เหมือนผ้าป่า มีการฟ้อนรำ ใช้กลองตีและแคนเป่า

- งานประจำปี จัดเพื่อให้ชาวบ้านทำบุญตามรอบปี วันที่ 26-27 มีนาคม ในปี 49 (แต่ละปีไม่ตรงกัน ไม่มีการกำหนด แล้วแต่ความพร้อมของชาวบ้านและวัด แต่ทุกปีต้องจัด) การจัด คือ บอกบุญชาวบ้าน โดยชาวบ้านจะเอาข้าวเปลือกมาก่อนเป็นเจดีย์ และมีการบรรพชาอุปสมบทนาคหมู่ ช่วงเช้าทำขวัญนาค พอบวชเสร็จแล้วก็เจริญพุทธมนต์เย็น เจดีย์ข้าวเปลือกจะมีการ โยงด้านสายลัญจณ์ กลางคืนมีมหรสพเล็กน้อย พอช่วงเข้าอีกวันก็มาทำบุญตักบาตร ถวายข้าวเปลือก (ไม่เหมือนกับบุญอุ้มข้าวที่อีสาน) วัดจะเปิดโอกาสให้คนที่มิฐานะมาถวายปัจจัยเพื่อการก่อสร้าง

การก่อเจดีย์ข้าวเปลือกทำจากได้ผลผลิตข้าวหลังเก็บเกี่ยว เพื่อเอาข้าวมาทำบุญ บางความเชื่อเป็นการทำบุญเพื่อก่อพุทธบูชา แต่ที่จริงต้องการเอาข้าวมาทำบุญเป็นหลัก

- สงกรานต์ เป็นประเพณีที่ขาดไม่ได้ มีการสงฆ์น้ำพระ จักรวันที่ 13-15 เมษายน มีการก่อเจดีย์ทราย มีการแข่งขันกีฬาพื้นบ้าน มีการชักเย่อ ปีนเสาน้ำมัน (เป็นการเอาไม้ไผ่มาเหลาไม่ให้มีเสี้ยน เจาะรูข้างบน เเทน้ำมันใส่ลงไป ใครปีนถึงยอดก่อนชนะ) การก่อเจดีย์ทรายเป็นการก่อเพื่อพุทธบูชา ในสมัยโบราณก่อเจดีย์เพื่อใช้ชาวบ้านนำทรายจากแม่น้ำมาไว้ที่วัด เนื่องจากคนที่มาวัด เวลาออกจากวัดจะเหยียบเอาทรายติดไป จึงต้องมีการขนทรายเข้าวัด

การจัดงานวันสงกรานต์ก็เพื่อให้เยาวชนและครอบครัวมารวมตัวกัน มีกิจกรรมทำด้วยกันในวันที่ 14 มีการสงฆ์น้ำพระพุทธรูป และพระสงฆ์ โดยชาวบ้านจะนำน้ำมาจากที่บ้าน เมื่อได้เวลาตามนัดหมายแล้วก็จะมีการสงฆ์น้ำ

- ตามคติความเชื่อ วันที่ 13 เมษายน จะมีการมาตักน้ำสงฆ์ และอาบน้ำสงกรานต์

- พิธีหล่อเทียนจำนำพรรษา คือ ก่อนเข้าพรรษา 2 วัน ทางวัดจะมีการเตรียมงาน การหล่อเทียนจะจัดตามประเพณี มีการหล่อเทียน โดยนำเทียนที่หล่อเป็นเทียนที่เก็บไว้บ้าง น้ำตาเทียนบ้าง มาหล่อตัวหล่อจะเป็นไม้ป้อ ตัดแล้วผ่าเป็นซีกเดียว มัดติดกันแล้วนำไปหล่อ โดยเจ้าอาวาสเป็นคนหล่อคนแรก และจากนั้นก็จะเป็นชาวบ้าน

งานประเพณีบุญบั้งไฟ บ้านเด่นวัว หมู่ที่ 4 ตำบลเชียงทอง, งานประเพณีปีไหมมิ่ง บ้านวังคำดิ่ง หมู่ที่ 5 ตำบลนาโปลด์ บ้านผาผึ้ง หมู่ที่ 6 ตำบลเชียงทอง บ้านศรีศรีรักษ์ หมู่ที่ 11 ตำบลเชียงทอง

ความเชื่อ

นางจันทร์ อุดม โภชน์ ให้ความรู้เกี่ยวกับความเชื่อ มีความเชื่อด้านเหล็กไหล และเรื่องการขอฝน มีการแห่นางแมว (ทำเพียงช่วงแรก ๆ ที่มาอยู่) ความเชื่อเรื่องผีป่า โดยมีการเอาข้าวปั้นไหว้ผีป่า

คุณสมศักดิ์ แสนทวีกิจ ผู้นำชุมชนวังทอง ได้บอกถึงความเชื่อเกี่ยวกับหมอผีของชาวม้งไว้ดังนี้ “ชาวม้งเชื่อว่าคนมีวิญญาณ หมอผีจะเป็นผู้ที่ทำนายว่าคนที่ป่วยมานี้เป็นอะไร เกิดจากอะไร และมีวิธีแก้อย่างไร เนื่องจากไม่รู้สาเหตุของคนป่วย จะมีการเอาไม้ที่ทำจากเขาวัวมาเป็นตัวบอกความจริง คนทรงไม่ใช่คนทั่วไป คนทรงเกิดจากเทวดาแต่งตั้งมา”

พระมหาจัน จุกวโร ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดนาโปลด์ ให้ข้อมูลเกี่ยวกับเชื่อของชาวม้งเกี่ยวกับความตาย การกำเนิด และยันต์คุ้มภัยไว้ดังนี้

บทสวดขึ้นทางคนตาย (Qhuab Ke / Taw Key)

ประเพณีปฏิบัติในสังคมกลุ่มชาติพันธุ์ม้งนั้น กรณีมีคนเสียชีวิต จะใช้น้ำล้างหน้าศพ แล้วยิงปืนสามนัด เพื่อเป็นสัญลักษณ์ในการนำทางวิญญาณของผู้ตายกลับไปหาปู่ย่าหรือบรรพบุรุษของตัวเอง ซึ่งเป็นที่เข้าใจกันในหมู่คนม้งว่าอยู่ที่ประเทศจีน การที่ต้องใช้เสียงปืนนั้นมีเหตุผลคือ เพื่อเบิกทางให้วิญญาณของผู้ตายสามารถเดินทางกลับไป โดยมีต้องหวนกลับมาถึงอันตรายระหว่างทาง โดยเฉพาะข้าศึก (ชาวจีน) ที่อาจจะพบระหว่างทาง และสัตว์ร้ายกับผีต่าง ๆ จากนั้นจึงแต่งตัวศพ แล้วนำมาวางบน

แคร่ ซึ่งมีความหมายถึงม้าสำหรับให้คนตายขี่เดินทางกลับไป ขึ้นต่อไปจึงเป็นการสวดบทชี้นำทางคนตาย โดยเนื้อหาประกอบด้วยเรื่องราวต่างๆ ดังนี้

เมื่อกำเนิดมนุษย์และสรรพสิ่งขึ้นมาบนโลกนั้น มนุษย์กับผีอยู่ปะปนกันอย่างแยกไม่ออก จึงมักเกิดปัญหากระทบกระทั่งกันบ่อยๆ บรรพบุรุษของม้งในตอนนั้นจึงส่งจดหมายหรือกันว่าจำทำอย่างไรดี ในที่สุดก็ได้ข้อสรุปโดยชวนกันไปขอคำปรึกษาจากเทวดา (Saub) โดยเทวดาแนะนำมาให้กลับมาใช้กระดิ่งคาช่ายที่ทำด้วยทองและเหล็ก (Vab tshaus tooj, Vab tshaus hlau) ร้อนเพื่อแยกมนุษย์ออกจากผี เพราะมนุษย์เป็นผู้ที่มีร่างกาย จึงไม่สามารถร้อนด้วยกระดิ่งคาช่าย ส่วนผีนั้นแปลงร่างได้ก็จะถูกร้อนแยกออกไป บรรพบุรุษม้งจึงกลับมาทำตามคำแนะนำของเทวดา ซึ่งก็ได้ผลในการแยกมนุษย์ออกจากผี ภายหลังจากนั้นมนุษย์จึงมีชีวิตอยู่อย่างสันติสุข แต่ในระยะต่อมามีวัวปีศาจกับม้าปีศาจ (nyuj ciab, nees ciab) มากัดกินมนุษย์จนใกล้จะสูญพันธุ์ บรรพบุรุษม้งในสมัยนั้นจึงกลับไปกราบทูลและขอคำปรึกษาจากเทวดาอีก เทวดาจึงส่งพญารามสูร (Yawm Xob) ลงมาส่งเสียงร้องคำรามเป็นฟ้าร้องเพื่อข่มขู่และใช้ขวานหินทำฟ้าผ่าเพื่อลงโทษวัวและม้าปีศาจดังกล่าว พร้อมกับจับในส่วนในส่วนที่เหลือแล้วใช้เชือกผูกเอาไว้ สำหรับวัวนั้นใช้วิธีเจาะรูจมูก (Chaws ntswg) เพื่อให้เชื่อง แล้วแนะนำให้มนุษย์ฝึกปรือเพื่อเอาไว้ใช้งาน ถิ่นนาเป็นค่าสินสอดเมื่อลูกหลานแต่งงานกัน ค่ายในสมัยนั้นยังไม่มีเงินทองใช้กัน

พิธีสักการะเซียม่ง (Txhij Meej) และ ลือก้า (Xwm Kab)

เซียม่ง (Txhij Meej) เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เฝ้าประตูบ้าน โดยชาวม้งใช้แผ่นผ้าสีแดงกว้างขนาดฝ่ามือและยาวเท่าความกว้างของขอบประตูมาติดไว้เหนือขอบประตูบ้าน ใช้เหรียญตอกแผ่นผ้างกล่าวขี้ดติดกับแผ่นไม้เหนือขอบประตูเอาไว้ ชาวม้งเชื่อว่าเซียม่งเป็นเจ้าประตู ปกป้องไม่ให้ความชั่วร้ายเข้ามา มีผลกระทบต่อสมาชิกในครัวเรือน กลุ่มครอบครัวออกไปนอกบ้านของสมาชิกสามารถไปทำมาหาเงินทอง ผลผลิต และสัตว์เลี้ยงต่างๆ แล้วนำกลับมาในบ้านอย่างสมบูรณ์พูนสุข

การทำพิธีสักการะเซียม่งจะมีกันปีละครั้ง คือเช้าวันรุ่งขึ้นหนึ่งคำของเดือนหนึ่ง หรือในวันขึ้นปีใหม่ โดยจะมีการเตรียมน้ำสำหรับล้างทำความสะอาดเซียม่ง เตรียมเปลี่ยนแผ่นผ้าสีแดงใหม่ที่ประตูนั้นมีชายคนหนึ่งยืนอยู่หน้าบ้าน กางผืนผ้าโดยจับคนละมุมเพื่อเตรียมรับเงิน จากนั้นจึงเป็นการสนทนาโต้ตอบระหว่างคนในกับคนนอกบ้าน โดยบทสนทนาจะเป็นภาษาจีนแทนที่จะเป็นภาษาม้ง

อาหารพื้นบ้าน

อาหารที่กินส่วนใหญ่คือ ส้มตำ เหมือนกับทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และกินอาหารแบบ -การทำแกงสะละมัน เริ่มจากคั้นกะทิ เทียวให้มัน ตำพริกสดละลายลงไปนึ่งกะทิที่ตั้งไฟไว้ใส่ผัก เช่น มะเขือ และเนื้อหมู เนื้อปลา

ภูมิปัญญาท้องถิ่น : มีผู้รู้ในตำบลเชียงทอง อำเภอวังเจ้า มีดังนี้

1. นางจันทร์ – นายประพจน์ อุดมโกชน์ (ผู้รอบรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาอดีตผู้นำชุมชน, ประเพณีบุญบั้งไฟ)

2. พ่อใหญ่บุญเลิศ จังพัฒนานนท์ (การทำบุญด้านต่างๆ)

3. แม่บุญ จารุกิจ (เลี้ยงผีบ้าน เบิกบ้าน เลี้ยงทางคางไก่อ่าฝนแล้งช่วงไหน)

4. นายจำรอง บุญประสาน (ตายแล้ว แต่ได้ถ่ายทอดให้หลาน [ด.ช.สิงห์ บุญประสาน] และชาวบ้าน ม.4 เช่น ปากงูสวัด หรือเป็นตาแดง ใช้เคียวหมากว่าคาถาเป่า พอหายแล้วมาค้าหัว, หมากัดให้เหยียบที่แผล ฟันช่วงก็หยุด จะทำให้หมาตาย)

5. หลวงพ่อวิเชียร (เทศน์มหาชาติ จำวัดอยู่วัดแก้ววิเศษ)

6. พ่อใหญ่บุญเลิศ จังพัฒนานนท์ (ประเพณีบุญบั้งไฟ, บายศรีสู่ขวัญ)

7. นายศรี คุณสัจย์ (ประเพณีวันสำคัญต่าง, บายศรีสู่ขวัญ)

8. พ่อสอง (ขอฟ้าขอฝนได้)

ค. ประดาง

1. นายสุชาติ-นางเพ็ง แก้วขำ (เป็นผู้รู้ด้านยาสมุนไพร และการทำไม้กวาด)

2. นายเสน่ห์ (หมอเป่า รักษาฝี ใช้วิธีทางไสยศาสตร์ เป่ารักษางูกัด หมาน้ำกัด)

3. นางเพ็ง แก้วขำ¹³ (อดีตเป็นหมอดำแย มีความรู้เรื่องยาแผนโบราณ และการนวดแผนโบราณ)

¹³ เป็นผู้เคยพบเห็นเจดีย์ ที่คลองห้วยทราย ซึ่งกล่าวว่าเป็นเจดีย์ราวทอง โดยสมัยก่อนยายเพ็งเคยนำควายไปเลี้ยงที่บริเวณนั้น นอกจากนี้ยายเพ็ง ยังมีความรู้ในการเป็นหมอดำแย ทำคลอดให้กับชาวบ้าน โดยอธิบายถึงวิธีการทำคลอดว่า ในช่วงก่อนคลอด จะทำการ โยท้อง เพื่อให้ตัวเด็กลอยขึ้น ไม่ทับกระเพาะปัสสาวะ แม่จะได้ไม่ปวดปัสสาวะมาก และตอนคลอด เมื่อมีคนมาตาม จะมีการเตรียมเครื่องมือ เช่น ค้อน ค้อนกรรไกร น้ำร้อน ผ้า เมื่อตัวเด็กโผล่มาถึงช่วงคอ จะเอาผ้ามาเช็ดหน้า แล้วกดให้เด็กออกมา ถ้าเด็กออกยาก จะใช้น้ำสบู่ทาบริเวณช่องคลอดตรงที่หัวเด็กหลุดออกมาเพื่อให้เด็กหลุดออกมาได้ง่าย ส่วนวิธีการตัดสะดือ จะมัด 2 เปลาะ แล้วตัดตรงกลาง โดยต้องให้เลือดไม่ไหล ถ้าเลือดไหลแสดงว่ามัดไม่แน่น จะทำให้สะดือเด็กปองไม่สวย หลังคลอดจะนำเด็กไปอาบน้ำ โดยใช้ น้ำอุ่น และสบู่ เพื่อล้างตัวเด็กให้หมดไขมัน แล้วจึงนำผ้ามาพันตัวเด็ก พิธีกรรมสมัยก่อนจะมีการทิ้งคัง คือนำเด็กใส่กระดิ่งแล้ววน 3 รอบ ส่วนวิธีการคลอดขั้นตอนสุดท้ายก็คือ ให้กดท้องเพื่อให้เลือดออกให้หมด แล้วกินยาตามสูตรซึ่งมีส่วนผสมได้แก่ เทียนดำ (ใส่เล็กน้อย) จิง ขี้มัน ไพล กระเทียม ใส่ครกตำให้ละเอียด แล้วใส่มะขามแฉะ เม็ดออกแล้วตำด้วยกัน ใส่เกลือ ใส่ น้ำอ้อย และส่วนผสมที่แยกตำตะหากได้แก่ พริก ไทย ดีปรี สารส้ม ดินประสิ่ว เจตมูลเพลิง ที่นำมาตำละเอียดแล้ว เมื่อตำเสร็จจะได้ยาที่รสชาติออกเปรี้ยว หวาน เค็ม เผ็ด สามารถกินได้ทั้งแบบสด หรือนำไปตากแห้งก็ได้ โดยวิธีกินให้กินก่อนอาหาร กินกับเหล้าหรือน้ำอุ่นก็ได้ ยานี้สามารถกินขับเลือดก่อน น้ำคาวปลา ที่ออกไม่หมด ซึ่งจะทำให้จุกแน่น หรือใช้เป็นยาแก้ปวด

4. นางอ้อย ชูชื่น (มีประสบการณ์ด้านการค้ายา)
5. นายอุ้น บัวเพื่อน (เป็นหมอฟัน รักษาพวกไพลามทุ่ง)
6. นางชวน (มีความสามารถในการทำยาแผนโบราณ)
7. ยายเกลี้ยง (เป็นหมอทำคลอด ปัจจุบันเสียชีวิตแล้ว)
8. ยายนุ้ย (เป็นหมอทำคลอด ปัจจุบันเสียชีวิตแล้ว)
9. แม่พวน (เป็นหมอทำคลอด ปัจจุบันเสียชีวิตแล้ว)
10. คุณอ้อย (ค้ายาสมุนไพรรักษาโรค)

ภูมิปัญญาความรู้ของอำเภอวังเจ้า มีดังนี้

คิดค้นผ้าทอโดยใช้สีธรรมชาติย้อมผ้า (แก่นฝางให้สีเหลืองหม่น สีเขียวใช้ใบหูกลาง ลูกมะกอก ได้สีเทาสีปีกนกพิราบ เปลือกไม้ประคูดี้สีแดง ใช้ลูกกระบกมาต้ม ได้สีเทา เปลือกไม้แดง เปลือกไม้ประคูดี้ ต้นขนุน ได้สีน้ำตาล ใบสัก ได้สีทากี้ ต้นมะม่วงแมลงวันให้สีน้ำตาลเข้ม ต้นเพกาให้สีเขียวอ่อน ใบยูคาลิปตัสให้สีเขียว โดยทำเป็นค่างและมีการกระตุ้นค่างให้สีเข้มขึ้น โดยใช้เปลือกหอยแครง สนิม ก้านกล้วยเผา ขึ้นตอนต้มผ้าใช้น้ำอุ่นลงต้มกับผ้า ล้างสีแล้วตากใหม่ การเตรียมผ้าจะเอาผ้าขึ้นมาอ้าว ส่วนใหญ่ใช้ทอผ้าห่ม, จักสาน, ทอเสื่อ โดยมือ, ตีมีด, ทอผ้า, ทำยาสระผม, น้ำยาล้างจาน, ทำบั้งไฟ, ทำสีย้อมผ้า, ผู้นำชุมชนแต่ละชุมชน และผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน, อุปกรณ์เกี่ยวกับการทำนา คือ ไถ แฉก

สันตนาการ

ชาวม้งจะมีการ โยนลูกช่วง/แข่งกีฬาพื้นบ้าน/ตีลูกช่วง/การเป่าแคน/รำประจำเผ่า/เลือกคู่

ระบบเศรษฐกิจ

ลุงพุด มีสุข เล่าว่าสมัยก่อนที่นาโบสถ์จะมีไม้สัก จึงนำไม้มาขูดเรือ การขูดเรือหนึ่งลำถ้าขูดคนเดียวจะใช้เวลาประมาณ 3 เดือน แต่ถ้าขูดกันหลายๆคนจะเสร็จภายใน 5 วัน โดยจะโค่นต้นลงมาแล้วทำการ บะ,เจาะ,ผ่า ให้เป็นรูปเรือ การทำเรือในสมัยก่อนก็จะมีเรือขุด เรือแจม เรือแปะ เมื่อขูดเสร็จแล้วก็จะนำเรือล่องตามลำน้ำไปขายที่รังสิต (กรุงเทพฯ) การล่องไปแต่ละครั้งก็นำเรือไปขายประมาณ 5 ลำ แต่สมัยหลังๆจะล่องลงมาประมาณ 500 - 600 ลำ (คุณบรรจง เกรือโป้ ให้ข้อมูล) ขายได้ประมาณลำละ 300 - 700 บาท คนที่ซื้อเรือไปใช้โดยส่วนใหญ่จะเป็นพ่อค้าลากข้าว (ถ้าเป็นเรือขุดจะมีจากที่ตากที่เดียวเท่านั้นที่นำไปขาย) ขากลับจากการขายเรือก็จะนั่งรถไฟกลับ แต่เนื่องจาก

ประจำเดือน หรือประจำเดือนมาไม่ปกติ ความรู้เรื่องการทำคลอดนี้ยายเพิ่งเรียนมาจากแม่นุ้ย เขียวคุ้ม ผู้เป็นแม่

รถไฟมีไม่ถึงบ้านจึงต้องเดินเท้าจาก ต.ประดางเข้าบ้านของตัวเอง ล่องเรือขายกันประมาณปี พ.ศ. 2510-2520 ภายหลัง พ.ศ. 2520 ก็ใช้รถในการขนย้าย สมัยนั้นน้ำมันเบนซินราคาลิตรละ 2 บาท ต่อมาประมาณปี พ.ศ. 2527 ทางรัฐบาลให้สัมปทานป่าไม้ ไม้จึงหมดไปภายในระยะเวลาหนึ่งปี ชาวบ้านจึงไม่สามารถขุดเรือขายได้ เลยหันมาทำเฟอร์นิเจอร์เล็กๆแทน เช่น ตู้เตียง และหันมามัดข้าว ขาย (จะไปเจาะมาจากต้นยาง) ขายมัดละ 3 สตางค์ ใน 1 มัดจะมี 10 ลูก ปัจจุบันต้นยางยังมีให้เห็น อยู่ที่หมู่ 1 และหมู่ 3

บทที่ 4

ผลการศึกษาวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เริ่มดำเนินการวิจัยโดยได้เข้าร่วมประชุมยุทธศาสตร์การพัฒนามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา จังหวัดสงขลา ในวันที่ 4 พฤศจิกายน 2548 ณ ห้องประชุมกาญจนาภิเษก 2 ณ โรงเรียนตากพิทยาคม เพื่อชี้แจงแนวทางการทำงานของโครงการให้กับกลุ่มผู้นำชุมชนในพื้นที่ศึกษาทราบและรับฟังข้อเสนอแนะจากผู้นำในพื้นที่ จากนั้นคณะผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ เพื่อรวบรวมข้อมูลพิพิธภัณฑ์ชุมชนที่มีอยู่เดิมในพื้นที่ พบว่าสำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากรได้ระบุจำนวนพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในจังหวัดตากไว้เพียง 3 แห่งเท่านั้น¹ คือ พิพิธภัณฑ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น พิพิธภัณฑ์บ้านไทยผืนบัวงาม (พิพิธภัณฑ์ทั้ง 2 แห่งตั้งอยู่ในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ตาก ตำบลแม่ท้อ อำเภอเมือง) และ ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาจังหวัดตาก (คอยมูเซอ ตำบลแม่ท้อ อำเภอเมือง) อีกทั้งจากการสืบค้นจากอินเทอร์เน็ตพบว่าได้มีการเผยแพร่แหล่งข้อมูลพิพิธภัณฑ์เพิ่มอีก 2 แห่ง คือ พิพิธภัณฑ์ตรอกบ้านจีน (ตำบลระแหง อ.เมือง) และ พิพิธภัณฑ์วัดทุ่งกระเซาะ (วัดทุ่งกระเซาะ ตำบลทุ่งกระเซาะ อำเภอบ้านตาก) คณะผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการสำรวจพิพิธภัณฑ์ที่มีอยู่ในพื้นที่เพิ่มเติม และพบว่า มีทั้งจัดตั้งพิพิธภัณฑ์เรียบร้อยแล้ว และอยู่ในระหว่างดำเนินการ ดังนี้

4.1 พิพิธภัณฑ์ชุมชนในอำเภอต่าง ๆ

4.1.1. พิพิธภัณฑ์ในอำเภอเมืองตาก

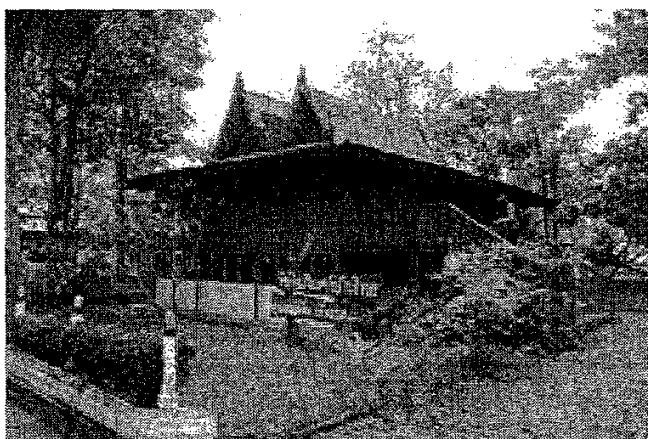
1. พิพิธภัณฑ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น (โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ตาก ตำบลแม่ท้อ) ซึ่งมีนักเรียนที่เป็นชนกลุ่มน้อยชาวไทยภูเขา จึงได้จัดพิพิธภัณฑ์ขึ้น เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ โดยในอาคารได้จัดแสดงเป็นห้องๆ โดยในห้องแรกจะมีการบรรยายสรุปเรื่องแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดตาก เช่น น้ำตกทีลอซู ห้องที่สองมีการจัดแสดงวัฒนธรรมไทย 4 ภาค ห้องที่สามจัดแสดงเรื่องของชาวไทยภูเขา 6 เผ่า

¹ สำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ. นามานุกรมพิพิธภัณฑสถานในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร, 2549.

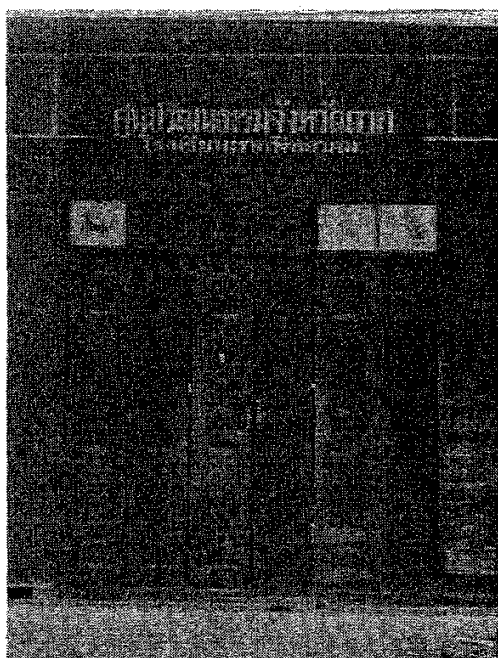
ลักษณะโดดเด่นของพิพิธภัณฑ์แห่งนี้คือ ข้อมูลในพิพิธภัณฑ์เกี่ยวข้องกับนักเรียนใน โรงเรียน สงเคราะห์ตาก ซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยชาวเขา และมีรายงานนำเสนอให้ผู้เข้าชมเข้าใจวิถีชีวิตของชนกลุ่ม น้อยทั้ง 6 กลุ่ม รวมทั้งมีแผ่นพับนำเสนอข้อมูลแต่ละชนเผ่าใส่ไว้ในกล่องเพื่อแจกให้ผู้เข้าชมอีกด้วย

2. พิพิธภัณฑ์บ้านไทยผืนบัวงาม (โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ตาก ตำบลแม่ท้อ) เป็นอาคารเรือน ไม้ (ใช้สลักแทนตะปู) ของคุณแม่ผืน บัวงาม ซึ่งเป็นเรือนเก่าประมาณ 200 ปี โดยได้จัดตั้งเป็น พิพิธภัณฑ์บ้านไทย และได้รับการสนับสนุนจากกองทุนจากสมเด็จพระเทพรัตนราชฯ สุศาสยามบรมราช กุมารี ให้สืบค้นภูมิปัญญาของชาวเขา

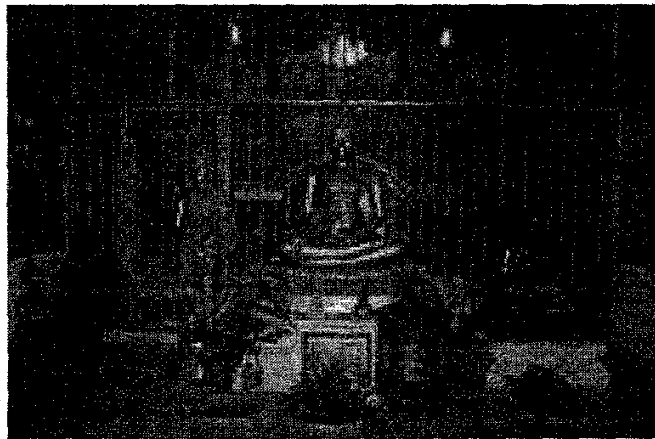
ลักษณะโดดเด่นของพิพิธภัณฑ์แห่งนี้คือ การนำเสนอตัวอาคารพิพิธภัณฑ์ที่มีลักษณะเฉพาะซึ่ง หากดูได้ยากเนื่องจากใช้การสลักแทนตะปู

3. ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดตาก (โรงเรียนตากพิทยาคม ตำบลระแหง) เป็นอาคารเรือนไม้ 1 ชั้น มีการเก็บรวบรวมภาพถ่ายและของใช้ประจำวันในอดีต ปัจจุบันได้ใช้อาคารในการทำกิจกรรมอื่น

ลักษณะโดดเด่นของพิพิธภัณฑ์แห่งนี้คือ เป็นอาคารที่อยู่ในโรงเรียนประจำจังหวัดตาก ซึ่งตั้งโดดเด่นในจุดที่แยกออกมาจากตัวตึกเรียน ซึ่งสามารถเข้าชมได้สะดวก หากมีการปรับปรุงให้เป็นพิพิธภัณฑ์เหมือนในอดีตจะเป็นแหล่งเรียนรู้แหล่งหนึ่งที่น่าสนใจยิ่ง เนื่องจากภายในอาคารเก็บรวบรวมภาพถ่าย และ โบราณวัตถุที่น่าสนใจไว้

4. พิพิธภัณฑ์วัดชัยชนะสงคราม (วัดชัยชนะสงคราม ตำบลเชิงเงิน) พระครูโสภณชยาภรณ์ (เจ้าอาวาสวัดชัยชนะสงคราม) จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นที่เก็บรวบรวมของเก่าของวัด

ลักษณะโดดเด่นของพิพิธภัณฑ์แห่งนี้คือ ประวัติความเป็นมาของวัดชัยชนะสงครามซึ่งเป็นวัดเก่าแก่และมีชื่อเสียง โบราณวัตถุในพิพิธภัณฑ์ส่วนใหญ่เป็นของที่มีมาคู่กับวัด สำหรับข้อมูลนั้นทางพิพิธภัณฑ์ไม่มีการเขียนบอกรายละเอียดของโบราณวัตถุแต่ละชิ้นให้ผู้ชมทราบ อีกทั้งมีปัญหาเรื่องการถูกขโมยโบราณวัตถุอีกด้วย

5. พิพิธภัณฑ์ตรอกบ้านจีน (ศูนย์บริการการท่องเที่ยวเมืองระแหง ตำบลระแหง) นางสาวกษร พุดตาลดง ได้ใช้บ้านของตนในการจัดตั้งเป็นพิพิธภัณฑ์ โดยได้รับการแนะนำจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชัชวาลย์ ธรรมสอน จากมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

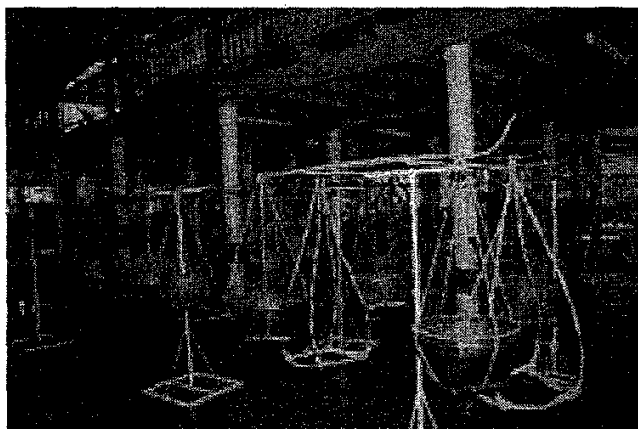
ลักษณะโดดเด่นของพิพิธภัณฑ์แห่งนี้คือ ตัวพิพิธภัณฑ์ตั้งอยู่ท่ามกลางชุมชนเก่าของตัวเมือง ตากที่มีการอนุรักษ์อาคารบ้านเรือนที่ได้รับอิทธิพลสถาปัตยกรรมจีนตลอดทั้งถนน ทำให้พิพิธภัณฑ์แห่งนี้เป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตแหล่งหนึ่ง ที่ยังมีผู้คนอาศัยอยู่ในบ้าน และเก็บรวบรวมสิ่งของเครื่องใช้ของบรรพบุรุษตนเองเอาไว้ ซึ่งสิ่งของเหล่านั้นได้เคยผ่านการใช้งานจริงในอดีต อีกทั้งผู้เข้าชมจะได้ทราบวิถีชีวิตของคนจีนในอดีตที่อยู่ภายในนี้ผ่านการบอกเล่าของเจ้าของบ้านในปัจจุบัน

6. พิพิธภัณฑ์ชาวไทยภูเขา (โรงเรียนบ้านมุเซอ ตำบลแม่ท้อ) หรือพิพิธภัณฑ์ชนเผ่า 4 เผ่า จัดสร้างขึ้นจากแนวความคิดของ นายวัฒนา วัชรกิจ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านมุเซอและคณะครูเนื่องจากเห็นว่านักเรียนมาจากชนเผ่าที่อยู่รอบโรงเรียนจำนวน 4 เผ่าด้วยกัน ได้แก่ เผ่าม้ง เผ่ามูเซอคำ เผ่ามูเซอเหลียง และเผ่าลีซอ ทางโรงเรียนต้องการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประจำเผ่าต่างๆ ไว้ จึงได้จัดตั้งพิพิธภัณฑ์นี้ขึ้นมา ในปีพ.ศ.2548 แล้วเสร็จในปี 2549 ทั้งนี้ทางโรงเรียนได้มีการสนับสนุนให้นักเรียนได้ฝึกเป็นมัคคุเทศก์อีกด้วย

ลักษณะโดดเด่นของพิพิธภัณฑ์แห่งนี้คือ ข้อมูลในพิพิธภัณฑ์แสดงถึงวัฒนธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านมุเซอ ซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยชาวเขา โดยมีมัคคุเทศก์ที่แต่งกายด้วยชุดแต่งกายประจำเผ่าของตนเองเป็นผู้นำเสนอข้อมูล รวมทั้งมีบ้านเรือนของชนกลุ่มน้อยทั้ง 4 กลุ่ม จัดแสดงภายนอกอาคารพิพิธภัณฑ์

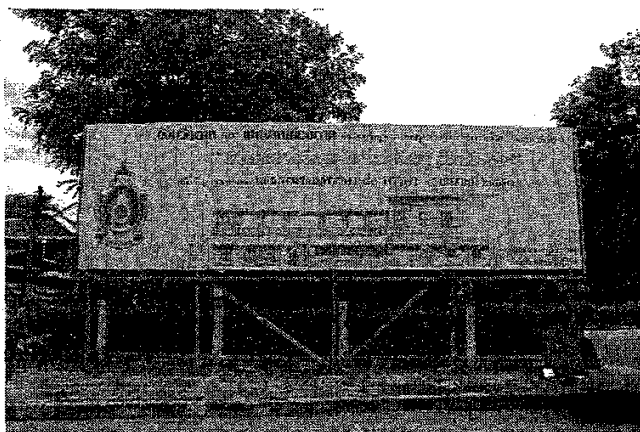
7. พิพิธภัณฑวัดวังคิลาราม (วัดวังคิลาราม ตำบลวังหิน) เกิดจากทางวัดได้มีการเก็บของใช้เก่าๆ เช่น ตะกร้า ชะลอม โดยแขวนตามชายคาทุก คั้งนั้นเมื่อชาวบ้านเห็นก็นำของเก่าของตนมาร่วมบริจาค ด้วย ซึ่งเมื่อเวลาผ่านไปเป็น 10 ปี ของเก่าก็มีจำนวนมากขึ้น ทางวัดจึงได้ปรับปรุงหอฉัน ซึ่งเป็นอาคารไม้ชั้นเดียวยกพื้นสูง แล้วใช้บริเวณด้านล่างจัดเก็บสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ซึ่งชาวบ้านได้ร่วมถวายปูน กระเบื้องในการปรับปรุงอาคารแล้วเสร็จเมื่อปี 2549 เพื่อให้เรียนรู้ถึงวิถีชีวิตของคนวังหิน ในอดีต

ลักษณะโดดเด่นของพิพิธภัณฑแห่งนี้คือ เป็นแหล่งรวบรวมสิ่งของเครื่องใช้ของชาวบ้านในชุมชนที่ทำด้วยเครื่องจักสาน และอุปกรณ์การประกอบอาชีพ จำนวนมาก ทั้งนี้มีการจัดแสดงเพื่อจัดตั้งสิ่งของให้อยู่ในลักษณะเหมาะสมและเป็นระเบียบ หากแต่ยังขาดการบรรยายรายละเอียดสิ่งของเครื่องใช้ในแต่ละชิ้น เช่น ชื่อเรียกวัตถุ ประวัติ และวิธีการใช้ เป็นต้น

8. พิพิธภัณฑเมืองเฉลิมพระเกียรติ (จวนผู้ว่าราชการจังหวัดตากเก่า) ในวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2504 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินวางศิลาฤกษ์เขื่อนภูมิพล และทรงประทับที่อาคารจวนผู้ว่าราชการจังหวัดตาก² ต่อมาในวันที่ 27 ธันวาคม พ.ศ.2544 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จประทับที่จวนหลังนี้อีกครั้งหนึ่ง เป็นที่ปลื้มปิติของเหล่าพสกนิกรชาวตากยิ่ง ดังนั้นในโอกาสสมหมายมงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในปี 2550 จังหวัดตากจึงจัดสร้างพิพิธภัณฑเมืองจังหวัดตาก เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยปรับปรุงอาคารจวนผู้ว่าราชการจังหวัดตากหลังเก่าเป็นพิพิธภัณฑเมืองจังหวัดตาก โดยเทศบาลเมืองตากให้การสนับสนุนด้านงบประมาณเป็นส่วนใหญ่ และมีผู้มาบริจาคสิ่งของมาแล้ว 10 กว่าปี (อ้วน แม่ปิง. "คอลัมน์รอบทิศเมืองระแหง".หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจังหวัดตาก "ชาวตาก". ฉบับที่ 56 ประจำวันที่ 16 พฤษภาคม 2550, หน้า 2.)

² คุณพระเชียงทอง (นิล สุจริตจันทร์) อดีตผู้พิพากษาที่ 1 (ปัจจุบันคือผู้พิพากษาหัวหน้าศาล) ผู้เป็นเจ้าของจวนหลังนี้ ท่านได้ยกให้รัฐบาลใช้เป็นบ้านพักผู้ว่าราชการจังหวัดตากเมื่อประมาณ พ.ศ.2440 และรัฐบาลได้ปรับปรุงให้เป็นอาคารพิพิธภัณฑในปี พ.ศ.2550 (รอ.หญิงสงศิริ ทิพยเกษร,สัมภาษณ์)

สำหรับการดำเนินงาน กรมศิลปากรได้ให้การสนับสนุนการออกแบบก่อสร้าง (หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจังหวัดตาก "ชาวตาก". ฉบับที่ 58 ประจำวันที่ 16 มิถุนายน 2550, หน้า 1, 15.) โดยเน้นรูปแบบอาคารเดิมที่เป็นไม้สักทองทั้งหลัง ตลอดจนรักษาไม้ฉลุลายไทยไว้ โดยชั้นบนจัดเป็นห้องแสดงพระราชกรณียกิจที่เป็นภาพถ่าย และอื่นๆ ส่วนชั้นล่างจัดเป็นห้องแสดงสิ่งของมีค่าของจังหวัดตาก ในการนี้ได้ทำหนังสือขอความร่วมมือจากวัด สถานที่ราชการและประชาชน ที่มีภาพพระราชกรณียกิจเสด็จมาจังหวัดตาก โดยจะให้ช่างภาพไปถ่ายภาพดังกล่าว มาจัดแสดงไว้ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาตินี้เพื่อช่วยกันอนุรักษ์สิ่งของที่มีค่าของชาวจังหวัดตากให้คงอยู่ ซึ่งนายชุมพร พลรักษ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดตากได้ประกอบพิธีบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สถิตในสถานที่แห่งนี้ก่อนปรับปรุง

9. ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาจังหวัดตาก (คอยมูเซอ ตำบลแม่ท้อ อำเภอเมือง) กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้ดำเนินการจัดตั้งศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาจังหวัดตามขึ้นบริเวณคอยมูเซอ จากการศึกษาเรื่องราวของชาวเขากลุ่มต่างๆ รวมทั้งการรวบรวมสิ่งของเครื่องใช้ของชาวเขาแต่ละกลุ่มในเวลาต่อมา ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและรัฐบาลญี่ปุ่น ในการจัดสร้างพิพิธภัณฑสถาน เปิดให้เข้าชมเมื่อพ.ศ. 2544 เป็นต้นมา (กรมศิลปากร สำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ,2549)

อาการพิพิธภัณฑ์เป็นอาการคอนกรีต ทรงแปดเหลี่ยมชั้นเดียว ด้านข้างมีบ้านจำลองการอยู่อาศัยของชาวเขาให้สัมผัสจริงได้ นับว่าเป็นลักษณะที่โดดเด่นของพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ นอกจากนี้ยังได้จัดแหล่งท่องเที่ยวทำให้นักท่องเที่ยวสามารถแวะจอดรถเพื่อเข้าชมได้อย่างสะดวก

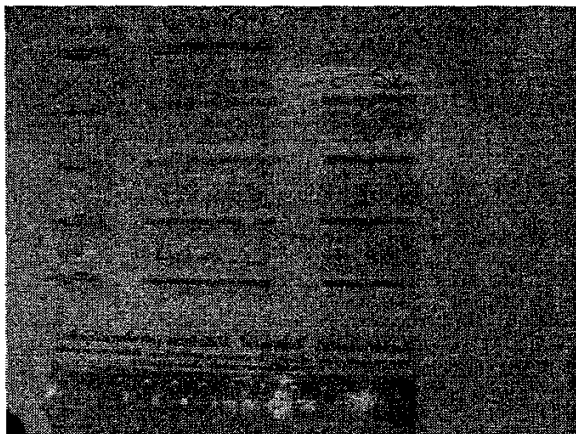
ลักษณะโดดเด่นของพิพิธภัณฑ์แห่งนี้คือ เป็นการรวบรวมโบราณวัตถุไว้ในห้องเรียนขนาดใหญ่ เช่น หีบธรรม ผ้าทอมือ ถ้วยชามกระเบื้อง เป็นต้น เพื่อให้นักเรียนในโรงเรียนได้เรียนรู้และภาคภูมิใจในมรดกทางวัฒนธรรม

3. พิพิธภัณฑ์วัดหนองเชียงคา (วัดหนองเชียงคา ตำบลยกกระบัตร์) (อยู่ระหว่างดำเนินการ) สาเหตุของการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ เกิดขึ้นเพราะในสมัยก่อนมีพ่อค้าเข้าไปรับซื้อของเก่าจากชาวบ้าน จนทำให้สิ่งของอันเป็นเครื่องแสดงลักษณะทางวัฒนธรรมของชุมชนเหลือน้อยลง คุณประหยัด คำหนัก จึงได้ขอและรวบรวมสิ่งของต่าง ๆ จากชาวบ้านไว้แสดงในพิพิธภัณฑ์ที่กำลังจัดตั้งขึ้น โดยสถานที่ในการสร้างจะมีขนาด กว้าง 20 เมตร ยาว 22 เมตร แต่ยังไม่ได้ก่อสร้างส่วนหลังคา ซึ่งคาดว่าจะแล้วเสร็จประมาณปี 2550 ในส่วนงบประมาณในการจัดสร้างนั้นไม่ได้รับเงินสนับสนุนจากภาครัฐ แต่ได้ขอทุนจากภาคเอกชน

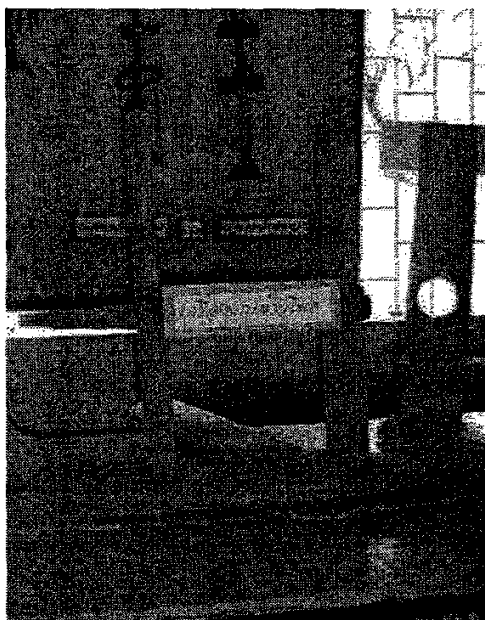
ลักษณะโดดเด่นของพิพิธภัณฑ์แห่งนี้คือ เป็นพิพิธภัณฑ์ที่เกิดจากการร่วมแรงร่วมใจของประชาชนสร้างภายในวัดหนองเชียงคา ซึ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน พิพิธภัณฑ์มีลักษณะเป็นที่รวมสิ่งของ เครื่องมือเครื่องใช้ในวิถีชีวิตในอดีตของชาวบ้าน โดยได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านในชุมชนมอบสิ่งของเพื่อรวบรวมไว้ในพิพิธภัณฑ์ชุมชน

4. พิพิธภัณฑ์เฉลิมพระเกียรติ (เขื่อนภูมิพล ตำบลสามเงา) การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ได้จัดทำโครงการอาคารเอนกประสงค์เฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ ในวันที่ 5 ธันวาคม 2542 สร้างเป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็กชั้นเดียว 2 หลัง เชื่อมต่อกัน ภายในมีการจัดแสดง เป็น 3 ส่วนดังนี้ ส่วนที่ 1 จัดแสดงเรื่องราวเกี่ยวกับการก่อสร้างเขื่อนภูมิพล ส่วนที่ 2 จัดแสดงนิทรรศการเรื่องราวของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชและพระบรมวงศานุวงศ์ กับบทบาทการพัฒนาแหล่งน้ำ ส่วนที่ 3 จัดแสดงนิทรรศการเกี่ยวกับ "สายอากาศพระราชทาน"

ลักษณะโดดเด่นของพิพิธภัณฑ์แห่งนี้คือ เป็นการเก็บรวบรวมประวัติศาสตร์เฉพาะด้านในมุมมองของผู้ก่อสร้างเขื่อนภูมิพล เป็นอาคารที่มีการจัดแสดงและนำเสนอข้อมูลด้วยเทคโนโลยีทันสมัย เช่น วิกิทัศน์ ระบบเสียงบรรยายความเป็นต้น

5. ศูนย์ภูมิปัญญาท้องถิ่น (โรงเรียนสามเงาวิทยาคม อำเภอสามเงา) เริ่มจากทางโรงเรียนได้มีการจัดแสดงของเก่าไว้ในมุมหนึ่งภายในห้องสังคมศึกษา อ.ชนากร ปินตาใส เกิดความสนใจที่จะทำพิพิธภัณฑ์ขึ้นเพื่อไว้เป็นที่จัดแสดงของเก่าเหล่านี้ โดยได้รับการสนับสนุนจากผู้อำนวยการโรงเรียนสามเงาวิทยาคม คือ อ.รังสิทธิ์ ชัยแก้ว มีการจัดแสดงในด้านศาสนา ด้านการประกอบอาชีพ และด้านวัฒนธรรมและประเพณี นอกจากนี้ทางโรงเรียนได้ให้นักเรียนทำการสืบค้นภูมิปัญญาของท้องถิ่นตนเอง เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

ลักษณะโดดเด่นของพิพิธภัณฑ์แห่งนี้คือ เป็นการรวบรวมสิ่งของเครื่องใช้ของชุมชนจำนวนมากไว้ในห้องเรียนขนาดใหญ่ ทั้งนี้ได้มีการเขียนระบุชื่อติดไว้ที่สิ่งของเครื่องใช้แต่ละชิ้น รวมทั้งมีการเก็บรวบรวมงานประดิษฐ์ อย่างเช่น ดุง โคมกระดาษเอาไว้ด้วย สำหรับการจัดแสดงไม่ได้แยกหมวดหมู่อย่างชัดเจน

6. **สภาวัฒนธรรมเทศบาล ตำบลสามเงา (โรงเรียนชุมชนชลประทานรังสรรค์ ตำบลสามเงา)**
 แหล่งที่ตั้งสภาวัฒนธรรมเทศบาล มีการจำลองบ้านเรือนของชุมชนบ้านนาไว้ และมีกิจกรรมต่าง ๆ ในการถ่ายทอดให้เยาวชนของชุมชนได้เกิดการเรียนรู้ อย่างเช่น การสอนภาษาล้านนา การปลูกและทำยาสมุนไพร การละเล่นดนตรีล้านนา เป็นต้น ในปัจจุบันมีคุณเจริญ เขียวน้อย เป็นประธานสภาฯ

ลักษณะโดดเด่นของพิพิธภัณฑ์แห่งนี้คือ การร่วมมือร่วมใจกันของคนในชุมชน โดยเฉพาะผู้อาวุโสที่เสียสละเวลามาเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่ผู้ที่สนใจ ทำให้เกิดภาพย้อนอดีต มีการบอกเล่าผ่านผู้รู้ของชุมชนที่มีความเชี่ยวชาญหลากหลายด้าน

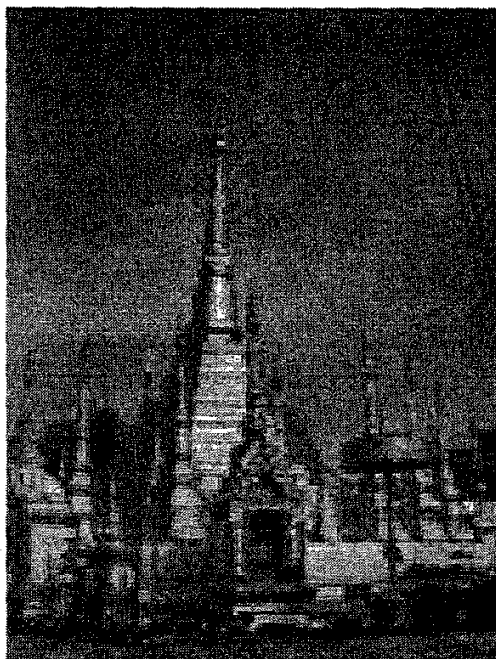
4.1.3 พิพิธภัณฑสถานในอำเภอบ้านตาก

1. พิพิธภัณฑสถานวัดทุ่งกระเซาะ (วัดทุ่งกระเซาะ ตำบลทุ่งกระเซาะ) เริ่มจาก ปีพ.ศ.2546 นาย เทพมนตรี นายกำจัด นิลจันทร์ ได้นำตู้เก็บของสำหรับเก็บรักษาโบราณวัตถุมาบริจาค รวมทั้งมีของเก่าของชาวบ้านซึ่งแต่เดิมได้เก็บรักษาไว้ในกุฏิ พระครูมงคลประภาวิวัฒน์ (เจ้าคณะตำบลทุ่งกระเซาะ-ท้องฟ้า) จึงได้นำมาจัดแสดงเป็นพิพิธภัณฑสถานให้ประชาชนได้เยี่ยมชม

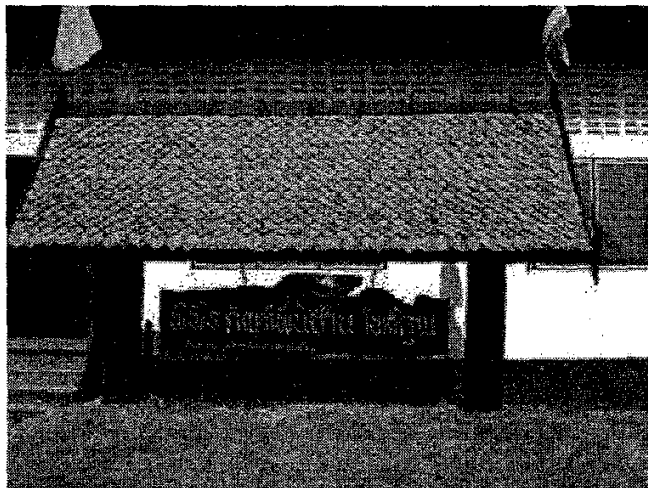
ลักษณะโดดเด่นของพิพิธภัณฑสถานแห่งนี้คือ โบราณวัตถุในพิพิธภัณฑสถานส่วนใหญ่เป็นของที่มีมาคู่กับวัด มีการจัดทำทะเบียนสิ่งของและใส่ตู้เก็บไว้อย่างเป็นระเบียบ อยู่ในอาคารที่สามารถเข้าออกได้สะดวก สำหรับข้อมูลทางพิพิธภัณฑสถานไม่มีการเขียนบอกรายละเอียดของโบราณวัตถุแต่ละชิ้นหรือผู้นำชมพร้อมให้รายละเอียดข้อมูล

2. พิพิธภัณฑสถานวัดพระบรมธาตุ (วัดพระบรมธาตุ ตำบลเกาะตะเภา) ผู้ริเริ่มสร้างคือพระครูพิทักษ์บรมธาตุ เริ่มสร้างเมื่อ 13 สิงหาคม พ.ศ.2544 แล้วเสร็จวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ.2545 เป็นอาคารคอนกรีต 2 ชั้น ภายในพิพิธภัณฑสถานจัดแสดงของเก่าของวัด

ลักษณะโดดเด่นของพิพิธภัณฑน์แห่งนี้คือ มีสิ่งของเครื่องใช้ภายในครัวเรือน มีผ้าทอมือที่มีลักษณะเฉพาะของลายผ้าเก่าแก่ มีการร่วมมือของคนในชุมชนที่ช่วยกันผลักดันให้เกิดการจัดตั้งพิพิธภัณฑน์ชุมชนในขณะนี้

5. พิพิธภัณฑน์พื้นบ้านโพธิ์คูณ (วัดโพธิ์งาม ตำบลสมอโคน) ในปี 2547 นายไพโรจน์ เงินแจ้ง (นายกอบต.สมอโคน) ได้ร่วมกับชาวบ้านจัดตั้งองค์ผ้าป่า เพื่อนำเงินมาใช้ในการย้ายอาคารเก่าไปตั้ง ณ บริเวณริมกำแพงทิศเหนือหน้าวัด เพื่อเป็นสถานที่รวบรวมเครื่องมือเครื่องใช้ในอดีต ต่อมาได้รับเงินจากการจัดผ้าป่าผู้สูงอายุและเงินจากสสว.9 เพื่อต่อเติมขยายอาคาร ในวันที่ 12 เมษายน 2549 อบต.สมอโคนร่วมกับคณะกรรมการวัดโพธิ์งาม และชมรมผู้สูงอายุตำบลสมอโคน ได้ทำพิธีเปิด “พิพิธภัณฑน์พื้นบ้าน โพธิ์คูณ” ซึ่งเป็นฉายาของอดีตเจ้าอาวาสวัดโพธิ์งามซึ่งมรณภาพเมื่อปี 2545

ลักษณะโดดเด่นของพิพิธภัณฑน์แห่งนี้คือ พิพิธภัณฑน์มีแหล่งที่ตั้งอยู่ภายในพื้นที่ของวัดที่มีต้นโพธิ์ขนาดใหญ่เป็นจุดสังเกต มีการประชาสัมพันธ์พิธีเปิดพิพิธภัณฑน์แห่งนี้ในเว็บไซต์ของอบต.สมอโคน มีการทำทะเบียนวัตถุซึ่งระบุแหล่งที่มา รูปภาพ ชื่อเรียกสิ่งของ และวิธีการใช้งานลงในสมุด ซึ่งได้จัดวางไว้ภายในพิพิธภัณฑน์ มีระบบการดูแลพิพิธภัณฑน์โดยชมรมผู้สูงอายุ ทั้งนี้ผู้สูงอายุทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์บรรยายสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ให้ผู้เข้าชมฟังด้วย

4.1.4 พิพิธภัณฑสถานในอำเภอวังเจ้า

1. ศูนย์บูรณาการวัฒนธรรม ตำบลนาโบสถ์ (องค์การบริหารส่วนตำบลนาโบสถ์) เกิดจากการร่วมมือกันระหว่างสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตาก และสภาวัฒนธรรมตำบลนาโบสถ์ เพื่อเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน จัดแสดงภายในห้องเดียว ประกอบด้วย ข้อมูลประวัติหมู่บ้านในตำบลนาโบสถ์ ข้อมูลภูมิปัญญาไทยและศิลปหัตถกรรมท้องถิ่น ข้อมูลปราชญ์ชาวบ้าน จัดแสดงเครื่องมือเครื่องใช้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น และหนังสือ/เอกสารที่ให้ความรู้ต่างๆ

ลักษณะโดดเด่นของพิพิธภัณฑสถานแห่งนี้คือ การจัดแสดงสิ่งของเครื่องใช้ภายในห้องขนาดเล็กเพียงห้องเดียว แต่กลับให้ความรู้แก่ผู้เข้าชมได้มาก ซึ่งภายในห้องมีสิ่งของเครื่องใช้ และเอกสารที่ระบุรายละเอียดต่างๆ เช่น ชื่อเครื่องจักสาน วิธีการจักสานลวดลายต่างๆ ข้อมูลปราชญ์ชาวบ้าน เป็นต้น

จากจำนวนพิพิธภัณฑสถานทั้งหมด ๒๑ แห่ง ใน ๔ อำเภอที่ได้ทำการรวบรวมข้อมูลมา อาจระบุได้ว่าพิพิธภัณฑสถานเหล่านี้มีลักษณะเป็นพิพิธภัณฑสถานของท้องถิ่นที่มีการรวบรวมวัตถุ สิ่งของ และมีการจัดแสดงเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ วิถีชีวิต ศาสนา คติความเชื่อของคนในท้องถิ่นนับตั้งแต่สมัยโบราณต่อเนื่องมาจนถึงสมัยปัจจุบัน พิพิธภัณฑสถานเหล่านี้ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมเรื่องราวในอดีตและอนุรักษ์วัตถุที่เป็นประจักษ์พยานของเรื่องราวเหล่านั้นเอาไว้ เพื่อสืบทอดไปยังคนรุ่นต่อไป ดังนั้นพิพิธภัณฑสถานหลายแห่งจึงมีกำเนิดมาจากความร่วมมือของคนในชุมชนในหลายด้าน อาทิ สถานที่อาคาร วัตถุจัดแสดง กำลังทรัพย์ กำลังกายและกำลังใจ

สภาพปัญหาพื้นฐานที่พบของพิพิธภัณฑ์ส่วนใหญ่ คือการขาดแคลนทุนทรัพย์ และความรู้พื้นฐานของการจัดการพิพิธภัณฑ์ พิพิธภัณฑ์หลายแห่งต้องทยอยสร้างตามกำลังทรัพย์ หลายแห่งไม่สามารถหาวัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสมเพื่อการจัดแสดงได้ และส่วนใหญ่มีขนาดเล็ก

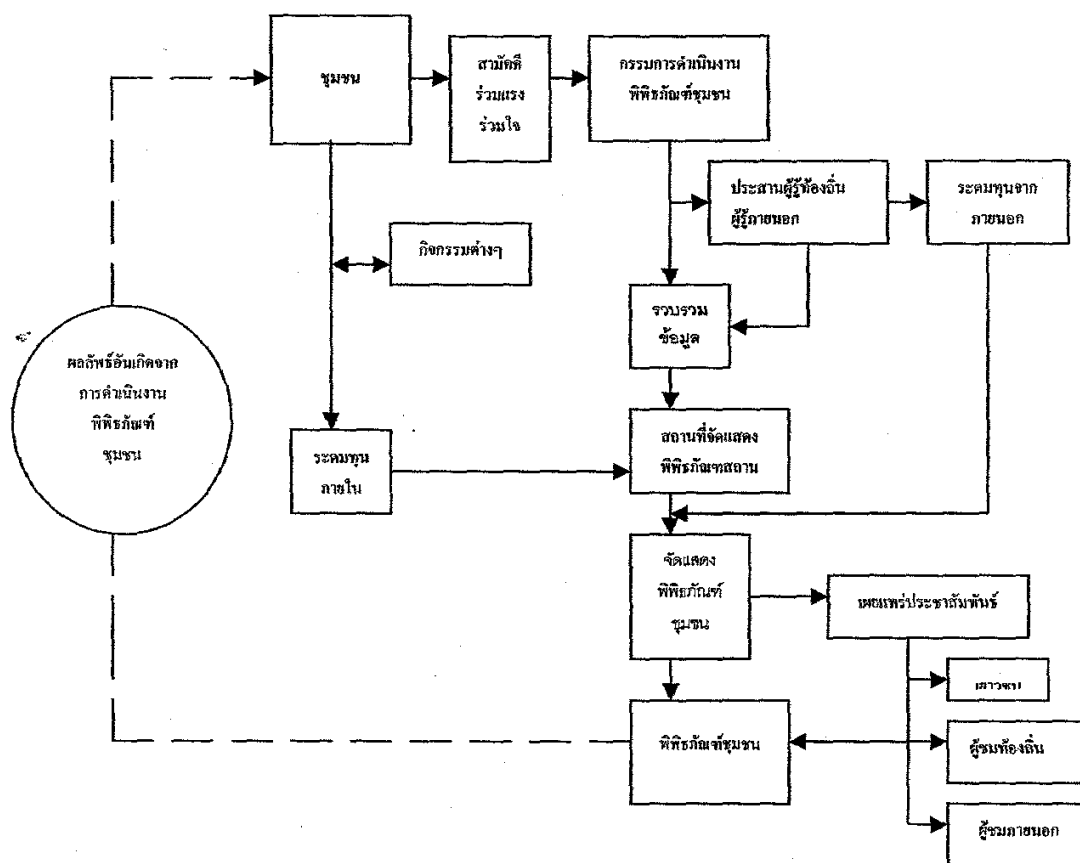
ในด้านของการจัดแสดงนิทรรศการในพิพิธภัณฑ์เหล่านี้พบว่าส่วนใหญ่แล้วยังไม่มีการทำทะเบียนวัตถุ คำอธิบายรายละเอียดประวัติความเป็นมาของวัตถุอย่างได้มาตรฐาน ดังนั้นแม้ว่าในชุมชนต่างๆ ของ ๔ อำเภอในเขตพื้นที่โครงการวิจัยนี้จะมีโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและสิ่งของที่น่าสนใจอยู่เป็นจำนวนมาก แต่เมื่อนำมาจัดแสดงไว้ในพิพิธภัณฑ์แล้ว วัตถุจัดแสดงเหล่านั้นยังไม่อาจทำหน้าที่สื่อสารเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของท้องถิ่นให้แก่ผู้เข้าชมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นผู้เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์ชุมชนเหล่านี้จึงมักแจ้งขอความร่วมมือจากหน่วยงานและบุคลากรทางด้านการพิพิธภัณฑ์ในการจัดทำทะเบียน และการฝึกอบรมบุคลากรของชุมชนให้มีความสามารถปฏิบัติการกิจสำคัญของพิพิธภัณฑ์ในส่วนต่อไปได้

คณะผู้วิจัยตระหนักดีถึงความสำคัญของการจัดการและการนำเสนอข้อมูลของพิพิธภัณฑ์ชุมชน รวมทั้งคุณสมบัติที่โดดเด่นและข้อจำกัดของพิพิธภัณฑ์ในแต่ละแห่งด้วย นอกจากนี้สิ่งที่สำคัญยิ่งอีกประการหนึ่งของพิพิธภัณฑ์คือเรื่องของการรักษาความปลอดภัย เพราะในพิพิธภัณฑ์บางแห่งเก็บรักษาโบราณวัตถุที่ทรงคุณค่าในทางประวัติศาสตร์ และมักเป็นที่ต้องการในกลุ่มนักสะสมของเก่า ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงได้ดำเนินกิจกรรมเกี่ยวเนื่อง ดังต่อไปนี้

4.2 กิจกรรมด้านการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดทำแผ่นพับให้ความรู้เกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ชุมชน (ภาคผนวก ค) ในด้านความหมาย ด้านแนวทางการดำเนินงาน และข้อมูลหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดพิพิธภัณฑ์ชุมชนขึ้นเผยแพร่ ซึ่งต่อมาพบว่า มีชุมชนที่สนใจในการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชุมชน ได้ติดต่อประสานงานไปยังสำนักงานพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติสุโขทัยตามเอกสารแผ่นพับ เพื่อขอความร่วมมือในการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ของชุมชน อีกทั้งมีแนวทางการดำเนินงานจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชุมชน เป็นไปตามแผนภูมิการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ชุมชน รวมทั้งได้มีชุมชนหลายแห่งที่สนใจให้คณะผู้วิจัยไปให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชุมชนเบื้องต้น เยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ชุมชนเพื่อให้ข้อเสนอแนะ และประสานงานผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ให้มาร่วมมือกัน (ภาคผนวก ก)

แผนภูมิแสดงการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ชุมชน

4.3 กิจกรรมด้านการจัดเวทีสัมมนา ระดมความคิดเห็น

คณะผู้วิจัยได้จัดโครงการสัมมนาเรื่อง “การจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นลุ่มแม่น้ำปิง” ขึ้น (ภาคผนวก ข1) ในวันอังคารที่ 26 ธันวาคม 2549 เวลา 8.30 – 16.00 น. ณ ห้องประชุมกาญจนาภิเษก โรงเรียนตากพิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดตาก มีผู้เข้าร่วมการสัมมนาทั้งสิ้น 64 คน (ภาคผนวก ข2) โดยมี รศ.ดร.ทิพาพร พิมพ์พิสุทธิ เปิดการสัมมนา ทั้งนี้หัวข้อในการสัมมนาดังนี้ หัวข้อ“การจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น” โดย ดร.อมรา ศรีสุชาติ “ปัญหาของการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นทั้งในประเทศและนอกประเทศ” โดย อาจารย์ประภัสสร โพธิ์ศรีทอง³ “ประสบการณ์ศึกษาดูงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในประเทศนิวซีแลนด์” โดย นางสิริกฤต วิริยารมภ์⁴ และมีการให้ข้อมูลพร้อมทั้งแลกเปลี่ยนความคิดเห็นใน 2 ประเด็น(ภาคผนวก ข3) ประเด็นแรก คือ “ที่ใดมีการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์เสร็จเรียบร้อยแล้ว” และประเด็นที่ 2 คือ “ทำอย่างไรให้พิพิธภัณฑ์ชุมชนเกิดความยั่งยืน มีการสืบทอดไปสู่ลูกหลาน”

ในประเด็นแรกนั้น พบว่ามีการให้ความคิดเห็นในด้านการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชุมชนให้ประสบความสำเร็จได้นั้น ด้วยมีองค์ประกอบ 4 ข ดังนี้ (1) บริเวณ มีแหล่งที่ตั้งพิพิธภัณฑ์ในส่วนของตน (2) บริวาร ต้องมีผู้อาสาสมัครช่วยงานเป็นคณะกรรมการโดยไม่คิดค่าแรง (3) บริการ คือมีผู้เข้าไปใช้ประโยชน์จากสถานที่โดยไม่มี การคิดมูลค่า (4) บริการ คือเป็นสถานที่ที่มีความศักดิ์สิทธิ์ นอกจากนี้มี การทำงานร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลโดยใช้หลัก 5 ก. คือ (1) กลุ่ม (2) กรรมการ (3) กติกา (4) กิจกรรมเคลื่อนไหว และ (5) กองทุนท้องถิ่น

ด้านปัญหาการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์นั้นพบว่าคนในชุมชนมีความต้องการในการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชุมชนเป็นอย่างยิ่ง หากแต่ขาดความรู้ด้านการจัดแสดงสิ่งของเครื่องใช้อย่างเป็นระเบียบ เรื่องการทำทะเบียนเลขที่ ประวัติ ความรู้เกี่ยวกับความเป็นมาของสิ่งของต่างๆ ยังมีอยู่น้อย ต้องการให้กรมศิลปากรหรือเจ้าหน้าที่ไปแนะนำว่าสิ่งของเหล่านี้คืออะไร และนำไปใช้ประโยชน์อย่างไร เพื่อเป็นประโยชน์กับนักเรียน เพราะสามารถไปศึกษาหาความรู้ได้⁵

³ รองอธิการบดีฝ่ายพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยรามคำแหง

⁴ ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติรามคำแหง จ.สุโขทัย(ในขณะนั้น)

⁵ อาจารย์มหาวิทยาลัยมหิดล (ในขณะนั้น)

⁶ นักวิชาการอิสระ

⁷ คุณอนันต์ แก้วกัณธา, 2549.

⁸ พระใบฎีกาเชาวน์ จุฑานิโย

สำหรับในประเด็นที่ 2 นั้น ได้มีการนำเสนอวิธีการหลากหลายเพื่อให้เกิดความยั่งยืนมีการสืบทอดไปสู่ลูกหลานขึ้น เช่น การจัดทำพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต⁹ ซึ่งสะท้อนวิถีชีวิตของผู้คน มีการจัดบันทึกไว้ควรทำเป็นหลักสูตรให้ประกาศนียบัตรรับรอง¹⁰ เพื่อหาผู้สืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นต้น

รวมทั้งมีการนำเสนอวิธีการนำเสนอภายในพิพิธภัณฑ์ที่สร้างเอกลักษณ์เฉพาะตัว โดยการจัดแสดงในรูปแบบที่เน้นเรื่องของวัฒนธรรมท้องถิ่นให้มาก เพราะเป็นสิ่งสำคัญไม่มีใครรู้และเข้าใจได้ดีเท่ากับท้องถิ่นของเราเอง และถ้าหากต้องการรู้เรื่องของที่นี่ เขาก็ต้องมาที่นี่ ส่วนข้อมูลที่น่าสนใจศึกษาและจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์อันเป็นการแสดงถึงเอกลักษณ์ของชุมชน อย่างเช่น องค์ความรู้ด้านการผูกแพ กระบวนการทำเต้าเจี้ยว การทำพิธีเรียกขวัญ การทำจิ้นส้ม ข้อมูลเกี่ยวกับทำยन्द์ เป็นต้น

คณะผู้วิจัยได้ทำการประเมินโครงการฯ โดยการแจกแบบสอบถามให้แก่ผู้ที่เข้าร่วมสัมมนา เพื่อทำการประเมินผลโครงการฯ (ภาคผนวก ข4) จากนั้นทำการเก็บแบบประเมิน ซึ่งได้แบบประเมินมาจำนวนทั้งสิ้น 38 ชุด แล้วนำมาประมวลผล เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลใน 3 ส่วน ได้แก่

ตอนที่ 1 รายละเอียดผู้ประเมิน พบว่า ผู้ประเมินเพศชาย (ร้อยละ 68.4) เพศหญิง (ร้อยละ 31.6) ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 51-55 ปี (ร้อยละ 23.7) อายุเฉลี่ย 52.71 ปี โดยอายุมากที่สุดคือ 72 ปี และน้อยที่สุดคือ อายุ 29 ปี ผู้ประเมินอาศัยอยู่ในอำเภอสามเงา (ร้อยละ 42.1) อำเภอบ้านตาก (ร้อยละ 31.6) อำเภอเมือง (ร้อยละ 23.7) และกิ่งอำเภอวังเจ้า (ร้อยละ 2.6)

ผู้ประเมินมีอาชีพรับราชการ (ร้อยละ 42.1) มีอาชีพเกษตรกร (ร้อยละ 28.9) และอาชีพอื่นๆ ได้แก่ อาชีพอิสระ การเป็นสมาชิกกลุ่มผู้สูงอายุตำบลสมอโค่น พระภิกษุ และนักการเมืองท้องถิ่น (ร้อยละ 18.4) จบการศึกษาระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 31.6) รองลงมา มีจำนวนเท่ากันคือ จบการศึกษาระดับปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี (ร้อยละ 23.7) และจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ร้อยละ 18.4)

⁹ ผศ.ชัชวาลย์ ธรรมสอน

¹⁰ อาจารย์วรชัย วิริยารมภ์

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงาน

ในการสอบถามความเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานใน 3 ประเด็น ได้แก่ สถานที่ ระยะเวลา และรูปแบบการนำเสนอ ผู้ประเมินจำนวนทั้งหมด 38 คน ได้แสดงความเห็นไว้ในระดับดี และดีมากเป็นส่วนใหญ่

ตอนที่ 3 ความเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดสัมมนา สรุปรูปเป็นประเด็นได้ดังนี้

1. ต้องการให้มีรูปแบบสัมมนาเชิงปฏิบัติการ คือการบรรยายและได้ปฏิบัติจริง
2. มีการทัศนศึกษาออกสถานที่ เพื่อเห็นจริง
3. ควรมีการอบรมระดับหมู่บ้าน ในกลุ่มผู้นำ เพื่อให้เข้าถึงชุมชน

4.4 กิจกรรมด้านการเผยแพร่และแลกเปลี่ยนข้อมูลด้านพิพิธภัณฑ์ชุมชนจังหวัดตาก

ทางคณะผู้วิจัยได้ดำเนินการเปิดพื้นที่ในเว็บไซต์ www.cmtak.com เพื่อรวบรวมข้อมูลและเผยแพร่ข้อมูลพิพิธภัณฑ์ชุมชนของจังหวัดตาก รวมทั้งได้จัดทำแผ่นพับประชาสัมพันธ์เว็บไซต์นี้ (ภาคผนวก ง) ไปยังหน่วยงานต่าง ๆ ได้แก่ นายกองจัดการบริหารส่วนท้องถิ่น เจ้าอาวาส ผู้อำนวยการโรงเรียน และผู้นำชุมชนต่างๆ พบว่ามีผู้เข้ามาเยี่ยมชมเว็บไซต์นี้จำนวนทั้งสิ้น 6713 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 15 สิงหาคม 2551)

นอกจากนั้นได้มีคณะอาจารย์และนิสิตจากภาควิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เดินทางไปทัศนศึกษาเข้าเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ต่าง ๆ ของจังหวัดตาก เพื่อส่งเสริมการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์และสร้างความภาคภูมิใจในมรดกของท้องถิ่น ในระหว่างวันที่ 31 สิงหาคม – 2 กันยายน 2550

4.5 การวิเคราะห์ศักยภาพของการจัดการพิพิธภัณฑ์

ในการศึกษาโครงการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ศักยภาพการจัดการพิพิธภัณฑ์ผ่านแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับศักยภาพ ตามความหมายของคำว่าศักยภาพ คือ “ความสามารถในการพัฒนา และการจัดการอย่างถูกต้องเหมาะสม และถ้ามีศักยภาพมากถือได้ว่าเป็นขีดความสามารถสูงสุด...”

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2542 : 50) ได้เสนอทฤษฎีศักยภาพในการพัฒนาและการแพร่กระจาย โดยกล่าวว่า ชุมชนใดที่มีความเจริญจะต้องมีปัจจัยที่ก่อให้เกิดศักยภาพ 6 ประการ ดังต่อไปนี้

- 1) การพัฒนาของชุมชนใดขึ้นอยู่กับทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนนั้น
- 2) การพัฒนาของชุมชนใดขึ้นอยู่กับทรัพยากรมนุษย์ของชุมชนนั้น
- 3) การพัฒนาของชุมชนใดขึ้นอยู่กับผู้นำของชุมชนนั้น
- 4) การพัฒนาของชุมชนใดขึ้นอยู่กับองค์การทางสังคมของชุมชนนั้น
- 5) การพัฒนาของชุมชนใดขึ้นอยู่กับความคิดต่อกับโลกภายนอกของชุมชนนั้น
- 6) การพัฒนาของชุมชนใดขึ้นอยู่กับระดับการศึกษาของชุมชนนั้น

คณะผู้วิจัยจึงได้มุมมองในการหาศักยภาพของชุมชนเพื่อวิเคราะห์ศักยภาพของการจัดการพิพิธภัณฑ์ได้โดยการแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ด้านดังนี้

4.5.1 ศักยภาพด้านข้อมูล

ความพร้อมในด้านข้อมูลมีความสำคัญต่อการจัดการพิพิธภัณฑ์เป็นอย่างยิ่ง เนื่องด้วยเป็นทุนทางสังคมที่มีอยู่แล้วในชุมชนของแต่ละอำเภอ เป็นทรัพยากรของชุมชนที่ต้องจัดทำให้ยุ่งยาก หากเพียงหยิบยกข้อมูลเหล่านั้นมาจัดการเพิ่มเติมโดยการนำมาจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์อันจะเป็นการสร้างเอกลักษณ์และเข้าใจถึงตัวตนที่แท้จริงของคนชุมชนตามเป้าประสงค์ของชุมชนที่เจตนาให้พิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมของท้องถิ่นต่อไป คณะผู้วิจัยได้วิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนด้านข้อมูลในแต่ละอำเภอ ได้ดังนี้

อำเภอเมืองตาก การจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชุมชนควรมีเรื่องราวในการจัดแสดงเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของการตั้งถิ่นฐานของชุมชนคนจีนที่อาศัยอยู่บริเวณชุมชนตรอกจีน (ตำบลระแหง) การทำการค้าขายในอดีตโดยใช้ม้าเป็นพาหนะเดินทาง (ตำบลเชียงทอง) การพบเศษภาชนะถ้วยชามแบบจีน(ตำบลหนองบัวเหนือ) แหล่งโบราณคดีก่อนประวัติศาสตร์ (ตำบลวังประจบ) การทำสัมปทานป่าไม้ เรื่องราวที่เชื่อมโยงแหล่งโบราณสถานกับพระเจ้าตากสินมหาราช วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยต่างๆ ที่น่าสนใจ เช่น วิถีชีวิตชาวมูเซอคำ (ตำบลแม่ท้อ) ซึ่งในช่วงขึ้นปีใหม่จะมีการเดินจะเคือ เป็นต้น การจัดแสดงข้อมูลทางด้านอาหารถิ่นที่มีเอกลักษณ์ เช่น การทำหมูส้ม (จิ้นส้ม) การหมักเต้าเจี้ยว การทำไส้หมียาง ข้าวแคบ แกงมะแอะ เป็นต้น ด้านประเพณีพิธีกรรม เช่น การลอยกระทงสาย รูปแบบตามแนวที่ระบุข้างต้น น่าจะเป็นจุดเด่นที่มีศักยภาพของอำเภอเมืองตาก

อำเภอสามเงา การจัดตั้งพิพิธภัณฑสถานควรมีแนวทางการนำเสนอ เรื่อง ประวัติการตั้งถิ่นฐานตั้งแต่อดีตของชุมชนบ้านนา การพัฒนาการในแต่ละยุคสมัย โดยเน้นการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญ ๆ โดยเฉพาะครั้งล่าสุดสมัยที่มีการสร้างเขื่อนภูมิพล ซึ่งจะเป็หัวใจของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ในยุคแห่งการพัฒนาประเทศ นอกจากนี้ ประเด็นทางด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี อาทิ เรื่องราวของพระนางจามเทวี การขึ้นพระราชูปถัมภ์พระพุทธรูปสำคัญ อาทิ พระเจ้าทันใจ และพระพุทธรูปสำคัญต่าง ๆ สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์โบราณคดี และศิลปะ เช่น ผาสามเงา ความรู้เกี่ยวกับพืชผักพื้นบ้าน เช่น เห็ดเผาะ (เห็ดถอบ) เห็ดเหลียง ใบแผ่นดินเย็น เป็นต้น

อำเภอบ้านตาก การจัดตั้งพิพิธภัณฑสถานควรมีแนวทางการนำเสนอเกี่ยวกับ ประวัติการตั้งถิ่นฐานนับตั้งแต่อดีต ลักษณะบ้านเรือนสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ รวมทั้งเอกลักษณ์สำคัญของอำเภอบ้านตาก คือ มีวัดโบราณจำนวนมาก ซึ่งมีศักยภาพจัดเป็นแหล่งเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งแบบในอาคารและนอกอาคารได้ มีวัฒนธรรมประเพณีลอยกระทงสาย ทิวพระธรรมและโบสถ์เก่า ฦ วัดยางโอง โบราณสถานเนินอุโมงค์ธรรมศูทธิ วัดหนองช้างเผือก วัดพระบรมธาตุ เจดีย์ยุทธหัตถี วัดโบสถ์ วัดพระธาตุน้อย วัดเกาะลาน และวัดโพธิ์งาม

อำเภอวังเจ้า การจัดตั้งพิพิธภัณฑสถานควรมีแนวทางการนำเสนอโดยกล่าวถึงประวัติความเป็นมาของการรวมกลุ่มกันของคนต่างถิ่น (ความหลากหลายทางวัฒนธรรม) ซึ่งส่วนใหญ่อพยพมาจากทางภาคอีสาน เรื่องราวของการทำป่าไม้ซึ่งทั้งผลิตและนำสินค้าจากแม่สอดมาวางขาย รวมทั้งภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์โดดเด่นเฉพาะตัว ในด้านงานหัตถกรรม เช่น การทำผ้าปักมือ เครื่องเงินชาวเขา สานเสื่อไม้ การทอผ้าพื้นเมือง¹¹ กล้วยตากหอย เป็นต้น ด้านอาหารท้องถิ่นมีทั้งอาหารภาคอีสานและอาหารภาคเหนือ อย่างเช่น ส้มตำ ลาบ แมงกะซอน แกงปลาไหลใส่กระทือ คั่วขนุน แกงไก่บ้านหน่อไม้คอง ด้านชนกลุ่มน้อยนั้นมีวัฒนธรรมของชาวม้ง เสื้อผ้าของชาวม้ง ขนมห่ม การทำยาสารพัดโรค การละเล่นลูกข่าง การเล่นดนตรีเป่าหยัง ส่วนด้านผักผลไม้ในชุมชน มีมะขามป้อม ลูกสมอ พริกหวาน เป็นต้น สำหรับโบราณสถานที่สำคัญได้แก่ วัดนาโบสถ์ วัดลาดยาว วัดสบยม วัดหิรัญญิก วัดตับแล วัดเชียงทอง วัดแก้ววิเศษ วัดเพชรฆฏ วัดเค่นว้าว ศาลเจ้าวังคำลึง ศาลเจ้าพ่อดอกไม้อ่อง ถ้ำขุนปู้ ถ้ำพิภูลทอง เป็นต้น

¹¹ สภาวัฒนธรรมกิ่งอำเภอวังเจ้า. *สืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่น การทอผ้าพื้นเมือง กิ่งอำเภอวังเจ้า จังหวัดตาก*. สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตาก กระทรวงวัฒนธรรม, 2548

4.5.2 ศักยภาพด้านบริหารจัดการ

จากการศึกษาพบว่า การบริหารจัดการได้มีการร่วมมือกันระหว่างวัด โรงเรียน และชุมชน ในการจัดการก่อตั้งพิพิธภัณฑ์ชุมชนขึ้น ผู้วิจัยได้เรียนรู้ระบบการบริหารจัดการด้วยตนเองของชาวบ้านในชุมชนผ่านกระบวนการต่าง ๆ ในจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ซึ่งแต่ละพิพิธภัณฑ์นั้นมีข้อดีข้อเด่นแตกต่างกัน ซึ่งสามารถยกมาไว้ในการศึกษาได้ทั้งหมด จึงได้เลือกเจาะจงศึกษาพิพิธภัณฑ์เพียงแหล่งเดียวในแต่ละอำเภอ เพื่อให้การวิเคราะห์ศักยภาพได้ชัดเจนขึ้น ทั้งนี้ขอยกตัวอย่างการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ที่โดดเด่นในแต่ละอำเภอ ดังนี้

อำเภอเมืองตาก การวิเคราะห์ศักยภาพที่โดดเด่นของพิพิธภัณฑ์ในอำเภอเมืองตากนั้น อำเภอเมืองตากมีความหลากหลายแหล่งการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ ซึ่งคณะผู้วิจัยแบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม คือ 1.กลุ่มพิพิธภัณฑ์ในโรงเรียน 2.กลุ่มพิพิธภัณฑ์ของเอกชน และกลุ่มพิพิธภัณฑ์ภายในวัด พบว่า พิพิธภัณฑ์ที่จัดตั้งขึ้นภายในโรงเรียนของชนกลุ่มน้อย อย่างเช่น พิพิธภัณฑ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และพิพิธภัณฑ์ชาวไทยภูเขา นั้น มีทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าอยู่ภายในโรงเรียนจำนวนมาก อีกทั้งมีคณะอาจารย์เป็นดูแลอย่างใกล้ชิด มีการสนับสนุนให้กล้าแสดงออกเป็นมักคุเทศน์นำชมวิถีชีวิตของคนเผ่าเดียวกันได้ อีกทั้งมีการแต่งกายแบบชุดประจำถิ่นซึ่งช่วยดึงดูดความสนใจจากผู้เข้าชมได้เป็นอย่างดี สำหรับกลุ่มพิพิธภัณฑ์ของเอกชน นั้นคือ พิพิธภัณฑ์บ้านตรอกจีน มีศักยภาพที่ผู้เป็นเจ้าของและผู้ดูแลที่พร้อมเสียสละทั้งบ้านและเวลาเพื่อเปิดบ้านเป็นวิทยากร สำหรับด้านการบริหารอาจขาดผู้สืบทอดการดูแลแหล่งพิพิธภัณฑ์ สำหรับกลุ่มพิพิธภัณฑ์ในวัด พบว่า วัดชัยชนะสงครามมีทรัพยากรที่มีคุณค่าและราคาสูง ทำให้มีการขโมยขึ้น ทำให้พิพิธภัณฑ์ที่จัดตั้งขึ้นต้องปิดล็อกกุญแจและต้องได้รับอนุญาตก่อนจึงจะได้ชมพิพิธภัณฑ์

อำเภอสามเงา พิพิธภัณฑ์ชลประทานรังสรรค์ได้มีการระดมทุนการก่อสร้างพิพิธภัณฑ์ ทั้งนี้มีวัดเป็นแกนกลางในการจัดการทอดผ้าป่าสามัคคี มีระบบโปร่งใสในการรับบริจาคเงินสำหรับก่อสร้างพิพิธภัณฑ์ โดยการเขียนบอกจำนวนรับ-จ่ายเงินบริจาคให้คนในชุมชนทราบ ซึ่งเป็นการสร้างความเชื่อมั่นว่ามีความโปร่งใส และเกิดการร่วมกันบริจาคสนับสนุนการสร้างพิพิธภัณฑ์มากยิ่งขึ้น อีกทั้งมีการประชุมแสดงความคิดเห็นบ่อยครั้งในวันสำคัญทางศาสนา ที่มีการรวมตัวกันอยู่แล้วตามปกติ เป็นการนัดประชุมโดยไม่จำกัดวิถีชีวิตของคนในชุมชน ทำให้การดำเนินงานเป็นไปแบบใช้ประชาธิปไตยที่แท้จริง ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมให้ความคิดเห็นต่อการสร้างพิพิธภัณฑ์ชุมชนร่วมกัน อันก่อให้เกิดความผูกพันต่อพิพิธภัณฑ์ชุมชนได้

อำเภอบ้านตาก จากการศึกษพบว่า การบริหารจัดการของพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านโพธิคุณ (วัดโพธิ์งาม) ได้มีระบบการบริหาร โดยกลุ่มผู้สูงอายุ และได้รับเงินทุนสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบล ในที่นี้ ได้ให้ผู้สูงอายุเป็นผู้ดูแลจัดการพิพิธภัณฑ์ รวมทั้งเป็นมักคุเทศน์ในการบรรยายข้อมูล ซึ่งเป็นการ

บริหารจัดการในรูปแบบที่เหมาะสมกับคุณสมบัติของผู้ทำงาน ด้วยผู้สูงอายุเป็นผู้รู้ที่สำคัญในชุมชน การอธิบายสิ่งของเครื่องใช้ในพิพิธภัณฑ์ตามประสบการณ์ของตัวผู้เป็นมักคุเทศน์เอง ทำให้การอธิบายให้ผู้เข้ารับฟังเข้าใจได้ลึกซึ้งกว่าผู้ที่ไม่เคยใช้สิ่งของเครื่องใช้นั้นมาก่อนอีกด้วย

อำเภอวังเจ้า การจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชุมชนของอำเภอวังเจ้ามีเพียงแห่งเดียวที่เป็นรูปธรรม คือ ศูนย์บูรณาการวัฒนธรรม ตำบลนาโบสถ์ เป็นพิพิธภัณฑ์ที่จัดขึ้นภายในอาคารขององค์การบริหารส่วนตำบลนาโบสถ์ คณะผู้วิจัยพบว่าการจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์เป็นการจัดนิทรรศการที่เน้นวัตถุ (Object-based Exhibition) เป็นสำคัญ ในการจัดแสดงขาดการบอกเล่าเรื่องราวผ่านการเขียนบทเพื่อดึงดูดความสนใจ ซึ่งสวนทางกับสิ่งที่คณะผู้จัดทำค้นพบ คือ เอกสารที่มีรูปเล่มที่มีข้อมูลอย่างดี¹² ควรเพิ่มเติมเรื่องราว อย่างเช่น เรื่องราวเกี่ยวกับวิถีชีวิตของชาวม้ง¹³ ซึ่งมีการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ (ม้งชายจะใส่กางเกงเป๋าสั้น และม้งเขี้ยวใส่กางเกงเป๋ายาว เป็นต้น) การอพยพโยกย้าย (ม้งชาวบ้านนาโบสถ์อพยพมาอยู่ที่นี้ พ.ศ.2543 อยู่ที่นี้มา 6 ปี ชาวม้งมีภาษาเขียนเป็นของตัวเอง เป็นตัวอักษรละติน มีอาชีพปักผ้าหากนำมาใช้ในการจัดแสดงให้น่าสนใจ

สำหรับด้านการบริหารนอกจากองค์การบริหารส่วนตำบลนาโบสถ์ซึ่งสถาบันเข้มแข็งแล้ว อำเภอวังเจ้ามีผู้นำที่สำคัญทางวัฒนธรรมอีกด้วย คือ นางจันทร์ อุดม โภชน์ ซึ่งได้รับรางวัลทางด้านวัฒนธรรมของจังหวัดตาก โดยเฉพาะด้านผ้าทอมือลายลูกหวาย ซึ่งมีกรรมวิธีการผลิตที่ย้อม การทอ ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ซึ่งได้มีการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผ้าทอผ้า¹⁴ไว้ในเอกสารอย่างละเอียดเรียบร้อย ซึ่งทรัพยากรเหล่านี้ และภูมิปัญญาที่จะสูญไปอย่างน่าเสียดาย

¹² กลุ่มวิชาการ ระบบสารสนเทศ และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมตำบลนาโบสถ์ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตาก, ไม้ระบู่ปีที่พิมพ์.

¹³ นายสมศักดิ์ แสนทวีกิจ, สัมภาษณ์ วันที่ 6 มีนาคม 2549

¹⁴ สภาวัฒนธรรมกิ่งอำเภอวังเจ้า. *สืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่น การทอผ้าพื้นเมือง กิ่งอำเภอวังเจ้า จังหวัดตาก*. สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตาก กระทรวงวัฒนธรรม, 2548

ตารางที่ 1. การวิเคราะห์ศักยภาพของท้องถิ่นและลักษณะของพิพิธภัณฑ์ชุมชนที่น่าจะเป็น

อำเภอ	ศักยภาพของท้องถิ่น	ลักษณะพิพิธภัณฑ์ชุมชนที่น่าจะเป็น
1. อำเภอเมืองตาก	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีทำเลที่ตั้งเป็นจุดศูนย์กลางของจังหวัดตากสะดวกต่อการเดินทางและการติดต่อ 2. เป็นแหล่งที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาของการค้าขายของชุมชนชาวเมืองตากมาแต่โบราณ 3. มีประวัติศาสตร์เชื่อมโยงทางด้านโบราณสถานกับพระเจ้าตากสินมหาราช วีรกษัตริย์ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับจังหวัดตาก 4. มีวัฒนธรรมชนกลุ่มน้อยที่น่าสนใจ ได้แก่ วิถีชีวิตชาวมูเซอคำ 5. มีอาหารท้องถิ่นที่น่าสนใจ เช่น จิ้นส้ม เต้าเจี้ยว ไส้เมี่ยง แกงมะละ 6. มีประเพณีการดองกระชาย 	<p>พิพิธภัณฑ์ชุมชนที่อาจเสนอเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นชุมชนการค้าขายสมัยโบราณ โบราณสถานสำคัญสมัยพระเจ้าตากสินมหาราช ความหลากหลายของวิถีชีวิต ชนกลุ่มต่าง ๆ ตลอดจนประเพณีที่สำคัญต่าง ๆ มีการจัดแสดงโบราณสถาน ศิลปะวัตถุอุปกรณ์ การดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ การทำอาหาร รูปแบบการรื่นเริงในอดีต และการวิวัฒนาการมาสู่สมัยปัจจุบัน</p>
2. อำเภอสามเงา	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีทำเลที่ตั้งใกล้แหล่งท่องเที่ยวสำคัญหลายแห่ง อาทิ เขื่อนภูมิพล ผาสามเงา วัดเก่าแก่ พระพุทธรูปสำคัญ 2. หมู่บ้านจัดสรร ประวัติการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของประชาชนชาวตำบลบ้านนาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน 	<p>พิพิธภัณฑ์ชุมชนอาจเสนอเรื่องราวของประวัติศาสตร์ชุมชนบ้านนาโบราณสถาน โบราณวัตถุเก่าแก่ที่มีมาแต่สมัยโบราณจนกระทั่งเกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญ คือ การสร้างเขื่อนภูมิพล จึงก่อให้เกิดประโยชน์ของเศรษฐกิจอย่างใหญ่หลวงต่อประเทศไทย แต่ก็ได้ก่อให้เกิดมาด้วยการเสียดสีอย่างยิ่งใหญ่เช่นกันของชาวชุมชนบ้านนา นอกจากนี้เนื่องจากในพื้นที่นี้มีความหลากหลายของพันธุ์พืชซึ่งอาจนำเสนอข้อมูลของเรื่องดังกล่าวไว้ด้วย</p>

อำเภอ	ศักยภาพของท้องถิ่น	ลักษณะพิภพชุมชนที่น่าจะเป็น
3. อำเภอบ้านตาก	<p>1. เป็นบริเวณพื้นที่ซึ่งมีวัดเก่าแก่เป็นจำนวนมาก มีโบราณสถานสำคัญหลายแห่ง</p> <p>2. มีโบราณวัตถุเก่าแก่ ซึ่งเก็บไว้ตามวัดต่าง ๆ</p> <p>3. มีประเพณี ลอยกระทงสาย</p>	<p>- พิพิธภัณฑ์ชุมชนในเขตอำเภอบ้านตาก อาจนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และวัตถุสำคัญ ๆ ที่มีอยู่ในเขตนี้ รวมทั้งเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ซึ่งมีอยู่มากมาย นอกจากนี้ยังอาจนำเสนอรายละเอียดและเรื่องราวที่น่าสนใจของโบราณวัตถุต่าง ๆ ได้อีกด้วย</p>
4. อำเภอวังเจ้า	<p>1. เป็นเขตที่มีความหลากหลายและผสมผสานกันทางวัฒนธรรมของคนจากหลายบริเวณของประเทศจนทำให้เกิดเอกลักษณ์ในด้านต่าง ๆ ขึ้น เช่น หัตถกรรมนาชนาชนิด อาหารต่าง ๆ การละเล่น</p> <p>2. มีความหลากหลายของพันธุ์พืช และการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจชนิดใหม่ ๆ</p> <p>3. มีวัดสำคัญหลายแห่ง</p>	<p>- พิพิธภัณฑ์ชุมชนในเขตนี้อาจเน้นรูปแบบความหลากหลายและความสำเร็จในการกลมกลืนกับทางวัฒนธรรมของคนที่นี่ งานหัตถกรรมอันมีชื่อเสียงนาชนาชนิด และพืชเศรษฐกิจใหม่ ๆ ที่มีการนำมาปลูกในพื้นที่</p>

บทที่ 5

บทจัดแสดงพิพิธภัณฑ์ของแต่ละอำเภอ

ผลจากการศึกษาในประเด็นต่าง ๆ ตามที่ปรากฏในบทที่ผ่านมาได้ถูกนำมาประมวล ตามแนวความคิดของการจัดแสดงพิพิธภัณฑ์ และได้ทดลองจัดสร้างเป็นบทจัดแสดงพิพิธภัณฑ์ชุมชน อำเภอเมืองตาก อำเภอสามเงา อำเภอบ้านตาก และอำเภอวังเจ้า โดยแบ่งเป็นหัวข้อดังต่อไปนี้

- 1) ลักษณะทางภูมิศาสตร์ และสภาพภูมิอากาศ
- 2) ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์
- 3) แหล่งโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์
- 4) แหล่งโบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์
- 5) โบราณสถานที่สำคัญในเขตอำเภอเมืองตาก
- 6) วัดในเขตอำเภอเมืองตาก
- 7) ประเพณีและศิลปวัฒนธรรม
 - กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ
 - ภาษา
 - ที่อยู่อาศัย
 - การแต่งกาย
 - ประเพณีประจำชีวิต/ประจำปี
 - ความเชื่อ
 - อาหาร
 - สันทนาการ
 - ภูมิปัญญาและวิถีชุมชนท้องถิ่น
 - แหล่งท่องเที่ยว

๔.๕.๑ บทกวีแสดงพิธีกรรมที่ท้องถิ่นอำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก

หัวข้อ/เนื้อหาเพื่อจัดทำโครงการ และบทบรรยายพิธีกรรม	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง			เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปรเจกต์	แผ่นผัง/ แผนที่	หุ่นจำลอง		
ลักษณะทางภูมิศาสตร์ และสภาพ ภูมิอากาศของอำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก อำเภอเมืองตาก จังหวัดตากมี ลักษณะภูมิประเทศเป็นแบบที่ราบ มีแม่น้ำปิงผ่านกลางเมือง ทำให้ เมืองตากมีความอุดมสมบูรณ์ และ ส่งผลต่อการวิถีการดำเนินชีวิต วัฒนธรรม และความเชื่อของผู้คน ผู้คนในเขตอำเภอเมืองตากมาแต่ โบราณ	เพื่อสร้างภาพให้ผู้เข้าชม นิทรรศการได้เห็นถึง สภาพภูมิศาสตร์ของ อำเภอเมืองตากได้อย่าง ชัดเจน	๑.ภาพถ่าย ดาวเทียมแสดง พื้นที่ภูมิ ประเทศในเขต อำเภอเมือง ตาก	๑. แผนที่/ แผ่นผังจังหวัด ตาก แสดงเขต ที่ตั้งอำเภอเมือง ตาก ๒. แผนที่ทาง อากาศแสดง อำเภอเมืองตาก	๑. โมเดล จำลองแสดง สภาพพื้นที่ อำเภอเมืองตาก		ประกอบด้วยป้ายบรรยาย โดยสรุปเนื้อหาได้ จากเอกสารงานวิจัยฉบับนี้

หัวข้อ/เนื้อหาเพื่อจัดทำโครงการ และบทบรรยายนิทรรศการ	จุดประสงค์	ภาพถ่าย/ ภาพโปสเตอร์	สื่อจัดแสดง		เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
			แผ่นพับ/แผนที่	หุ่นจำลอง		
<p>ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ในเขตอำเภอเมืองตาก</p> <p>อำเภอเมืองตาก จังหวัดตากมีประวัติศาสตร์เป็นมาที่เก่าแก่ยาวนาน โดยมีหลักฐานการตั้งถิ่นฐานของคนมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์</p> <p>ในสมัยประวัติศาสตร์อำเภอเมืองตากก็มีความสำคัญทั้งในส่วนของประวัติศาสตร์ชาติ และประวัติศาสตร์ท้องถิ่น</p> <p>จังหวัดตากเป็นจังหวัดที่มีความเป็นมาในประวัติศาสตร์ ครบถ้วน ความภาคภูมิใจของคนไทย และคนในจังหวัดตากเป็นอย่างดี เป็นเมืองที่พระมหากษัตริย์ในอดีตได้เสด็จมาชุมนุมกองทัพที่เมืองตากนี้แล้วถึง ๔ พระองค์ คือ พ่อขุนรามคำแหงมหาราชทรงชนช้างกับขุนสามชนเจ้าเมืองฉอด</p>	<p>๑. เพื่อสร้างภาพให้ผู้เข้าชมนิทรรศการได้เห็นถึงประวัติศาสตร์เป็นมาที่เก่าแก่ และมีความสำคัญของอำเภอเมืองตากตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ มาจนถึงสมัยประวัติศาสตร์</p> <p>๒. ก่อให้เกิดความรักและภาคภูมิใจในท้องถิ่นของคนในเขตอำเภอเมืองตาก ตลอดจนคนในเขตอำเภออื่นๆ ในจังหวัดตากทั้งหมดด้วย</p>	<p>๑. ภาพถ่ายแหล่งโบราณคดี และโบราณวัตถุที่พบในเขตอำเภอเมืองตาก</p> <p>๒. ภาพถ่าย/ภาพเขียนบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงภาพเหตุการณ์จำลองในประวัติศาสตร์</p>	<p>๑ แผนที่ทางอากาศแสดงแหล่งโบราณคดีในเขตอำเภอเมืองตาก</p> <p>๒. แผนที่แสดงที่ตั้งแหล่งโบราณคดี สมัยก่อนประวัติศาสตร์</p> <p>ในเขตอำเภอเมืองตาก</p>	<p>๑. โมเดลจำลองแสดงโบราณวัตถุที่พบในเขตอำเภอเมืองตาก</p> <p>๒. โมเดลจำลองบุคคลสำคัญ หรือเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์</p>		<p>ประกอบด้วยป้ายบรรยาย โดยสรุปเนื้อหาได้จากเอกสารงานวิจัยฉบับนี้</p>

หัวข้อ/เนื้อหาเพื่อจัดทำโครงการ และบทบรรยายวิทยากร	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง		เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปรเจกต์	แผ่นพับ/แผ่นที่ หุ่นจำลอง		
สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรง ประกาศอิสรภาพ ณ เมืองแครง และทรงยกทัพกลับราชอาณาจักร ไทยโดยผ่านดินแดนเมืองตากเป็น แห่งแรก สมเด็จพระนารายณ์ มหาราชทรงนำทัพไปตีหัวเมือง ฝ่ายเหนือ และได้สร้างวัดพระ นารายณ์ที่เชิงสะพานกิตติขจร ปัจจุบัน และสมเด็จพระเจ้าตากสิน มหาราชเคยได้รับพระบรมราช โองการแต่งตั้งเป็นเจ้าเมืองตาก และเป็นผู้กอบกู้เอกราชของชาติ ไทยจากพม่าเป็นครั้งสุดท้าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระบาท - สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี หรือที่คน ไทยทุกคนรู้จักกันในพระนาม สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ทรง เป็นบุคคลสำคัญที่ทรงกอบกู้ ประเทศไทยให้ได้เจริญวัฒนา สืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบันนี้		๑. ภาพ โบราณสถานที่ สำคัญในเขต อำเภอเมือง ตาก			

หัวข้อเนื้อหาเพื่อจัดทำโครงการ และบทบรรณาธิการ	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง		เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพไปรษณีย์/ ภาพโปรเจกต์	แผ่นพับ/แผนที่ หุ่นจำลอง		
<p>อำเภอเมืองตากในปัจจุบัน</p> <p>อำเภอเมืองตากในปัจจุบันแบ่งออกได้เป็น ๑๔ ตำบล คือ</p> <p>๑. ตำบลระแหง ๒. ตำบลหนองหลวง ๓. ตำบลห้วยเงิน ๔. ตำบลหัวเดียด ๕. ตำบลหนองบัวเหนือ</p> <p>๖. ตำบลน้ำจาม ๗. ตำบลโป่งแดง ๘. ตำบลน้ำร้อน ๙. ตำบลวังหิน ๑๐. ตำบลห้วย ๑๑. ตำบลป่ามะม่วง ๑๒. ตำบลหนองบัวใต้ ๑๓. ตำบลวังประจวบ ๑๔. ตำบลตุ๊กกลางทุ่ง</p> <p>บางตำบลมีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน และมีความสำคัญในประวัติศาสตร์ทั้งประวัติศาสตร์ชาติ และประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เช่น ตำบลหนองหลวงอยู่ในเขตเทศบาลเมืองตาก เป็นต้นที่อยู่ของชาวอยุธยาเข้ามาในสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช อาชีพดั้งเดิมของชาวบ้านทำเครื่องปั้นดินเผา แต่ปัจจุบันได้เลิกทำกันไปเสียแล้ว</p>	<p>เพื่อให้ผู้เข้าชมนิทรรศการเข้าใจถึงลักษณะการปกครองท้องถิ่นในปัจจุบันของอำเภอเมืองตาก</p>	<p>๑. ภาพโบราณสถานหรือแหล่งท่องเที่ยว หรืออื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับสำคัญในเขตตำบลต่างๆ ในเขตอำเภอเมืองตาก</p>	<p>๑. แผนที่แสดงอาณาเขตของอำเภอเมืองตากที่ติดต่อกับอำเภออื่นๆ ในเขตจังหวัดตาก</p> <p>๒. แผนที่แสดงเขตการปกครองในเขตอำเภอเมืองตาก</p>		

หัวข้อ/เนื้อหาเพื่อจัดทำโครงการ และบทบรรยายนิทรรศการ	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง			เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปรเจกต์	แผ่นผัง/ แผนที่	หุ่นจำลอง		
<p>แหล่งโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ในเขตอำเภอเมืองตาก</p> <p>รายละเอียดของแหล่งโบราณคดี</p> <ul style="list-style-type: none"> - ชื่อแหล่งโบราณคดี - ที่ตั้งแหล่งโบราณคดี - ประวัติการสำรวจ /และการขุดค้นทางโบราณคดี - โบราณวัตถุที่พบ - อายุสมัยของแหล่งโบราณคดี 	<p>เพื่อให้ผู้เข้าชม นิทรรศการ ได้ทราบถึง ความสำคัญของแหล่ง โบราณคดีสมัยก่อน ประวัติศาสตร์ที่พบใน เขตอำเภอเมืองตาก</p>	<p>๑.ภาพถ่าย แหล่ง โบราณคดี และ โบราณวัตถุที่ พบในเขต อำเภอเมือง ตาก</p>	<p>๑. แผนที่ทาง อากาศแสดง แหล่งโบราณคดี สมัยก่อน ประวัติศาสตร์ โดยแสดงแยก แต่ละแหล่ง ใน เขตอำเภอเมือง ตาก</p> <p>๒. แผนที่แสดง ที่ตั้งแหล่ง โบราณคดี สมัยก่อน ประวัติศาสตร์</p>	<p>๑. โมเดล จำลอง แสดง โบราณ วัตถุใน สมัยก่อน ประวัติ - ศาสตร์ที่ พบในเขต อำเภอเมือง ตาก</p>		<p>ประกอบด้วยป้ายบรรยาย โดยสรุปเนื้อหา ที่ได้จากเอกสารงานวิจัยฉบับนี้</p>

หัวข้อ/เนื้อหาเพื่อจัดทำโครงการ และบทบาทหรือนิทรรศการ	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง			เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปร่งแสง	แผนผัง/ แผนที่	หุ่นจำลอง		
แหล่งโบราณคดีสมัย ประวัติศาสตร์ในเขตอำเภอเมือง ตาก	เพื่อให้ผู้เข้าชม นิทรรศการ ได้ทราบถึง ความสำคัญของแหล่ง โบราณคดีในสมัย ประวัติศาสตร์ที่พบใน เขตอำเภอเมืองตาก	๑.ภาพถ่าย แหล่ง โบราณคดีสมัย ประวัติศาสตร์ และ โบราณวัตถุที่ พบในเขต อำเภอเมือง ตาก	๑ แผนที่ทาง อากาศแสดง แหล่งโบราณคดี ในเขตอำเภอ เมืองตาก โดย แยกให้เห็น ชัดเจนของแต่ละ แหล่ง	๑. โมเดล จำลองแสดง โบราณวัตถุ สมัย ประวัติศาสตร์ ที่พบในเขต อำเภอเมืองตาก		ประกอบด้วยบรรยาย โดยสรุปเนื้อหาได้ จากเอกสารงานวิจัยฉบับนี้

หัวข้อ/เนื้อหาเพื่อจัดทำโครงการ และบทบรรยายนิทรรศการ	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง			เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปรเจกต์	แผนที่/ แผนที่	หุ่นจำลอง		
<p>โบราณสถานที่สำคัญในเขตอำเภอเมืองตาก</p> <p>รายละเอียดของโบราณสถาน</p> <ul style="list-style-type: none"> - ชื่อโบราณสถาน - ที่ตั้งโบราณสถาน - ประวัติของโบราณสถาน - ประวัติการสำรวจ และการขุดค้นทางโบราณคดี (ถ้ามี) - ประวัติการบูรณะ ปฏิสังขรณ์ - โบราณวัตถุที่พบ - อนุสาวรีย์ของโบราณสถาน 	<p>เพื่อให้ผู้เข้าชม นิทรรศการได้ทราบถึง ความสำคัญทาง ประวัติศาสตร์ และ โบราณสถานในเขต อำเภอเมืองตาก</p>	<p>ภาพถ่าย โบราณสถาน แต่ละแห่งทั้ง ภาพในอดีต (เท่าที่จะหาได้) และภาพ ปัจจุบัน</p>	<p>๑. แผนที่แสดง ที่ตั้งโบราณ - สถานในเขต อำเภอเมืองตาก</p>	<p>๑. โมเดล จำลองแสดง โบราณสถาน สำคัญที่พบใน เขตอำเภอเมือง ตาก</p>		<p>๑. ประกอบด้วยป้ายบรรยาย โดยสรุปเนื้อหา ได้จากเอกสารงานวิจัยฉบับนี้</p> <p>๒. แผนที่แสดงที่ตั้งแหล่งโบราณคดีทั้ง สมัยก่อนประวัติศาสตร์ และสมัย ประวัติศาสตร์ รวมทั้งที่ตั้งโบราณสถาน อาจจะแสดงในแผนที่เดียวกัน แต่แยกลักษณะ ให้เห็นชัดเจนด้วยสัญลักษณ์</p>

หัวข้อ/เนื้อหาเพื่อจัดทำโครงการ และบทบรรยายนิทรรศการ	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง			เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปรเจกต์	แผนผัง/แผนที่	หุ่นจำลอง		
<p>วัดในเขตอำเภอเมืองตาก</p> <p>รายละเอียดของวัด</p> <ul style="list-style-type: none"> - ชื่อวัด - ที่ตั้งวัด - ประวัติการก่อตั้งวัด - ความสำคัญ และสิ่งสำคัญ <p>ภายในวัด</p> <ul style="list-style-type: none"> - ประวัติการสำรวจ /และการขุดค้นทางโบราณคดี (ถ้ามี) - โบราณวัตถุที่พบ 	<p>เพื่อให้ผู้เข้าชม</p> <p>นิทรรศการได้ทราบถึง</p> <p>ความสำคัญของ</p> <p>ประวัติศาสตร์ และวัดที่</p> <p>สำคัญทางพุทธศาสนาใน</p> <p>เขตอำเภอเมืองตาก</p>	<p>๑.ภาพถ่ายของ</p> <p>วัดทั้งภาพถ่าย</p> <p>เก่า (ที่หาได้)</p> <p>และภาพใน</p> <p>ปัจจุบัน</p>	<p>๑ แผนที่แสดง</p> <p>ที่ตั้งของวัดใน</p> <p>เขตอำเภอเมือง</p> <p>ตาก</p>			<p>ประกอบด้วยบรรยาย โดยสรุปเนื้อหาได้</p> <p>จากเอกสารงานวิจัยฉบับนี้</p>

หัวข้อ/เนื้อหาเพื่อจัดทำโครงการ และบทบรรยายนิทรรศการ	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง		เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปรเจกต์	แผนผัง/แผนที่		
<p>หัวข้อ/เนื้อหาเพื่อจัดทำโครงการ และบทบรรยายนิทรรศการ</p> <p>ประเพณี และศิลปวัฒนธรรมใน เขตอำเภอเมืองตาก</p> <p>๔.๑ กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในพื้นที่อำเภอเมืองจังหวัดตากเป็น ที่อยู่อาศัยของกลุ่มคนชาติพันธุ์ ต่างๆ ตั้งแต่ชาติพันธุ์ต่างๆที่มี ประเพณี และวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง แต่อย่างไรก็ ตามการอยู่อาศัยของแต่ละกลุ่มก็มี ความสามัคคี และต่างก็มีความรัก ในจังหวัดตาก และประเทศไทย</p>	<p>๑. เพื่อให้ผู้เข้าชม นิทรรศการ ได้ทราบถึง กลุ่มคนชาติพันธุ์ต่างๆ ที่ อยู่อาศัยในอำเภอเมือง ตาก</p> <p>๒. เพื่อสร้างความเข้าใจ อันดีระหว่างคนภายนอก และกลุ่มชนชาติพันธุ์ ต่างๆ</p> <p>๓. เป็นการเผยแพร่และ สร้างความเข้าใจใน ประเพณีและวัฒนธรรม ของกลุ่มคนชาติพันธุ์ ต่างๆ ที่อาจมีความ แตกต่างกัน</p>	<p>๑. ภาพคนกลุ่ม ต่างๆ ในเครื่อง แต่งกายชุด ประจำเผ่า แสดงความ หลากหลายทั้ง ภายในกลุ่มเอง เช่น เพศหญิง เพศชาย ผู้ใหญ่ คน โสัด หรือ แต่งงานแล้ว และเด็ก เป็นต้น</p>	<p>๑. แผนที่แสดง การอยู่อาศัยของ ก ลุ่ม ช น ชาติ พันธ์ุต่างๆ ใน เขตอำเภอเมือง ตาก</p>	<p>๑. หุ่นจำลอง หรือ ภาพถ่าย ขนาดใหญ่ พอสวมครอบของ คนในกลุ่ม ต่างๆ แสดง ความแตกต่าง ทั้งภายในกลุ่ม เดียวกัน และ ระหว่างกลุ่ม</p> <p>๒. สิ่งของ เครื่องใช้ใน ชีวิตประจำวัน และใน พิธีกรรม หรือ ประเพณีสำคัญ</p>	<p>หมายเหตุ</p> <p>ประกอบด้วยป้ายบรรยาย โดยสรุปเนื้อหาได้ จากเอกสารงานวิจัยฉบับนี้</p>

หัวข้อ/เนื้อหาเพื่อจัดทำโครงการ และบทบรรยายนิทรรศการ	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง		เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปรยแสง	แผ่นพับ/ แผนที่ หุ่นจำลอง		
<p>ประเพณี และศิลปวัฒนธรรมใน เขตอำเภอเมืองตาก</p> <p>๔.๒ ภาษา ภาษาเป็นวัฒนธรรมที่สำคัญที่ แสดงถึงความเป็นตัวตนของกลุ่ม คนเผ่าพันธุ์ต่างๆ ที่อาศัยอยู่ในเขต อำเภอเมืองตาก ในปัจจุบันภาษา ของกลุ่มคนบางกลุ่มอาจจะกำลัง ถูกกลืนเลือนไป ดังนั้นจึงควรมีการ สนับสนุน และส่งเสริมให้ภาษา ดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ยังคงอยู่สืบไป</p>	<p>๑. เพื่อให้ผู้เข้าชม นิทรรศการ ได้ทราบถึง กลุ่มคนชาติพันธุ์ต่างๆ ที่ อยู่อาศัยในอำเภอเมือง ตาก</p> <p>๒. เพื่อสร้างความเข้าใจ อันดีระหว่างคนภายนอก และกลุ่มชนชาติพันธุ์ ต่างๆ</p> <p>๓. เป็นการเผยแพร่และ สร้างความเข้าใจในเรื่อง ของภาษาของแต่ละกลุ่ม ชนชาติพันธุ์ต่างๆ ที่มี ความแตกต่างกัน</p> <p>๔. เพื่อสร้างความ ภาคภูมิใจในกลุ่มของคน เอง</p>	<p>๑. ภาพคนกลุ่ม ต่างๆ ในเครื่อง แต่งกายชุด ประจำเผ่า</p>	<p>๑. แผนที่แสดง กลุ่มคนที่ใช้ ภาษาต่างกัน ในเขตอำเภอเมือง ตาก</p>	<p>๑. สื่อประเภทต่างๆ เช่นแบบบันทึกเสียง สื่อมัลติมีเดีย เช่น VCD หรือ DVD แสดงถึงการใช้ ภาษาของแต่ละกลุ่ม ชาติพันธุ์ โดยเฉพาะภาษาที่ ใช้ในชีวิตประจำวัน</p> <p>๒. เอกสารแสดง ตัวอักษร หรือ หนังสือของแต่ละ กลุ่มชาติพันธุ์ (ถ้า มี)</p>	<p>ประกอบด้วยบรรยาย โดยสรุปเนื้อหาได้ จากเอกสารงานวิจัยฉบับนี้</p>

หัวข้อ/เนื้อหาเพื่อจัดทำโครงการ และบทบรรยายวิทยากร	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง		เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปรเจกต์	แผ่นใส/แผ่นที่ หุ่นจำลอง		
<p>ประเพณี และศิลปวัฒนธรรมใน เขตอำเภอเมืองตาก</p> <p>๔.๓ ที่อยู่อาศัย บ้านเรือนที่อยู่อาศัยของกลุ่มคนที่ ต่างกัน ก็อาจมีสภาพบ้านเรือนและ ชีวิตความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันออกไป ด้วย</p>	<p>๑. เพื่อให้ผู้เข้าชม นิทรรศการ ได้ทราบถึง กลุ่มคนชาติพันธุ์ต่างๆ ที่ อยู่อาศัยในอำเภอเมือง ตาก</p> <p>๒. เพื่อสร้างความเข้าใจ อันดีระหว่างคนภายนอก และกลุ่มชนชาติพันธุ์ ต่างๆ</p> <p>๓. เป็นการเผยแพร่และ สร้างความเข้าใจใน ประเพณีและวัฒนธรรม ของกลุ่มคนชาติพันธุ์ ต่างๆ ที่อาจมีความ แตกต่างกัน</p>	<p>๑. ภาพถ่ายอยู่ อาศัยของคน กลุ่มต่างๆ ใน เขตอำเภอเมือง ตาก</p> <p>๒. ภาพแสดง ชีวิต ความ เป็นอยู่ของคน กลุ่มชาติพันธุ์ ต่างๆ ทั้ง ภายในและ ภายนอกบ้าน และ สภาพแวดล้อม ของชุมชน</p>	<p>๑. แผ่นที่แสดง การอยู่อาศัยของ กลุ่มชนชาติ พันธุ์ต่างๆ ใน เขตอำเภอเมือง ตาก</p>		<p>ประกอบด้วยป้ายบรรยาย โดยสรุปเนื้อหาได้ จากเอกสารงานวิจัยฉบับนี้</p>

หัวข้อ/เนื้อหาเพื่อจัดทำโครงการ และบทบรรยายนิทรรศการ	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง		เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปรเจกต์	แผ่นผัง/ แผนที่ หุ่นจำลอง		
<p>ประเด็น และคิดไปพัฒนาธรรมในเขตอำเภอเมืองตาก</p> <p>๔.๔ การแต่งกาย</p> <p>การแต่งกายเป็นเครื่องบ่งบอกถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมของกลุ่มคนในพื้นที่ต่างๆ ได้อย่างชัดเจน แม้แต่ในกลุ่มเดียวกันก็ยังสามารถมีการแต่งกายที่แตกต่างกันไปตามฐานะ ตามเพศและตามวัย</p>	<p>๑. เพื่อให้ผู้เข้าชม นิทรรศการ ได้ทราบถึง กลุ่มคนชาติพันธุ์ต่างๆ ที่อยู่อาศัยในอำเภอเมืองตาก</p> <p>๒. เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างคนภายนอก และกลุ่มชนชาติพันธุ์ต่างๆ</p> <p>๓. เป็นการเผยแพร่และสร้างความเข้าใจใน ประเพณีและวัฒนธรรมของกลุ่มคนชาติพันธุ์ต่างๆ ที่อาจมีความแตกต่างกัน</p>	<p>๑. ภาพคนกลุ่มต่างๆ ในเครื่องแต่งกายชุดประจำเผ่า</p> <p>แสดงความหลากหลายทั้งภายในกลุ่มเอง เช่น เพศหญิง เพศชาย ผู้ใหญ่ คนโต หรือแต่งงานแล้ว และเด็ก เป็นต้น</p>	<p>๑. แผนที่แสดง การอยู่อาศัยของ กลุ่มชนชาติพันธุ์ต่างๆ ในเขตอำเภอเมืองตาก</p>		<p>ประกอบด้วยป้ายบรรยาย โดยสรุปเนื้อหาได้จากเอกสารงานวิจัยฉบับนี้</p>

หัวข้อ/เนื้อหาเพื่อจัดทำโครงการ และบทบรรยายนิทรรศการ	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง		เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปรเจกต์	แผ่นพับ/แผนที่ หุ่นจำลอง		
ประเพณี และศิลปวัฒนธรรมใน เขตอำเภอเมืองตาก					
๔.๕ ประเพณีประจําชีวิต/ ประจําปี	๑. เพื่อให้ผู้เข้าชม นิทรรศการ ได้ทราบถึง กลุ่มคนชาติพันธุ์ต่างๆ ที่ อยู่อาศัยในอำเภอเมือง ตาก ๒. เพื่อสร้างความเข้าใจ อันดีระหว่างคนภายนอก และกลุ่มชนชาติพันธุ์ ต่างๆ ๓. เป็นการเผยแพร่และ สร้างความเข้าใจใน ประเพณีและวัฒนธรรม ของกลุ่มคนชาติพันธุ์ ต่างๆ ที่อาจมีความ แตกต่างกัน	๑. ภาพแสดง ประเพณีและ วัฒนธรรมของ แต่ละกลุ่มชาติ พันธุ์ในเขต อำเภอเมือง ตาก โดยเฉพาะ ประเพณี ประจําชีวิต เช่น การเกิด (คลอดบุตร) การแสดง ความเป็นหนุ่ม สาว การ เจ็บป่วย การ ทำพิธีศพ เป็นต้น	๑. แผนที่แสดง การอยู่อาศัยของ กลุ่มชนชาติ พันธุ์ต่างๆ ใน เขตอำเภอเมือง ตาก วัฒนธรรมของ แต่ละกลุ่มชาติ พันธุ์ต่างๆ ทั้ง ประเพณีประจํา ชีวิต และ ประเพณี ประจําปี		หมายเหตุ ประกอบด้วยป้ายบรรยาย โดยสรุปเนื้อหาได้ จากเอกสารงานวิจัยฉบับนี้

หัวข้อ/เนื้อหาเพื่อจัดทำโครงการ และบทบรรยายนิทรรศการ	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง			เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปรเจกต์	แผ่นดิสก์/ แผ่นที่	หุ่นจำลอง		
ประเพณี และศิลปวัฒนธรรมไม่ เขตอำเภอเมืองตาก						
๔.๕ ประเพณีประจักษ์วิถี/ ประจักษ์		และประเพณี ประจักษ์ วิถี ปีใหม่ วัน สำคัญตาม ความเชื่อ หรือ ศาสนา เป็นต้น				ประกอบด้วยป้ายบรรยาย โดยสรุปเนื้อหาได้ จากเอกสารงานวิจัยฉบับนี้

หัวข้อ/เนื้อหาเพื่อจัดทำโครงการเรื่อง และบทบาทบรรณานุกรมวิชาการ	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง			เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพไปรษณีย์	แผ่นผัง/ แผนที่	หุ่นจำลอง		
<p><u>ประเพณี และศิลปวัฒนธรรมในเขตอำเภอเมืองตาก</u></p> <p>๔.๕ ความเชื่อ ความเชื่อเป็นส่วนที่สำคัญสิ่งหนึ่งของสังคม ที่แสดงถึงตัวตนของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ และยังคงมีความสำคัญต่อวิถีความเป็นอยู่ภายในชุมชนอีกด้วย</p>	<p>๑. เพื่อให้ผู้เข้าชม นิทรรศการ ได้ทราบถึง กลุ่มคนชาติพันธุ์ต่างๆ ที่อยู่อาศัยในอำเภอเมืองตาก</p> <p>๒. เพื่อสร้างความเข้าใจ อันดีระหว่างคนภายนอก และกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ</p> <p>๓. เป็นการเผยแพร่และสร้างความเข้าใจใน ประเพณีและวัฒนธรรมของกลุ่มคนชาติพันธุ์ต่างๆ ที่อาจมีความแตกต่างกัน</p>	<p>๑. ภาพแสดง ประเพณี พิธีกรรมที่ แสดงถึงความเชื่อของกลุ่ม ชาติพันธุ์ต่างๆ ที่อยู่อาศัยใน เขตอำเภอเมืองตาก</p>	<p>๑. แผนที่แสดง การอยู่อาศัยของ กลุ่ม ชน ชาติ พันธ์ุต่างๆ ใน เขตอำเภอเมืองตาก</p>	<p>๑. สิ่งของ เครื่องใช้ เครื่องรางของขลังที่แสดงถึง พิธีกรรม และความเชื่อของกลุ่มชนชาติ พันธ์ุต่างๆ</p>		<p>ประกอบด้วยป้ายบรรยาย โดยสรุปเนื้อหาได้จากเอกสารวิจัยฉบับนี้</p>

หัวข้อ/เนื้อหาเพื่อจัดทำโครงการ และขบวนการยหรยนิทรศการ	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง			เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพไปรษังแสง	แผ่นฝัง/ แผ่นที่	หุ่นจำลอง		
<p>ประเพณี และคิคปวัฒนธรรมใน เขตอำเภอเมืองตาก</p> <p>๔.๖ อาหาร อาหารเป็นส่วนหนึ่งของ วัฒนธรรมที่แสดงถึงเอกลักษณ์ ของท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี อาหาร อาจแยกออกได้เป็นอาหารที่ รับประทานเป็นประจำ และ อาหารพิเศษที่จะได้รับประทาน เฉพาะในเทศกาล หรือพิธีกรรม สำคัญเท่านั้น</p>	<p>๑. เพื่อให้ผู้เข้าชม นิทรศการได้ทราบถึง วัฒนธรรมในด้านอาหาร การกินของท้องถิ่นใน อำเภอเมืองตาก</p> <p>๒. เพื่อเป็นการสืบทอด มรดกทางวัฒนธรรมด้าน อาหารการกินของท้องถิ่น ให้มีการสืบทอด และคง อยู่ต่อไป</p>	<p>๑. ภาพอาหาร ท้องถิ่นชนิด ต่างๆ ทั้ง อาหาร ประจำวัน และ อาหารพิเศษใน เทศกาล และ พิธีกรรมสำคัญ</p> <p>๒. ภาพแสดง วัตถุ ประกอบ อาหารที่มี เฉพาะท้องถิ่น</p> <p>๓. ภาพแสดง วิธีการ ประกอบ อาหารชนิด ต่างๆ</p>	<p>๑. หุ่นจำลอง อาหารชนิด ต่างๆ ที่แสดง ความเป็น เอกลักษณ์ เฉพาะท้องถิ่น</p> <p>๒. หุ่นจำลอง หรือวัตถุ ประกอบ อาหารของจริง ที่มีเฉพาะถิ่น</p>		<p>ประกอบคัวยำบรราย โดยสรุปรเนือหาได้ จากเอกสารงานวิจัยฉบับนี้</p>	

หัวข้อ/เนื้อหาเพื่อจัดทำโครงการ และบทบรรยายนิทรรศการ	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง			เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปรเจกต์	แผ่นพับ/แผนที่	หุ่นจำลอง		
<p>ประเพณี และศิลปวัฒนธรรมใน เขตอำเภอเมืองตาก</p> <p>๔.๑ สันทนาการ</p>	<p>๑. เพื่อให้ผู้เข้าชม นิทรรศการได้ทราบถึง วัฒนธรรมในด้าน สันทนาการของท้องถิ่น ในอำเภอเมืองตาก</p> <p>๒. เพื่อเป็นการสืบทอด มรดกทางวัฒนธรรมด้าน สันทนาการของท้องถิ่น ให้มีการสืบทอด และคง อยู่ต่อไป</p>	<p>๑. ภาพ กิจกรรม การเล่น และสันทนาการ การดำเนิน ที่แสดงถึง ความเป็น เอกลักษณ์ เฉพาะถิ่นของ อำเภอเมือง ตาก</p>		<p>๑. หุ่นจำลอง กิจกรรม การเล่นและ สันทนาการ ด้านอื่นๆ ที่ แสดงความเป็น เอกลักษณ์ เฉพาะท้องถิ่น อำเภอเมืองตาก</p>		<p>ประกอบด้วยป้ายบรรยาย โดยสรุปเนื้อหาได้ จากเอกสารงานวิจัยฉบับนี้</p>

หัวข้อ/เนื้อหาเพื่อจัดทำโครงการ และบทบรรยายพิธีกรรมการ	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง			เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปรเจกต์	แผ่นพับ/ แผนที่	หุ่นจำลอง		
<p>ภูมิปัญญาและวิถีชุมชนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองตาก</p> <p>ภูมิปัญญาท้องถิ่นคือความรู้ที่สั่งสมสืบทอดกันมาแต่โบราณของแต่ละท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมืองตากมีปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านต่างๆ เช่น ด้านการพูด การอ่าน และการเขียน ภาษาโบราณ ด้านการทำศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน ด้านการแพทย์แผนโบราณ เป็นต้น</p>	<p>๑. เพื่อให้ผู้เข้าชม นิทรรศการ ได้ทราบถึง ภูมิปัญญาท้องถิ่น และ ปราชญ์ชาวบ้านที่มีคุณค่า ควรแก่การยกย่อง</p> <p>๒. เพื่อให้คนในท้องถิ่น ได้มีความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาในท้องถิ่นของตน และก่อให้เกิด ความรัก และหวงแหน ตลอดจนมีการสืบทอดต่อ คนรุ่นหลังเพื่อมิให้ความรู้ที่ดี และมี ประโยชน์เหล่านี้สูญหายไป</p>	<p>๑. ภาพปราชญ์ชาวบ้าน และ ผู้รู้ในแต่ละ ด้านของอำเภอเมืองตาก</p> <p>๒. ภาพ ผลผลิตจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ในด้านต่างๆ เช่น ผลงา ทางด้าน ศิลปะหัตถกรรม สมุนไพร หรือ ยาพื้นบ้าน เป็นต้น</p>	<p>๑. ดั้งของ หรือ ผลผลิตจากภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น ผลงา ศิลปะหัตถกรรม ผ้าทอพื้นเมือง งานจักสาน ยา และสมุนไพร เป็นต้น</p>		<p>ประกอบด้วยป้ายบรรยาย โดยสรุปเนื้อหาได้จากเอกสารวิจัยฉบับนี้</p>	

หัวข้อ/เนื้อหาเพื่อจัดทำโครงการ และบทบรรยายนิทรรศการ	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง		เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปสเตอร์	แผ่นพับ/แผนที่ หุ่นจำลอง		
แหล่งท่องเที่ยวในเขตอำเภอเมือง ตำบล อำเภอเมืองตากเป็นอำเภอหนึ่งที่มี แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญเป็นจำนวน มาก ทั้งแหล่งท่องเที่ยวทาง ประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยวทาง วัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวทาง ธรรมชาติ	๑. เพื่อให้ผู้เข้าชม นิทรรศการทราบถึงแหล่ง ท่องเที่ยวที่สำคัญของ อำเภอเมืองตาก ๒. เพื่อเป็นการสนับสนุน และส่งเสริมการท่องเที่ยว ในเขตอำเภอเมืองตาก ๓. เพื่อให้ประชาชนใน เขตอำเภอเมืองตาก รวมทั้งในเขตจังหวัดได้มี ความภาคภูมิใจในพื้นที่ และจังหวัดของตนเอง	๑. ภาพถ่าย แหล่ง ท่องเที่ยวต่างๆ ในเขตอำเภอ เมืองตาก	๑. แผนที่แสดง แหล่งท่องเที่ยว ในเขตอำเภอ เมืองตาก โดย แยกสัญลักษณ์ ประเภทของ แหล่งท่องเที่ยว อย่างชัดเจน คือ แหล่งท่องเที่ยว ทางประวัติศาสตร์ (และ/หรือ โบราณคดี) แหล่งท่องเที่ยว ทางวัฒนธรรม และแหล่ง ท่องเที่ยวทาง ธรรมชาติ		ประกอบคำบรรยาย โดยสรุปเนื้อหาได้ จากเอกสารงานวิจัยฉบับนี้

หัวข้อ/เนื้อหาเพื่อจัดทำโครงการเรื่อง และบทบาทบรรยายนิทรรศการ	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง			เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปรเจกต์	แผ่นผัง/ แผนที่	หุ่นจำลอง		
<p>๑. แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์</p> <p>๑.๑ ศาลหลักเมืองสี่มุมหาราช</p> <p>๑.๒ ศาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช</p> <p>๑.๓ วัดโบสถ์มงคลศรีบุญเรือง</p> <p>๑.๔ วัดคอกเขาแก้ว</p> <p>๑.๕ วัดมณีบรรพตวรวิหาร</p> <p>๑.๖ วัดสี่ตลาราม</p> <p>๑.๗ ตรอกบ้านจีน</p> <p>๑.๘ วัดเขาลำ</p> <p>๑.๙ อุทยานแห่งชาติลานสาง</p> <p>๑.๑๐ อุทยานแห่งชาติตากสินมหาราช</p> <p>๒. แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม</p> <p>๒.๑ ตรอกบ้านจีน</p> <p>๒.๒ พิพิธภัณฑ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น (โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ตาก)</p> <p>๒.๓ พิพิธภัณฑ์บ้านไทยพื้นบ้าน (โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ตาก)</p>		<p>๑. ภาพถ่ายแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ในเขตอำเภอเมืองตาก</p>	<p>๑. แผนที่แสดงแหล่งท่องเที่ยว</p> <p>ในเขตอำเภอเมืองตาก โดยแยกสัญลักษณ์ประเภทของแหล่งท่องเที่ยว</p> <p>อย่างชัดเจน คือ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ (และ/หรือโบราณคดี)</p> <p>แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ</p>		ประกอบด้วยป้ายบรรยาย โดยสรุปเนื้อหาได้จากเอกสารงานวิจัยฉบับนี้	

หัวข้อ/เนื้อหาเพื่อจัดทำโครงการ และบทบรรยายนิทรรศการ	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง			เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปรเจกต์	แผ่นพับ/ แผนที่	หุ่นจำลอง		
๒.๔ พิพิธภัณฑ์ศูนย์วัฒนธรรม จังหวัดตาก (โรงเรียนตากพิทยาศึกษา คม) ๒.๕ พิพิธภัณฑ์วัดชัยชนะ สงคราม ๒.๖ พิพิธภัณฑ์ต๋อฮกป๋านจีน ๒.๗ พิพิธภัณฑ์ชาวไทยภูเขา ๒.๘ พิพิธภัณฑ์วัดวังศิลาาราม ๒.๙ พิพิธภัณฑ์เมืองเฉลิมพระ เกียรติ จังหวัดตาก ๓. แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ๓.๑ อุทยานแห่งชาติลานสาง ๓.๒ อุทยานแห่งชาติตากสิน มหาราช						

๔.๕.๒ บทบาทการแสดงพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นอำเภอสามเงา จังหวัดตาก

หัวข้อ/เนื้อหาเพื่อจัดทำโครงการ และบทบรรยายนิทรรศการ	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง			เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปรเจกต์	แผนที่/ แผนที่	หุ่นจำลอง		
ลักษณะทางภูมิศาสตร์ และสภาพ ภูมิอากาศของอำเภอสามเงา จังหวัดตาก	เพื่อสร้างภาพให้ผู้เข้าชม นิทรรศการได้เห็นถึง สภาพภูมิศาสตร์ของ อำเภอสามเงา ได้อย่าง ชัดเจน	๑.ภาพถ่าย ดาวเทียมแสดง พื้นที่ภูมิ - ประเทศในเขต อำเภอสามเงา	๑. แผนที่/ แผนที่จังหวัด ตาก แสดงเขต ที่ตั้งอำเภอ สามเงา ๒. แผนที่ทาง อากาศแสดง อำเภอสามเงา	๑. โมเดล จำลองแสดง สภาพพื้นที่ อำเภอสามเงา		ประกอบด้วยป้ายบรรยาย โดยสรุปเนื้อหาได้ จากเอกสารงานวิจัยฉบับนี้

หัวข้อ/เนื้อหาเพื่อจัดทำโครงการ และบทบรรยายนิทรรศการ	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง		เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปรังแสง	แผนผัง/แผนที่ หุ่นจำลอง		
<p>ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ในเขตอำเภอสามเงา</p> <p>อำเภอสามเงามีประวัติศาสตร์เป็นมาที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ล้านนา ปรากฏในตำนานว่าพระนางจามเทวี พระธิดาจากเมืองละโว้เสด็จขึ้นไปครองเมืองหริภุญชัย (ลำพูน) ทอลถึงหน้าผาริมน้ำแห่งหนึ่งก็เกิดจระจกยักษ์ชกเอาหน้าผกไว้ปริแตกพยุฝนโหมกระหน่ำหนักพระนางไม่สามารถที่จะเสด็จต่อไปได้ ต้องพำนักที่บริเวณนั้นไปประทับหลบภาวะวิปริตของดินฟ้าอยู่ ณ ที่นั่นถึง ๗ วัน ๓ คืนสภาพดินฟ้าอากาศก็ยังไม่คลี่คลายลง พระนางจึงเสด็จขึ้นไปบนหน้าผาและทรงจุดธูปเทียนสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์พร้อมตั้งจิตอธิษฐานว่า ถ้าหากพระนางมีบุญญากรรมที่จะได้ครองเมืองหริภุญชัย (ลำพูน) จริ่งแล้วก็ขอให้ภาวะอากาศกลับเป็นปกติ</p>	<p>๑. เพื่อสร้างภาพให้ผู้เข้าชมนิทรรศการได้เห็นถึงประวัติศาสตร์เป็นมาที่เก่าแก่ และมีความสำคัญของอำเภอสามเงา</p> <p>๒. ก่อให้เกิดความรักและภาคภูมิใจในท้องถิ่นของคนในเขตอำเภอสามเงา</p> <p>ตลอดจนคนในเขตอำเภออื่นๆ ในจังหวัดตากทั้งหมดด้วย</p>	<p>๑. ภาพถ่ายแหล่งโบราณคดี และโบราณวัตถุที่พบในเขตสามเงา</p> <p>๒. แผนที่แสดงที่ตั้งแหล่งโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ในเขตอำเภอสามเงา</p> <p>๒. ภาพถ่าย/ภาพเขียนบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงภาพเหตุการณ์จำลองในประวัติศาสตร์ที่เป็นต้น</p>	<p>๑. โมเดลจำลองแสดงโบราณวัตถุที่พบในเขตอำเภอสามเงา</p> <p>๒. โมเดลจำลองบุคคลสำคัญ หรือเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์</p>	<p>ประกอบด้วยป้ายบรรยาย โดยสรุปเนื้อหาได้จากเอกสารงานวิจัยฉบับนี้</p>	

หัวข้อ/เนื้อหาเพื่อจัดทำโครงการ และบทบรรยายนิทรรศการ	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง			เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปรเจกต์	แผ่นพับ/ แผ่นที่	หุ่นจำลอง		
เมื่อพระนางอริยฐานเสด็จสิ้น พายุฝนก็หายไ้ปตั้งปฏิหาริย์ อากาศก็กลับแจ่มใสดังเดิม และด้วยบุญญาบารมีได้ปรากฏงาพุทธรูปขึ้นที่หน้าผา ๓ องค์ พระระนางงามแท้จริงออกเดินทางต่อไป และได้ครองเมืองทริภุชชัย (ลำพูน) สมจริงดังคำอริยฐาน หน้าผานี้ จึงเรียกว่า “ผาสามเงา” หรือที่ชาวบ้านเรียกกันอีกอย่างหนึ่งว่า “เขาน้ำพระ” ปัจจุบันเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ราษฎรไปนมัสการเป็นประจำ		ภาพถ่าย/ ภาพโปรเจกต์ ๓. ภาพผาสามเงา และโบราณสถานที่สำคัญในเขตอำเภอสามเงา				

หัวข้อ/เนื้อหาเพื่อจัดทำโครงการ และบทบรรยายนิทรรศการ	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง		เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปรเจกต์	แผ่นพับ/แผนที่ หุ่นจำลอง		
<p><u>อำเภอสามเงาในปัจจุบัน</u></p> <p>อำเภอสามเงาในปัจจุบันแบ่งออก ได้เป็น ๖ ตำบล คือ</p> <p>๑. ตำบลสามเงา ๒. ตำบลยี่นรี ๓. ตำบลวังหมื่น ๔. ตำบลยกกระบัตร ๕. ตำบลวังจันทร์ ๖. ตำบลบ้านนา</p> <p>บางตำบลมีประวัติความเป็นมาที่ ยาวนาน และมีความสำคัญใน ประวัติศาสตร์ทั้งประวัติศาสตร์ ชาติ และประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เช่น ตำบลสามเงา ที่มีประวัติความ เป็นมาเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ ล้านนา หรือตำบลยกกระบัตรที่มี ประวัติศาสตร์เล่าสืบกันมาว่าเมื่อ ครั้งพระเจ้าตากสินมหาราชยังดำรง ตำแหน่งหลวงยกกระบัตร เมืองตาก ได้ยกกองทัพขึ้นไปเมือง เชียงใหม่เพื่อปราบกบฏ และ ระหว่างทาง ได้มาพักแรม ณ บริเวณที่แห่งนี้ ซึ่งปัจจุบันคือที่ตั้ง ของตำบลยกกระบัตรนั่นเอง</p>	<p>เพื่อให้ผู้เข้าชม นิทรรศการเข้าใจถึง ลักษณะการปกครอง ท้องถิ่นในปัจจุบันของ อำเภอสามเงา</p>	<p>๑. ภาพ โบราณสถาน หรือแหล่ง ท่องเที่ยว หรือ อื่นๆ ที่ เกี่ยวข้องกับ จังหวัดตาก ๒. แผนที่แสดง เขตการปกครอง ในเขตอำเภอ สามเงา</p>	<p>หุ่นจำลอง</p>		

หัวข้อ/เนื้อหาเพื่อจัดทำโครงเรื่อง และบทบรรยายนิทรรศการ	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง			เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปรังแสง	แผนผัง/ แผนที่	หุ่นจำลอง		
<p>แหล่งโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ในเขตอำเภอสามเงา</p> <p>รายละเอียดของแหล่งโบราณคดี</p> <ul style="list-style-type: none"> - ชื่อแหล่งโบราณคดี - ที่ตั้งแหล่งโบราณคดี - ประวัติการสำรวจ และการขุดค้นทางโบราณคดี - โบราณวัตถุที่พบ - อายุสมัยของแหล่งโบราณคดี 	<p>เพื่อให้ผู้เข้าชม นิทรรศการได้ทราบถึง ความสำคัญของแหล่ง โบราณคดีสมัยก่อน ประวัติศาสตร์ที่พบใน เขตอำเภอสามเงา</p>	<p>๑.ภาพถ่าย แหล่ง โบราณคดี และ โบราณวัตถุที่ พบในเขต อำเภอสามเงา</p>	<p>๑ แผนที่ทาง อากาศแสดง แหล่งโบราณคดี สมัยก่อน ประวัติศาสตร์ โดยแสดงแยก แต่ละแหล่ง ใน เขตอำเภอ สามเงา</p> <p>๒. แผนที่แสดง ที่ตั้งแหล่ง โบราณคดี สมัยก่อน ประวัติศาสตร์</p>	<p>๑. โมเดล จำลอง แสดง โบราณ วัตถุใน สมัยก่อน ประวัติ- ศาสตร์ที่ พบในเขต อำเภอ สามเงา</p>		<p>ประกอบคำบรรยาย โดยสรุปเนื้อหา ที่ได้จากเอกสารงานวิจัยฉบับนี้</p>

หัวข้อ/เนื้อหาเพื่อจัดทำโครงเรื่อง และบทบรรยายนิทรรศการ	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง			เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปรังแดง	แผนผัง/แผนที่	หุ่นจำลอง		
แหล่งโบราณคดีสมัย ประวัติศาสตร์ในเขตอำเภอ สามเงา รายละเอียดของแหล่งโบราณคดี - ชื่อแหล่งโบราณคดี - ที่ตั้งแหล่งโบราณคดี - ประวัติการสำรวจ/และการ ขุดค้นทางโบราณคดี - โบราณวัตถุที่พบ - อายุสมัยของแหล่งโบราณคดี	เพื่อให้ผู้เข้าชม นิทรรศการได้ทราบถึง ความสำคัญของแหล่ง โบราณคดีในสมัย ประวัติศาสตร์ที่พบใน เขตอำเภอสามเงา	๑.ภาพถ่าย แหล่ง โบราณคดีสมัย ประวัติศาสตร์ และ โบราณวัตถุที่ พบในเขต อำเภอสามเงา	๑ แผนที่ทาง อากาศแสดง แหล่งโบราณคดี ในเขตอำเภอ สามเงา โดย แยกให้เห็น ชัดเจนของเขต และแหล่ง	๑. โมเดล จำลองแสดง โบราณวัตถุ สมัย ประวัติศาสตร์ ที่พบในเขต อำเภอสามเงา		ประกอบด้วยป้ายบรรยาย โดยสรุปเนื้อหาได้ จากเอกสารงานวิจัยฉบับนี้

หัวข้อ/เนื้อหาเพื่อจัดทำโครงการ และบทบรรยายนิทรรศการ	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง			เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปรเจกต์	แผ่นผัง/ แผนที่	หุ่นจำลอง		
<p><u>โบราณสถานที่สำคัญในเขตอำเภอ สามเงา</u></p> <p>รายละเอียดของโบราณสถาน</p> <ul style="list-style-type: none"> - ชื่อโบราณสถาน - ที่ตั้งโบราณสถาน - ประวัติของโบราณสถาน - ประวัติการสำรวจ/และการ ขุดค้นทางโบราณคดี (ถ้ามี) - ประวัติการบูรณะ ปฏิสังขรณ์ - โบราณวัตถุที่พบ - อาขุสสมัยของโบราณสถาน 	<p>เพื่อให้ผู้เข้าชม นิทรรศการได้ทราบถึง ความสำคัญทาง ประวัติศาสตร์ และ โบราณสถานในเขต อำเภอสามเงา</p>	<p>๑.ภาพถ่าย โบราณสถาน แต่ละแห่งทั้ง ภาพในอดีต (เท่าที่จะหาได้) และภาพ ปัจจุบัน</p>	<p>๑. แผนที่แสดง ที่ตั้งโบราณ - สถานในเขต อำเภอสามเงา</p>	<p>๑. โมเดล จำลองแสดง โบราณสถาน สำคัญที่พบใน เขตอำเภอสาม เงา</p>		<p>๑. ประกอบด้วยป้ายบรรยาย โดยสรุปเนื้อหา ได้จากเอกสารงานวิจัยฉบับนี้</p> <p>๒. แผนที่แสดงที่ตั้งแหล่งโบราณคดีทั้ง สมัยก่อนประวัติศาสตร์ และ สมัย ประวัติศาสตร์ รวมทั้งตั้งโบราณสถาน อาจจะแสดงในแผนที่เดียวกัน แต่แยกลักษณะ ให้เห็นชัดเจนด้วยสัญลักษณ์</p>

หัวข้อ/เนื้อหาเพื่อจัดทำโครงการ และบทบาทบรรยายนิทรรศการ	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง		เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปรเจกต์	แผ่นพับ/แผนที่ หุ่นจำลอง		
<p>วัดในเขตอำเภอสามเงา</p> <p>รายละเอียดของวัด</p> <ul style="list-style-type: none"> - ชื่อวัด - ที่ตั้งวัด - ประวัติการก่อตั้งวัด - ความสำคัญ และถึงสำคัญ <p>ภายในวัด</p> <ul style="list-style-type: none"> - ประวัติการสำรวจ และการ <p>จุดค้นทางโบราณคดี (ถ้ามี)</p> <ul style="list-style-type: none"> - โบราณวัตถุที่พบ 	<p>เพื่อให้ผู้เข้าชม นิทรรศการได้ทราบถึง ความสำคัญของ ประวัติศาสตร์ และวัดที่ สำคัญทางพุทธศาสนาใน เขตอำเภอสามเงา</p>	<p>๑.ภาพถ่ายของ วัดทั้งภาพถ่าย เก่า (ที่หาได้) และภาพใน ปัจจุบัน</p>	<p>๑ แผนที่แสดง ที่ตั้งของวัดใน เขตอำเภอ สามเงา</p>		<p>ประกอบด้วยป้ายบรรยาย โดยสรุปเนื้อหาได้ จากเอกสารงานวิจัยฉบับนี้</p>

หัวข้อ/เนื้อหาเพื่อจัดทำโครงการ และบทบรรยายนิทรรศการ	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง		เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปรเจกต์	แผนผัง/แผนที่ หุ่นจำลอง		
<p><u>ประเพณี และศิลปวัฒนธรรมในเขตอำเภอสามงา</u></p> <p>๔.๑ กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในพื้นที่อำเภอสามงา จังหวัดตาก เป็นที่อยู่อาศัยของกลุ่มคนชาติพันธุ์ต่างๆ ซึ่งแต่ละชาติพันธุ์ต่างก็ มีประเพณี และวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง แต่อย่างไรก็ตามการอยู่อาศัยของแต่ละกลุ่มก็มีความสามัคคี และต่างก็มีความรักในจังหวัดตาก และประเทศไทย</p>	<p>๑. เพื่อให้ผู้เข้าชม นิทรรศการ ได้ทราบถึง กลุ่มคนชาติพันธุ์ต่างๆ ที่อยู่อาศัยในอำเภอสามงา</p> <p>๒. เพื่อสร้างความเข้าใจ อันดีระหว่างคนภายนอก และกลุ่มชนชาติพันธุ์ต่างๆ</p> <p>๓. เป็นการเผยแพร่และสร้างความเข้าใจใน ประเพณีและวัฒนธรรม ของกลุ่มคนชาติพันธุ์ต่างๆ ที่อาจมีความแตกต่างกัน</p>	<p>๑. ภาพคนกลุ่มต่างๆ ในเครื่องแต่งกายชุดประจำเผ่า แสดงความหลากหลายทั้งภายในกลุ่มเอง เช่น เพศหญิง เพศชาย ผู้ใหญ่ คนโสด หรือแต่งงานแล้ว และเด็ก เป็นต้น</p>	<p>๑. แผนที่แสดง การอยู่อาศัยของกลุ่มชนชาติพันธุ์ต่างๆ ในเขตอำเภอสามงา</p>		<p>ประกอบด้วยป้ายบรรยาย โดยสรุปเนื้อหาได้จากเอกสารงานวิจัยฉบับนี้</p>

หัวข้อ/เนื้อหาเพื่อจัดทำโครงการ และบทบาทวิทยากร	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง		เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปสเตอร์	แผ่นเสียง/แผ่นที่		
<p>ประเพณี และศิลปวัฒนธรรมใน เขตอำเภอสามเงา</p> <p>๔.๒ ภาษา ภาษาเป็นวัฒนธรรมที่สำคัญที่ แสดงถึงความเป็นตัวตนของกลุ่ม คนแต่ละพื้นที่ต่างๆ ที่อาศัยอยู่ในเขต อำเภอสามเงา ในปัจจุบันภาษาของ กลุ่มคนบางกลุ่มอาจจะกำลังถูกลืม เลือนไป ดังนั้นจึงควรมีการ สนับสนุน และส่งเสริมให้ภาษา ดั้งเดิมของกลุ่มชนชาติพันธุ์ต่างๆ ยังคงอยู่สืบไป</p>	<p>๑. เพื่อให้ผู้เข้าชม นิทรรศการ ได้ทราบถึง กลุ่มชนชาติพันธุ์ต่างๆ ที่ อยู่อาศัยในอำเภอสามเงา ๒. เพื่อสร้างความเข้าใจ อันดีระหว่างคนภายนอก และกลุ่มชนชาติพันธุ์ ต่างๆ</p> <p>๓. เป็นการเผยแพร่และ สร้างความเข้าใจในเรื่อง ของภาษาของแต่ละกลุ่ม ชนชาติพันธุ์ต่างๆ ที่มี ความแตกต่างกัน ๔. เพื่อสร้างความ ภาคภูมิใจในกลุ่มของ ตนเอง</p>	<p>๑. ภาพคนกลุ่ม ต่างๆ ในเครื่อง แต่งกายชุด ประจำเผ่า</p> <p>๑. แผนที่แสดง กลุ่มคนที่ใช้ ภาษาต่างกันใน เขตอำเภอ สามเงา</p>		<p>๑. สื่อประเภทต่างๆ เช่นแบบบันทึกเสียง สื่อมัลติมีเดีย เช่น VCD หรือ DVD แสดงถึงการใช้ ภาษาของแต่ละกลุ่ม ชาติพันธุ์ โดยเฉพาะภาษาที่ ใช้ในชีวิตประจำวัน</p> <p>๒. เอกสารแสดง ตัวอักษร หรือ หนังสือของแต่ละ กลุ่มชาติพันธุ์ (ถ้า มี)</p>	<p>หมายเหตุ</p> <p>ประกอบด้วยป้ายบรรยาย โดยสรุปเนื้อหาได้ จากเอกสารงานวิจัยฉบับนี้</p>

หัวข้อ/เนื้อหาเพื่อจัดทำโครงการ และบทบรรยายนิทรรศการ	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง			เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปรเจกต์	แผนที่/ แผนที่	หุ่นจำลอง		
<p>ประเภทนิ และศิลปะวัฒนธรรมใน เขตอำเภอตามงา</p> <p>๔.๓ ที่อยู่อาศัย บ้านเรือนที่อยู่อาศัยของกลุ่มคนที่ ต่างกัน ก็อาจมีสภาพบ้านเรือนและ ชีวิตความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันออกไป ด้วย</p>	<p>๑. เพื่อให้ผู้เข้าชม นิทรรศการ ได้ทราบถึง กลุ่มคนชาติพันธุ์ต่างๆ ที่ อยู่อาศัยในอำเภอตามงา ๒. เพื่อสร้างความเข้าใจ อันดีระหว่างคนภายนอก และกลุ่มชนชาติพันธุ์ ต่างๆ ๓. เป็นการเผยแพร่และ สร้างความเข้าใจใน ประเพณีและวัฒนธรรม ของกลุ่มคนชาติพันธุ์ ต่างๆ ที่อาจมีความ แตกต่างกัน</p>	<p>๑. ภาพที่อยู่ อาศัยของคน กลุ่มต่างๆ ใน เขตอำเภอ ตามงา ๒. ภาพแสดง ชีวิต ความเป็นอยู่ของคน กลุ่มชาติพันธุ์ ต่างๆ ทั้ง ภายในและ ภายนอกบ้าน และ สภาพแวดล้อม ของชุมชน</p>	<p>๑. แผนที่แสดง การอยู่อาศัยของ กลุ่มชนชาติ พันธุ์ต่างๆ ใน เขต อำเภอ ตามงา</p>	<p>๑. หุ่นจำลอง หรือ ภาพถ่าย ขนาดใหญ่ พอสมควรของ ที่อยู่อาศัย และ สภาพแวดล้อม ของชุมชนกลุ่ม ชาติพันธุ์ต่างๆ</p>		<p>ประกอบด้วยป้ายบรรยาย โดยสรุปเนื้อหาได้ จากเอกสารงานวิจัยฉบับนี้</p>

หัวข้อ/เนื้อหาเพื่อจัดทำโครงการเรื่อง และบทบาทบรรยายวิทยากร	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง			เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปสเตอร์	แผ่นพับ/ แผ่นที่	หุ่นจำลอง		
<p>ประเพณี และศิลปวัฒนธรรมใน เขตอำเภอสามเงา</p> <p>๔.๔ การแต่งกาย การแต่งกายเป็นเครื่องบ่งบอกถึง ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของ กลุ่มคนเผ่าพันธุ์ต่างๆ ได้อย่าง ชัดเจน แม้แต่ในกลุ่มเดียวกันก็ยัง อาจมีการแต่งกายที่แตกต่างกันไป ตามฐานะตามเพศ และตามวัย</p>	<p>๑. เพื่อให้ผู้เข้าชม นิทรรศการได้ทราบถึง กลุ่มคนชาติพันธุ์ต่างๆ ที่ อยู่อาศัยในอำเภอสามเงา ๒. เพื่อสร้างความเข้าใจ อันดีระหว่างคนภายนอก และกลุ่มชนชาติพันธุ์ ต่างๆ ๓. เป็นการเผยแพร่และ สร้างความเข้าใจใน ประเพณีและวัฒนธรรม ของกลุ่มชนชาติพันธุ์ ต่างๆ ที่อาจมีความ แตกต่างกัน</p>	<p>๑. ภาพคนกลุ่ม ต่างๆ ในเครื่อง แต่งกายชุด ประจำเผ่า แสดงความ หลากหลายทั้ง ภายในกลุ่มเอง เช่น เพศหญิง เพศชาย ผู้ใหญ่ คน โสัด หรือ แต่งงานแล้ว และเด็ก เป็นต้น</p>	<p>๑. แผนที่แสดง การอยู่อาศัยของ กลุ่มชนชาติ พันธุ์ต่างๆ ใน เขตอำเภอ สามเงา</p>		<p>ประกอบด้วยป้ายบรรยาย โดยสรุปเนื้อหาได้ จากเอกสารงานวิจัยฉบับนี้</p>	

หัวข้อ/เนื้อหาเพื่อจัดทำโครงการ และบทบรรยายวิทยากร	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง			เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปรเจกต์	แผ่นฟัง/ แผ่นที่	หุ่นจำลอง		
ประเพณี และศิลปวัฒนธรรมใน เขตอำเภอสามเงา						
๔.๕ ประเพณีประจําชีวิต/ประจําปี	๑. เพื่อให้ผู้เข้าชม นิทรรศการ ได้ทราบถึง กลุ่มคนชาติพันธุ์ต่างๆ ที่ อาศัยอยู่ในอำเภอสามเงา ๒. เพื่อสร้างความเข้าใจ อันดีระหว่างคนภายนอก และกลุ่มชนชาติพันธุ์ ต่างๆ ๓. เป็นการเผยแพร่และ สร้างความเข้าใจใน ประเพณีและวัฒนธรรม ของกลุ่มชนชาติพันธุ์ ต่างๆ ที่อาจมีความ แตกต่างกัน	๑. ภาพแสดง ประเพณีและ วัฒนธรรมของ แต่ละกลุ่มชาติ พันธุ์ในเขต อำเภอสามเงา โดยเฉพาะ ประเพณี ประจําชีวิต เช่น การเกิด (คลอดบุตร) การแสดง ความเป็นหนุ่ม สาว การ เจ็บป่วย การ ทำพิธีศพ เป็นต้น	๑. แผนที่แสดง การอยู่อาศัยของ กลุ่มชนชาติ พันธุ์ต่างๆ ใน เขตอำเภอ สามเงา	๑. หุ่นจำลอง หรือ ภาพถ่าย ขนาดใหญ่ หอนิทรรศการ แสดงถึง ประเพณีและ วัฒนธรรมของ แต่ละกลุ่มชาติ พันธุ์ต่างๆ ทั้ง ประเพณีประจำ ชีวิต และ ประเพณี ประจำปี		ประกอบด้วยป้ายบรรยาย โดยสรุปเนื้อหาได้ จากเอกสารงานวิจัยฉบับนี้

หัวข้อ/เนื้อหาเพื่อจัดทำโครงการ และบทบรรยายนิทรรศการ	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง			เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปร่งแสง	แผ่นผัง/ แผนที่	หุ่นจำลอง		
ประเพณี และศิลปวัฒนธรรมใน เขตอำเภอสามเงา						
๔.๕ ประเพณีประจักษ์วิถี/ ประจักษ์ปี		และประเพณี ประจำปี เช่น ปีใหม่ วัน สำคัญตาม ความเชื่อ หรือ ศาสนา เป็นต้น				ประกอบด้วยป้ายบรรยาย โดยสรุปเนื้อหาได้ จากเอกสารงานวิจัยฉบับนี้

หัวข้อ/เนื้อหาเพื่อจัดทำโครงการ และบทบรรยายวิทยากร	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง		เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปสเตอร์	แผ่นพับ/ แผ่นที่		
<p>ประเพณี และศิลปวัฒนธรรมในเขตอำเภอตามงา</p> <p>๔.๕ ความเชื่อ ความเชื่อเป็นส่วนที่สำคัญสิ่งหนึ่งของสังคม ที่แสดงถึงตัวตนของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ และยังคงมีความสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่ภายในชุมชนอีกด้วย</p>	<p>๑. เพื่อให้ผู้เข้าชม นิทรรศการ ได้ทราบถึง กลุ่มคนชาติพันธุ์ต่างๆ ที่อยู่อาศัยในอำเภอตามงา</p> <p>๒. เพื่อสร้างความเข้าใจ อันดีระหว่างคนภายนอก และกลุ่มชนชาติพันธุ์ต่างๆ</p> <p>๓. เป็นการเผยแพร่และสร้างความเข้าใจใน ประเพณีและวัฒนธรรมของกลุ่มคนชาติพันธุ์ต่างๆ ที่อาจมีความแตกต่างกัน</p>	<p>๑. ภาพแสดง ประเพณี พิธีกรรมที่แสดงถึงความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในเขตอำเภอ ตามงา</p>	<p>๑. แผนที่แสดง การอยู่อาศัยของกลุ่มคนชาติพันธุ์ต่างๆ ในเขตอำเภอ ตามงา</p>	<p>๑. สิ่งของ เครื่องใช้ เครื่องรางของขลังที่แสดงถึง พิธีกรรม และความเชื่อของกลุ่มชนชาติพันธุ์ต่างๆ</p>	<p>ประกอบด้วยป้ายบรรยาย โดยสรุปเนื้อหาได้จากเอกสารงานวิจัยฉบับนี้</p>

หัวข้อ/เนื้อหาเพื่อจัดทำโครงการ และบทบรรยายวิทยากร	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง			เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปรเจกต์	แผ่นผัง/ แผนที่	หุ่นจำลอง		
<p>ประเพณี และศิลปวัฒนธรรมในเขตอำเภอตามงา</p> <p>๔.๖ อาหาร อาหารเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี อาหารอาจแยกออกได้เป็นอาหารที่รับประทานเป็นประจำ และอาหารพิเศษที่จะได้รับประทานเฉพาะในเทศกาล หรือพิธีกรรมสำคัญเท่านั้น</p>	<p>๑. เพื่อให้ผู้เข้าชมนิทรรศการ ได้ทราบถึงวัฒนธรรมในด้านอาหาร การกินของท้องถิ่นในอำเภอตามงา</p> <p>๒. เพื่อเป็นการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมด้านอาหารการกินของท้องถิ่นให้มีการสืบทอด และคงอยู่ต่อไป</p>	<p>๑. ภาพอาหารท้องถิ่นชนิดต่างๆ ทั้งอาหารประจำวัน และอาหารพิเศษในเทศกาล และพิธีกรรมสำคัญ</p> <p>๒. ภาพแสดงวัตถุศิลปประกอบอาหารที่มีเฉพาะท้องถิ่น</p> <p>๓. ภาพแสดงวิธีการประกอบอาหารชนิดต่างๆ</p>		<p>๑. หุ่นจำลองอาหารชนิดต่างๆ ที่แสดงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น</p> <p>๒. หุ่นจำลองหรือวัตถุศิลปประกอบอาหารของจริงที่มีเฉพาะถิ่น</p>		<p>ประกอบด้วยบรรยาย โดยสรุปเนื้อหาได้จากเอกสารงานวิจัยฉบับนี้</p>

หัวข้อ/เนื้อหาเพื่อจัดทำโครงการ และบทบรรยายวิชาการ	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง			เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปรเจกต์	แผ่นพับ/ แผ่นที่	หุ่นจำลอง		
<p>ประเพณี และศิลปวัฒนธรรมใน เขตอำเภอสามเงา</p> <p>๔.๗ สันทนาการ</p>	<p>๑. เพื่อให้ผู้เข้าชม นิทรรศการ ได้ทราบถึง วัฒนธรรมในด้าน ด้านพัฒนาการของท้องถิ่น ในอำเภอสามเงา</p> <p>๒. เพื่อเป็นการสืบ มรดกทางวัฒนธรรมด้าน ด้านพัฒนาการของท้องถิ่น ให้มีการสืบทอด และคง อยู่ต่อไป</p>	<p>๑. ภาพ กิจกรรม การเล่น และตีหมา การดำเนิน ที่แสดงถึง ความเป็น เอกลักษณ์ เฉพาะถิ่นของ อำเภอสามเงา</p>		<p>๑. หุ่นจำลอง กิจกรรม การเล่นและ สันทนาการ ด้านอื่นๆ ที่ แสดงความเป็น เอกลักษณ์ เฉพาะท้องถิ่น อำเภอสามเงา</p>		<p>หมายเหตุ ประกอบด้วยป้ายบรรยาย โดยสรุปเนื้อหาได้ จากเอกสารงานวิจัยฉบับนี้</p>

หัวข้อ/เนื้อหาเพื่อจัดทำโครงเรื่อง และบทบรรยายนิทรรศการ	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง			เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปรเจกต์	แผ่นเสียง/ แผ่นซีดี	หุ่นจำลอง		
<p>ภูมิปัญญาและวิถีชุมชนท้องถิ่นในเขตอำเภอตามเภา</p> <p>ภูมิปัญญาท้องถิ่นคือความรู้ที่สั่งสมสืบทอดกันมาแต่โบราณของแต่ละท้องถิ่น ในเขตอำเภอบ้านตากมีปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านต่างๆ เช่น ด้านการพูด การอ่าน และการเขียน ภาษาโบราณ ด้านการทำศิลปะหัตถกรรมพื้นบ้าน ด้านการแพทย์แผนโบราณ เป็นต้น</p>	<p>๑. เพื่อให้ผู้เข้าชมนิทรรศการ ได้ทราบถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น และปราชญ์ชาวบ้านที่มีคุณค่าควรแก่การยกย่อง</p> <p>๒. เพื่อให้คนในท้องถิ่น ได้มีความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาในท้องถิ่นของตน และก่อให้เกิดความรัก และหวงแหน ตลอดจนมีการสืบทอดต่อคนรุ่นหลังเพื่อมิให้ความรู้ที่ดี และมีประโยชน์เหล่านี้สูญหายไป</p>	<p>๑. ภาพปราชญ์ชาวบ้าน และผู้รู้ในแต่ละด้านของอำเภอ</p> <p>สามเภา</p> <p>๒. ภาพผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านต่างๆ เช่น ผลงานทางศิลปะหัตถกรรม</p> <p>สนุนไฟหรือยาพื้นบ้าน เป็นต้น</p>	<p>๑. สิ่งของ หรือผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น ผลงานศิลปะหัตถกรรม ผ้าทอพื้นเมือง งานจักสาน ยา และสมุนไพร เป็นต้น</p>		หมายเหตุ	
						ประกอบด้วยป้ายบรรยาย โดยสรุปเนื้อหาได้จากเอกสารงานวิจัยฉบับนี้

หัวข้อ/เนื้อหาเพื่อจัดทำโครงการ และบทบรรยายนิทรรศการ	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง		เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปรเจกต์	แผ่นผัง/ แผนที่ หุ่นจำลอง		
<p>แหล่งท่องเที่ยวในเขตอำเภอ สามเงา</p> <p>อำเภอสามเงาเป็นอำเภอหนึ่งที่มี แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญเป็นจำนวน มาก ทั้งแหล่งท่องเที่ยวทาง ประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยวทาง วัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวทาง ธรรมชาติ</p>	<p>๑. เพื่อให้ผู้เข้าชม นิทรรศการทราบถึงแหล่ง ท่องเที่ยวที่สำคัญของ อำเภอสามเงา</p> <p>๒. เพื่อเป็นการสนับสนุน และส่งเสริมการท่องเที่ยว ในเขตอำเภอสามเงา</p> <p>๓. เพื่อให้ประชาชนใน เขตอำเภอสามเงา รวมทั้ง ในเขตจังหวัดได้มีความ ภาคภูมิใจในพื้นที่ และ จังหวัดของตนเอง</p>	<p>๑. ภาพถ่าย แหล่ง ท่องเที่ยวต่าง ๆ ในเขตอำเภอ สามเงา</p>	<p>๑. แผนที่แสดง แหล่งท่องเที่ยว ในเขตอำเภอ สามเงา โดยแยก สัญลักษณ์ ประเภทของ แหล่งท่องเที่ยว อย่างชัดเจน คือ แหล่งท่องเที่ยว ทาง ประวัติศาสตร์ (และ/หรือ โบราณคดี) แหล่งท่องเที่ยว ทางวัฒนธรรม และแหล่ง ท่องเที่ยวทาง ธรรมชาติ</p>		<p>ประกอบด้วยป้ายบรรยาย โดยสรุปเนื้อหาที่ได้ จากเอกสารงานวิจัยฉบับนี้</p>

หัวข้อเนื้อหาเพื่อจัดทำโครงการ และบทบรรยายนิทรรศการ	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง		เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปรเจกต์	แผ่นผัง/ แผนที่ หุ่นจำลอง		
<p>๑. แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์</p> <p>๑.๑ ผาสามเงา</p> <p>๑.๒ วัดพระธาตุแก่งศรีโฆ</p> <p>๑.๓ วัดชลประทานรังสรรค์</p> <p>๑.๔ พระพุทธรูปทศกัณฐ์เขานาม</p> <p>๒. แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม</p> <p>๒.๑ พิพิธภัณฑ์วัดชลประทานรังสรรค์</p> <p>๒.๒ พิพิธภัณฑ์วัดหนองเชียงคาน</p> <p>๒.๓ พิพิธภัณฑ์เฉลิมพระเกียรติเชื่อนภูมิพล</p> <p>๒.๔ ศูนย์ภูมิปัญญาท้องถิ่น (โรงเรียนสามงามวิทยาคม)</p> <p>๓. แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ</p> <p>๓.๑ เชื่อนภูมิพล</p> <p>๓.๒ เกาะวาเลนไทน์ (ภายในเชื่อนภูมิพล)</p> <p>๓.๓ น้ำตกแม่จูด ตำบลกกระบิตร</p> <p>๓.๔ อ่างเก็บน้ำห้วยสองแควเหนือ</p>		<p>ภาพถ่าย/ ภาพโปรเจกต์</p> <p>๑. ภาพถ่ายแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ในเขตอำเภอสามเงา</p>	<p>แผ่นผัง/ แผนที่</p> <p>๑. แผนที่แสดงแหล่งท่องเที่ยวในเขตอำเภอสามเงา โดยแยกสัญลักษณ์ประเภทของแหล่งท่องเที่ยว อย่างชัดเจน คือ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ (และ/หรือ โบราณคดี)</p> <p>แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ</p>		<p>หมายเหตุ</p> <p>ประกอบด้วยป้ายบรรยาย โดยสรุปเนื้อหาได้จากเอกสารงานวิจัยฉบับนี้</p>

๔.๕.๓ บทการจัดแสดงพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก

หัวข้อเนื้อหาเพื่อจัดทำโครงเรื่อง และบทบรรยายนิทรรศการ	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง			เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปรเจกต์	แผ่นผัง/ แผนที่	หุ่นจำลอง		
ลักษณะทางภูมิศาสตร์ และสภาพ ภูมิอากาศของอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ส่วน ใหญ่ของพื้นที่มีลักษณะภูมิ- ประเทศเป็นแนวขวางขนานกับ ลำน้ำปิง ทั้งสองฝั่งแม่น้ำ รวมทั้งมี พื้นที่ที่เป็นภูเขาใหญ่น้อย ทำให้ใน เขตอำเภอบ้านตากมีความอุดม สมบูรณ์เหมาะแก่การเพาะปลูก และเลี้ยงสัตว์	เพื่อสร้างภาพให้ผู้เข้าชม นิทรรศการได้เห็นถึง สภาพภูมิศาสตร์ของ อำเภอบ้านตาก ได้อย่าง ชัดเจน	๑.ภาพถ่าย ดาวเทียมแสดง พื้นที่ภูมิ- ประเทศในเขต อำเภอบ้านตาก	๑. แผนที่ / แผ่นผังจังหวัด ตาก แสดงเขต ที่ตั้งอำเภอบ้าน ตาก ๒. แผนที่ทาง อากาศแสดง อำเภอบ้านตาก	๑. โมเดล จำลองแสดง สภาพพื้นที่ อำเภอบ้านตาก		ประกอบด้วยบรรยาย โดยสรุปเนื้อหาได้ จากเอกสารงานวิจัยฉบับนี้

หัวข้อ/เนื้อหาเพื่อจัดทำโครงการ และบทบรรยายนิทรรศการ	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง		เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปรเจกต์	แผ่นเสียง/ แผ่นที่		
<p>ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ในเขตอำเภอบ้านตาก</p> <p>อำเภอบ้านตาก สันนิษฐานว่าคือตัวเมืองตากเดิม เป็นเมืองหน้าด่านสำหรับป้องกันข้าศึกศัตรูมาแต่โบราณ ตั้งอยู่บนรอยเลี้ยว ลูกหนึ่ง ปัจจุบันคือบ้านท่าพระธาตุ หมู่ที่ ๓ ตำบลเกาะตะเภา อยู่ทางทิศตะวันตกของแม่น้ำปิง ค่อมานสมัยสมเด็จพระมหาธรรมราชา แห่งกรุงศรีอยุธยา ได้ย้ายเมืองตาก จากที่เคยมาอยู่ที่ตำบลปามะม่วง อำเภอเมืองตาก และในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ ๒ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้ย้ายเมืองตาก ไปอยู่ที่ตำบลระแหง อำเภอเมืองตาก ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำปิง ซึ่งเป็นที่ตั้งตัวจังหวัดตากในปัจจุบันนี้</p>	<p>๑. เพื่อสร้างภาพให้ผู้เข้าชมนิทรรศการได้เห็นถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่เก่าแก่ และมีความสำคัญของอำเภอบ้านตาก</p> <p>๒. ก่อให้เกิดความรักและภาคภูมิใจในท้องถิ่นของคนในเขตอำเภอเมืองตาก ตลอดจนคนในเขตอำเภออื่นๆ ในจังหวัดตาก ทั้งหมดด้วย</p>	<p>๑. ภาพถ่าย แหล่งโบราณคดี และโบราณวัตถุที่พบในเขตบ้านตาก</p> <p>๒. แผนที่แสดงที่ตั้งแหล่งโบราณคดี สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ในเขตอำเภอบ้านตาก</p> <p>ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงภาพเหตุการณ์จำลองในประวัติศาสตร์ เป็นต้น</p>	<p>๑. โมเดล จำลองแสดงโบราณวัตถุที่พบในเขตบ้านตาก</p> <p>๒. โมเดล จำลองบุคคลสำคัญ หรือเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์</p>		<p>ประกอบด้วยป้ายบรรยาย โดยสรุปเนื้อหาได้จากเอกสารงานวิจัยฉบับนี้</p>

หัวข้อ/เนื้อหาเพื่อจัดทำโครงการ และบทบรรยายวิทยากร	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง			ภาคีพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปสเตอร์	แผ่นพับ/ แผนที่	หุ่นจำลอง		
เมื่อได้ย้ายเมืองตากไปตั้งที่ใหม่แล้ว ไม่อาจทราบได้ว่า สภาพของเมืองตาก เดิมจะมีฐานะเป็นอำเภอ ตำบลหรือหมู่บ้าน แต่พอจะมีหลักฐานว่า ที่ว่าการอำเภอบ้านตาก ได้ตั้งขึ้นที่ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำปิง ในท้องที่หมู่ที่ ๘ ตำบลตากตก ในปัจจุบันเมื่อประมาณปี พ.ศ. ๒๔๓๘-๒๔๔๐ โดยมี หลวงพรหมสุภา (นายโต กาญจนสุด) เป็น นายอำเภอคนแรก		๓. ภาพโบราณสถานที่สำคัญในเขตอำเภอบ้านตาก				

หัวข้อ/เนื้อหาเพื่อจัดทำโครงการ และบทบรรยายนิทรรศการ	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง		เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปรเจกต์	แผ่นพับ/ แผนที่ หุ่นจำลอง		
<p>อำเภอบ้านตากในปัจจุบัน</p> <p>อำเภอบ้านตากในปัจจุบันแบ่งออกได้เป็น ๗ ตำบล คือ</p> <p>๑. ตำบลตากออก ๒. ตำบลสมอโคน ๓. ตำบลแม่สลด ๔. ตำบลตากดก ๕. ตำบลเกาะตะเภา ๖. ตำบลทุ่งกระเซาะ ๗. ตำบลท้องฟ้า</p> <p>บางตำบลมีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน และมีความสำคัญในประวัติศาสตร์ทั้งประวัติศาสตร์ชาติ และประวัติศาสตร์ท้องถิ่น</p> <p>เช่น ตำบลสมอ โคนสันนิษฐานว่าตั้งขึ้นเมื่อประมาณ ๑๐๐ ปีเศษ เกิดจากการที่ผู้คนสัญจรไปมาทางน้ำ เห็นทำเลดีติดแม่น้ำจึงปลูกสร้างบ้านเรือน เพื่ออยู่อาศัยจนถึงทุกวันนี้ คำว่า "สมอ โคน" อาจจะเพี้ยนมาจากคำว่า "สมอ โคน" ซึ่งจากการที่ต้นสมอได้โคนลงแม่น้ำปัจจุบันเอง</p>	<p>เพื่อให้ผู้เข้าชมนิทรรศการเข้าใจถึงลักษณะการปกครองท้องถิ่นในปัจจุบันของอำเภอบ้านตาก</p>	<p>๑. ภาพโบราณสถานหรือแหล่งท่องเที่ยวหรืออื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดตาก</p> <p>๒. แผนที่แสดงเขตการปกครองในเขตอำเภอบ้านตาก</p>			

หัวข้อ/เนื้อหาเพื่อจัดทำโครงการ และบทบรรยายนิทรรศการ	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง			เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปรเจกต์	แผ่นพับ/ แผนที่	หุ่นจำลอง		
<p>แหล่งโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ในเขตอำเภอดำรงวิทยะ</p> <p>รายละเอียดของแหล่งโบราณคดี</p> <p>- ชื่อแหล่งโบราณคดี</p> <p>- ที่ตั้งแหล่งโบราณคดี</p> <p>- ประวัติการสำรวจ และการขุดค้นทางโบราณคดี</p> <p>- โบราณวัตถุที่พบ</p> <p>- อายุมัธยมของแหล่งโบราณคดี</p>	<p>เพื่อให้ผู้เข้าชมนิทรรศการ ได้ทราบถึงความสำคัญของแหล่งโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่พบในเขตอำเภอดำรงวิทยะ</p>	<p>๑. ภาพถ่ายแหล่งโบราณคดีและโบราณวัตถุที่พบในเขตอำเภอดำรงวิทยะ</p>	<p>๑. แผนที่ทางอากาศแสดงแหล่งโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ โดยแสดงแยกแต่ละแหล่งในเขตอำเภอดำรงวิทยะ</p> <p>๒. แผนที่แสดงที่ตั้งแหล่งโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์</p>	<p>๑. โมเดลจำลองแสดงโบราณวัตถุในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่พบในเขตอำเภอดำรงวิทยะ</p>		<p>ประกอบด้วยป้ายบรรยาย โดยสรุปเนื้อหาได้จากเอกสารงานวิจัยฉบับนี้</p>

หัวข้อเนื้อหาเพื่อจัดทำโครงการ และบทบรรยายนิทรรศการ	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง		เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปรเจกต์	แผ่นพับ/ แผนที่		
แหล่งโบราณคดี สมัย ประวัติศาสตร์ในเขตอำเภอ บ้านตาก	เพื่อให้ผู้เข้าชม นิทรรศการ ได้ทราบถึง ความสำคัญของแหล่ง โบราณคดีในสมัย ประวัติศาสตร์ที่พบใน เขตอำเภอบ้านตาก	๑.ภาพถ่าย แหล่ง โบราณคดีสมัย ประวัติศาสตร์ และ โบราณวัตถุที่ พบในเขต อำเภอบ้านตาก	๑. แผนที่ทาง อากาศแสดง แหล่งโบราณคดี ในเขตอำเภอ บ้านตาก โดย แยกให้เห็น ชัดเจนของแต่ละ แหล่ง		ประกอบด้วยป้ายบรรยาย โดยสรุปเนื้อหาได้ จากเอกสารงานวิจัยฉบับนี้

หัวข้อ/เนื้อหาเพื่อจัดทำโครงการ และบทบาทวิทยากร	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง			เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปรเจกต์	แผ่นพับ/ แผ่นที่	หุ่นจำลอง		
<p>โบราณสถานที่สำคัญในเขตอำเภอ บ้านตาก</p> <p>รายละเอียดของโบราณสถาน</p> <ul style="list-style-type: none"> - ชื่อโบราณสถาน - ที่ตั้งโบราณสถาน - ประวัติของโบราณสถาน - ประวัติการสำรวจ และการขุดค้นทางโบราณคดี (ถ้ามี) - ประวัติการบูรณะ ปฏิสังขรณ์ - โบราณวัตถุที่พบ - อายุสมัยของโบราณสถาน 	<p>เพื่อให้ผู้เข้าชม นิทรรศการ ได้ทราบถึง ความสำคัญทาง ประวัติศาสตร์ และ โบราณสถานในเขต อำเภอบ้านตาก</p>	<p>๑.ภาพถ่าย โบราณสถาน แต่ละแห่งทั้ง ภาพในอดีต (เท่าที่จะหาได้) และภาพ ปัจจุบัน</p>	<p>๑. แผนที่แสดง ที่ตั้งโบราณ - สถานในเขต อำเภอบ้านตาก</p>	<p>๑. โมเดล จำลองแสดง โบราณสถาน สำคัญที่พบใน เขตอำเภอ บ้านตาก</p>		<p>๑. ประกอบด้วยป้ายบรรยาย โดยสรุปเนื้อหา ได้จากเอกสารงานวิจัยฉบับนี้</p> <p>๒. แผนที่แสดงที่ตั้งแหล่ง โบราณคดีทั้ง สมัยก่อนประวัติศาสตร์ และ สมัย ประวัติศาสตร์ รวมทั้งที่ตั้ง โบราณสถาน อาจจะแสดงในแผนที่เดียวกัน แต่แยกลักษณะ ให้เห็นชัดเจนด้วยสัญลักษณ์</p>

หัวข้อเนื้อหาเพื่อจัดทำโครงการ และบทบรรยายนิทรรศการ	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง			เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปรเจกต์	แผ่นพับ/แผนที่	หุ่นจำลอง		
<p><u>วัดในเขตอำเภอบ้านตาก</u></p> <p>รายละเอียดของวัด</p> <ul style="list-style-type: none"> - ชื่อวัด - ที่ตั้งวัด - ประวัติการก่อตั้งวัด - ความสำคัญ และสิ่งสำคัญภายในวัด - ประวัติการสำรวจ /และการชุกค้นทางโบราณคดี (ถ้ามี) - โบราณวัตถุที่พบ 	<p>เพื่อให้ผู้เข้าชม นิทรรศการได้ทราบถึง ความสำคัญของ ประวัติศาสตร์ และวัดที่ สำคัญทางพุทธศาสนาใน เขตอำเภอบ้านตาก</p>	<p>๑.ภาพถ่ายของ วัดทั้งภาพถ่าย เก่า (ที่หาได้) และภาพใน ปัจจุบัน</p>	<p>๑ แผ่นที่แสดง ที่ตั้งของวัดใน เขตอำเภอ บ้านตาก</p>		<p>หมายเหตุ ประกอบด้วยป้ายบรรยาย โดยสรุปเนื้อหาได้ จากเอกสารงานวิจัยฉบับนี้</p>	

หัวข้อเนื้อหาเพื่อจัดทำโครงเรื่อง และบทบรรยายนิทรรศการ	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง			เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปรเจกต์	แผนผัง/แผนที่	หุ่นจำลอง		
<p>ประเพณี และวิถีวัฒนธรรมใน เขตอำเภอบ้านตาก</p> <p>๔.๑ กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในพื้นที่อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก เป็นที่อยู่อาศัยของกลุ่มคนชาติ เป็นที่อยู่อาศัยของกลุ่มคนชาติ พันธุ์ต่างๆ ซึ่งแต่ละชาติพันธุ์ต่างก็ มีประเพณี และวัฒนธรรมอันเป็น เอกลักษณ์ของตนเอง แต่อย่างไรก็ ตามการอยู่อาศัยของแต่ละกลุ่มก็มี ความสามัคคี และต่างก็มีความรัก ในจังหวัดตาก และประเทศไทย</p>	<p>๑. เพื่อให้ผู้เข้าชม นิทรรศการได้ทราบถึง กลุ่มคนชาติพันธุ์ต่างๆ ที่ อยู่อาศัยในอำเภอ บ้านตาก</p> <p>๒. เพื่อสร้างความเข้าใจ อันดีระหว่างคนภายนอก และกลุ่มชนชาติพันธุ์ ต่างๆ</p> <p>๓. เป็นการเผยแพร่และ สร้างความเข้าใจใน ประเพณีและวัฒนธรรม ของกลุ่มคนชาติพันธุ์ ต่างๆ ที่อาจมีความ แตกต่างกัน</p>	<p>๑. ภาพคนกลุ่ม ต่างๆ ในเครื่อง แต่งกายชุด ประจำเผ่า แสดงความ หลากหลายทั้ง ภายในกลุ่มเอง เช่น เพศหญิง เพศชาย ผู้ใหญ่ คนโต หรือ แต่งงานแล้ว และเด็ก เป็นต้น</p>	<p>๑. แผนที่แสดง การอยู่อาศัยของ กลุ่มชนชาติ พันธุ์ต่างๆ ใน เขตอำเภอ บ้านตาก</p>	<p>๑. หุ่นจำลอง หรือ ภาพถ่าย ขนาดใหญ่ พอสมควรของ คนในกลุ่ม ต่างๆ แสดง ความแตกต่าง ทั้งภายในกลุ่ม เดียวกัน และ ระหว่างกลุ่ม ๒. สิ่งของ เครื่องใช้ใน ชีวิตประจำวัน และใน พิธีกรรม หรือ ประเพณีสำคัญ</p>	<p>ประกอบด้วยป้ายบรรยาย โดยสรุปเนื้อหาได้ จากเอกสารงานวิจัยฉบับนี้</p>	

หัวข้อ/เนื้อหาเพื่อจัดทำโครงการ และบทบรรยายนิทรรศการ	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง		เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปรเจกต์	แผ่นผัง/แผนที่		
<p>ประเด็น และสิ่งแวดล้อมรวมในเขตอำเภอบ้านตาก</p> <p>๔.๒ ภาษา ภาษาเป็นวัฒนธรรมที่สำคัญที่แสดงถึงความเป็นตัวตนของกลุ่มคนเผ่าพันธุ์ต่างๆ ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอบ้านตาก ในปัจจุบันภาษาของกลุ่มคนบางกลุ่มอาจกำลังจะสูญหายไป ดังนั้นจึงควรมีการค้นคว้า และส่งเสริมให้ภาษาดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ยังคงอยู่สืบไป</p>	<p>๑. เพื่อให้ผู้เข้าชมนิทรรศการได้ทราบถึงกลุ่มคนชาติพันธุ์ต่างๆ ที่อาศัยอยู่ในอำเภอบ้านตาก</p> <p>๒. เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างคนภายนอกและกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ</p> <p>๓. เป็นการเผยแพร่และสร้างความเข้าใจในเรื่องของภาษาของแต่ละกลุ่มคนชาติพันธุ์ต่างๆ ที่มีแตกต่างกัน</p> <p>๔. เพื่อสร้างความภาคภูมิใจในกลุ่มของคนเอง</p>	<p>๑. ภาพคนกลุ่มต่างๆ ในเครื่องแต่งกายชุดประจำเผ่า</p>	<p>๑. แผนที่แสดงกลุ่มคนที่ใช้ภาษาต่างกันในเขตอำเภอบ้านตาก</p>	<p>๑. สื่อประเภทต่างๆ เช่นแบบบันทึกเสียง สื่อมัลติมีเดีย เช่น VCD หรือ DVD แสดงถึงการใช้ภาษาของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ โดยเฉพาะภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวัน</p> <p>๒. เอกสารแสดงตัวอักษร หรือหนังสือของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ (ถ้ามี)</p>	<p>ประกอบคำบรรยายโดยสรุปเนื้อหาได้จากเอกสารงานวิจัยฉบับนี้</p>

หัวข้อ/เนื้อหาเพื่อจัดทำโครงการ และบทบรรยายนิทรรศการ	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง			เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปรเจกต์	แผ่นพับ/ แผนที่	หุ่นจำลอง		
<p>ประเภทนี้ และคิดปลั๊กอินรวมไม่ เขตอำเภอบ้านตาก</p> <p>๔.๓ ที่อยู่อาศัย บ้านเรือนที่อยู่อาศัยของกลุ่มคนที่ ต่างกัน ก็อาจมีสภาพบ้านเรือนและ ชีวิตความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันออกไป ด้วย</p>	<p>๑. เพื่อให้ผู้เข้าชม นิทรรศการ ได้ทราบถึง กลุ่มคนชาติพันธุ์ต่างๆ ที่ อยู่อาศัยในอำเภอ บ้านตาก</p> <p>๒. เพื่อสร้างความเข้าใจ อันดีระหว่างคนภายนอก และกลุ่มชนชาติพันธุ์ ต่างๆ</p> <p>๓. เป็นการเผยแพร่และ สร้างความเข้าใจใน ประเพณีและวัฒนธรรม ของกลุ่มคนชาติพันธุ์ ต่างๆ ที่อาจมีความ แตกต่างกัน</p>	<p>๑. ภาพถ่าย อาศัยของคน กลุ่มต่างๆ ใน เขตอำเภอ บ้านตาก</p> <p>๒. ภาพแสดง ชีวิต ความ เป็นอยู่ของคน กลุ่มชาติพันธุ์ ต่างๆ ทั้ง ภายในและ ภายนอกบ้าน และ สภาพแวดล้อม ของคน</p>	<p>๑. แผนที่แสดง การอยู่อาศัยของ กลุ่มชนชาติ พันธุ์ต่างๆ ใน เขต อำเภอ บ้านตาก</p>	<p>๑. หุ่นจำลอง หรือ ภาพถ่าย ขนาดใหญ่ พอสมควรของ ที่อยู่อาศัย และ สภาพแวดล้อม ของชุมชนกลุ่ม ชาติพันธุ์ต่างๆ</p>		<p>ประกอบด้วยป้ายบรรยาย โดยสรุปเนื้อหาได้ จากเอกสารงานวิจัยฉบับนี้</p>

หัวข้อ/เนื้อหาเพื่อจัดทำโครงการ และบทบรรยายนิทรรศการ	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง			เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปรเจกต์	แผ่นพับ/ แผนที่	หุ่นจำลอง		
<p><u>ประเพณี และศิลปวัฒนธรรมในเขตอำเภอบ้านตาก</u></p> <p>๔.๔ การแต่งกาย การแต่งกายเป็นเครื่องบ่งบอกถึง ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของ กลุ่มคนในพื้นที่ต่างๆ ได้อย่าง ชัดเจน แม้แต่ในกลุ่มเดียวกันก็ยัง อาจมีการแต่งกายที่แตกต่างกันไป ตามฐานะ ตามเพศ และตามวัย</p>	<p>๑. เพื่อให้ผู้เข้าชม นิทรรศการ ได้ทราบถึง กลุ่มคนชาติพันธุ์ต่างๆ ที่ อาศัยอยู่ในอำเภอ บ้านตาก</p> <p>๒. เพื่อสร้างความเข้าใจ อันดีระหว่างคนภายนอก และกลุ่มชนชาติพันธุ์ ต่างๆ</p> <p>๓. เป็นการเผยแพร่และ สร้างความเข้าใจใน ประเพณีและวัฒนธรรม ของกลุ่มชนชาติพันธุ์ ต่างๆ ที่อาจมีความ แตกต่างกัน</p>	<p>๑. ภาพคนกลุ่ม ต่างๆ ในเครื่อง แต่งกายชุด ประจำเผ่า แสดงความเป็น เอกลักษณ์ทั้ง ภายในกลุ่มเอง เช่น เพศหญิง เพศชาย ผู้ใหญ่ คนโต หรือ แต่งงานแล้ว และเด็ก เป็นต้น</p>	<p>๑. แผนที่แสดง การอยู่อาศัยของ กลุ่มชนชาติ พันธุ์ต่างๆ ใน เขตอำเภอ บ้านตาก</p>	<p>๑. หุ่นจำลอง หรือ ภาพถ่าย ขนาดใหญ่ พอสมควรของ คนในกลุ่ม ต่างๆ แสดง ความแตกต่าง ทั้งภายในกลุ่ม เดียวกัน และ ระหว่างกลุ่ม</p>	<p>ประกอบด้วยป้ายบรรยาย โดยสรุปเนื้อหาได้ จากเอกสารงานวิจัยฉบับนี้</p>	

หัวข้อ/เนื้อหาเพื่อจัดทำโครงการเรื่อง และบทบาทรายนามกิจกรรมการ	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง			เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปรเจกต์	แผ่นพับ/ แผนที่	หุ่นจำลอง		
ประเพณี และศิลปวัฒนธรรมใน เขตอำเภอบ้านตาก						
๔.๕ ประเพณีประจําชีวิต ประจําปี	๑. เพื่อให้ผู้เข้าชม นิทรรศการ ได้ทราบถึง กลุ่มคนชาติพันธุ์ต่างๆ ที่ อาศัยในอำเภอ บ้านตาก ๒. เพื่อสร้างความเข้าใจ อันดีระหว่างคนภายนอก และกลุ่มชนชาติพันธุ์ ต่างๆ ๓. เป็นการเผยแพร่และ สร้างความเข้าใจใน ประเพณีและวัฒนธรรม ของกลุ่มคนชาติพันธุ์ ต่างๆ ที่อาจมีความ แตกต่างกัน	๑. ภาพแสดง ประเพณีและ วัฒนธรรมของ แต่ละกลุ่มชาติ พันธุ์ในเขต อำเภอบ้านตาก โดยเฉพาะ ประเพณี ประจําชีวิต เช่น การเกิด (คลอดบุตร) การแสดง ความเป็นหนุ่ม สาว การ เจ็บป่วย การ ทำพิธีศพ เป็นต้น	๑. แผนที่แสดง การอยู่อาศัยของ กลุ่มชนชาติ พันธุ์ต่างๆ ใน เขตอำเภอ บ้านตาก	๑. หุ่นจำลอง หรือ ภาพถ่าย ขนาดใหญ่ พอสมควร แสดงถึง ประเพณีและ วัฒนธรรมของ แต่ละกลุ่มชาติ พันธุ์ต่างๆ ทั้ง ประเพณีประจำ ชีวิต และ ประเพณี ประจําปี		ประกอบด้วยป้ายบรรยาย โดยสรุปเนื้อหาได้ จากเอกสารงานวิจัยฉบับนี้

หัวข้อ/เนื้อหาเพื่อจัดทำโครงการ และบทบรรยายวิทยากร	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง			เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปรเจกต์	แผ่นพับ/ แผ่นที่	หุ่นจำลอง		
ประเพณี และศิลปวัฒนธรรมใน เขตอำเภอบ้านตาก						
๔.๕ ประเพณีประจําชาติ/ ประจําปี		และประเพณี ประจําปี เช่น ปีใหม่ วัน สำคัญตาม ความเชื่อ หรือ ศาสนา เป็นต้น				ประกอบด้วยบรรยาย โดยสรุปเนื้อหาได้ จากเอกสารงานวิจัยฉบับนี้

หัวข้อ/เนื้อหาเพื่อจัดทำโครงการ และบทบรรยายนิทรรศการ	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง			เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปรเจกต์	แผ่นเสียง/ แผ่นซีดี	หุ่นจำลอง		
<p>ประเพณี และศิลปวัฒนธรรมในเขตอำเภอบ้านตาก</p> <p>๔.๕ ความเชื่อ ความเชื่อเป็นส่วนที่สำคัญสิ่งหนึ่งของสังคม ที่แสดงถึงตัวตนของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ และยังคงมีความสำคัญต่อวิถีความเป็นอยู่ภายในชุมชนอีกด้วย</p>	<p>๑. เพื่อให้ผู้เข้าชม นิทรรศการ ได้ทราบถึง กลุ่มคนชาติพันธุ์ต่างๆ ที่ อาศัยในอำเภอ บ้านตาก</p> <p>๒. เพื่อสร้างความเข้าใจ อันดีระหว่างคนภายนอก และกลุ่มชาติพันธุ์ ต่างๆ</p> <p>๓. เป็นการเผยแพร่และ สร้างความเข้าใจใน ประเพณีและวัฒนธรรม ของกลุ่มคนชาติพันธุ์ ต่างๆ ที่อาจมีความ แตกต่างกัน</p>	<p>๑. ภาพแสดง ประเพณี พิธีกรรมที่ แสดงถึงความ เชื่อของกลุ่ม ชาติพันธุ์ต่างๆ ที่อยู่อาศัยใน เขตอำเภอบ้าน ตาก</p>	<p>๑. แผนที่แสดง การอยู่อาศัยของ กลุ่มชนชาติ พันธุ์ต่างๆ ใน เขตอำเภอ บ้านตาก</p>	<p>๑. ตั้งของ เครื่องใช้ เครื่องรางของ ขลังที่แสดงถึง พิธีกรรม และ ความเชื่อของ กลุ่มชนชาติ พันธุ์ต่างๆ</p>		<p>ประกอบด้วยป้ายบรรยาย โดยสรุปเนื้อหาได้ จากเอกสารงานวิจัยฉบับนี้</p>

หัวข้อ/เนื้อหาเพื่อจัดทำโครงการ และขบวนวิทยากร	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง			เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปสเตอร์	แผ่นผัง/ แผนที่	หุ่นจำลอง		
<p>ประเภทนี้ และศิลปะวัฒนธรรมในเขตอำเภอบ้านตาก</p> <p>๔.๖ อาหาร อาหารเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี อาหารอาจแยกออกได้เป็นอาหารที่รับประทานเป็นประจำ และอาหารพิเศษที่จะได้รับประทานเฉพาะในเทศกาล หรือพิธีกรรมสำคัญเท่านั้น</p>	<p>๑. เพื่อให้ผู้เข้าชมนิทรรศการ ได้ทราบถึงวัฒนธรรมในด้านอาหาร การกินของท้องถิ่นในอำเภอบ้านตาก</p> <p>๒. เพื่อเป็นการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมด้านอาหารการกินของท้องถิ่น ให้มีการสืบทอด และคงอยู่ต่อไป</p>	<p>๑. ภาพอาหารท้องถิ่นชนิดต่างๆ ทั้งอาหารประเภทประจำวัน และอาหารพิเศษในประเทศ และพิธีกรรมสำคัญ</p> <p>๒. ภาพแสดงวัดดูดิบ ประกอบอาหารที่มีเฉพาะท้องถิ่น</p> <p>๓. ภาพแสดงวิธีการประกอบอาหารชนิดต่างๆ</p>	<p>๑. หุ่นจำลองอาหารชนิดต่างๆ ที่แสดงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น</p> <p>๒. หุ่นจำลองหรือวัตถุประกอบอาหารของจริงที่มีเฉพาะถิ่น</p>		<p>ประกอบด้วยป้ายบรรยาย โดยสรุปเนื้อหาได้จากเอกสารงานวิจัยฉบับนี้</p>	

หัวข้อ/เนื้อหาเพื่อจัดทำโครงการ และบทบรรยายพิธีกรรมการ	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง			เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปรเจกต์	แผ่นผัง/ แผนที่	หุ่นจำลอง		
<p><u>ประเทศไทย และศิลปวัฒนธรรมใน</u> <u>เขตอำเภอบ้านตาก</u></p> <p>๔.๗ สันทนาการ</p>	<p>๑. เพื่อให้ผู้เข้าชม นิทรรศการ ได้ทราบถึง วัฒนธรรมในด้าน สันทนาการของท้องถิ่น ในอำเภอบ้านตาก</p> <p>๒. เพื่อเป็นการสืบทอด มรดกทางวัฒนธรรมด้าน สันทนาการของท้องถิ่น ให้มีการสืบทอด และคง อยู่ต่อไป</p>	<p>๑. ภาพ กิจกรรม การเล่น และสันทนาการ การด้านอื่นๆ ที่แสดงถึง ความเป็น เอกลักษณ์ เฉพาะถิ่นของ อำเภอบ้านตาก</p>		<p>๑. หุ่นจำลอง กิจกรรม การเล่นและ สันทนาการ ด้านอื่นๆ ที่ แสดงความเป็น เอกลักษณ์ เฉพาะท้องถิ่น อำเภอบ้านตาก</p>		<p>ประกอบด้วยป้ายบรรยาย โดยสรุปเนื้อหาได้ จากเอกสารงานวิจัยฉบับนี้</p>

หัวข้อ/เนื้อหาเพื่อจัดทำโครงการ และบทบาทหรือนิเทศการ	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง		เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปรเจกต์	แผ่นพับ/ แผนที่		
<p>ผู้มีปัญญาและวิถีชุมชนท้องถิ่นในเขตอำเภอบ้านตาก</p> <p>ภูมิปัญญาท้องถิ่นคือความรู้ที่สั่งสมสืบทอดกันมาแต่โบราณของแต่ละท้องถิ่น ในเขตอำเภอ บ้านตากมีปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านต่างๆ เช่น ด้านการพูด การอ่าน และการเขียนภาษาโบราณ ด้านการทำศิลปะหัตถกรรมพื้นบ้าน ด้านการแพทย์แผนโบราณ เป็นต้น</p>	<p>๑. เพื่อให้ผู้เข้าชม นิเทศการ ได้ทราบถึง ภูมิปัญญาท้องถิ่น และ ปราชญ์ชาวบ้านที่มีคุณค่า ความแก่การยกย่อง</p> <p>๒. เพื่อให้คนในท้องถิ่น ได้มีความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาในท้องถิ่นของ ตนเอง และก่อให้เกิด ความรัก และหวงแหน ตลอดจนมีการสืบทอดต่อ คนรุ่นหลังเพื่อมิให้ ความรู้ที่ดี และมี ประโยชน์เหล่านี้สูญหายไป</p>	<p>๑. ภาพปราชญ์ชาวบ้าน และ ผู้รู้ในแต่ละ ด้านของอำเภอ บ้านตาก</p> <p>๒. ภาพ ผลผลิตจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ในด้านต่างๆ เช่น ผลงาน ทางด้าน ศิลปะหัตถกรรม สมุนไพร หรือ ยาพื้นบ้าน เป็นต้น</p>	<p>๑. สิ่งของ หรือ ผลผลิตจากภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น ผลงาน ศิลปะหัตถกรรม ผ้าทอพื้นเมือง งานจักสาน ยา และสมุนไพร เป็นต้น</p>		<p>หมายเหตุ</p> <p>ประกอบด้วยป้ายบรรยาย โดยสรุปเนื้อหาได้จากเอกสารงานวิจัยฉบับนี้</p>

หัวข้อ/เนื้อหาเพื่อจัดทำโครงการเรื่อง และบทบาทบรรณนิทรรศการ	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง		เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปร่งแสง	แผ่นผั่ง/ แผ่นที่		
แหล่งท่องเที่ยวที่ขวในเขตอำเภอ บ้านตาก อำเภอบ้านตากเป็นอำเภอหนึ่งที่มี แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญเป็นจำนวน มาก ทั้งแหล่งท่องเที่ยวทาง ประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยวทาง วัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวทาง ธรรมชาติ	๑. เพื่อให้ผู้เข้าชม นิทรรศการทราบถึงแหล่ง ท่องเที่ยวที่สำคัญของ อำเภอบ้านตาก ๒. เพื่อเป็นการสนับสนุน และส่งเสริมการท่องเที่ยว ในเขตอำเภอบ้านตาก ๓. เพื่อให้ประชาชนใน เขตอำเภอบ้านตาก รวมทั้งในเขตจังหวัดได้มี ความภาคภูมิใจในพื้นที่ และจังหวัดของตนเอง	๑. ภาพถ่าย แหล่ง ท่องเที่ยวต่างๆ ในเขตอำเภอ บ้านตาก	๑. แผนที่แสดง แหล่งท่องเที่ยว ในเขตอำเภอ บ้านตาก โดย แยกสัญลักษณ์ ประเภทของ แหล่งท่องเที่ยว อย่างชัดเจน คือ แหล่งท่องเที่ยว ทาง ประวัติศาสตร์ (และ/หรือ โบราณคดี) แหล่งท่องเที่ยว ทางวัฒนธรรม และแหล่ง ท่องเที่ยวทาง ธรรมชาติ		ประกอบด้วยป้ายบรรยาย โดยสรุปเนื้อหาได้ จากเอกสารงานวิจัยฉบับนี้

หัวข้อเนื้อหาเพื่อจัดทำโครงการ และบทบรรยายวิทยากร	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง		เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปรเจกต์	แผ่นเสียง/ แผ่นวีซีดี		
<p>๑. แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์</p> <p>๑.๑ เมืองตากเก่า ตำบลเกาะตะเภา</p> <p>๑.๒ เจดีย์พุทธหัตถ์ดี (พ่อขุนรามคำแหงมหาราช กับขุนสามชนเจ้าเมืองลพด)</p> <p>๑.๓ วัดพระบรมธาตุ</p> <p>๑.๔ เนิมธรรมศุทธิ</p> <p>๑.๕ วัดวิเศษวานิช</p> <p>๑.๖ วัดทุ่งขี้</p> <p>๒. แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม</p> <p>๒.๑ เมืองตากเก่า</p> <p>๒.๒ พิพิธภัณฑ์วัดทุ่งกระเซาะ</p> <p>๒.๓ พิพิธภัณฑ์วัดพระบรมธาตุ</p> <p>๒.๔ พิพิธภัณฑ์วัดวังหม้อ</p> <p>๒.๕ พิพิธภัณฑ์สิริวานุวัตร (วัดทุ่งขี้) (กำลังอยู่ในระหว่างการค้าเนินการ)</p> <p>๒.๖ พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านโพธิคุณ</p>		<p>ภาพถ่าย/ ภาพโปรเจกต์</p> <p>๑. ภาพถ่ายแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ในเขตอำเภอบ้านตาก</p>	<p>๑. แผ่นที่แสดงแหล่งท่องเที่ยวในเขตอำเภอบ้านตาก โดยแยกสัญลักษณ์ประเภทของแหล่งท่องเที่ยวอย่างชัดเจน คือ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ (และ/หรือโบราณคดี) แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ</p>		ประกอบด้วยบรรยาย โดยสรุปเนื้อหาได้จากเอกสารงานวิจัยฉบับนี้

หัวข้อ/เนื้อหาเพื่อจัดทำโครงการ และบทบรรณานุกรมรายการ	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง			เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปรเจกต์	แผ่นพับ/ แผ่นที่	หุ่นจำลอง		
๓. แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ๓.๑ น้ำตกทุ่งกระจะเขา ตำบลทุ่ง กระจะ ๓.๒ น้ำตกแก่งหัวดาก ตำบล ทุ่งฟ้า						

๔.๕.๔ บทการจัดแสดงพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นอำเภอวังเจ้า จังหวัดตาก

หัวข้อ/เนื้อหาเพื่อจัดทำโครงการ และบทบรรยายนิทรรศการ	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง			เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปร่งแสง	แผ่นหนัง/ แผ่นซีดี	หุ่นจำลอง		
ลักษณะทางภูมิศาสตร์ และสภาพภูมิอากาศของอำเภอวังเจ้า จังหวัดตาก	เพื่อสร้างภาพให้ผู้เข้าชมนิทรรศการได้เห็นถึงสภาพภูมิศาสตร์ของอำเภอวังเจ้าได้อย่างชัดเจน	๑.ภาพถ่าย ดาวเทียมแสดงพื้นที่ภูมิ-ประเทศในเขตอำเภอวังเจ้า	๑. แผนที่ / แผ่นผังจังหวัดตาก แสดงเขตที่ตั้งอำเภอวังเจ้า ๒. แผนที่ทางอากาศแสดงอำเภอวังเจ้า	๑. โมเดลจำลองแสดงสภาพพื้นที่อำเภอวังเจ้า		ประกอบด้วยป้ายบรรยาย โดยสรุปเนื้อหาได้จากเอกสารงานวิจัยฉบับนี้

หัวข้อ/เนื้อหาเพื่อจัดทำโครงการ และบทบรรยายนิทรรศการ	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง			เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปรเจกต์	แผ่นผัง/ แผนที่	หุ่นจำลอง		
<p>ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ในเขตอำเภอวังเจ้า</p> <p>อำเภอวังเจ้า จังหวัดตาก เดิมเป็นที่ตั้งอำเภอขึ้นกับอำเภอเมืองตาก เป็นอำเภอที่มีการอพยพเข้ามาของผู้คนต่างถิ่นหลากหลายวัฒนธรรม</p>	<p>๑. เพื่อสร้างภาพให้ผู้เข้าชมนิทรรศการได้เห็นถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาของอำเภอวังเจ้า</p> <p>๒. ก่อให้เกิดความรักและภาคภูมิใจในท้องถิ่นของ คนในเขตอำเภอวังเจ้า ตลอดจนคนในเขตอำเภออื่นๆ ในจังหวัดตาก ทั้งหมดด้วย</p>	<p>๑.ภาพถ่าย แหล่งโบราณคดี และโบราณวัตถุที่พบในเขตอำเภอวังเจ้า</p> <p>๒.ภาพถ่าย/ภาพเขียนบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงภาพเหตุการณ์จำลองในประวัติศาสตร์ เป็นต้น</p>	<p>๑ แผนที่ทางอากาศแสดงแหล่งโบราณคดีในเขตอำเภอวังเจ้า</p> <p>๒. แผนที่แสดงที่ตั้งแหล่งโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ในเขตอำเภอวังเจ้า</p>	<p>๑. โมเดลจำลองแสดงโบราณวัตถุที่พบในเขตอำเภอวังเจ้า</p> <p>๒. โมเดลจำลองบุคคลสำคัญ หรือเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์</p>		<p>ประกอบด้วยป้ายบรรยาย โดยสรุปเนื้อหาได้จากเอกสารงานวิจัยฉบับนี้</p>

หัวข้อ/เนื้อหาเพื่อจัดทำโครงการ และบทบรรณาธิการ	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง			เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปรังแสง	แผ่นฟัง/ แผ่นที่	หุ่นจำลอง		
		๓. ภาพ โบราณสถานที่ สำคัญในเขต อำเภอวังเจ้า				

หัวข้อ/เนื้อหาเพื่อจัดทำโครงการ และบทบรรณาธิการ	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง		เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปรเจกต์	แผ่นพับ/ แผ่นที่ หุ่นจำลอง		
<p>อำเภอวังเจ้าในปัจจุบัน</p> <p>อำเภอวังเจ้าในปัจจุบันแบ่งออกได้ เป็น ๓ ตำบล คือ</p> <p>๑. ตำบลเชียงทอง ๒. ตำบลนา โบสถ์ ๓. ตำบลประดาง</p> <p>ในเขตพื้นที่อำเภอวังเจ้ามีการอยู่ อาศัยของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่เข้า มาอยู่อาศัย ในแต่ละกลุ่มชนต่างก็มี วัฒนธรรมของตนเอง และมีความ รักในความเป็นคนไทยไปด้วยใน ขณะเดียวกัน</p>	<p>เพื่อให้ผู้เข้าชม นิทรรศการเข้าใจถึง ลักษณะการปกครอง ท้องถิ่นในปัจจุบันของ อำเภอวังเจ้า</p>	<p>๑. ภาพ โบราณสถาน หรือแหล่ง ท่องเที่ยว หรือ อื่นๆ ที่ เกี่ยวข้องกับ จังหวัดตาก สำคัญในเขต ตำบลต่างๆ ใน เขตอำเภอ วังเจ้า</p>	<p>๑. แผนที่แสดง อาณาเขตของ อำเภอวังเจ้าที่ ติดต่อกับอำเภอ อื่นๆ ในเขต จังหวัดตาก ๒. แผนที่แสดง เขตการปกครอง ในเขตอำเภอ วังเจ้า</p>		

หัวข้อ/เนื้อหาเพื่อจัดทำโครงการ และบทบรรยายนิทรรศการ	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง			เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปรเจกต์	แผนผัง/แผนที่	หุ่นจำลอง		
<p>แหล่งโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ในเขตอำเภอวังเจ้า รายละเอียดของแหล่งโบราณคดี</p> <ul style="list-style-type: none"> - ชื่อแหล่งโบราณคดี - ที่ตั้งแหล่งโบราณคดี - ประวัติการสำรวจ และการขุดค้นทางโบราณคดี - โบราณวัตถุที่พบ - อายุสมัยของแหล่งโบราณคดี 	<p>เพื่อให้ผู้เข้าชม นิทรรศการ ได้ทราบถึง ความสำคัญของแหล่ง โบราณคดีสมัยก่อน ประวัติศาสตร์ที่พบใน เขตอำเภอวังเจ้า</p>	<p>๑.ภาพถ่าย แหล่ง โบราณคดี และ โบราณวัตถุที่ พบในเขต อำเภอวังเจ้า</p>	<p>๑ แผนที่ทาง อากาศแสดง แหล่ง โบราณคดี สมัยก่อน ประวัติศาสตร์ โดยแสดงแยก แต่ละแหล่ง ใน เขตอำเภอวังเจ้า</p> <p>๒. แผนที่แสดง ที่ตั้งแหล่ง โบราณคดี สมัยก่อน- ประวัติศาสตร์</p>	<p>๑. โมเดล จำลอง แสดง โบราณ วัตถุใน สมัยก่อน ประวัติ- ศาสตร์ที่ พบในเขต อำเภอ วังเจ้า</p>		<p>ประกอบด้วยป้ายบรรยาย โดยสรุปเนื้อหา ได้จากเอกสารงานวิจัยฉบับนี้</p>

หัวข้อ/เนื้อหาเพื่อจัดทำโครงการเรื่อง และบทบาทบรรยายนิทรรศการ	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง			เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปรเจกต์	แผ่นพับ/ แผ่นที่	หุ่นจำลอง		
แหล่งโบราณคดีสมัย ประวัติศาสตร์ในเขตอำเภอวังเจ้า						
รายละเอียดของแหล่งโบราณคดี - ชื่อแหล่งโบราณคดี - ที่ตั้งแหล่งโบราณคดี - ประวัติการสำรวจ /และการขุด ค้นทางโบราณคดี - โบราณวัตถุที่พบ - อายุสมัยของแหล่งโบราณคดี	เพื่อให้ผู้เข้าชม นิทรรศการได้ทราบถึง ความสำคัญของแหล่ง โบราณคดีในสมัย ประวัติศาสตร์ที่พบใน เขตอำเภอวังเจ้า	๑.ภาพถ่าย แหล่ง โบราณคดีสมัย ประวัติศาสตร์ และ โบราณวัตถุที่ พบในเขต อำเภอวังเจ้า	๑. แผนที่ทาง อากาศแสดง แหล่งโบราณคดี ในเขตอำเภอ วังเจ้า โดยแยก ให้เห็นชัดเจน ของแต่ละแหล่ง	๑. โมเดล จำลองแสดง โบราณวัตถุ สมัย ประวัติศาสตร์ ที่พบในเขต อำเภอวังเจ้า		ประกอบด้วยบรรยาย โดยสรุปเนื้อหาได้ จากเอกสารงานวิจัยฉบับนี้

หัวข้อ/เนื้อหาเพื่อจัดทำโครงการ และบทบาทบรรยายนิทรรศการ	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง			เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปรเจกต์	แผ่นดิสก์/แผ่นที่	หุ่นจำลอง		
<p>โบราณสถานที่สำคัญในเขตอำเภอวังเจ้า</p> <p>รายละเอียดของโบราณสถาน</p> <ul style="list-style-type: none"> - ชื่อโบราณสถาน - ที่ตั้งโบราณสถาน - ประวัติของโบราณสถาน - ประวัติการสำรวจ/และการขุดค้นทางโบราณคดี (ถ้ามี) - ประวัติการบูรณะ ปฏิสังขรณ์ - โบราณวัตถุที่พบ - อาวุธสมัยของโบราณสถาน 	<p>เพื่อให้ผู้เข้าชม นิทรรศการได้ทราบถึง ความสำคัญทาง ประวัติศาสตร์ และ โบราณสถานในเขต อำเภอวังเจ้า</p>	<p>๑.ภาพถ่าย โบราณสถาน แต่ละแห่งทั้ง ภาพในอดีต (เท่าที่จะหาได้) และภาพ ปัจจุบัน</p>	<p>๑. แผ่นที่แสดง ที่ตั้งโบราณ - สถานในเขต อำเภอวังเจ้า</p>	<p>๑. โมเดล จำลองแสดง โบราณสถาน สำคัญที่พบใน เขตอำเภอวังเจ้า</p>		<p>๑. ประกอบด้วยป้ายบรรยาย โดยสรุปเนื้อหา ได้จากเอกสารงานวิจัยฉบับนี้</p> <p>๒. แผนที่แสดงที่ตั้งแหล่งโบราณคดีทั้ง สมัยก่อนประวัติศาสตร์ และ สมัย ประวัติศาสตร์ รวมทั้งที่ตั้งโบราณสถาน อาจจะแสดงในแผนที่เดียวกัน แต่แยกลักษณะ ให้ทันสมัยด้วยสัญลักษณ์</p>

หัวข้อ/เนื้อหาเพื่อจัดทำโครงเรื่อง และบทบรรยายนิทรรศการ	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง			เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปรเจกต์	แผ่นพับ/แผนที่	หุ่นจำลอง		
<p>วัดในเขตอำเภอวังเจ้า</p> <p>รายละเอียดของวัด</p> <ul style="list-style-type: none"> - ชื่อวัด - ที่ตั้งวัด - ประวัติการก่อตั้งวัด - ความสำคัญ และสิ่งสำคัญ <p>ภายในวัด</p> <ul style="list-style-type: none"> - ประวัติการสำรวจ และการจุด <p>ค้นทางโบราณคดี (ถ้ามี)</p> <ul style="list-style-type: none"> - โบราณวัตถุที่พบ 	<p>เพื่อให้ผู้เข้าชม</p> <p>นิทรรศการได้ทราบถึง</p> <p>ความสำคัญของ</p> <p>ประวัติศาสตร์ และวัดที่</p> <p>สำคัญทางพุทธศาสนาใน</p> <p>เขตอำเภอวังเจ้า</p>	<p>๑.ภาพถ่ายของ</p> <p>วัดทั้งภาพถ่าย</p> <p>เก่า (ที่หาได้)</p> <p>และภาพใน</p> <p>ปัจจุบัน</p>	<p>๑ แผ่นที่แสดง</p> <p>ที่ตั้งของวัดใน</p> <p>เขตอำเภอวังเจ้า</p>		<p>ประกอบด้วยบรรยาย โดยสรุปเนื้อหาได้</p> <p>จากเอกสารงานวิจัยฉบับนี้</p>	

หัวข้อเนื้อหาเพื่อจัดทำโครงการ และบทบรรยายนิทรรศการ	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง		เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปร่งแสง	แผ่นผัง/ แผนที่		
<p>ประเพณี และศิลปวัฒนธรรมในเขตอำเภอวังเจ้า</p> <p>๔.๑ กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในพื้นที่อำเภอเมืองจังหวัดตากเป็นที่อยู่อาศัยของกลุ่มคนชาติพันธุ์ต่างๆ ซึ่งแต่ละชาติพันธุ์ต่างก็มีประเพณี และวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง แต่อย่างไรก็ตามการอยู่อาศัยของแต่ละกลุ่มก็มีความสัมพันธ์ และต่างก็มีความรักในจังหวัดตาก และประเทศไทย</p>	<p>๑. เพื่อให้ผู้เข้าชม นิทรรศการ ได้ทราบถึง กลุ่มคนชาติพันธุ์ต่างๆ ที่อยู่อาศัยในอำเภอวังเจ้า</p> <p>๒. เพื่อสร้างความเข้าใจ อันดีระหว่างคนภายนอก และกลุ่มชนชาติพันธุ์ต่างๆ</p> <p>๓. เป็นการเผยแพร่และสร้างความเข้าใจใน ประเพณีและวัฒนธรรม ของกลุ่มคนชาติพันธุ์ต่างๆ ที่อาจมีความแตกต่างกัน</p>	<p>๑. ภาพคนกลุ่ม ต่างๆ ในเครื่อง แต่งกายชุด ประจำเผ่า แสดงความ หลากหลายทั้ง ภายในกลุ่มเอง เช่น เพศหญิง เพศชาย ผู้ใหญ่ คนโตด หรือ แต่งงานแล้ว และเด็ก เป็นต้น</p>	<p>๑. แผนที่แสดง การอยู่อาศัยของ กลุ่มชน ชาติ พันธุ์ต่างๆ ใน เขตอำเภอวังเจ้า</p>	<p>๑. หุ่นจำลอง หรือ ภาพถ่าย ขนาดใหญ่ พอสถมควารของ คนในกลุ่ม ต่างๆ แสดง ความแตกต่าง ทั้งภายในกลุ่ม เดียวกัน และ ระหว่างกลุ่ม</p> <p>๒. สิ่งของ เครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน และใน พิธีกรรม หรือ ประเพณีสำคัญ</p>	<p>ประกอบด้วยป้ายบรรยาย โดยสรุปเนื้อหาได้จากเอกสารงานวิจัยฉบับนี้</p>

หัวข้อ/เนื้อหาเพื่อจัดทำโครงการ และบทบรรยายวิทยากร	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง			เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปสเตอร์	แผ่นเสียง/ แผ่นซีดี	หุ่นจำลอง		
<p>ประเพณี และศิลปวัฒนธรรมใน เขตอำเภอวังเจ้า</p> <p>๔.๒ ภาษา ภาษาเป็นวัฒนธรรมที่สำคัญที่ แสดงถึงความเป็นตัวตนของกลุ่ม คนเผ่าพันธุ์ต่างๆ ที่อาศัยอยู่ในเขต อำเภอวังเจ้า ในปัจจุบันภาษาของ กลุ่มคนบางกลุ่มอาจจะกำลังถูกกลืน เดือนไป ดังนั้นจึงควรมีการ สนับสนุน และส่งเสริมให้ภาษา ดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ยังคงอยู่สืบไป</p>	<p>๑. เพื่อให้ผู้เข้าชม นิทรรศการ ได้ทราบถึง กลุ่มคนชาติพันธุ์ต่างๆ ที่ อยู่อาศัยในอำเภอวังเจ้า</p> <p>๒. เพื่อสร้างความเข้าใจ อันดีระหว่างคนภายนอก และกลุ่มชนชาติพันธุ์ ต่างๆ</p> <p>๓. เป็นการเผยแพร่และ สร้างความเข้าใจในเรื่อง ของภาษาของแต่ละกลุ่ม คนชาติพันธุ์ต่างๆ ที่มี ความแตกต่างกัน</p> <p>๔. เพื่อสร้างความ ภาคภูมิใจในกลุ่มของคน เอง</p>	<p>๑. ภาพคนกลุ่ม ต่างๆ ในเครื่อง แต่งกายชุด ประจำเผ่า</p>	<p>๑. แผ่นที่แสดง กลุ่มคนที่ใช้ ภาษาต่างกันใน เขตอำเภอวังเจ้า</p>	<p>๑. สื่อประเภทต่างๆ เช่นแถบบันทึกเสียง สื่อมัลติมีเดีย เช่น VCD หรือ DVD แสดงถึงการใช้ ภาษาของแต่ละกลุ่ม ชาติพันธุ์ โดยเฉพาะภาษาที่ ใช้ในชีวิตประจำวัน</p> <p>๒. เอกสารแสดง ตัวอักษร หรือ หนังสือของแต่ละ กลุ่มชาติพันธุ์ (ถ้า มี)</p>	<p>หมายเหตุ</p> <p>ประกอบด้วยป้ายบรรยาย โดยสรุปเนื้อหาได้ จากเอกสารงานวิจัยฉบับนี้</p>	

หัวข้อเนื้อหาเพื่อจัดทำโครงการ และบทบรรยายนิทรรศการ	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง			เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปรเจกต์	แผ่นพับ/ แผนที่	หุ่นจำลอง		
<p>ประเพณี และศิลปวัฒนธรรมใน เขตอำเภอวังเจ้า</p> <p>๔.๓ ที่อยู่อาศัย บ้านเรือนที่อยู่อาศัยของกลุ่มคนที่ ต่างกัน ก็อาจมีสภาพบ้านเรือนและ ชีวิตความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันออกไป ด้วย</p>	<p>๑. เพื่อให้ผู้เข้าชม นิทรรศการ ได้ทราบถึง กลุ่มคนชาติพันธุ์ต่างๆ ที่ อยู่อาศัยในอำเภอวังเจ้า</p> <p>๒. เพื่อสร้างความเข้าใจ อันดีระหว่างคนภายนอก และกลุ่มชนชาติพันธุ์ ต่างๆ</p> <p>๓. เป็นการเผยแพร่และ สร้างความเข้าใจใน ประเพณีและวัฒนธรรม ของกลุ่มคนชาติพันธุ์ ต่างๆ ที่อาจมีความ แตกต่างกัน</p>	<p>๑. ภาพถ่าย อาศัยของคน กลุ่มต่างๆ ใน เขตอำเภอ วังเจ้า</p> <p>๒. ภาพแสดง ชีวิต ความ เป็นอยู่ของคน กลุ่มชาติพันธุ์ ต่างๆ ทั้ง ภายในและ ภายนอกบ้าน และ สภาพแวดล้อม ของชุมชน</p>	<p>๑. แผนที่แสดง การอยู่อาศัยของ กลุ่มชน ชาติ พันธุ์ต่างๆ ใน เขตอำเภอวังเจ้า</p>	<p>๑. หุ่นจำลอง หรือ ภาพถ่าย ขนาดใหญ่ พอสมควรของ ที่อยู่อาศัย และ สภาพแวดล้อม ของชุมชนกลุ่ม ชาติพันธุ์ต่างๆ</p>		<p>ประกอบด้วยป้ายบรรยาย โดยสรุปเนื้อหาได้ จากเอกสารงานวิจัยฉบับนี้</p>

หัวข้อ/เนื้อหาเพื่อจัดทำโครงการ และบทบรรยายนิทรรศการ	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง			เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปร่งแสง	แผ่นพับ/แผ่นที่	หุ่นจำลอง		
<p>ประเพณี และศิลปวัฒนธรรมในเขตอำเภอวังเจ้า</p> <p>๔.๔ การแต่งกาย การแต่งกายเป็นเครื่องบ่งบอกถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมของกลุ่มคนในพื้นที่ต่างๆ ได้อย่างชัดเจน แม้แต่ในกลุ่มเดียวกันก็ยังอาจมีการแต่งกายที่แตกต่างกันไป ตามฐานะ ตามเพศ และตามวัย</p>	<p>๑. เพื่อให้ผู้เข้าชม นิทรรศการ ได้ทราบถึง กลุ่มคนชาติพันธุ์ต่างๆ ที่อยู่อาศัยในอำเภอวังเจ้า</p> <p>๒. เพื่อสร้างความเข้าใจ อันดีระหว่างคนภายนอก และกลุ่มชนชาติพันธุ์ต่างๆ</p> <p>๓. เป็นการเผยแพร่และสร้างความเข้าใจใน ประเพณีและวัฒนธรรมของกลุ่มชนชาติพันธุ์ต่างๆ ที่อาจมีความแตกต่างกัน</p>	<p>๑. ภาพตามกลุ่มต่างๆ ในเครื่องแต่งกายชุดประจำเผ่า แสดงความหลากหลายทั้งภายในกลุ่มเอง เช่น เพศหญิง เพศชาย ผู้ใหญ่ คนโสด หรือแต่งงานแล้ว และเด็ก เป็นต้น</p>	<p>๑. แผนที่แสดง การอยู่อาศัยของ กลุ่ม ชนชาติพันธุ์ต่างๆ ในเขตอำเภอวังเจ้า</p>	<p>๑. หุ่นจำลอง หรือ ภาพถ่าย ขนาดใหญ่พอสมควรของ คนในกลุ่มต่างๆ แสดง ความแตกต่าง ทั้งภายในกลุ่มเดียวกัน และระหว่างกลุ่ม</p>		<p>ประกอบด้วยป้ายบรรยาย โดยสรุปเนื้อหาได้จากเอกสารงานวิจัยฉบับนี้</p>

หัวข้อ/เนื้อหาเพื่อจัดทำโครงการ และบทบรรยายวิทยากร	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง			เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปรเจกต์	แผ่นผั่ง/ แผ่นที่	หุ่นจำลอง		
ประเพณี และศิลปวัฒนธรรมใน เขตอำเภอวังเจ้า						
๔.๕ ประเพณีประจักษ์วิถี/ ประจักษ์ปี	๑. เพื่อให้ผู้เข้าชม นิทรรศการ ได้ทราบถึง กลุ่มคนชาติพันธุ์ต่างๆ ที่ อยู่อาศัยในอำเภอวังเจ้า ๒. เพื่อสร้างความเข้าใจ อันดีระหว่างคนภายนอก และกลุ่มชนชาติพันธุ์ ต่างๆ ๓. เป็นการเผยแพร่และ สร้างความเข้าใจใน ประเพณีและวัฒนธรรม ของกลุ่มคนชาติพันธุ์ ต่างๆ ที่อาจมีความ แตกต่างกัน	๑. ภาพแสดง ประเพณีและ วัฒนธรรมของ แต่ละกลุ่มชาติ พันธุ์ในเขต อำเภอวังเจ้า โดยเฉพาะ ประเพณี ประจักษ์วิถี เช่น การเกิด (คลอดบุตร) การแต่ง ความเป็นหนุ่ม สาว การ เจ็บป่วย การ ทำพิธีศพ เป็นต้น	๑. แผนที่แสดง การอยู่อาศัยของ กลุ่มชนชาติ พันธุ์ต่างๆ ใน เขตอำเภอวังเจ้า	๑. หุ่นจำลอง หรือ ภาพถ่าย ขนาดใหญ่ พอสมควร แสดงถึง ประเพณีและ วัฒนธรรมของ แต่ละกลุ่มชาติ พันธุ์ต่างๆ ทั้ง ประเพณีประจำ ชีวิต และ ประเพณี ประจักษ์ปี		ประกอบด้วยป้ายบรรยาย โดยสรุปเนื้อหาได้ จากเอกสารงานวิจัยฉบับนี้

หัวข้อ/เนื้อหาเพื่อจัดทำโครงการ และบทบรรยายนิทรรศการ	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง			เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปร่งแสง	แผ่นผัง/ แผนที่	หุ่นจำลอง		
ประเพณี และศิลปวัฒนธรรมใน เขตอำเภอวังเจ้า ๔.๕ ประเพณีประจักษ์วิถี/ ประจักษ์ปี		และประเพณี ประจักษ์ปี เช่น ปีใหม่ วัน สำคัญตาม ความเชื่อ หรือ ศาสนา เป็นต้น				ประกอบด้วยป้ายบรรยาย โดยสรุปเนื้อหาได้ จากเอกสารงานวิจัยฉบับนี้

หัวข้อ/เนื้อหาเพื่อจัดทำโครงการ และบทบรรยายนิทรรศการ	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง			เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปรเจกต์	แผนที่/ แผนที่	หุ่นจำลอง		
<p><u>ประเพณี และศิลปวัฒนธรรมในเขตอำเภอวังเจ้า</u></p> <p>๔.๕ ความเชื่อ ความเชื่อเป็นส่วนที่สำคัญสิ่งหนึ่งของสังคม ที่แสดงถึงตัวตนของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ และยังคงมีความสำคัญต่อวิถีความเป็นอยู่ภายในชุมชนอีกด้วย</p>	<p>๑. เพื่อให้ผู้เข้าชม นิทรรศการ ได้ทราบถึง กลุ่มคนชาติพันธุ์ต่างๆ ที่ อยู่อาศัยในอำเภอวังเจ้า</p> <p>๒. เพื่อสร้างความเข้าใจ อันดีระหว่างคนภายนอก และกลุ่มชนชาติพันธุ์ ต่างๆ</p> <p>๓. เป็นการเผยแพร่และ สร้างความเข้าใจใน ประเพณีและวัฒนธรรม ของกลุ่มคนชาติพันธุ์ ต่างๆ ที่อาจมีความ แตกต่างกัน</p>	<p>๑. ภาพแสดง ประเพณี พิธีกรรมที่ แสดงถึงความ เชื่อของกลุ่ม ชาติพันธุ์ต่างๆ ที่อยู่อาศัยใน เขตอำเภอ วังเจ้า</p>	<p>๑. แผนที่แสดง การอยู่อาศัยของ กลุ่มชนชาติ พันธุ์ต่างๆ ใน เขตอำเภอวังเจ้า</p>	<p>๑. สิ่งของ เครื่องใช้ เครื่องรางของ ขลังที่แสดงถึง พิธีกรรม และ ความเชื่อของ กลุ่มชนชาติ พันธุ์ต่างๆ</p>		<p>ประกอบด้วยป้ายบรรยาย โดยสรุปเนื้อหาได้ จากเอกสารงานวิจัยฉบับนี้</p>

หัวข้อ/เนื้อหาเพื่อจัดทำโครงการ และบทบรรยายวิทยากร	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง			เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปรเจกต์	แผ่นแผ่น/แผ่นที่	หุ่นจำลอง		
ประเทศไทย และศิลปินพัฒนาธรรมชาติ เขตอำเภอวังเจ้า						
๔.๖ อาหาร อาหารเป็นส่วนหนึ่งของ วัฒนธรรมที่แสดงถึงเอกลักษณ์ ของท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี อาหาร อาจแยกออกได้เป็นอาหารที่ รับประทานเป็นประจำ และ อาหารพิเศษที่จะได้รับประทาน เฉพาะในเทศกาล หรือพิธีกรรม สำคัญเท่านั้น	๑. เพื่อให้ผู้เข้าชม นิทรรศการได้ทราบถึง วัฒนธรรมในด้านอาหาร การกินของท้องถิ่นใน อำเภอวังเจ้า ๒. เพื่อเป็นการสืบทอด มรดกทางวัฒนธรรมด้าน อาหารการกินของท้องถิ่น ให้มีการสืบทอด และคง อยู่ต่อไป	๑. ภาพอาหาร ท้องถิ่นชนิด ต่างๆ ทั้ง อาหาร ประจำวัน และ อาหารพิเศษใน เทศกาล และ พิธีกรรมสำคัญ ๒. ภาพแสดง วัตถุดิบ ประกอบ อาหารที่มี เฉพาะท้องถิ่น ๓. ภาพแสดง วิธีการ ประกอบ อาหารชนิด ต่างๆ	๑. หุ่นจำลอง อาหารชนิด ต่างๆ ที่แสดง ความเป็น เอกลักษณ์ เฉพาะท้องถิ่น ๒. หุ่นจำลอง หรือวัตถุดิบ ประกอบ อาหารของจริง ที่มีเฉพาะถิ่น		ประกอบด้วยป้ายบรรยาย โดยสรุปเนื้อหาได้ จากเอกสารงานวิจัยฉบับนี้	

หัวข้อ/เนื้อหาเพื่อจัดทำโครงการ และบทบรรยายนิทรรศการ	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง			เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปรเจกต์	แผ่นพับ/ แผนที่	หุ่นจำลอง		
ประเภทนี้ และศิลปะวัฒนธรรมใน เขตอำเภอวังเจ้า ๔.๗ สันทนาการ	๑. เพื่อให้ผู้เข้าชม นิทรรศการ ได้ทราบถึง วัฒนธรรมในด้าน สันทนาการของท้องถิ่น ในอำเภอวังเจ้า ๒. เพื่อเป็นการตีบท มรดกทางวัฒนธรรมด้าน สันทนาการของท้องถิ่น ให้มีการตีบทถอด และคง อยู่ต่อไป	๑. ภาพ กิจกรรม การเล่น และสันทนาการ การดำเนิน ที่แสดงถึง ความเป็น เอกลักษณ์ เฉพาะถิ่นของ อำเภอวังเจ้า		๑. หุ่นจำลอง กิจกรรม การเล่นและ สันทนาการ ด้านอื่นๆ ที่ แสดงความเป็น เอกลักษณ์ เฉพาะท้องถิ่น อำเภอวังเจ้า		ประกอบด้วยป้ายบรรยาย โดยสรุปเนื้อหาได้ จากเอกสารงานวิจัยฉบับนี้

หัวข้อ/เนื้อหาเพื่อจัดทำโครงการเรื่อง และบทบาทบรรยายนิทรรศการ	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง			เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปรเจกต์	แผ่นผัง/ แผนที่	หุ่นจำลอง		
<p>ภูมิปัญญาและวิถีชุมชนท้องถิ่นในเขตอำเภอวังเจ้า</p> <p>ภูมิปัญญาท้องถิ่นคือความรู้ที่สั่งสมสืบทอดกันมาแต่โบราณของแต่ละท้องถิ่น ในเขตอำเภอวังเจ้ามีปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านต่างๆ เช่น ด้านการพูด การอ่าน และการเขียน ภาษาโบราณ ด้านการทำศิลปะหัตถกรรมพื้นบ้าน ด้านการแพทย์แผนโบราณ เป็นต้น</p>	<p>๑. เพื่อให้ผู้เข้าชม นิทรรศการ ได้ทราบถึง ภูมิปัญญาท้องถิ่น และ ปราชญ์ชาวบ้านที่มีคุณค่า ควรแก่การยกย่อง</p> <p>๒. เพื่อให้คนในท้องถิ่น ได้มีความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาในท้องถิ่นของตน และก่อให้เกิด ความรัก และหวงแหน ตลอดจนมีการสืบทอดต่อ คนรุ่นหลังเพื่อมิให้ ความรู้ที่ดี และมี ประโยชน์เหล่านี้สูญหายไป</p>	<p>๑. ภาพปราชญ์ชาวบ้าน และ ผู้รู้ในแต่ละ ด้านของอำเภอวังเจ้า</p> <p>๒. ภาพ ผลผลิตจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ในด้านต่างๆ เช่น ผลงานทางด้าน ศิลปหัตถกรรม</p>	<p>๑. สิ่งของ หรือ ผลผลิตจากภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น ผลงาน ศิลปหัตถกรรม ผ้าทอพื้นเมือง งานจักสาน ยา และสมุนไพร เป็นต้น</p>		ประกอบด้วยป้ายบรรยาย โดยสรุปเนื้อหาได้จากเอกสารงานวิจัยฉบับนี้	

หัวข้อ/เนื้อหาเพื่อจัดทำโครงการ และบทบรรยายนิทรรศการ	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง		เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปรเจกต์	แผ่นผัง/ แผนที่ หุ่นจำลอง		
<p>แหล่งท่องเที่ยวในเขตอำเภอวังเจ้า</p> <p>อำเภอวังเจ้าเป็นอำเภอหนึ่งที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ ทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ</p> <p>๑. แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์</p> <p>๑.๑ วัดนาโบสถ์</p> <p>๑.๒ ถ้ำพิศุกทอง</p> <p>๑.๓ วัดลาดยาว</p> <p>๒. แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม</p> <p>๒.๑ หมู่บ้านชาวไทยภูเขา ในเขตตำบลเขียงทอง</p> <p>๒.๒ หมู่บ้านกะเหรี่ยง ในเขตอุทยานแห่งชาติคลองวังเจ้า</p> <p>๒.๓ ศูนย์การเรียนรู้แม่แม่บทชุมชน ตำบลเขียงทอง</p> <p>๒.๔ ศูนย์บูรณาการวัฒนธรรม ตำบลนาโบสถ์</p>	<p>๑. เพื่อให้ผู้เข้าชม นิทรรศการทราบถึงแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของอำเภอวังเจ้า</p> <p>๒. เพื่อเป็นการสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยวในเขตอำเภอวังเจ้า</p> <p>๓. เพื่อให้ประชาชนในเขตอำเภอวังเจ้ารวมทั้งในเขตจังหวัดได้มีความภาคภูมิใจในพื้นที่ และจังหวัดของตนเอง</p>	<p>๑. ภาพถ่ายแหล่งเที่ยวต่างๆ ในเขตอำเภอวังเจ้า</p>	<p>๑. แผนที่แสดงแหล่งท่องเที่ยวในเขตอำเภอวังเจ้าโดยแยกสัญลักษณ์ประเภทของแหล่งท่องเที่ยว อย่างชัดเจน คือ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ (และ/หรือ โบราณคดี) แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ</p>		<p>ประกอบด้วยป้ายบรรยาย โดยสรุปเนื้อหาได้จากเอกสารงานวิจัยฉบับนี้</p>

หัวข้อ/เนื้อหาเพื่อจัดทำโครงการ และบทบรรยายนิทรรศการ	จุดประสงค์	สื่อจัดแสดง			เทคนิคพิเศษ	หมายเหตุ
		ภาพถ่าย/ ภาพโปร่งแสง	แผ่นผัง/ แผนที่	หุ่นจำลอง		
๓. แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ๓.๑ น้ำตกผาดิ่ง ๓.๒ ถ้ำผาดิ่ง ๓.๓ น้ำตกโป่งเป่า ๓.๔ อุทยานแห่งชาติคลองวังเจ้า						

บทที่ 6

สรุปผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาโครงการวิจัยครั้งนี้ได้ให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมท้องถิ่นซึ่งเกิดจากขบวนการเรียนรู้ที่ปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน ทำให้เกิดภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีลักษณะเฉพาะของแต่ละท้องถิ่น ซึ่งนับว่าเป็นต้นทุนที่สำคัญทางวัฒนธรรม หากแต่เกิดความเปลี่ยนแปลงทางสังคมในแทบทุกด้านของสังคมไทย ทำให้ขาดการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนไปยังลูกหลาน ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อเป็นแนวทางจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชุมชนเพื่อการศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นในพื้นที่บริเวณลุ่มแม่น้ำปิง จังหวัดตาก โดยเน้นศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อการสะสมทุนทางวัฒนธรรม สำรวจแหล่งพิพิธภัณฑ์ในเขตพื้นที่ศึกษา และเสนอแนวทางในการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชุมชนให้กับชุมชนเพื่อการประยุกต์ใช้ในการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ซึ่งชาวบ้านจะได้ผลประโยชน์ด้านการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชุมชน เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ และอนุรักษ์วัฒนธรรมอันเป็นมรดกให้แก่ลูกหลานได้ภาคภูมิใจ อีกทั้งเป็นการเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อีกประการหนึ่ง

ขอบเขตของโครงการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาในพื้นที่อำเภอเมือง อำเภอสามเงา อำเภอบ้านตาก และอำเภอวังเจ้า

วิธีการดำเนินการวิจัย

โครงการวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพในสาขาวิชาด้านมานุษยวิทยาวัฒนธรรมและโบราณคดีอย่างมีขั้นตอน โดยเริ่มจากการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากการค้นคว้าจากเอกสารทางวิชาการ และแหล่งข้อมูลทั้งทางอินเทอร์เน็ต , หอสมุดมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในด้านแนวความคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับ การศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นพื้นที่บริเวณลุ่มแม่น้ำปิง จังหวัดตาก เพื่อการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชุมชน โดยนำข้อมูลเหล่านี้มาวิเคราะห์และนำเสนอรายงานในลักษณะเชิงพรรณนา จากนั้น ได้ศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) การสังเกตการณ์ (Observation) รวมทั้งจัดประชุมสัมมนาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของผู้นำทางวัฒนธรรม เพื่อนำมาการวิเคราะห์ข้อมูล ศึกษาข้อมูล และนำเสนอเป็นรายงานวิจัยต่อไป

ผลการศึกษา

โครงการศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นในพื้นที่ลุ่มน้ำปิง จังหวัดตาก เพื่อการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชุมชน มีการใช้แนวความคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วยบุคลากรที่สำคัญหลายฝ่ายในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นเหล่านี้ไว้ ซึ่งเป็นชาวบ้านในท้องถิ่นเอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และบุคลากรภาครัฐ ต้องมีการร่วมมือกัน แนวความคิดเกี่ยวกับศักยภาพทางสังคม เป็นการเรียนรู้การเกี่ยวกับความสามารถในการพัฒนาและการจัดการอย่างถูกต้องเหมาะสม เป็นขีดความสามารถสูงสุดในการพัฒนาในการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชุมชนในท้องถิ่นนั้น แนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน มองว่าประชาชนเป็นเจ้าของท้องถิ่น ซึ่งมีความรัก ความหวงแหน และใช้ประโยชน์ทรัพยากร อันจะก่อให้เกิดการพัฒนาแบบยั่งยืนแก่พิพิธภัณฑ์ชุมชนได้ แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม และอาจรวมไปถึงแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณคดีและวัฒนธรรมที่ปรากฏในพื้นที่ มุ่งเน้นที่ให้คุณค่าหรือมีลักษณะเด่นที่มีเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว ไม่ใช่เน้นที่การเสริมแต่งหรือการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตั้งอยู่บนฐานความคิดที่ว่าชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรและเป็นผู้มีส่วนได้เสียจากการท่องเที่ยว การนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น ทั้งด้านธรรมชาติ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม มาใช้เป็นต้นทุนสำคัญในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น รวมทั้งมีการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืนไปถึงคนรุ่นหลาน แนวความคิดเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ พิพิธภัณฑ์เป็นสถาบันในการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เกิดความรู้และเอื้อประโยชน์ให้ทั่วถึงแก่บุคคลและกลุ่มต่างๆ ในสังคม เช่น สถาบันการศึกษา สถาบันการท่องเที่ยวยุคใหม่ สโมสร เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้มาใช้ประโยชน์จากพิพิธภัณฑ์อย่างเต็มที่ ทั้งในด้านความรู้และความเพลิดเพลิน

จากการศึกษาข้อมูลทั้งทางด้านทฤษฎีและปฐมภูมิ ตลอดจนการจัดประชุมสัมมนารับฟังความคิดเห็นตลอดจนการจัดทำเว็บไซต์ของพิพิธภัณฑ์ชุมชนในเขตลุ่มน้ำปิงของจังหวัดตาก ทำให้พบว่าพื้นที่ดังกล่าวประกอบไปด้วย 4 อำเภอคือ 1.อำเภอเมืองตาก 2.อำเภอสามเภา 3.อำเภอบ้านตาก 4.อำเภอวังเจ้า แม้จะเป็นพื้นที่เพียงประมาณครึ่งหนึ่งของจังหวัดตากก็ตาม แต่เป็นพื้นที่ซึ่งมีความสำคัญมาก โดยเหตุที่เป็นศูนย์กลางในด้านต่าง ๆ คือ การปกครอง ศาสนา ประเพณีวัฒนธรรม การเดินทางค้าขาย เป็นที่รวมและผสมผสานของวัฒนธรรมจากถิ่นต่าง ๆ จนอาจเรียกได้ว่าเป็นพื้นที่ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์ทางประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมเป็นอย่างยิ่งบริเวณหนึ่งในแถบนี้

ในส่วนของการคิดเห็นจากประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่เห็นว่า พิพิธภัณฑ์ชุมชนเป็นสิ่งที่ดี มีประโยชน์หลายด้านที่สำคัญคือ เป็นที่เก็บรักษาวัฒนธรรมอันดีในอดีตให้คงอยู่ต่อไป อีกทั้งการมีพิพิธภัณฑ์ยังจะทำให้เกิดพื้นที่กลางเพื่อใช้ทำกิจกรรมร่วมกันของชุมชน ซึ่งจะส่งผลต่อความสามัคคีของคนภายในชุมชนยิ่งขึ้น

แต่ในส่วนของข้อจำกัดและประเด็นปัญหานั้น มีอยู่บ้าง โดยส่วนใหญ่เป็นในเรื่องการขาดความรู้ในด้านการจัดการพิพิธภัณฑ์ วิธีการจัดแสดงอย่างถูกต้องหลัก เพื่อดึงดูดผู้ชม และรักษาสภาพของสิ่งของจัดแสดงไว้ได้ในเวลาเดียวกัน ตลอดจนมาตรการรักษาความปลอดภัยจากการสูญหาย และ อัคคีภัย

ข้อเสนอแนะ

1. รูปแบบพิพิธภัณฑ์ควรมีผู้สอนกิจกรรมทางวัฒนธรรมต่าง ๆ ด้านการจัดงานให้กับเด็ก ๆ อีกทั้งมีที่ตั้งที่เข้าชมได้ง่าย เพื่อแสดงวิถีชีวิตในอดีตและปัจจุบัน แสดงวัตถุ ประวัติกุศลสำคัญ โดยมีผู้ให้การสนับสนุนทั้งองค์การบริหารส่วนตำบลและหน่วยงานราชการต่าง ๆ
2. การหาผู้สืบทอดดูแลพิพิธภัณฑ์นั้นควรเป็นไปเป็น ไปอย่างต่อเนื่อง หรือจัดตั้งกลุ่มผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์ เพื่อให้เป็นความรับผิดชอบร่วมกันภายในกลุ่มเพื่อดูแลพิพิธภัณฑ์ อย่างเช่น กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มรักษ์พิพิธภัณฑ์ คณะกรรมการทำงานพิพิธภัณฑ์ เป็นต้น
3. ควรมีการจัดตั้งเครือข่ายของพิพิธภัณฑ์ชุมชนในจังหวัดตาก เพื่อช่วยสนับสนุนซึ่งกันและกันในด้านต่าง ๆ อาทิเช่น ด้านข้อมูล ด้านการเงิน ด้านการประชาสัมพันธ์ เป็นต้น
4. การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตการศึกษาเพียง 4 อำเภอของจังหวัดตาก และนำไปเผยแพร่ในเว็บไซต์ www.cmtak.com ซึ่งครอบคลุมเพียงครึ่งหนึ่งของแผนที่จังหวัดตากเท่านั้น ควรมีโครงการศึกษาวิจัยในอำเภอส่วนที่เหลือของจังหวัดตาก แล้วนำข้อมูลมาเชื่อมต่อกับงานวิจัยชิ้นนี้ เพื่อให้เห็นภาพรวมของพิพิธภัณฑ์ในจังหวัดตากได้ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรมศิลปากร. พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ชวนาไทย. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, ๒๕๓๗.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. เอกสารการท่องเที่ยวจังหวัดตาก

ไชศรี ศรีอรุณ. เอกสารการสัมมนาทางวิชาการ พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร, พฤศจิกายน ๒๕๓๕.

คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ. วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดตาก : กรมศิลปากร, ๒๕๔๔

คนเมืองตาก. "วัดพระนารายณ์".ส่องกล้องมองเมือง.หนังสือพิมพ์รอบทิศเมืองตาก (ฉบับที่ 14 ปีที่ ๑) วันพฤหัสบดีที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๔๕: หน้า ๖.

งามพิศ สัตย์สงวน.หลักมานุษยวิทยาวัฒนธรรม.(พิมพ์ครั้งที่ ๔) โรงพิมพ์ธรรมสภา,๒๕๔๓.

จิรา จงกล. พิพิธภัณฑ์สถานวิทยา. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ, ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์

จิราภรณ์ อรัณยะนาค. การป้องกันและกำจัดแมลงในพิพิธภัณฑ์โบราณสถาน และห้องสมุด. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, ๒๕๔๓.

ฉัตรชัย กาศมสัน . วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวอำเภอแม่สอด . วิทยานิพนธ์ เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก . ตุลาคม , ๒๕๓๒

ตำนานพระธาตุแก่งสร้อย (เกศสร้อย) ตำบลบ้านนา อำเภอสามเงา จังหวัดตาก (หลวงปู่ครูบาเจ้าชัยยะ วงศาอุปถัมภ์) . ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์

ทิพาพร พิมพ์พิสุทธิ และคณะ . ตามรอยวัฒนธรรมบ้านนา : บันทึกประวัติศาสตร์จากนโยบายสู่วิถีชีวิตชุมชน . มหาวิทยาลัยรามคำแหง , ๒๕๔๖

ทิพาพร พิมพ์พิสุทธิ และคณะผู้วิจัย. การพัฒนาทุนทางสังคมลุ่มน้ำปิง จ.ตาก. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง ร่วมกับ เครือข่ายวัฒนธรรมลุ่มน้ำปิง จ.ตาก, ๒๕๕๐.

นิคม มุสิกคามะและคณะ. วิชาการพิพิธภัณฑ์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ ไทยวัฒนาพานิช, ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์.

บุญช่วย ศรีสวัสดิ์. ชาวเขาในไทย . พิมพ์ครั้งที่ ๒ . สำนักพิมพ์มติชน , ๒๕๔๕

พระอธิการสุทิน ชุตินฺโท โน และคณะ. คัมภีร์ธรรมสารานุกรณ์ . กรุงเทพฯ : บริษัทเค.เจ.พรินติ้ง จำกัด , ๒๕๔๔

ยศ สันตสมบัติ.ความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ,๒๕๔๒.

ยศ สันตสมบัติ.มนุษย์กับวัฒนธรรม.(พิมพ์ครั้งที่ ๓ แก้ไขเพิ่มเติม) สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,๒๕๔๔.

วุฒิเลิศ เทวกุล,ม.ร.ว. พิพิธภัณฑ์ไทย. กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) เอกสารวิชาการลำดับที่ ๒๓, ๒๕๔๕.

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).พิพิธภัณฑ์ไทยในศตวรรษใหม่ (จากการสัมมนา ร่วมกันระหว่างศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) และสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อ พัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล ณ หอประชุม ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร มีนาคม ๒๕๔๔),๒๕๔๕.

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร มหาวิทยาลัยศิลปากร.เอกสารการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในประเทศไทย,๒๕๔๐.

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. ว่าด้วยแนวทางการศึกษาชาติพันธุ์.หนังสือรวมบทความจากการ ประชุมประจำปีทางมานุษยวิทยาครั้งที่ ๒ เรื่อง ชาติ และชาติพันธุ์. กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน),๒๕๔๗.

ส. บางทิพย์ (นามแฝง) . อนุสรณ์แม่สอดรำลึก . นครสวรรค์ : โรงพิมพ์พัฒนอักษรปากน้ำโพ . ๒๕๐๗

สงกรานต์ สุขเนียม . เที้ยวเมืองตาก . วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร์บัณฑิต วิทยาลัยครู กำแพงเพชร

สภาวัฒนธรรมกิ่งอำเภอวังเจ้า. สืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่น การทอผ้าพื้นเมือง กิ่งอำเภอวังเจ้า จังหวัดตาก. ตาก : สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตาก, กันยายน ๒๕๔๘.

สว่าง เลิศฤทธิ์. โบราณคดี แนวคิดและทฤษฎี. กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การ มหาชน), พฤศจิกายน ๒๕๔๗.

สันติ อิศโรวฑกุล(แปล).พิพิธภัณฑ์วัฒนธรรมพื้นบ้าน .(พิมพ์ครั้งที่ ๒),๒๕๓๔.

สายันต์ ไพรชาญจิตร. การจัดการทรัพยากรทางโบราณคดีในงานพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, สิงหาคม ๒๕๕๐.

สิริพรรณ ชิริศรีโชติ.โครงการเสริมสร้างเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ กิจกรรมอบรมพิพิธภัณฑ์สถาน
วิทยา (ปีที่๔). กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์

สื่อพลัง. พิพิธภัณฑ์ เรียนรู้อดีตเพื่ออนาคต ปีที่ ๑๔, กรกฎาคม-กันยายน ๒๕๔๕.

สุเทพ สุนทรเกษม . สังคมและวัฒนธรรมล้านนาไทย . สยามการพิมพ์ , ๒๕๑๓

หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจังหวัดตาก "ชาวตาก". ฉบับที่ ๕๘ ประจำวันที่ ๑๖ มิถุนายน ๒๕๕๐:
หน้า ๑ , ๑๕.

องค์การบริหารส่วนจังหวัด . เยือนเมืองตาก . ๒๕๓๑

อมรา พงศาพิชญ์. ความหลากหลายทางวัฒนธรรม กระบวนทัศน์และบทบาทในประชาสังคม.
(พิมพ์ครั้งที่ ๓).กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

อารักษ์ สัจจิตกุล. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับงานพิพิธภัณฑ์ นิทรรศการพิเศษเฉลิมพระ
เกียรติในวโรกาสทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี, ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์.

อารักษ์ สัจจิตกุล. สำนักพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กรมศิลปากร. นามานุกรม พิพิธภัณฑ์สถาน
ในประเทศไทย, กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, ๒๕๔๕.

ผู้ให้สัมภาษณ์

เจ้าอาวาสพระครูสุนทร มั่นตาคม (วัดวังม่วง) หมู่ ๕ ต. ไม้งาม อ.เมือง จ.ตาก , สัมภาษณ์ วันที่ ๑๒
กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๕

แจ้ว ละมุด , สัมภาษณ์

ฉ่ำ ยะวัน , สัมภาษณ์

นายเกษม สอนเสื่อ 297 ม.3 ต.สามเงา อายุ 59 ปี, สัมภาษณ์

นายนาที ธงเสื่อ ๕๐/๕ หมู่ ๕ ต.วังประจบ อ.เมือง จ.ตาก, สัมภาษณ์ วันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๕

เนียม ยะวัน , สัมภาษณ์

ผู้ใหญ่ประจวบ บุญศรี (ผู้ใหญ่บ้านคลองห้วยทรายสอง) , สัมภาษณ์วันที่ 5 พฤษภาคม 2550

ผู้ใหญ่สนอง สุขบุรี, สัมภาษณ์ วันที่ 2 ธันวาคม 2549

พระบุญศรี ไชยธรรมจาโร (วัดวิเศษณ์วานิช) อายุ ๖๓ ปี , สัมภาษณ์ วันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๔๕

พระปันกุลสลจิตโต (วัดชลประทานรังสรรค์) อายุ 56 ปี, สัมภาษณ์

พระมหาจัน จกกวโร (ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดนาโบสถ์), สัมภาษณ์วันที่ 7 มีนาคม 2549

วัลเพ็ญ แดงหอม เป็นรองนายกอบต. อยู่ 132/1 หมู่ 10

สมศักดิ์ แสนทวีกิจ (ผู้นำชุมชนวังทอง อายุ 49 ปี), วันที่ 6 มีนาคม 2549

สมศักดิ์ แสนทวีกิจ อายุ ๔๕ ปี ผู้นำชุมชนวังทอง, สัมภาษณ์ วันที่ ๖ มีนาคม ๒๕๔๙

สุทธิ ตาใจ , สัมภาษณ์

เสวียน โตสิน , สัมภาษณ์

เหรียญ จินาเขียว , สัมภาษณ์

อบต.กุด และนายเทียม สุขดี , สัมภาษณ์วันที่ 5 พฤษภาคม 2550

อาจารย์บังอร , สัมภาษณ์วันที่ 2 ธันวาคม 2549

เว็บไซต์

http://www.tak.go.th/history_muangtak.htm

ฐานกลุ่มชาติพันธุ์ <http://ecurriculum.mv.ac.th/elibrary/museum/saco/lahu.html>

ศูนย์บริการข้อมูลอำเภอ <http://www.amphoe.com/menu.php>

สำนักงานจังหวัดตาก □ <http://www.tak.go.th/>

สำนักงานททท.ภาคเหนือ เขต ๔ <http://www๒.tat.or.th/north๔/>

ภาคผนวก ก

ภาพประกอบ (อยู่ใน CD ท้ายเล่ม)

1. ภาพข้อมูลทั่วไปในจังหวัดตาก
2. ภาพพิพิธภัณฑสถานในอำเภอต่าง ๆ
3. ภาพการดำเนินงานของคณะวิจัยด้านต่าง ๆ
4. แผนที่ระบบ GIS แสดงตำแหน่งของพิพิธภัณฑสถาน

ในอำเภอต่าง ๆ (ผศ.ดร.เสน่ห์ โรจนดิษฐ์)

ภาคผนวก ข

เอกสารการสัมมนา

1. โครงการสัมมนา
2. รายชื่อผู้เข้าร่วมสัมมนา
3. รายงานการสัมมนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น
4. การประเมินผลการสัมมนา

โครงการสัมมนา

เรื่อง “การจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นลุ่มแม่น้ำปิง”

หลักการและเหตุผล

วัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นขบวนการทางภูมิปัญญาของการดำรงชีวิตที่เกิดขึ้นจากการปรับตัวอย่างเหมาะสมให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และผ่านการสั่งสมมาเป็นเวลาช้านาน โดยประชาชนในแต่ละท้องถิ่น จนทำให้เกิดวัฒนธรรมอันมีเอกลักษณ์และมีความหลากหลายในด้านต่าง ๆ ซึ่งถือได้ว่าเป็นต้นทุนที่สำคัญทางวัฒนธรรม ดังนั้นการเก็บรวบรวมเรื่องราวทางวัฒนธรรมของชุมชนไว้ในพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง อันเป็นการอนุรักษ์ไว้ซึ่งความรู้ ความเชื่อ ตลอดจนมรดกทางภูมิปัญญาของท้องถิ่นไว้ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นเอง และเพื่อเป็นมรดกให้กับลูกหลานและยังประโยชน์แก่ชุมชนในด้านการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวอีกประการหนึ่งด้วย

ในการศึกษาโครงการวิจัยเรื่อง“การศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นพื้นที่บริเวณลุ่มแม่น้ำปิง จังหวัดตาก เพื่อการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชุมชน” ทำให้คณะผู้วิจัยพบว่า หลายชุมชนในจังหวัดตากได้มีการตื่นตัวและเล็งเห็นความสำคัญในการเก็บรวบรวมวัฒนธรรมของบรรพบุรุษที่เป็นต้นทุนทางวัฒนธรรมเหล่านี้ โดยการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ในชุมชนขึ้น หากแต่ศักยภาพในการดำเนินการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ในแต่ละชุมชนแตกต่างกัน และยังขาดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่ดีของแต่ละชุมชนให้กับชุมชนอื่น ๆ ได้เรียนรู้

ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงได้มีการจัดทำโครงการสัมมนาในหัวข้อเรื่อง “การจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นลุ่มแม่น้ำปิง” ขึ้น เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น รวมทั้งเรียนรู้ประสบการณ์การจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ทั้งในประเทศและต่างประเทศ อีกทั้งได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์การจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ของชุมชนในแต่ละท้องถิ่น บริเวณลุ่มแม่น้ำปิง อันอาจจะนำมาซึ่งการสร้างเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ภายในจังหวัดตาก

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจแก่ผู้ที่สนใจการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นและบอกเล่าเรื่องราวการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ในประเทศและต่างประเทศ
2. เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และประสบการณ์ในการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นระหว่างชุมชน บริเวณลุ่มแม่น้ำปิง
3. เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นให้เกิดการจัดตั้งเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ภายในจังหวัดตาก

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผู้เข้าร่วมสัมมนาได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น และเรียนรู้เรื่องราวการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ในประเทศและต่างประเทศ
2. ผู้เข้าร่วมสัมมนาได้ทราบความคิดเห็นและประสบการณ์ในการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ของชุมชนต่าง ๆ บริเวณลุ่มแม่น้ำปิง
3. ผู้เข้าร่วมสัมมนาได้พบเครือข่ายของผู้ที่มีความสนใจในเรื่องเดียวกัน ตลอดจนได้ข้อมูลชุมชน เพื่อการติดต่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ในอนาคต

สถานที่สัมมนา

ห้องประชุมกาญจนาภิเษก ณ โรงเรียนตากพิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดตาก

ผู้เข้าร่วมโครงการ

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชุมชน บริเวณลุ่มน้ำปิงใน อำเภอเมืองตาก อำเภอสยามเงา อำเภอบ้านตาก และกิ่งอำเภอวังเจ้า

ประมาณการค่าใช้จ่าย

ผู้รับผิดชอบโครงการ

คณะวิจัยโครงการศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นพื้นที่ลุ่มแม่น้ำปิง จังหวัดตาก เพื่อการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชุมชน

กำหนดการ

การสัมมนาเรื่อง “การจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นลุ่มแม่น้ำปิง” ในวันอังคารที่ 26 ธันวาคม 2549 เวลา 8.30 – 16.00 น. ณ ห้องประชุมกาญจนาภิเษก โรงเรียนตากพิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดตาก โดยมีกำหนดการดังนี้

8.30 น.	ลงทะเบียน
8.45 น.	เปิดการสัมมนา โดย รศ.ดร.ทิพาพร พิมพ์พิสุทธิ รองอธิการบดีฝ่ายพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยรามคำแหง
9.00 - 10.00 น.	สัมมนาในหัวข้อ “การจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น” วิทยากร: นางอมรา ศรีสุชาติ ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ รามคำแหง จ.สุโขทัย
10.00 – 10.30 น.	รับประทานอาหารว่าง
10.30 – 11.30 น.	สัมมนาในหัวข้อ “ปัญหาของการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นทั้งใน ประเทศและนอกประเทศ” วิทยากร: อาจารย์ประภัสสร โปธิศรีทอง อาจารย์มหาวิทยาลัยมหิดล
11.30 – 12.00 น.	สัมมนาในหัวข้อ “ประสบการณ์ศึกษาฐานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นใน ประเทศนิวซีแลนด์” วิทยากร: นางสิริกุล วิวิธารมภ์ นักวิชาการอิสระ
12.00 – 13.00 น.	รับประทานอาหารกลางวัน
13.00 – 15.00 น.	เปิดเวทีระดมความคิดเห็น
15.00 – 15.30 น.	พักรับประทานอาหารว่าง
15.30 – 16.00 น.	สรุปการสัมมนา โดย อาจารย์พวงทิพย์ เกิดทรัพย์ ผู้ดำเนินการเสวนา
16.00	ปิดการสัมมนา

รายชื่อผู้เข้าร่วมสัมมนา

เรื่อง"การจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นลุ่มแม่น้ำปิง" วันที่ 26 ธันวาคม พ.ศ. 2549

ณ ห้องประชุมกาญจนานิกะ โรงเรียนตากพิทยาคม อ.เมือง จ.ตาก

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่ติดต่อ	เบอร์โทร
1	น.ส.เกษร พุดตาลคง	690 บ้านจีน ถนนตากสิน ต.ระแหง อ.เมืองตาก จ.ตาก 63000	055-541483
2	นางคณินิจ ติ่มมูล	โรงเรียนบ้านตากประชาวิทยาคาร อ.บ้านตาก	081-2810280
3	นายคำอ้าย คำหนัก	วัดหนองเชียงคา หมู่6 ต.ยกกระบัตร อ.สามเงา จ.ตาก	087-9418735
4	นางจินดา เกษวงค์รอด	โรงเรียนบ้านตากประถมวิทยา ต.ตากตก อ.บ้านตาก จ.ตาก	081-2841692
5	นายเจริญ พรหมแสน	281 บ้านจัดสรร ม.3 ถ.4 ต.สามเงา อ.สามเงา จ.ตาก	055-549580
6	นางจ้านงค์ จิตอินทร	อบต.แม่สลิค	055-587112
7	นางจำลอง แก้วกันหา	อบต.สมอโค่น อ.บ้านตาก จ.ตาก	087-3105542
8	นายชนม์ คำหนัก	วัดหนองเชียงคา หมู่6 ต.ยกกระบัตร อ.สามเงา จ.ตาก	085-7275966
9	นายชม ติ่มคำ	43 บ้านจัดสรร ม.4ต.สามเงา อ.สามเงา จ.ตาก	
10	อาจารย์ชลอ ถนัดวิเศษย์	โรงเรียนสามเงาวิทยาคม ต.สามเงา อ.สามเงา จ.ตาก 63130	081-7077897
11	นางชลอ พิมพรม	โรงเรียนบ้านตากประชาวิทยาคาร อ.บ้านตาก จ.ตาก 63130	086-9287527
12	ศศ. ชัชวาลย์ ธรรมสอน	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ต.นครชุม อ.เมือง จ.กำแพงเพชร 62000	055-722001
13	นายชาคริต คำนวนสินธุ์	โรงเรียนบ้านหนองชะลาบ	089-5626512
14	นายเชิดพงษ์ สุภฤทธิ	โรงเรียนตากพิทยาคม	055-511134
15	ณัฐพร กาญจนภิ	231/2-3 ถ.มหาชาติไทยบำรุง อ.เมือง จ.ตาก	089-1557483 02-2723213

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่ติดต่อ	เบอร์โทร
16	นายเดช เคลือบวัง	67 หมู่ 4 ต.เกาะตะเภา อ.บ้านตาก จ.ตาก	087-8430112 055-591149
17	นายทรงศักดิ์ พิทักษ์	168 หมู่ 9 ต.ตากตก อ.บ้านตาก จ.ตาก 63120	055-591098
18	รศ.ดร.ทิพาพร พิมพ์ พิสุทธิ	มหาวิทยาลัยรามคำแหง กรุงเทพฯ	02-3108496
19	นายทิม สุยะ	อบต.แม่ท้อ	086-7370032
20	นายธนากร ปินตาใส	83/2 โรงเรียนสามเงาวิทยา ต.สามเงา อ.สามเงา จ.ตาก	084-6209624 055-599026
21	นางบังอร อินจันทร์	27 หมู่ 9 ต.ตากตก อ.บ้านตาก จ.ตาก	055-548245
22	นางสาวบัณฑิตา วงษ์ชัย	อบต.นาโบสถ์ กิ่งอ.วังเจ้า จ.ตาก	055-514906
23	นายบุญจิต เข้มแมน	วัดหนองเชียงคา หมู่ 6 ต.ยกกระบัตร อ.สามเงา จ.ตาก	084-9517814
24	นางสาวบุษบา आयวัฒน์	โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ตาก	055-523870
25	นางประภัสสร มั่นเมือง	โรงเรียนผดุงปัญญา จ.ตาก	055-511135
26	นายประหัด คำหนัก	วัดหนองเชียงคา หมู่ 6 ต.ยกกระบัตร อ.สามเงา จ.ตาก	055-597191
27	นายประเสริฐ โพศรี	280 หมู่ 3 ต.สามเงา อ.สามเงา จ.ตาก	055-549534
28	นายพง สอนมั่ง	28/1 หมู่ 3 จัดสรร ต.สามเงา อ.สามเงา จ.ตาก 63130	055-549175
29	นางพนาวัชร ไรโย	พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติรามคำแหง สุโขทัย	081-8698447
30	พระบาง จุกวโร	วัดทุ่งยั้ง ม.10 ต.ตากตก อ.บ้านตาก จ.ตาก	089-7082995
31	พระใบฎีกาชาวี ฐานิโย	วัดบรมธาตุ	055-591108
32	พระมหาเถื่อน ปิยธมฺโม	วัดวังหม้อ ต.เกาะตะเภา อ.บ้านตาก จ.ตาก	055-550236
33	พระสมุห์นกร ปิยสีโล	วัดบรมธาตุ	055-591108
34	พระอธิการทิน ธีรปญฺโญ	วัดแม่ยะ อ.บ้านตาก จ.ตาก	055-550111
35	นายพิษณุวัตร จงเกษกรณ์	อบต.แม่ท้อ ต.แม่ท้อ อ.เมือง จ.ตาก	083-2141275
36	ค.ศ.ภัทรพงษ์ สงวนศักดิ์	มูลนิธิสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช อ.เมือง จ.ตาก จ.ตาก 63000	081-9627188
37	นายภวิวัฒน์ สอนสุวิทย์	โรงเรียนผดุงปัญญา อ.เมือง จ.ตาก	084-0504873

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่ติดต่อ	เบอร์โทร
38	นายมี ทายะ	97 หมู่ 3 ต.สามเงา อ.สามเงา จ.ตาก	055-599108
39	นางมาลินี ชุมภู	โรงเรียนตากพิทยาคม	055-511134
40	นายมู๋ย พรหมป้อ	247/1บ้านจัดสรร ม.3ต.สามเงา อ.สามเงา จ.ตาก	055-549056
41	นายริน ประมาริยะ	โรงเรียนบ้านนาโบสถ์ ม.4 ต.นาโบสถ์ กิ่ง อ. วังเจ้า จ.ตาก	081-9627180
42	นายลบ อินมุล	113/1หมู่6 ต.ยกกระบัตร อ.สามเงา	055-597198
43	นางวรรณพร สุภาพันธ์	บ้านจัดสรร ต.สามเงา อ.สามเงา จ.ตาก	085-2695807
44	นายสนอง สุขบุรี	1หมู่10 ต.ตากตก อ.บ้านตาก จ.ตาก 63120	055-591098
45	นายสมจิต เรืองสุริยะ	286/2 หมู่ 4 ต.สามเงา อ.สามเงา จ.ตาก	086-6789497
46	นายสมนึก กาวีแห	6 หมู่10 ต. ตากตก อ.บ้านตาก จ.ตาก	084-1781315
47	นายสมนึก เรืองศรี	โรงเรียนชุมชนวัดสันป่าลาน	089-7055603
48	นายสมยศ นิลจันทร์	โรงเรียนบ้านท่าตะคร้อ หมู่ 5 ต.ประดาง กิ่งอ.วังเจ้า จ.ตาก	081-0469138
49	นายสมบูรณ์ ปั่นคำ	อบต.แม่ท้อ อ.เมือง จ.ตาก	084-6882456
50	นายสิงห์ทอง โพศรี	137หมู่3 ต.สามเงา อ.สามเงา จ.ตาก 63130	081-2842654
51	นายสุพัตร ณะขว้าง	132/2 หมู่ 6 ต. ว้าหิน อ.เมือง จ.ตาก	081-8887381
52	นางสุกัลกษณ์ มุลกัณหา	เทศบาลตำบลสามเงา 25 ม.5 ต.สามเงา อ.สามเงา จ.ตาก	086-9299051
53	นายสุกศักดิ์ โพศรี	127 หมู่ 3 บ้านจัดสรร ต.สามเงา อ.สามเงา จ.ตาก	087-2005904
54	นางสาวสุภากร ทวีสาร	โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ตาก อ.เมือง จ.ตาก	086-2066478
55	นายสุมิตร มหาวรรณ	55 หมู่ 4 จัดสรร ต.สามเงา อ.สามเงา จ.ตาก 63130	089-5676562
56	นายสุเทพ อังกาบ	พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติรามคำแหง สุโขทัย	085-8746138
57	นายสำเร็จ กลีบแอม	โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ตาก อ.เมือง จ.ตาก	086-9226936
58	นายอดุลย์ พิมพ์ม	87/1 หมู่ 4 ต.ตากออก อ.บ้านตาก จ.ตาก	081-9710340 055-548177
59	นายอนันต์ แก้วกัณหา	70/1หมู่ 5 ต.สมอโคน อ.บ้านตาก จ.ตาก	1087400875
60	นางอมรา ศรีสุชาติ	พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติรามคำแหง สุโขทัย	055-697367

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่ติดต่อ	เบอร์โทร
61	นางอัญญาพรรณ บัวบาน	โรงเรียนตากพิทยาคม	055-511134
62	นายวรชัย วิริยารมภ์	ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	02-5613480 ต่อ 329
63	นางสิริกุล วิริยารมภ์	สำนักโบราณคดี กรมศิลปากร ถนนศรีอยุธยา ดุสิต กทม.10300	022823768 ต่อ 324
64	นายกฤตย มีทวี	คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง หัวหมาก บางกะปิ กทม. 10240	02-310-8484-93 ต่อ 35 02-3108496
65	น.ส.พวงทิพย์ เกิดทรัพย์	ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	02-5613480 ต่อ 722

การสัมมนาเรื่อง “การจัดตั้งพิพิธภัณฑท์ท้องถิ่นลุ่มแม่น้ำปิง” ในวันอังคารที่ 26 ธันวาคม 2549 เวลา 8.30 – 16.00 น. ณ ห้องประชุมกาญจนาภิเษก โรงเรียนตากพิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดตาก โดยมีผู้เข้าร่วมการสัมมนาทั้งสิ้น 64 คน เนื้อหาที่ได้จากการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมประชุมมีดังนี้

ในการซักถามประเด็นว่า “ที่ใดมีการจัดตั้งพิพิธภัณฑท์เสร็จเรียบร้อยแล้ว (หมายถึง มีสถานที่ตั้งแล้ว)” ได้รับข้อมูลดังนี้

- น.ส.เกษร พุดตาลดง กล่าวว่า ครอบบ้านจีน อำเภอระแหง จังหวัดตาก ซึ่งเป็นชุมชนที่คนจีนอยู่อาศัยกันมาเป็นระยะเวลายาวนาน ได้รับการจัดตั้งเป็นพิพิธภัณฑท์โดยการช่วยเหลือของผศ. ชัชวาลย์ ธรรมสอน จากมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร โดยน.ส.เกษร ได้ยกบ้านของตนในการจัดตั้งเป็นพิพิธภัณฑท์

- ผศ.ชัชวาลย์ ธรรมสอน ได้กล่าวเสริมว่า การจัดตั้งพิพิธภัณฑท์ยังมีอยู่น้อยในประเทศไทย ในประเทศอเมริกาการเจอของเก่า เช่น กางเกงยีนส์สีวายุอายุ 100 กว่าปี ถือเป็นเรื่องใหญ่สำหรับพวกเขา แต่ไทยมีโบราณวัตถุอายุหลายร้อยปี ไปจนถึงพันปี เราจึงควรเก็บรักษาวัตถุที่ดังมาแล้วนี้ให้คงอยู่ และสิ่งที่น่าสนใจเป็นห่วงก็คือ เรื่องราวความรู้ที่อยู่กับตัวบุคคล เพราะถ้าคนสูญ ความรู้ต่างๆ ก็ จะสูญไปด้วย จึงขอเสนอแนวทางแก้ไขโดยการให้ผู้รู้เล่าเรื่อง และจดบันทึกไว้ เช่น เรื่องที่ครอบบ้านจีนล่อง ไปถึงเชียงใหม่ มีการใช้ฆ้องเป็นสัญญาณในการล่องเรือ แพแต่ละลำน้ำก็มีการผูกแพที่ไม่เหมือนกัน สิ่งเหล่านี้ถือเป็นองค์ความรู้ อีกเรื่องที่น่าสนใจคือ เรื่องการทำเต้าเจี้ยว ซึ่งถือเป็นอาหารพื้นบ้านของจังหวัดตาก ควรทำเป็นทฤษฎีการทำเต้าเจี้ยวเมืองตาก เป็นต้นว่า เต้าเจี้ยวปลูกกี่เดือน มีคุณค่าทางอาหารอะไรบ้าง โดยมีการทำเป็นกระบวนการ (Process) เรื่องการทำเต้าเจี้ยว ว่าเอาน้ำบ่อไหนต้มถึงย่อยมะเหาะได้เร็ว ซึ่งแกงได้เฉพาะเดือนเมษายน นอกจากนี้ลุงชมตะคำ ยังให้ความรู้เพิ่มเติมว่า ให้เอามีดหยายคำทุบ จะทำให้มะเหาะย่อยได้เร็วขึ้น ใช้เวลาในการต้ม น้อยลง

- นายอนันต์ แก้วกัณหา (สมาชิกชมรมผู้สูงอายุตำบลสมอโค่น) กล่าวว่า ได้มีการจัดตั้งพิพิธภัณฑท์ท้องถิ่นของตำบลสมอโค่น เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2547 ได้รับความร่วมมือจากชาวบ้าน ทั้ง 9 หมู่บ้าน ร่วมกันบริจาคสิ่งของประมาณ 200 ชิ้น และกล่าวเพิ่มเติมอีกว่า ในการจัดตั้งพิพิธภัณฑท์ประกอบด้วย (1) บริเวณ ในส่วนของคนก็คือ บริเวณลานโพธิ์คูณ หน้าวัดโพธิ์งาม (2) บริเวณ กล่าวคือมีผู้อาสาสมัครช่วยงานเป็นคณะกรรมการ โดยไม่คิดค่าแรง (3) บริการ คือมีผู้เข้าไปใช้ประโยชน์จากสถานที่โดยไม่มีการคิดมูลค่า (4) บริการ กล่าวคือสถานที่ที่มีความศักดิ์สิทธิ์

เพราะเป็นสถานที่ที่อยู่ในบริเวณของวัดที่มีความเป็นมาที่ยาวนาน นอกจากนี้มีการทำงานร่วมกับ อบต. สมอโค่น โดยใช้หลัก 5ก. คือ (1) กลุ่ม (2) กรรมการ (3) กติกา (4) กิจกรรมเคลื่อนไหว และ (5) กองทุนท้องถิ่น โดยความเป็นมาของการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์เกิดมาจากความอยากรู้ว่าอดีตของชุมชนมีความเป็นมาอย่างไร และปัจจุบันชุมชนมีเศรษฐกิจพอเพียงเป็นอย่างไร

- ศูนย์วัฒนธรรมตำบลนาโบสถ์ กล่าวว่า สิ่งที่แสดงอยู่ในพิพิธภัณฑ์ได้แก่ เครื่องมือเครื่องใช้ของท้องถิ่น และมีการปลูกฝังเรื่องของท้องถิ่น เพราะการที่มีคนจากทุกภาคอพยพมาอยู่ทำให้เกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรมและชาติพันธุ์เยอะ จึงเสนอว่าอยากให้ทุกที่มีการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

- พระมหาเถื่อน ปิยธม โม (รองเจ้าอาวาสวัดวังหม้อ) กล่าวว่า กำลังมีการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์อยู่แต่ยังไม่แล้วเสร็จ (คาดว่าแล้วเสร็จอีกภายใน 2 ปี) ความเป็นมาของการตั้งพิพิธภัณฑ์เริ่มจากการที่ท่านมาอยู่ที่วัดนี้ และเห็นว่าที่นี่มีวัตถุโบราณหลายอย่าง เช่น พระ และเครื่องมือต่างๆ จึงเกรงว่าอาจถูกลักขโมยไป และทางคุณเคลือบ วังหม้อ ที่ตอนนั้นเกษียณอายุราชการแล้ว ก็ได้เข้ามาช่วยในการพัฒนา ซึ่งเริ่มแรกต้องจัดหาที่ที่จะออกมาเผยแพร่ เพื่อให้คนช่วยกันอนุรักษ์และรักษา มีการเรียนเชิญนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยรามคำแหง อาจารย์สิริกุล วิริยารมภ์ และนักวิชาการหลายท่าน ศึกษาถึงภูมิปัญญาความรู้ของคนสมัยก่อนที่มีอยู่มากมาย และช่วยกันระดมความคิดในการเผยแพร่ จนมีชื่อเสียง ไปถึงกรุงเทพฯ โดยรองเจ้าอาวาสที่กรุงเทพฯ จะขอสร้างเป็นพิพิธภัณฑ์ให้

- อาจารย์สุภศักดิ์ โพศรี (อาจารย์โรงเรียนชุมชนชลประทานรังสรรค์ บ้านจัดสรร) กล่าวว่า ชุมชนชลประทานรังสรรค์ (บ้านนา) ตำบลสามเงา มีประวัติยาวนานมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย โดยทางมหาวิทยาลัยรามคำแหงได้เข้ามากระตุ้นให้เห็นความสำคัญ และช่วยบูรณาการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ ซึ่งกำลังตกแต่งใกล้เสร็จเรียบร้อยแล้วที่บริเวณเหนือเขื่อนภูมิพล ส่วนวัตถุโบราณต่างๆ ทั้ง 800 ชิ้น กรมศิลปากรได้นำไปไว้ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติในช่วงที่น้ำท่วม ซึ่งของที่มีอยู่คงนำมาตั้งแสดงทั้งหมดไม่ได้ โดยรูปแบบของพิพิธภัณฑ์จะทำเป็นแหล่งการศึกษาเรียนรู้

- พระใบฎีกาชาวน์ ฐานิโย (วัดพระบรมธาตุ) กล่าวว่า มีการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์แล้ว จัดแสดงสิ่งของเครื่องใช้หลายอย่างแต่ยังไม่เป็นระเบียบ เรื่องการทำทะเบียนเลขที่ ประวัตินี้ ความรู้เกี่ยวกับความเป็นมาของสิ่งของต่างๆ ยังมีอยู่น้อย จึงอยากให้กรมศิลปากรหรือเจ้าหน้าที่ไปแนะนำกับทางวัด ว่าสิ่งของเหล่านี้คืออะไร และนำไปใช้ประโยชน์อย่างไร ก็จะเป็นประโยชน์กับนักเรียน เพราะสามารถไปศึกษาหาความรู้ได้ที่วัดพระบรมธาตุ

- นายสนอง สุขบุรี (ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 10 ตำบลตากตก) กล่าวว่า เดิมตนเป็นคนกำแพงเพชร แล้วได้ย้ายมาอยู่ที่ตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก และตนก็ได้สะสมของไว้พอสมควร จึงอยากทำประโยชน์ให้กับชุมชนโดยการสร้างพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เพื่อรวบรวมของต่างๆ เช่น รูปถ่าย เลื่อย ไม้ สัก (ของบริษัทบอร์เนียวที่ได้ทำการเลื่อยไม้เอาไว้) การเก็บข้อมูลได้มีการคัดทะเบียนบ้าน ถ่ายรูป และเก็บเอาไว้

- นายประยัด คำหนัก (บ้านหนองเชียงคา) กล่าวว่า ที่บ้านหนองเชียงคามีวัดอุโบสถหลายอย่าง ยกตัวอย่างเช่น พระพุทธรูป คัมภีร์ใบลาน ยารักษาโรค แต่ก่อนมีพ่อค้าเข้าไปรับซื้อของเก่าโดยให้ราคาถูก เพราะไม่รู้คุณค่าของสิ่งของต่างๆ ตนจึงได้ขอและรวบรวมไว้แสดงในพิพิธภัณฑ์ที่กำลังจัดตั้งขึ้น โดยสถานที่ในการสร้างจะมีขนาด กว้าง 20 เมตร ยาว 22 เมตร แต่ยังไม่ได้ก่อสร้างส่วนหลังคา ซึ่งคาดว่าจะแล้วเสร็จประมาณปี 2550 ในส่วนงบประมาณในการจัดสร้างนั้นไม่ได้รับเงินสนับสนุนจากภาครัฐ แต่ได้ขอทุนจากเอกชน

- นายสำเริง กลีบแอม (รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารงานบุคคล โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ตาก) กล่าวว่า โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ตาก ได้รับนักเรียนที่เป็นชนกลุ่มน้อยชาวไทยภูเขา และได้จัดพิพิธภัณฑ์ชาวเขา 6 เผ่า เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับนักเรียน โดยในอาคารได้จัดแสดงเป็นห้องๆ โดยในห้องแรกจะมีการบรรยายสรุปเรื่องแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดตาก เช่น น้ำตกทีลอซู ห้องที่สองมีการจัดแสดงวัฒนธรรมไทย 4 ภาค ห้องที่สามจัดแสดงเรื่องของชาวไทยภูเขา 6 เผ่า เช่น กระเหรี่ยง ม้ง เป็นต้น เพื่อให้นักเรียนสืบค้นข้อมูลต่างๆ จากบรรพบุรุษ เช่น เพลงกล่อมเด็ก

ส่วนอีกอาคารหนึ่งเป็นเรือนไม้ (ใช้สลักแทนตะปู) ของคุณแม่ผัน บัวงาม ซึ่งเป็นเรือนเก่าประมาณ 200 ปี โดยได้จัดตั้งเป็นพิพิธภัณฑ์บ้านไทย และได้กองทุนจากสมเด็จพระเทพฯ ให้สืบค้นภูมิปัญญาของชาวเขา (กองทุนได้ให้งบจำนวน 1 แสนบาท สำหรับใช้ในการศึกษาในระยะเวลา 5 ปี) จึงได้นำมาซื้อเมล็ดเงิน เพื่อศึกษาการทำเครื่องเงิน มีการสเก็ตภาพลวดลาย เพื่อทำรายงานเสนอสำนักพระราชวัง (โครงการช่างทองหลวง) และมีการส่งครูไปเรียนเพื่อฝึกนักเรียนต่อไป

- อาจารย์ธนากร ปินตาใส (โรงเรียนสามเงาวิทยาคม) กล่าวว่า มีสิ่งของได้มาจากหลายอำเภอ เช่น ธรรมมาศัตถ์ของวัดต่างๆ กลองประเภทต่างๆ และทุกวันพฤหัสบดีมีการเชิญวิทยากร 3 สาขา มาให้ความรู้กับนักเรียน เช่น สาขาเพลงพื้นบ้าน สาขาน้ำมนต์ไล่ผี โดยให้ความรู้ใน 3 ด้านคือ ด้านเครื่องมือเครื่องใช้ ด้านเครื่องสังฆภัณฑ์ และด้านสมุนไพร

- ผศ.ดร.วรชัย วิริยารมภ์ ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ตากสามารถตั้งเป็นพิพิธภัณฑ์ได้อย่างดี เพราะมีพื้นที่ มีครูอาจารย์ และมีแรงงานจากนักเรียนซึ่งเป็นเด็กไทยภูเขา อันเป็นขุมความรู้ที่สำคัญ สำหรับการจัดพิพิธภัณฑ์ที่มีการแสดงวัฒนธรรม 4 ภาค เป็นเรื่องที่ดี เพราะเป็นการให้ความรู้แก่นักเรียน แต่อยากให้เน้นเรื่องของวัฒนธรรมท้องถิ่นให้มาก เพราะเป็นสิ่งสำคัญ ไม่มีใครรู้และเข้าใจ ได้ดีเท่ากับท้องถิ่นของเราเอง และในท้องถิ่นที่ห่างไกลถ้าอยากรู้เรื่อง ของที่นี้ เขาก็ต้องมาที่นี่ ซึ่งการที่เป็นสถาบันจะมีความพร้อมและปฏิบัติงานได้ง่าย เพราะมีบุคลากร อยู่แล้ว

- ผศ.ชัชวาลย์ ธรรมสอน (มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร) กล่าวว่า อยากให้มีการจัดทำ พิพิธภัณฑ์ในอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งก็คือพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต ซึ่งสะท้อนวิถีชีวิตของผู้คน เช่น เรื่อง อาหารการกิน การทำพิธีเรียกขวัญ หรือพิธีสามเฒ่าสามแก่ (เป็นพิธีที่ทำให้กับคนที่กิน ไม่ได้นอน ไม่หลับ) โดยให้มีการจดบันทึก วิธีการเรียกขวัญ เป็นการรักษาจิตใจให้กับผู้ที่มีความวิตกกังวลให้ กลับมามีกำลังใจ เมื่อจดบันทึกแล้วก็นำมาเสนอให้คนรุ่นหลังได้รู้ และเรื่องศาลผีปู่ผีย่า โดยให้แต่ละศาลมีการอธิบายให้ความรู้ ส่วนประเพณีต่างๆ ที่มีก็จัดทำเป็นปฏิทินว่าแต่ละเดือนมีประเพณี อะไร

จังหวัดตากมีการทำเงินสัมด้วยมือ ได้ที่หนึ่ง ก็มีการถ่ายรูปเก็บไว้ พอมีคนถามว่านี่คืออะไร ก็สามารถดึงเอกสารขึ้นมาดูได้เลยว่าวิธีการทำเป็นอย่างไร การที่สะท้อนความเป็นอยู่ของชาวบ้าน เช่นนี้ ก็คือพิพิธภัณฑ์มีชีวิต และได้ยกตัวอย่างของพิพิธภัณฑ์มีชีวิตที่มีที่เดียวที่เชิงทอง จังหวัด ลำพูนคือ “หายนต์” ซึ่งดูได้ที่พิพิธภัณฑ์เชียงใหม่ (นายชม ต๊ะคำ ได้ให้ความรู้เพิ่มเติมว่า หายนต์มี การสืบทอดมาจากเชียงใหม่) นอกจากนี้ ผศ.ชัชวาลย์ ธรรมสอน ได้กล่าวเพิ่มเติมถึงพิธีกินฮ้าว เป็นการรวมพลังของครอบครัว ว่ามีการนับถือผีเดียวกันก็ต้องแบ่งกันกิน เป็นไสยศาสตร์ที่ช่วย เสริมให้ชุมชนเข้มแข็ง พิธีเข้าทรง และมีการเล่าประวัติของท้องถิ่นตน เช่น เชียงทอง คือเงี้ยว

- ผศ.ดร.วรชัย วิริยารมภ์ ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า การรวบรวมประวัติความเป็นมา และข้าวของ เครื่องใช้ต่างๆ เป็นสิ่งที่มีคุณค่า แต่คนอาจจะไม่ได้ตระหนัก ส่วนคนต่างถิ่นอาจเห็นว่าเป็นสิ่ง น่าสนใจ เมื่อกระแสโลกเปลี่ยนไป มีการให้ความสนใจเรื่องของวัฒนธรรมกันมากขึ้น ถ้าให้ความ สนใจกับเรื่องเหล่านี้เข้ากันไป สิ่งต่างๆ ก็อาจจะสูญสลายไปด้วยเช่นกัน ยกตัวอย่างเช่น วัดในเขต อำเภอเชียงม่วน ที่มีวัดแบบไทยลื้อหลายแห่ง วัดเหล่านี้มีโบสถ์ที่ทำด้วยไม้ ซึ่งอาจจะดูแลรักษายาก เมื่อมีกระแสวัฒนธรรมใหม่ๆ เข้ามา ทางผู้ดูแลก็ได้รื้อวัดเก่าที่เป็นไม้ทิ้งไป แล้วสร้างใหม่ด้วยปูน แทน เพราะดูแลรักษาง่าย ส่วนวัดท่าฟ้าใต้ ยังเป็นวัดแบบไทยลื้อที่มีเหลืออยู่เพียง 1-2 แห่ง ใน ประเทศไทย ปัจจุบันวัดนี้ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็น โบราณสถานสำคัญของชาติ เนื่องจากเป็นวัด สำคัญของประเทศไทย และกลายเป็นวัดที่เด่นที่สุด ของพื้นที่ๆ ธรรมดาๆ ที่เรามีอยู่กลับเป็นของที่ น่าสนใจ เพราะกระแสความเป็นชนบท มีวัฒนธรรมที่ดี ไร่ล้มพิษ

- ผศ.ดร.วรชัย วิริยารมภ์ ได้เสนอเพิ่มเติมว่า โรงเรียน และชุมชนควรทำเป็นหลักสูตร มีการให้คะแนน มีใบประกาศนียบัตรรับรอง เพราะปัญหาคือ การขาดผู้สืบทอด จึงต้องพยายามหาผู้สืบทอด ยกตัวอย่างของประเทศนิวซีแลนด์ มีการเปิดหลักสูตรปริญญาตรีทางการจักสาน การทอผ้าพื้นบ้าน การแสดงการรำรำแบบวัฒนธรรมเมารี มีการให้ผู้รู้ไปสอนและให้ใบปริญญา ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ก็ได้มีการเปิดหลักสูตรการแสดงหุ่นกระบอก แล้วก็มีคนมาเรียนด้วยใจรัก ก็เป็นการสืบทอดวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น สถาบันการศึกษาของท้องถิ่นจึงอาจดำเนินการสอนเขียนคำไทยพื้นบ้าน การทำอาหาร โดยเชิญผู้ใหญ่มาสอน สิ่งเหล่านี้เราอาจไม่ได้ตระหนักว่าเป็นสิ่งสำคัญ มีความโดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน จึงต้องช่วยกันวิเคราะห์ว่ามีความแตกต่างหรือคล้ายคลึงกันอย่างไร รวมทั้งต้องช่วยกันเผยแพร่

- อาจารย์ธนากร ปินตาไส ได้เสนอว่าควรที่จะให้มีการแทรกความรู้พื้นบ้านเข้าไปในบทเรียน

- ผศ.ดร.วรชัย วิริยารมภ์ ได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า ให้สร้างขึ้นมาเป็นวิชาเฉพาะ โดยไม่ต้องไปแทรกอยู่ในวิชาอื่น

ประเด็นที่สอง ผศ.พวงทิพย์ เกิดทรัพย์ ถามว่า “ทำอย่างไรให้เกิดความยั่งยืนในชุมชน ให้มีการสืบทอดไปสู่ลูกหลาน” ข้อมูลที่ได้มีดังนี้

- อาจารย์สุภศักดิ์ โพศรี กล่าวว่า ปัญหาตอนนี้ คือ ส่วนมากมาจากจิตศรัทธาของชาวบ้านมากกว่า เป็นกระแสการทำบุญ โดยที่ไม่ได้ใช้งบประมาณแผ่นดิน แต่ก็ทำให้คน ได้มีส่วนร่วมและถือเป็นต้นทุนทางสังคมที่ดี ที่สามารถนำคนให้มาสนใจตรงนี้ ส่วนองค์ความรู้ในการจัดนั้นวันนี้ก็มีอาจารย์มาให้ความรู้ และจากการที่ได้จัดมาแล้วนั้น ก็สามารถนำเอาไปจัดทำได้อย่างถูกต้อง

- ตัวแทนจากศูนย์วัฒนธรรมตำบลนาโบสถ์ กล่าวว่า ความรู้ความเข้าใจ และการใช้ประโยชน์ในตอนนี้ยังไม่เต็มที่ ที่ผ่านมานั้น อบต.นาโบสถ์ ถึงอำเภอวังเจ้า ได้มีการจัดนักเรียนไปศึกษาที่พิพิธภัณฑ์บ้านจำทวี ทำให้ได้รับความรู้ในการจัด และทำให้นักเรียนเกิดความซาบซึ้งใน การที่จะอนุรักษ์ มีการส่งต่อระหว่างรุ่น และอยากให้โรงเรียนมีส่วนร่วมเป็นองค์กรในการบริหารราชการ บุคลากร เน้นหลักสูตรท้องถิ่นซึ่งทำให้มีส่วนร่วมในการสนับสนุนเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ภูมิปัญญา ส่งเสริมครูให้เข้าไปใช้พิพิธภัณฑ์ และนำเด็กเข้าไปดูพิพิธภัณฑ์ ปัญหาที่แก้ไม่ได้ คือ ไม่มีเจ้าหน้าที่ประจำดูแล

- นายอนันต์ แก้วกัณหา (สมาชิกชมรมผู้สูงอายุตำบลสมอ โคน) กล่าวว่า ตั้งพิพิธภัณฑมา 2 ปีแล้ว เกิดปัญหา คือ 1.บ้าน 2.ส่วนราชการ 3.วัด ถ้า 3 ส่วนนี้มองในมุมเดียวกัน ก็สามารถแก้ปัญหาได้ แต่ถ้ามองคนละมุมก็จะเกิดปัญหาตามมา คือ ปัญหา 4 ก ได้แก่

1. ก.กู
2. ก.ของกู
3. ก.โดยกู,
4. ก.เพื่อกู

ซึ่ง 4 ก.นั้นถ้าเกิดขึ้นกับชุมชนแล้ว จะเกิดปัญหาขึ้น

วิธีแก้ คือ

1. คนคิดต้องคิดเป็น
2. คนพูดต้องพูดเป็น
3. คนคิดและคนพูดต้องเป็นต้นแบบที่ดี เป็นแกนนำที่ดีให้คนเชื่อ

- นายสนอง สุขบุรี กล่าวว่า ปัญหาคือ

- 1.สร้างเสร็จแล้วแต่กลัวไม่มีคนสืบทอด
- 2.ระยะเวลาเปิด-ปิด อยากให้มีการจัดสรรเวลา
- 3.กลัวว่าสร้างเสร็จแล้วจะมีคนมาเยี่ยมชมฟรีเปล่า จะมีคนดูแลฟรีเปล่า

- น.ส.เกษร พุดตาลคง กล่าวว่า ไม่ค่อยมีปัญหาอะไร เพราะเป็นบ้านของตัวเอง แต่บางครั้งติดธุระไปกรุงเทพบ้าง เวลาคนมาก็ไม่เจอ แต่ก็อยากจะมีคนมองหาผู้สืบทอด เพราะทำตัวคนเดียว อยากให้อาจารย์เชิญตัวแทนเทศบาลวัฒนธรรมจังหวัดเข้ามารับรู้ด้วย เพราะอยากให้เผยแพร่ไปมากกว่านี้ ตอนนี้ก็มีสื่อทางทีวีมาถ่ายทอด เช่น itv และช่อง 7 รายการด้วยลำแข้ง

- นายสำเริง กลีบแอม (รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารงานบุคคล โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์) กล่าวว่า ได้เข้าไปสอนในหลักสูตรภูมิปัญญาชาวบ้าน มีการประกาศทางเว็บไซต์ให้คนได้รับรู้และเข้ามาดู ทุกเดือนก็มีชาวต่างชาติมาดู ปัญหา คือ ขาดมัคคุเทศก์

- ผศ.ดร.วรชัย วิริยารมภ์ ได้กล่าวเสริมและยกตัวอย่างถึงการจัดพิพิธภัณฑที่ประเทศนิวซีแลนด์ว่า ที่นั่นมีการจัดตัวอย่างเฉพาะท้องถิ่น เช่น เมารี่ศึกษา ก็อยากให้มีการจัดขึ้น เช่น ลุ่มแม่น้ำปิงศึกษา, ตากศึกษา และอยากให้เด็กมีส่วนร่วม ถึงแม้ว่าเด็กจะไม่เก่งวิชาทั่วไป เช่น เลข ภาษาอังกฤษ แต่เด็กอาจจะเก่งทางด้านหลักสูตรเฉพาะ เช่น ภูมิปัญญา และเด็กอาจจะมีความเชี่ยวชาญในด้านนี้ เป็นการรวบรวมความรู้และควรทำให้เป็นหลักสูตรชัดเจน ในการจัดตั้ง

พิพิธภัณฑ์ก็เปรียบเสมือนเหรียญ 2 ด้าน คือ การจัดพิพิธภัณฑ์นั้นเป็นสิ่งที่ดี แต่ก็ต้องมีการป้องกันที่ดีในเรื่องการโจรกรรม และตระหนักในเรื่องอัคคีภัยด้วย และเราควรทำอย่างไร?

- นายสิงห์ทอง โปศรี กล่าวว่า ต้องมีการบริหารจัดการที่ดี บางทีให้มีการเรียนรู้ตลอดเวลา แต่เวลาสร้างพิพิธภัณฑ์เสร็จแล้ว เวลาในการดูแลนั้นถือเป็นภาระที่ตามมา อยากจัดในสวนสาธารณะเป็นพิพิธภัณฑ์ อาจจะขาดสิ่งของบางอย่าง ก็อยากจะขอยืมเครื่องใช้จากชุมชนอื่นๆ เมื่อนักท่องเที่ยวมาเที่ยวก็สามารถให้นักท่องเที่ยวมาใช้ชีวิตที่นี่ได้ เช่น คนที่เคยอยู่ตึกสูงๆ บางครั้งก็อยากจะใช้ชีวิตแบบบ้านๆ ตนเองก็เลยอยากจะจำลองวิถีชีวิตมาให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัส

- นายสุมิตร มหารวรรณ กล่าวว่า ปัญหา คือ แนวนร่วม จะทำอย่างไรให้ดึงชุมชนมาร่วมกัน ให้มีการเห็นความสำคัญของชุมชน และความต่อเนื่อง ทำให้ขาดช่วงไปก็อยากจะให้มีการต่อระหว่างช่วงวัยด้วย

- อัยฎาพรรณ บัวบาน กล่าวว่า อยากให้มีรอยต่อระหว่างชุมชนกับสถานศึกษา เชื่อว่าทุกคนในที่นี้อาจจะไม่ทราบเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ในจังหวัดตากว่ามีที่ไหนบ้าง แสดงให้เห็นถึงการประชาสัมพันธ์รัวยังไม่ค่อยกว้างไกลเท่าไร เพราะว่ายังมีอีกมากที่ยังไม่รู้ และที่บ้านของคนเคยเป็นร้านถ่ายรูปมาก่อน (ร้านฉายาทองคำ) และยินดีที่จะให้อุปกรณ์ถ่ายรูปโบราณมาจัดไว้ในพิพิธภัณฑ์ด้วย

จบการสัมมนา

การประเมินผลโครงการสัมมนาเรื่อง “การจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นลุ่มแม่น้ำปิง”

วันที่ 26 ธันวาคม พ.ศ. 2549 ณ ห้องประชุมกาญจนาภิเษก อ.เมือง จ.ตาก

การประเมินโครงการฯ ได้มีการแจกแบบสอบถาม แก่ผู้เข้าร่วมสัมมนา เพื่อทำการประเมินโครงการฯ จากนั้นทำการเก็บแบบประเมิน ซึ่งได้แบบประเมินมาจำนวนทั้งสิ้น 38 ชุด แล้วนำมาประมวลผล เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลใน 3 ส่วน ได้แก่

ตอนที่ 1 รายละเอียดผู้ประเมิน

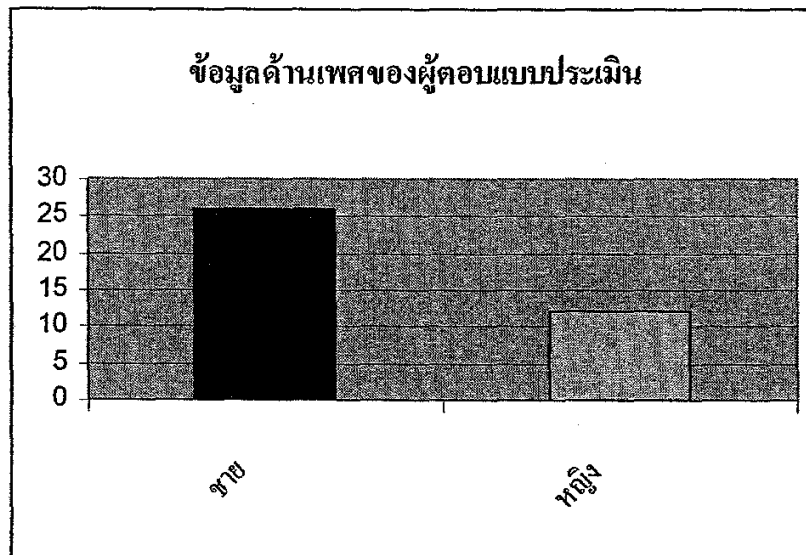
ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงาน

ตอนที่ 3 ความเห็นเกี่ยวกับเนื้อหาการสัมมนา

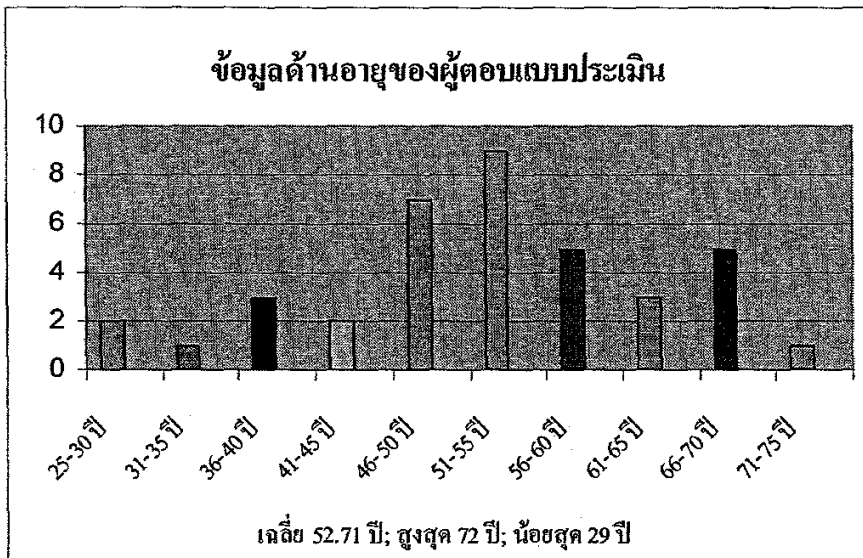
ผลการประเมินที่ได้มีดังนี้

ตอนที่ 1 รายละเอียดผู้ประเมิน

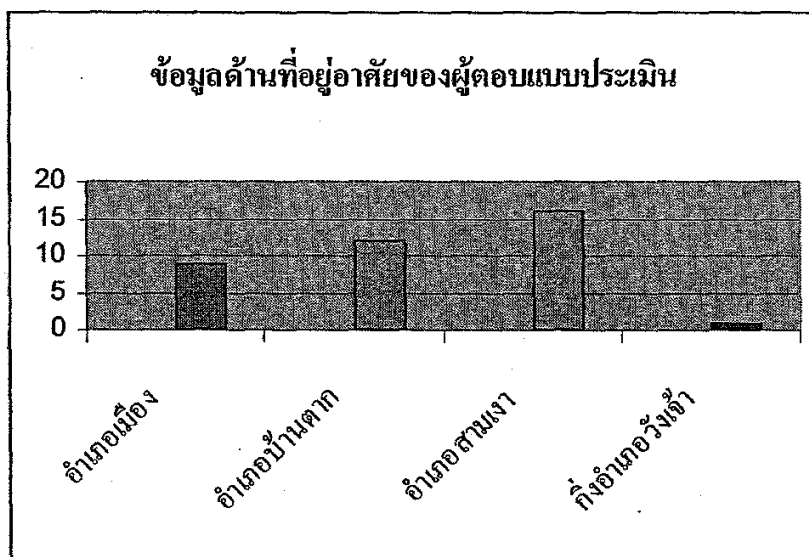
ข้อมูลรายละเอียดผู้ประเมิน ประกอบด้วยข้อมูลด้านเพศ อายุ ที่อยู่อาศัย อาชีพ และการศึกษาของผู้ประเมินจำนวนทั้งสิ้น 38 คน ข้อมูลที่ได้มีดังนี้

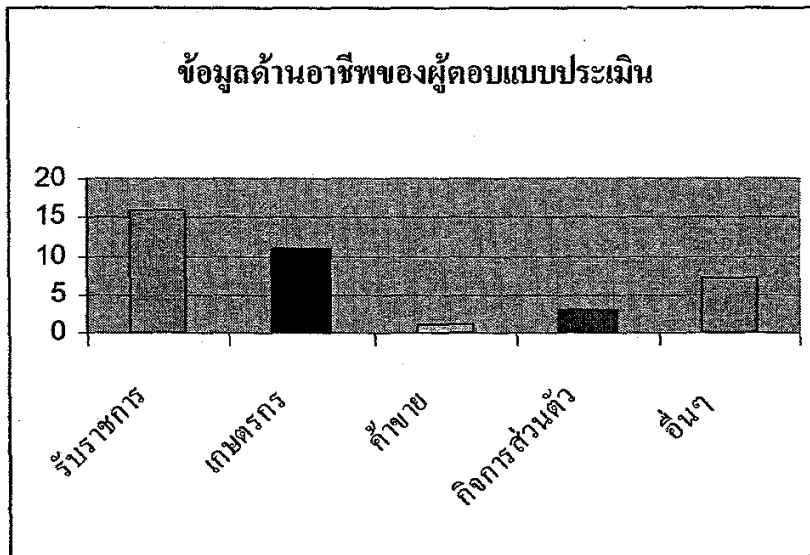
ผลการประเมินโครงการสัมมนาฯ พบว่า ผู้ประเมิน ส่วนมากเป็นเพศชาย จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 68.4 ส่วนเพศหญิง มีจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 31.6

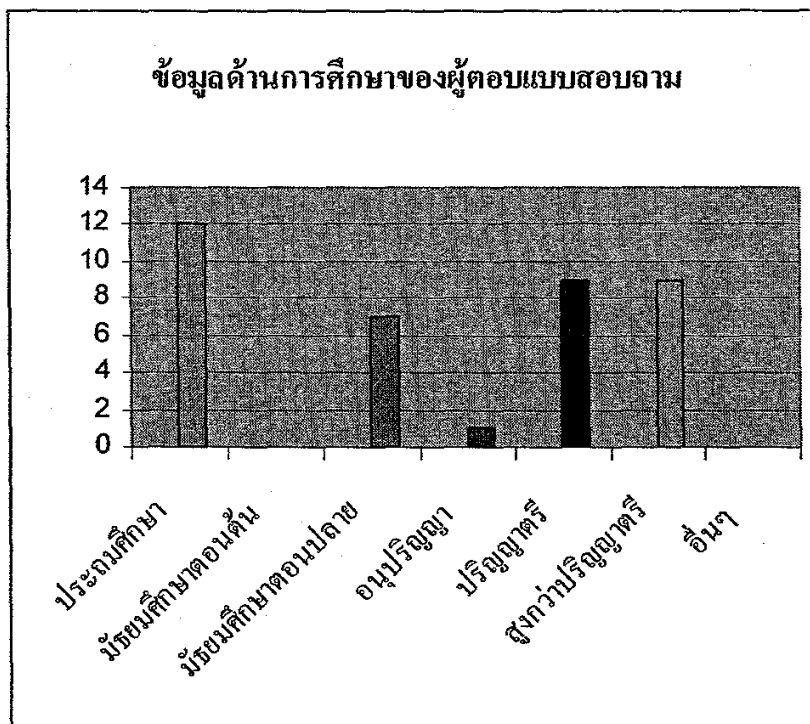
ผู้ที่ทำการประเมิน ส่วนมากมีอายุระหว่าง 51-55 ปี จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 23.7 รองลงมาคืออายุระหว่าง 46-50 ปี จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 18.4 มีอายุระหว่าง 56-60 ปี และมีอายุระหว่าง 66-70 ปี มีจำนวนเท่ากันคือ 5 คน คิดเป็นร้อยละ 13.2 สรุปได้ว่า ผู้ประเมินทั้งหมดมีอายุเฉลี่ย 52.71 ปี โดยอายุมากที่สุดคือ 72 ปี และน้อยที่สุดคือ อายุ 29 ปี

ผู้ประเมินส่วนมากอาศัยอยู่ในอำเภอสามเงา จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 42.1 อำเภอบ้านตาก จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 31.6 อำเภอเมือง จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 23.7 และกิ่งอำเภอวังเจ้า จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 2.6

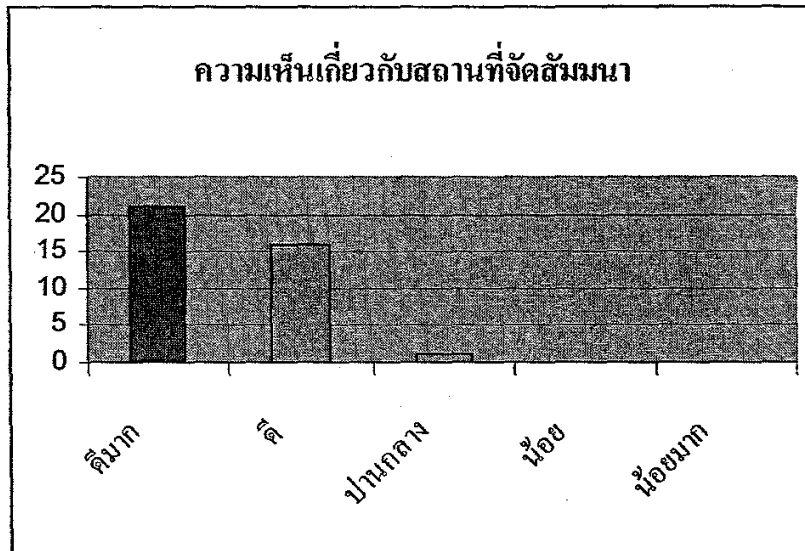
ผู้ประเมินส่วนมากมีอาชีพรับราชการ จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 42.1 รองลงมามีอาชีพเกษตรกร จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 28.9 และอาชีพอื่นๆ ได้แก่ อาชีพอิสระ การเป็นสมาชิกกลุ่มผู้สูงอายุตำบลสมอโคน พระภิกษุ และนักการเมืองท้องถิ่น จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 18.4

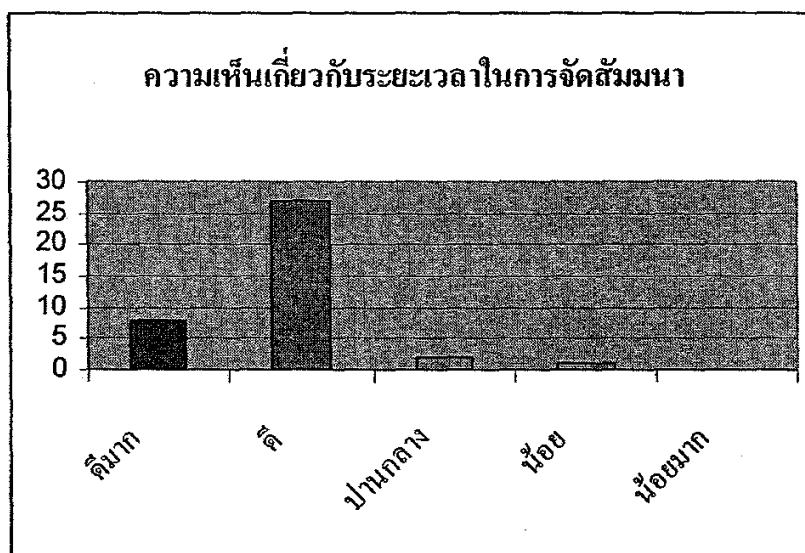
ผู้ประเมินส่วนมากจบการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 31.6 รองลงมามีจำนวนเท่ากันคือ จบการศึกษาระดับปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 23.7 และจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 18.4

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงาน

ในการสอบถามความเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานใน 3 ประเด็น ได้แก่ สถานที่ ระยะเวลา และรูปแบบการนำเสนอ ผู้ประเมินจำนวนทั้งหมด 38 คน ได้แสดงความเห็นไว้ดังนี้

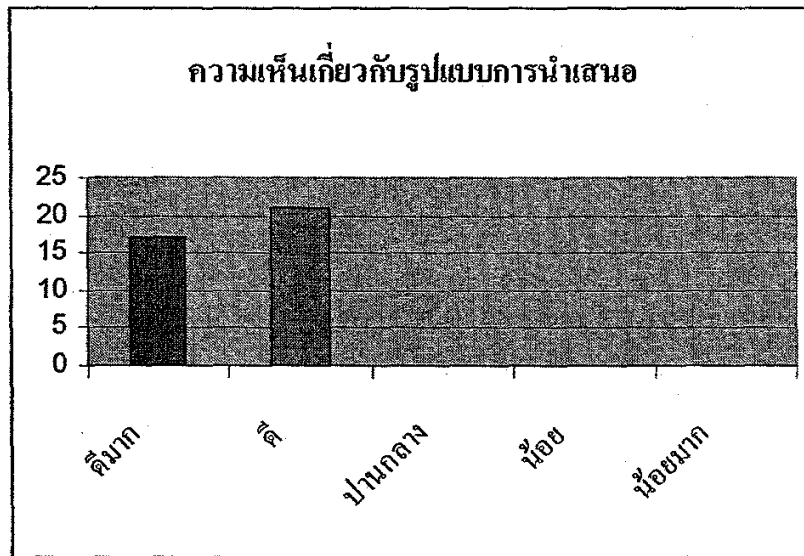

ผู้ประเมินมีความเห็นว่า สถานที่จัดสัมมนามีความเหมาะสมดีมาก จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 55.3 รองลงมาเห็นว่ามีความเหมาะสมดี จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 42.1 และเห็นมีความเหมาะสมปานกลาง จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 2.6

ผู้ประเมินมีความเห็นว่า ระยะเวลาในการจัดสัมมนามีความเหมาะสมดี จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 71.1 รองลงมาเห็นว่ามีความเหมาะสมดีมาก จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 21.1 มีความ

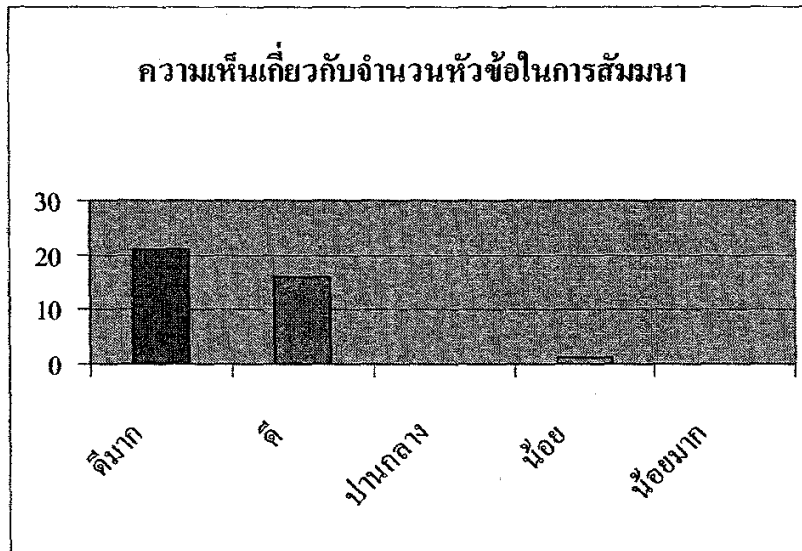
เหมาะสมปานกลาง จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 5.3 และเห็นว่ามีเหมาะสมน้อย จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 2.6

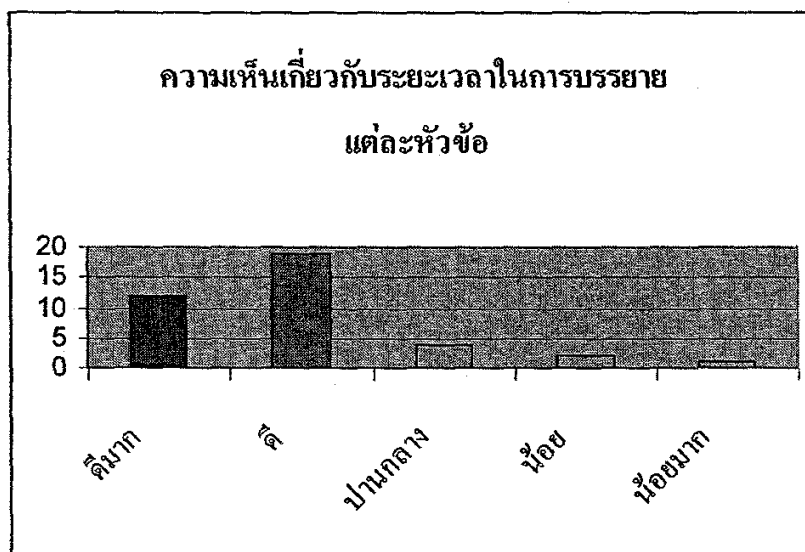
ผู้ประเมินมีความเห็นว่า รูปแบบการนำเสนอมีความเหมาะสมดี จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 55.3 รองลงมาเห็นว่ามีเหมาะสมดีมาก จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 44.7

ส่วนที่ 3 ความเห็นเกี่ยวกับเนื้อหาการสัมมนา

ในการสอบถามความเห็นเกี่ยวกับเนื้อหาการสัมมนา ได้มีการสอบถามใน 4 ประเด็น ได้แก่ จำนวนหัวข้อในการสัมมนา ระยะเวลาการบรรยายแต่ละหัวข้อ วิทยากรและการบรรยาย และประโยชน์ที่ท่านได้รับ ผู้ประเมินทั้ง 38 คน ได้แสดงความเห็นดังนี้

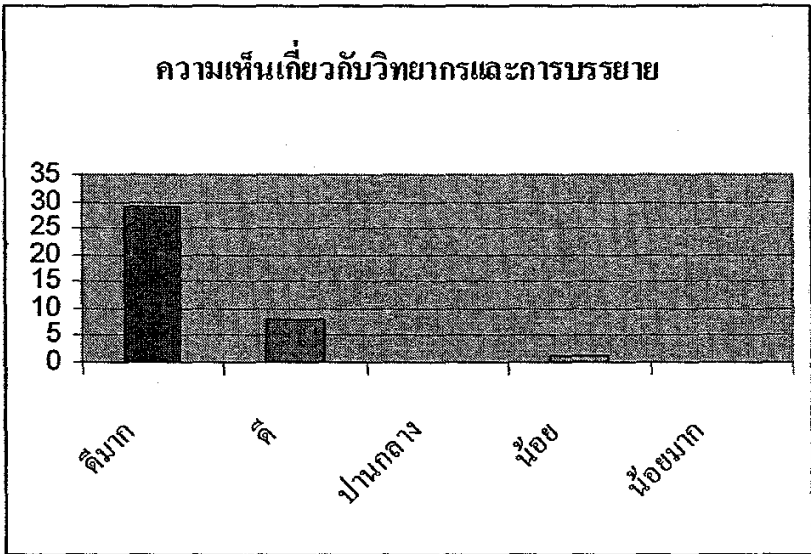

ผู้ประเมินมีความเห็นว่า จำนวนหัวข้อในการสัมมนามีความเหมาะสมดีมาก จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 55.3 รองลงมาเห็นว่ามีความเหมาะสมดี จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 42.1 และเห็นว่ามีความเหมาะสมน้อย จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 2.6

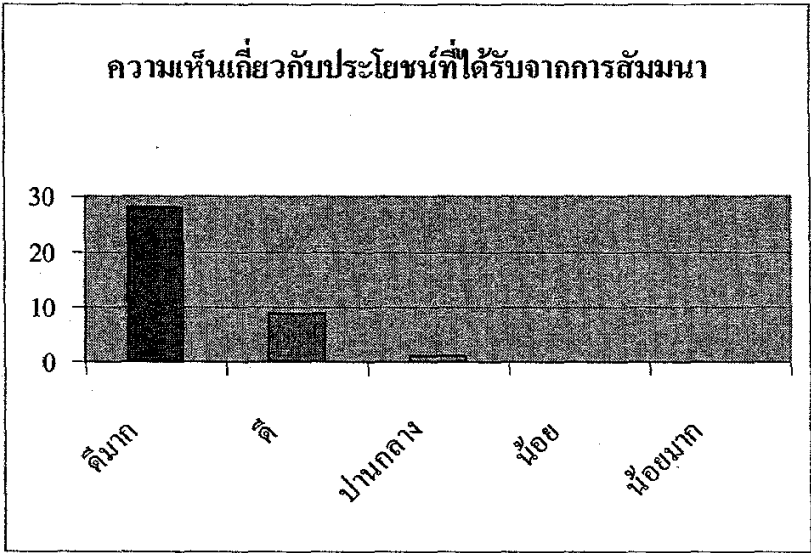

ผู้ประเมินมีความเห็นเกี่ยวกับระยะเวลาในการบรรยายแต่ละหัวข้อมีความเหมาะสมดี จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 50.0 รองลงมาเห็นว่ามีความเหมาะสมดีมาก จำนวน 12 คน คิดเป็น

ร้อยละ 31.6 มีความเหมาะสมปานกลาง จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 10.5 มีความเหมาะสมน้อย จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 5.3 และเห็นว่ามีค่าความเหมาะสมน้อยมาก จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 2.6

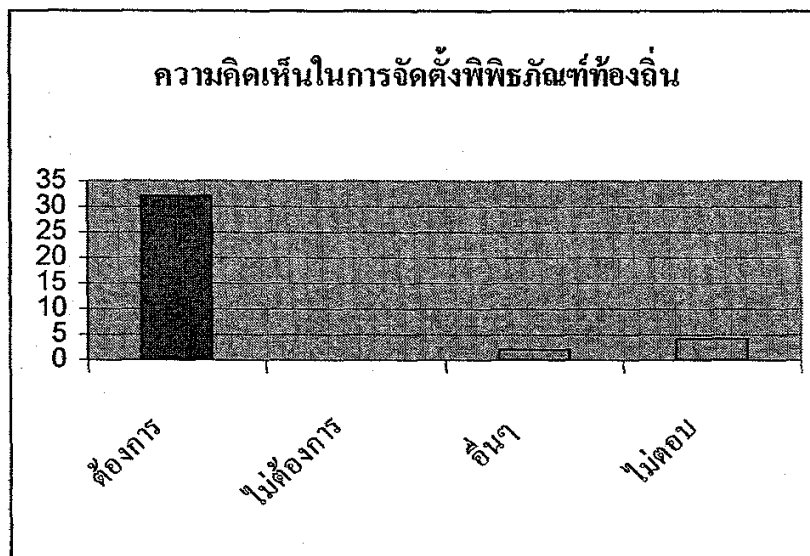
ผู้ประเมินมีความเห็นว่า วิทยากรและการบรรยายมีความเหมาะสมดีมาก จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 76.3 รองลงมาเห็นว่ามีค่าความเหมาะสมดี จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 21.1 และเห็นว่ามีค่าความเหมาะสมน้อย จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 2.6

ผู้ประเมินมีความเห็นว่า ประโยชน์ที่ได้รับจากการสัมมนาดีมาก จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 73.7 รองลงมาเห็นว่ามีค่าดี จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 23.7 และเห็นว่ามีค่าปานกลาง จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 2.6

ความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดสัมมนา

จากการสอบถามผู้ประเมินทั้ง 38 คน ในคำถามว่า “จากการเข้าร่วมสัมมนาในครั้งนี้ ท่านมีความคิดว่าต้องการให้มีการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในชุมชนของท่านหรือไม่” พบว่า ผู้ประเมินมีความต้องการให้มีการจัดพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 84.2 รองลงมาตอบว่าอื่นๆ เพราะมีการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นแล้ว และไม่แน่ใจ จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 5.3 ส่วนอีก 4 คน ไม่ได้ตอบคำถามในข้อนี้ คิดเป็นร้อยละ 1.5

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ผู้ประเมินเสนอไว้ แบ่งออกได้เป็น 2 ส่วนหลักคือ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดสัมมนา และข้อเสนอแนะในการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดสัมมนา มีดังนี้

- อยากให้วิทยากรอธิบายและปฏิบัติไปด้วยจะดีมาก จะได้ทราบว่าของแต่ละชนิดเป็นอย่างไร และมีวิธีการดูแลอย่างไร ใช้เครื่องมืออะไรบ้าง เพื่อให้สิ่งของชนิดนั้นไม่เสียหาย
- ในการจัดสัมมนา สมควรจัดในพื้นที่ที่มีการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์จริง เพราะจะได้เห็นภาพจริงๆ ได้ปฏิบัติจริง และได้แสดงความคิดเห็นเมื่อได้เห็นและได้ปฏิบัติจริง
- อยากให้พาไปดูพิพิธภัณฑ์ที่ดำเนินการแล้วเป็นรูปธรรมในประเทศไทย เพื่อจะได้นำมาทำในท้องถิ่น

- ควรมีการอบรมระดับหมู่บ้าน ท้องถิ่น และหน่วยงานต่างๆ และขอความรู้จากผู้สูงอายุ (ชมรมผู้สูงอายุ) ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์การใช้วัตถุของโบราณสถาน ฉะนั้นควรสอบถามคนเฒ่าคนแก่ผู้ที่มีความรู้ถึงที่ไปที่มาของแต่ละชิ้น
- ถ้ามีการจัดการอบรมระดับผู้นำได้ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือ อบต. เหล่านี้ ซึ่งเป็นผู้รู้จักคุณค่าของวัตถุโบราณได้ดี จะได้หันมาให้ความสนใจในภูมิปัญญาท้องถิ่นมากขึ้น
- ขอให้ติดต่อผู้เข้าประชุมทางโทรศัพท์ หรือส่งเป็นหนังสือเชิญก็ได้

ข้อเสนอแนะในการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น มีดังนี้

- ต้องการให้มีการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น โดยทำตามวัดต่างๆ ในแต่ละอำเภอของจังหวัดตาก
- จัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชุมชนในแต่ละอำเภอละอำเภออย่างน้อยอำเภอละ 1 แห่ง
- เมื่อรวบรวมตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในชุมชนได้บ้างแล้ว เห็นควรจัดตั้งพิพิธภัณฑ์จังหวัดต่อไปด้วย
- การจัดตั้งพิพิธภัณฑ์เมืองตากควรจะทำประชาพิจารณ์ก่อน เพื่อแสวงหาความเป็นเจ้าของร่วม
- การจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ฯ จะต้องได้รับความร่วมมือจากหลายๆ หน่วยงาน และต้องมีงบประมาณสนับสนุนด้วย และที่สำคัญคนในท้องถิ่นต้องให้ความสำคัญและเห็นถึงประโยชน์และคุณค่าของพิพิธภัณฑ์ฯ ของตนเอง
- ต้องการวิทยากร และงบประมาณจากภาครัฐเข้ามาช่วยเหลือชุมชนที่ยังไม่เจริญ และยังไม่เข้าใจในเรื่องพิพิธภัณฑ์ และรัฐควรสนับสนุนงบประมาณการก่อสร้างตัวอาคาร
- ยังขาดงบประมาณในการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในโรงเรียนและในท้องถิ่น อยากจะให้มีการสนับสนุนงบประมาณจากทางการด้วย
- ตากมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่ไม่เหมือนใคร ทั้งด้านธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม คนเมืองตากพร้อมนำเสนอความภูมิใจให้ผู้อื่นได้รับรู้รับทราบ เห็นด้วยและอยากให้มีการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ประจำจังหวัดตาก โดยเร็วที่สุด ในส่วนของผู้ประเมินเองกล่าวว่า มีของโบราณสะสมที่พร้อมจะนำไปสมทบกับการตั้งพิพิธภัณฑ์ ให้ผู้อื่นได้ร่วมภาคภูมิใจกับความเป็นเมืองตาก
- ถ้ามีการบรรจุเข้าเป็นหลักสูตรการเรียนรู้อัตนวิธานแล้ว อยากจะให้เชิญผู้อาวุโส หรือผู้เฒ่าผู้แก่ที่รู้เรื่องภูมิปัญญาชาวบ้านช่วยให้ความรู้ความชำนาญให้สมควรเรียนรู้ด้วย

ภาคผนวก ก

แบบฟอร์มการบันทึกข้อมูลแบบต่าง ๆ ของโครงการวิจัย

1. แบบฟอร์มสำรวจวัฒนธรรมท้องถิ่นอำเภอต่าง ๆ
2. แบบฟอร์มสำรวจโบราณสถาน วัด สถานที่ทางประวัติศาสตร์
3. แบบฟอร์มสัมภาษณ์บุคคลสำคัญทางวัฒนธรรม
4. แบบฟอร์มสำรวจโบราณวัตถุ/ศิลปวัตถุ
5. แบบฟอร์มบันทึกภาพถ่าย
6. แบบฟอร์มบันทึกข้อมูลพิพิธภัณฑ์
7. ตัวอย่างแบบฟอร์มทะเบียนโบราณวัตถุที่ใช้ในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กรมศิลปากร
8. ตัวอย่างบัตรทะเบียนของกรมศิลปากร
9. ตัวอย่างบัตรทะเบียนโบราณ/ศิลปวัตถุที่อาจทำได้ในพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

โครงการวิจัย “ การศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นพื้นที่ลุ่มแม่น้ำปิง จังหวัดตาก เพื่อการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชุมชน ”

แบบสำรวจวัฒนธรรมท้องถิ่นอำเภอ..... จังหวัดตาก

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน

1. ชื่อผู้ให้ข้อมูล.(นาย/นาง/นางสาว/อื่นๆระบุ.....).....นามสกุล.....
2. ที่อยู่.....
3. เพศชายหญิง
4. อายุ.....ปี
5. อาชีพ อาชีพหลัก..... อาชีพรอง.....
6. ระยะเวลาที่อยู่เกิดที่นี่
.....ย้ายมาจาก.....ระยะเวลาที่อยู่ที่นี่.....ปี

ส่วนที่ 2 ประวัติศาสตร์ / วัฒนธรรม / ภูมิปัญญาท้องถิ่น

7. ประวัติความเป็นมาของท้องถิ่นของท่าน คือ

.....

.....

.....

.....

8. วัฒนธรรม / ประเพณีที่สำคัญในท้องถิ่น ในอำเภอของท่าน คือ....

- 1.....
- 2.....
- 3.....
- 4.....
- 5.....

9. อาหารท้องถิ่นคือ

.....

.....

10. งานศิลปหัตถกรรมในท้องถิ่นของท่าน คือ

.....

.....

.....

11. การละเล่นพื้นบ้าน / คนตรีพื้นบ้าน / กีฬาพื้นบ้าน / นิทานพื้นบ้าน ในท้องถิ่นของท่านคือ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

9. ท่านคิดว่าอะไรคือเอกลักษณ์สำคัญที่สุดในท้องถิ่นของท่าน

.....

.....

.....

10. โบราณสถาน / วัด ที่สำคัญในอำเภอของท่านคือ

- 1.....
- 2.....
- 3.....
- 4.....
- 5.....

11. ภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอของท่าน คือ

.....

.....

.....

12. ผู้รู้ท้องถิ่น โดยระบุความสามารถ/ประสบการณ์ คือ

.....

.....

.....

13. บุคคลสำคัญทางด้านวัฒนธรรม / ประวัติศาสตร์ในอำเภอของท่านคือ

.....

.....

.....

13. ท่านอยากให้มียุทธภัณฑ์ชุมชนในอำเภอของท่านหรือไม่ โปรดระบุเหตุผล

.....

.....

.....

14. ท่านอยากให้พิพิธภัณฑ์ชุมชนของท่านมีรูปแบบอย่างไร หรือ จัดแสดงอะไรบ้าง

.....

.....

.....

15. ข้อเสนอแนะต่อโครงการ

.....

.....

.....

.....

.....

แบบสำรวจที่ 2/ 2549

โครงการวิจัย “ การศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นพื้นที่ลุ่มแม่น้ำปิง จังหวัดตาก เพื่อการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชุมชน ”

แบบสำรวจโบราณสถาน , วัด , สถานที่ทางประวัติศาสตร์

ผู้สำรวจ.....วันที่.....หมายเลขแหล่ง.....

1. ชื่อสถานที่

2. สถานที่ตั้ง.....

3. ประเภทของแหล่ง.....

4. ลักษณะสำคัญ.....

5. สิ่งสำคัญของแหล่ง.....

6. ผู้ให้ข้อมูล (นาย/นาง/นางสาว/อื่น ๆ ระบุ.....)

สถานที่ติดต่อ.....

7. ภาพถ่ายประกอบลำดับที่หมายเลขภาพ.....

ถ่ายโดย.....กล้อง.....

8. ความคิดเห็นผู้สำรวจ.....

โครงการวิจัย “ การศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นพื้นที่ลุ่มแม่น้ำปิง จังหวัดตาก เพื่อการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชุมชน”

แบบสัมภาษณ์บุคคลสำคัญทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น

1. ชื่อ (นาย/นาง/นางสาว/อื่นๆ ระบุ.....)นามสกุล.....

อายุ ปี อาชีพ

2. ที่อยู่ / สถานที่ติดต่อ.....

3. ระยะเวลาที่อยู่ในชุมชนนี้ ปี

4. หัวข้อสัมภาษณ์

4.1 ประวัติความเป็นมาของท้องถิ่น อาทิ การอพยพย้ายถิ่น / กลุ่มชาติพันธุ์ / ภาษา

4.2 วัดเก่า / สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์

4.3 ลักษณะการดำรงชีวิตในอดีต / ปัจจุบัน

4.4 คติความเชื่อ / ศาสนา / ประเพณี / พิธีกรรมต่างๆ

4.5 ระบบครอบครัวเครือญาติ

4.6 วัฒนธรรมสำคัญของท้องถิ่น

4.7 เอกลักษณ์สำคัญของท้องถิ่น

ฯลฯ

5. ภาพถ่ายประกอบลำดับที่ หมายเลขภาพ ถ่ายโดย

กล้อง

แบบสำรวจที่ 4/ 2549

โครงการวิจัย “ การศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นพื้นที่ลุ่มแม่น้ำปิง จังหวัดตาก เพื่อการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชุมชน ”

แบบสำรวจโบราณวัตถุ / ศิลปวัตถุ

ผู้สำรวจ หมายเลขวัตถุ

1. สถานที่เก็บรักษา

2. สถานที่ตั้ง

3. ประเภทของวัตถุ

4. ลักษณะทั่วไปของวัตถุ

4.1 ขนาด กว้างซ.ม. ยาวซ.ม. สูง ซ.ม.

4.2 วัสดุ

4.3 รูปแบบศิลปกรรม

4.4 สภาพของวัตถุ

5. ลักษณะสำคัญของวัตถุ

6. ผู้ให้ข้อมูล

สถานที่ติดต่อ

7. ภาพถ่ายประกอบ ลำดับที่ หมายเลขภาพ ถ่ายโดย

กล้อง

หมายเหตุ

แบบฟอร์มการบันทึกข้อมูลพิพิธภัณฑ์

พิพิธภัณฑ์.....อำเภอ.....

ที่ตั้ง	
วันเวลาทำการ	☐ เปิดทำการ (ระบุ)..... ☐ มีวันหยุด (ระบุ)..... ☐ เปิดให้เข้าชมกรณี (ระบุ)..... ตั้งแต่เวลา.....ถึง.....
ติดต่อ	ผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์ (ระบุ)..... ที่อยู่:..... โทรศัพท์:..... E-mail:.....
ค่าเข้าชม	☐ เก็บค่าเข้าชม (ระบุ).....บาท ☐ ไม่เก็บค่าเข้าชม ☐ ผู้รับบริจาค
การบริหารจัดการ	☐ วัด (ระบุ)..... ☐ อบต. (ระบุ)..... ☐ สถาบันการศึกษา (ระบุ)..... ☐ กลุ่ม/องค์กรท้องถิ่น(ระบุ)..... ☐ เอกชน (ระบุ)..... ☐ อื่นๆ (ระบุ).....
ปีที่ก่อตั้ง	☐ เปิดทำการแล้วตั้งแต่ พ.ศ..... ☐ อยู่ระหว่างการดำเนินการ
ภาพถ่าย	☐ มี ☐ ไม่มี
คลิปวิดีโอ	☐ มี ☐ ไม่มี
แผ่นพับ	☐ มี ☐ ไม่มี
แผนที่	☐ มี ☐ ไม่มี
แหล่งข้อมูล	

ความเป็นมา	
การจัดแสดง	

ตัวอย่างแบบฟอร์มทะเบียนโบราณวัตถุที่ขึ้นทะเบียนที่สถานแห่งชาติ กรมศิลปากร

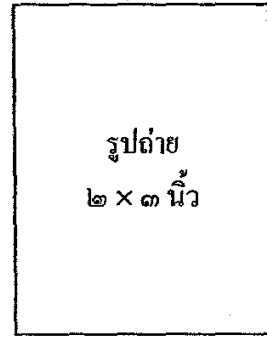
เลขลำดับ Serial Number	เลขประจำ วัตถุ Registration Number	เลขอื่นที่เคย ใช้ Site of Reference Number	ชื่อ Title	ลักษณะวัตถุ Description	ประโยชน์ ที่ ใช้ Use	แบบ สมัย Style/ Period	อายุ Date	ชนิดวัตถุ Material	ขนาด (ซม) Dimension	สภาพ Condition	ประวัติที่มา Provenance	ที่เก็บ Location	หมายเหตุ Remarks

ตัวอย่างบัตรทะเบียนของกรมศิลปากร

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

จังหวัด.....พระนคร.....

รูปถ่าย

๒ x ๓ นิ้ว

ชื่อวัตถุฝาโล่สังคโลก.....

อายุสมัยศิลปะสมัยสุโขทัย

ลักษณะเคลือบสีเขียว ลายกลีบบัว

สภาพชำรุด

ชนิด เครื่องเคลือบเลขที่ฟิล์ม.....เลขรูป.....

ขนาด ปก. ๑๕ ซม. ส. ๓ ซม. (ปากกว้าง/สูง).....ถ่ายเมื่อ.....

ประวัติที่มา กรมศิลปากรร่วมมือกับกองทัพเรือ งามจากทะเลหน้าอ่าวสัตหีบ ห่างจากเกาะ
คราม ๘ กิโลเมตร ในระดับความลึก ๔๑ เมตร งามได้เมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๑๗ ลงทะเบียนเมื่อ
วันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๑๗

หมายเหตุ เตาเกาะน้อย

.....

เลขวัตถุ ๕๑/๒๕๑๗/๗๔๕ (หมายเลขที่ ๕๑ ปีพ.ศ. ๒๕๑๗ ในจำนวนทั้งหมด ๗๔๕ ชิ้น)..

เลขลำดับ ๑๗๖๕ ที่เก็บ

ตัวอย่างบัตรทะเบียนโบราณ/ศิลปวัตถุที่อาจทำได้ในพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

พิพิธภัณฑ์วัดวังหม้อ

รูปถ่าย

ชื่อวัตถุ เครื่องบีบเส้นขนมจีน

อายุสมัย ประมาณ ๕๐ ปีมาแล้ว

ลักษณะ ประกอบด้วย ส่วนกระบอก มีรูเล็กๆ สำหรับให้แป้ง
ขนมจีนไหลออกมาได้ และส่วนของก้านสำหรับใช้กดบีบเส้น

สภาพ สมบูรณ์

ชนิดของวัตถุ ... ทองเหลือง เลขที่รูป

ขนาด เส้นผ่าศูนย์กลาง ๒๐ ซม. สูง (ส่วนกระบอก) ๒๕ ซม. สูง (ก้านสำหรับบีบเส้น)
๑๕ ซม.

ที่มา นางสมจิตร คล้ายวงศ์ มอบให้เมื่อวันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๔๐

ลงทะเบียนเมื่อวันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๕๐ โดย นายชิต สีมา

เลขที่วัตถุ ๑๑/๒๕๔๐ (ชิ้นที่ ๑๑ ของปี ๒๕๔๐)..... เลขลำดับ ๖๕ (ชิ้นที่ ๖๕ ของ
จำนวนทั้งหมด)

หมายเหตุ ให้ยืมจัดแสดง

ภาคผนวก ง

เอกสารเผยแพร่วิชาการของโครงการวิจัย

1. แผ่นพับความรู้และการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ชุมชน
2. แผ่นพับเว็บไซต์พิพิธภัณฑ์ชุมชนจังหวัดตาก
(www.cmtak.com)
3. หน้าเว็บไซต์พิพิธภัณฑ์ชุมชนจังหวัดตาก

พิพิธภัณฑท์ชุมชน : พิพิธภัณฑท์ท้องถิ่น

**พิพิธภัณฑท์ชุมชน : พิพิธภัณฑท์ท้องถิ่น : พิพิธภัณฑท์
พื้นบ้าน**

พิพิธภัณฑท์ชุมชน เป็นพิพิธภัณฑท์ที่ตั้งอยู่ในชุมชน
ซึ่งอาจเกิดขึ้นจากชาวบ้านหรือคนในชุมชนร่วมแรงร่วมใจ
กันสร้างขึ้น หรือเกิดจากหน่วยงานองค์กรท้องถิ่น เช่น
อบต. วัด หรือ โรงเรียนดูแลอยู่ เป็นสถานที่เก็บข้อมูล
ความรู้เกี่ยวกับชุมชน ทั้งในเรื่องของประวัติศาสตร์ความเป็นมา
ของ ชุมชน วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิต ตลอดจนภูมิ
ปัญญาของชุมชนนั้นๆ

ดังนั้นพิพิธภัณฑท์ชุมชนจึงนับเป็นอีก ช่องทางหนึ่ง
ที่จะช่วยอนุรักษ์สืบสาน วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตของ
ชุมชนแต่ละท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไป และยังเป็นแหล่งเรียนรู้ที่
มี คุณค่าให้กับบุคคลอื่นๆ อีกด้วย

พิพิธภัณฑท์ชุมชนสำคัญอย่างไร ?

1. ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ
2. เกิดความสามัคคีในชุมชน ช่วยให้เห็นทุกวัยเห็น
กตัญญูร่วมทำกิจกรรมร่วมกัน

๓. อนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม
๔. ส่งเสริมการท่องเที่ยวหากทำได้อาจเป็น OTOPT
ได้

๕. เป็นแหล่งเรียนรู้แก่ทุกคนอาจช่วยให้คำตอบแก่
ปัญหาบางประการที่เคยเกิดขึ้นมาแล้ว ตัวอย่างเช่น
การเกิดขึ้นมิในภาคใต้ เพื่อให้เกิดการแก้ไข หรือ
แนวปฏิบัติที่เหมาะสมกับคนปัจจุบัน

แนวทางการดำเนินงานพิพิธภัณฑท์ชุมชน

การดำเนินงานพิพิธภัณฑท์ชุมชนก็คือ การบอก
กล่าวถึงความเป็นตัวตนของชุมชนนั้นๆ จากอดีตจนถึง
ปัจจุบัน โดยเนื้อหา หรือเรื่องราวที่จะนำมาจัดแสดงใน
พิพิธภัณฑท์ชุมชนแต่ละแห่งนั้น จะไม่เหมือนกัน แต่ทั้งนี้
อาจจะกำหนดออกเป็นหัวข้อการนำเสนอออกได้เป็น ๕
หัวข้อ คือ

๑. ลักษณะทางภูมิศาสตร์ ที่ตั้ง สภาพทั่วไป การปกครอง
ทรัพยากร และข้อมูลทั่วไปของชุมชนนั้น
๒. ประวัติความเป็นมา และข้อมูลทาง โบราณคดี และ
ประวัติศาสตร์ของชุมชนนั้น

๓. ข้อมูลทางวัฒนธรรมของชุมชน ในทุกด้าน อาทิเช่น กลุ่ม
ชาติพันธุ์ / ภาษา / การแต่งกาย / อาหาร / สันทนาการ / ระบบ

ครอบครัว เครือญาติ/ ประเพณีและจารีต/ ความเชื่อ/ ภูมิ-
ปัญญาท้องถิ่น / ผู้รู้ของชุมชน / เป็นต้น

๔. เหตุการณ์สำคัญของชุมชน รวมทั้งบุคคลสำคัญของ
ชุมชน

๕. สิ่งสำคัญต่างๆ ของชุมชน เช่น สถานที่สำคัญของชุมชน
ทั้งสถานที่สำคัญทาง โบราณคดี และประวัติศาสตร์ แหล่ง
ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
แหล่งท่องเที่ยวทางเกษตรกรรม เป็นต้น สินค้าพื้นเมืองที่
โดดเด่น รวมทั้งกิจกรรม หรือประเพณีอันเป็นเอกลักษณ์
ท้องถิ่น

การศึกษา รวบรวมข้อมูลของชุมชนในหัวข้อเรื่อง
ต่างๆ เหล่านี้ แหล่งข้อมูลที่สำคัญก็คือคนในชุมชนนั่นเอง
ข้อมูลที่ได้ถือว่าเป็นความรู้อันมีคุณค่าเป็นอย่างมาก เมื่อนำมา
ประกอบกับการจัดแสดง โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และสิ่งของ
สะสมของชุมชน ที่ได้ทำการแยกแยะ และจัดแสดงพร้อม
ข้อมูลของวัตถุที่ถูกจัดแสดง พิพิธภัณฑท์ชุมชนแห่งนั้นย่อมเป็น
พิพิธภัณฑท์ที่เป็นแหล่งเรียนรู้อย่างแท้จริง

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดพิพิธภัณฑท์ ชุมชน

หากชุมชนใดต้องการจะดำเนินการจัดตั้ง
พิพิธภัณฑท์ชุมชน มีหน่วยงานหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
และสามารถให้ความช่วยเหลือเพื่อให้การดำเนินงานสำเร็จ
ดูวางไปได้ เช่น

๑. กรมศิลปากร สำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

เป็นหน่วยงานของรัฐ โดยตรงที่มีหน้าที่รับผิดชอบในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ในการจัดตั้งพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติจะเป็นจะต้องแจ้งกรมศิลปากร และยังสามารถที่จะขอความรู้ในการจัดการพิพิธภัณฑสถานได้ทุกรื่อง

โทรศัพท์ ๐๒-๖๒๘๕๕๐๓๒

โทรสาร ๐๒-๖๒๘๕๕๐๓๒

Email : m_promote@yahoo.com

๒. หน่วยงานปกครองท้องถิ่นทุกระดับ

ตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน ตำบล อบต. อำเภอ จังหวัด นอกจากนี้จะเป็นหน่วยงานที่สามารถจะสนับสนุนในด้านของงบประมาณ หรือให้คำแนะนำในการจัดตั้งพิพิธภัณฑสถานแล้ว หน่วยงานเหล่านี้ยังเป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญต่อการจัดพิพิธภัณฑสถานอีกด้วย

๓. ศูนย์วัฒนธรรม และสถานศึกษาที่อยู่ใกล้เคียง

ทั้งศูนย์วัฒนธรรม และสถานศึกษาจะเป็นแหล่งข้อมูลให้กับการจัดตั้งพิพิธภัณฑสถานได้เป็นอย่างดี

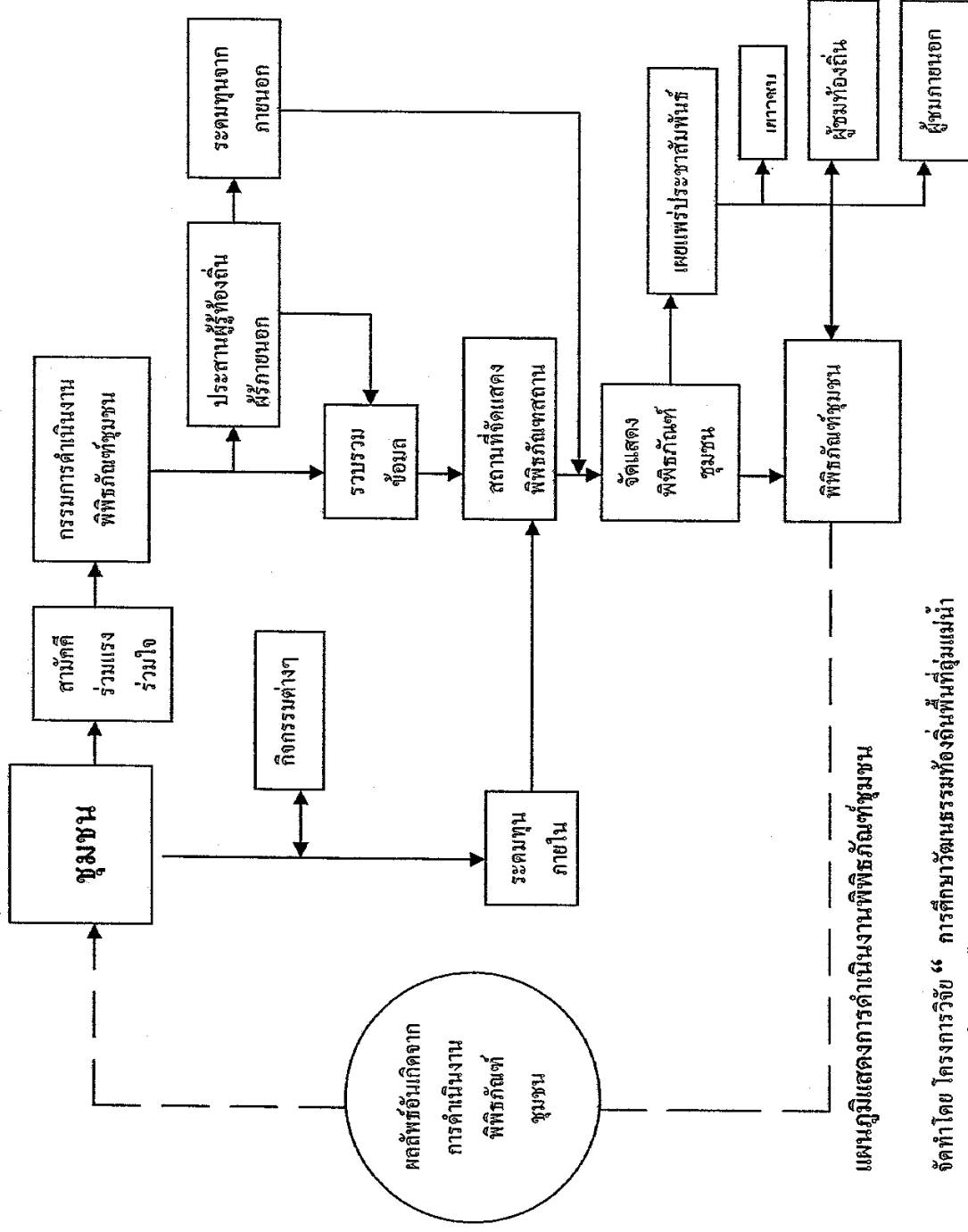
๔. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ทั้งสำนักงานใหญ่ และสำนักงานย่อย ซึ่งมีอยู่เกือบทุกจังหวัด เป็นแหล่งข้อมูลในการจัดตั้งพิพิธภัณฑสถาน

โทรศัพท์ : ๐๒-๒๕๐๕๕๐๐

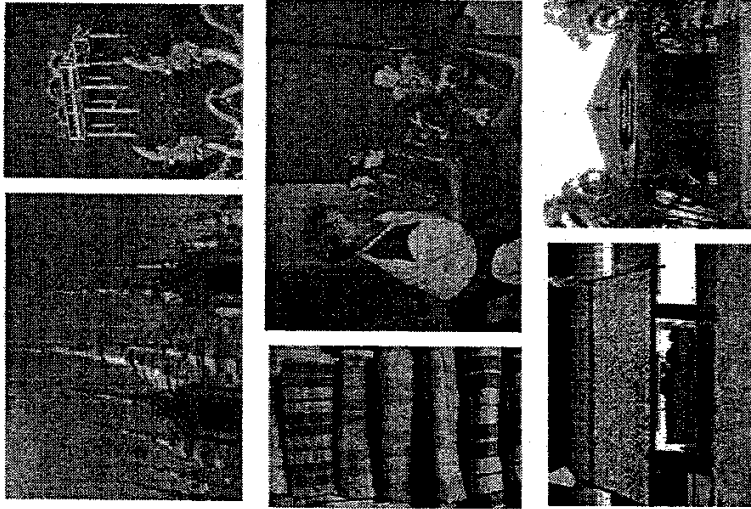
โทรสาร : ๐๒-๒๕๐๕๕๐๑

Email : center@tat.or.th

เว็บไซต์พิพิธภัณฑ์ชุมชนจังหวัดตาก

(Community Museum of Tak Province Website)

เทศบาลเมืองตาก
เทศบาลตำบลเมืองตาก
เทศบาลตำบลเมืองตาก
เทศบาลตำบลเมืองตาก

ความเป็นมา

ด้วยภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ร่วมกับ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ปฏิบัติงานชุดโครงการวิจัย เรื่อง “ยุทธศาสตร์การพัฒนาทุนทางสังคมบริเวณลุ่มน้ำปิง จังหวัดตาก เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน” โดยภาควิชาสังคมวิทยาฯ ได้ปฏิบัติงานในส่วน ของโครงการวิจัยย่อยที่ 2 เรื่อง “การศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นที่บริเวณลุ่มแม่น้ำปิง จังหวัดตาก เพื่อการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชุมชน” เพื่อเป็นการรวบรวมข้อมูล และประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูลพิพิธภัณฑ์ชุมชน ของจังหวัดตาก ทางคณะผู้วิจัยฯ จึงได้จัดทำเว็บไซต์ www.cmtak.com ขึ้น

วัตถุประสงค์

เพื่อประชาสัมพันธ์ข้อมูลพิพิธภัณฑ์ชุมชน ของจังหวัดตาก และเผยแพร่ข่าวสารความรู้เกี่ยวกับ งานด้านพิพิธภัณฑ์ชุมชน

ขอบเขตการดำเนินงาน

การจัดทำเว็บไซต์ www.cmtak.com เพื่อ ประชาสัมพันธ์พิพิธภัณฑ์ชุมชนของจังหวัดตากนั้น

ครอบคลุมพื้นที่ 4 อำเภอ คือ อำเภอเมืองตาก อำเภอสามเงา อำเภอบ้านตาก และกิ่งอำเภอวังเจ้า

การเข้าชมเว็บไซต์

ผู้สนใจเข้าชมได้ที่ www.cmtak.com

ข้อมูลในเว็บไซต์

ข้อมูลในเว็บไซต์แสดงรายละเอียดเกี่ยวกับ ข้อมูลทั่วไปของพิพิธภัณฑ์ชุมชนในจังหวัดตาก เพื่อให้ผู้ที่ต้องการเข้าชมพิพิธภัณฑ์ทราบข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์แต่ละแห่ง นอกจากนี้ยังมี ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานของโครงการฯ ข่าวสาร และกิจกรรมต่างๆ ของพิพิธภัณฑ์ชุมชนในจังหวัดตาก บทความ และกระดานสนทนาเพื่อให้ผู้ที่สนใจ สามารถร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับคณะผู้วิจัยฯ ได้โดยตรง

ผู้ดูแลเว็บไซต์: ศศ.พรงทิพย์ เกิดทรัพย์

สถานที่ติดต่อ: ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ถนนพหลโยธิน เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900 โทรศัพท์: 02 561-3480 ต่อ 722

โครงการวิจัยเรื่อง

การศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น พื้นที่บริเวณลุ่มแม่น้ำปิง จังหวัดตาก เพื่อการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชุมชน^๑

ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

สืบเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และการพัฒนาประเทศในช่วงเวลาที่ผ่านมามีการเปลี่ยนแปลงในแทบทุกด้านแก่สังคมไทย รูปแบบการดำรงชีวิตอันดั่งงามและเหมาะสมของชาวบ้านในท้องถิ่นต่างๆ จึงได้รับผลกระทบไปอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริเวณลุ่มแม่น้ำปิง ของจังหวัดตาก ซึ่งเป็นพื้นที่เชื่อมต่อระหว่างภาคกลางกับภาคเหนือทั้งทางภูมิศาสตร์ และทางวัฒนธรรม จึงทำให้บริเวณพื้นที่ดังกล่าวมีลักษณะทางวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีการผสมผสานระหว่างสองวัฒนธรรมอย่างกลมกลืน จึงเป็นที่น่ากังวลอย่างยิ่งว่าในช่วงเวลาปัจจุบันนี้การติดต่อทางวัฒนธรรมท้องถิ่นเองพื้นที่ดังกล่าวไม่ได้รับ

การติดต่ออย่างเข้มแข็งเท่าที่ควร ด้วยประชากรรุ่นใหม่ต่างพากันหลั่งไหลเข้าไปแสวงหาความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจในเมืองใหญ่ ส่วนประชากรอาวุโสก็มีจำนวนลดลงไปเรื่อยๆ จึงทำให้การรักษาภูมิปัญญาอันดีงามของวัฒนธรรมท้องถิ่นแห่งนี้ไปเสียโดยลำดับ ดังนั้นการศึกษาเรื่องราวของวัฒนธรรมท้องถิ่นจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพื่ออนุรักษ์ไว้ซึ่งความรู้ ความเชื่อ ตลอดจนมรดกตกทอดทางปัญญาของท้องถิ่นไว้เป็นมรดกของลูกหลานและเป็นต้นทุนทางวัฒนธรรมให้แก่สังคมไทยโดยรวม โดยการศึกษาแนวทางจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชุมชนเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้แก่ประชาชนในท้องถิ่นเอง และยังประโยชน์แก่ชุมชนในด้านการศึกษาได้จากการท่องเที่ยวอีกประการหนึ่งด้วย

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1. ศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นในพื้นที่บริเวณลุ่มแม่น้ำปิง จังหวัดตาก เพื่อการสะสมทุนทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน
2. ดำรวจแหล่งรวบรวมข้อมูลทางวัฒนธรรมท้องถิ่นและพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน ในเขตพื้นที่

ศึกษา เพื่อให้เป็นข้อมูลในการส่งเสริมพัฒนา และการสร้างเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ชุมชน

3. นำเสนอข้อมูลวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อการประยุกต์ใช้เป็นแนวทางการจัดการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชุมชนของชุมชนต่างๆ ของจังหวัดตากในอนาคต
4. เพื่อการประยุกต์ใช้ประโยชน์ในอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

ขอบเขตของโครงการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มุ่งศึกษาในพื้นที่อำเภอเมืองตาก อำเภอสามเงา อำเภอบ้านตาก และกิ่งอำเภอวังเจ้า หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบงานวิจัย

ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

คณะผู้วิจัย

1. นางสาวพวงทิพย์ เกิดทรัพย์
2. นายวรชัย วิริยาภรณ์
3. นางศิริกุล วิริยาภรณ์
4. นายกฤตย มีทวี

พิพิธภัณฑ์ชุมชนจังหวัดตาก Community Museum of Tak Province

หน้าหลัก | โครงการวิจัย | ข้อมูลทั่วไป | พิพิธภัณฑ์จังหวัดตาก | ข่าวสารและกิจกรรม | บทความ | กระดาน

User name

Password

จำรหัสผ่าน

Login

Forget Password

New Member

Sign up here...

ยุทธศาสตร์
การพัฒนา
บทบาทสังคม
บริเวณลุ่มน้ำโขง

ดูรายละเอียด

การศึกษาวิจัย
ทางด้าระบบ
สารสนเทศ
ภูมิศาสตร์

ดูรายละเอียด

วิธีการจัดตั้ง
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

ดูรายละเอียด

ค้นหาพิพิธภัณฑ์

ชื่อพิพิธภัณฑ์/คำ

ผู้บริหารจัดการ

อำเภอ/เขต

Search Reset

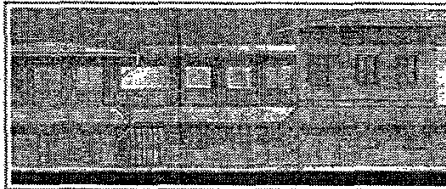
จดหมายข่าว

ขอพระองค์เสด็จสู่สวรรคาลัย

cmtak.com น้อมรำลึกถึงพระมหา
ในสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัล
ยมาลาภิรมย์ราชธิดาชนครินทร์

ข่าวสารและกิจกรรม

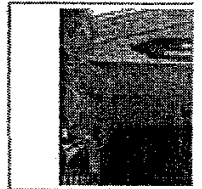
ก่อสร้างพิพิธภัณฑ์เมืองจังหวัดตาก
ที่จวนผู้ว่าเก่า
นายชุมพร พลรักษ์ ผู้ว่าราชการจังหวัด
ตาก พร้อมด้วยหัวหน้าส่วนราชการและ
ภาคประชาชน ได้ร่วมทำพิธีวางสรวง
อาคารพิพิธภัณฑ์เมืองจังหวัดตาก
เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้า
อยู่หัว เนื่องในโอกาสสมหามงคลเฉลิม
พระชนมพรรษา 80 พรรษา 5 ธันวาคม
2550 ณ จวนผู้ว่าราชการจังหวัดตาก
(หลังเก่า) เมื่อเช้าวันที่ 12 มิถุนายน
2550

Read more...

ปรับปรุงจวนผู้ว่าฯ หลังเก่า เป็น
พิพิธภัณฑ์เมือง
เพื่อเป็นกิจกรรมถวาย 80 พรรษา
ในหลวง
นายชุมพร พลรักษ์ ผู้ว่าราชการจังหวัด
ตาก เปิดเผยว่า จวนผู้ว่าราชการจังหวัด
ตากหลังเก่าที่อยู่บริเวณใกล้อาคาร
เทศบาลเมืองตาก เป็นเรือนไม้สักทอง
ทั้งหลัง ในอดีตเคยจัดเป็นที่ประทับ
ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อ
ครั้งเสด็จพระราชดำเนินมาทรงเปิด
เขื่อนภูมิพล เมื่อปี 2501

Read more...

ชาวประชาสัมพันธ์
วันที่ 28-30 พค
ตามเวลาราชการ
โรงเรียนศึกษาศา
มีการจัดนิทรรศค
เผยแพร่งานช่าง
พื้นที่การศึกษา
วัฒนธรรมท้องถิ่น
สนใจโทร. 085
นงคินช อุคก
สงเคราะห์ตาก)

Read more...

พิพิธภัณฑ์ในจังหวัดตาก

ภาคผนวก จ

ประวัติผู้วิจัย

ประวัติผู้วิจัย

นักวิจัยคนที่ 1

1. ชื่อ-นามสกุล น.ส.พวงทิพย์ เกิดทรัพย์ (Ms.Puangtip Kerdsap)
2. เลขหมายประจำตัวประชาชน
3. ตำแหน่งปัจจุบัน ผู้ช่วยศาสตราจารย์
4. หน่วยงานที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้สะดวก พร้อมหมายเลขโทรศัพท์ โทรสาร และ e-mail
ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ถนนพหลโยธิน เขต จตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900
โทร. 02-5613480 ต่อ 722 , 08-1892-0301
โทรสาร. 02-5613480 ต่อ 6
E-mail : tipfy@hotmail.com , fsocptks@ku.ac.th

5. ประวัติการศึกษา

พ.ศ.	วุฒิการศึกษา	สถาบันการศึกษา
2538	ศิลปศาสตรบัณฑิต (ศส.บ.)	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
2541	มานุษยวิทยามหาบัณฑิต (มน.ม.)	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

6. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ :

- มานุษยวิทยา
- มานุษยวิทยาประยุกต์
- วิจัยเชิงคุณภาพ
- วัฒนธรรมและบุคลิกภาพ

7. ประสบการณ์การวิจัย

1. นักวิจัยในโครงการวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์ผลกระทบโครงการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์
ธรรมชาติป่าชายเลน สถานีวิจัยทรัพยากรชายฝั่งระนอง”. 2545. สถาบันวิจัยและพัฒนาแห่ง
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
2. นักวิจัยในโครงการวิจัยเรื่อง “การศึกษาและสำรวจทางโบราณคดีบริเวณพื้นที่เหนือ
เขื่อนภูมิพลเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์”. 2547. มหาวิทยาลัยรามคำแหง
3. หัวหน้าโครงการวิจัยเรื่อง “การศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นที่บริเวณลุ่มแม่น้ำปิง
จังหวัดตาก เพื่อการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชุมชน” ร่วมกับมหาวิทยาลัยรามคำแหง. 2549-2550. สถานภาพใน
การทำวิจัย: ได้ทำดำเนินการวิจัยลุล่วงแล้วประมาณ 60%

นักวิจัยคนที่ 2

1. ชื่อ นางสิริกุล วิริยารมภ์ (Mrs. Sirikul Wiriyaaromp)

2. รหัสประจำตัวนักวิจัยแห่งชาติ -

3. ตำแหน่งปัจจุบัน นักวิจัยอิสระ

4. สังกัดหน่วยงาน -

ที่อยู่ 20/16 ซอยลูกอิน บางขุนนนท์ คลังชั้น กรุงเทพฯ 10170

โทรศัพท์ 081-6892808

โทรสาร -

Email sirikul_wiriyaaromp@yahoo.com

5. ประวัติการศึกษา ศิลปศาสตรบัณฑิต (โบราณคดี) มหาวิทยาลัยศิลปากร

6. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ

โบราณคดีประวัติศาสตร์

โบราณคดีเมือง

การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

7. ประสบการณ์วิจัย

1) นักวิจัยในโครงการศึกษาและสำรวจทางโบราณคดีบริเวณเหนือเขื่อนภูมิพลเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ร่วมกับมหาวิทยาลัยรามคำแหง และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2) นักวิจัยในโครงการศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นที่บริเวณลุ่มแม่น้ำปิง จังหวัดตาก เพื่อการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชุมชน. ร่วมกับมหาวิทยาลัยรามคำแหง. 2549-2550. สถานภาพในการทำวิจัย: ได้ทำดำเนินการวิจัยลุล่วงแล้วประมาณ 60%

นักวิจัยคนที่ 3

1. ชื่อ – นามสกุล นายวรชัย วิริยารมภ์ (Mr.Warrachai Wiriyaromp)
2. รหัสประจำตัวนักวิจัยแห่งชาติ -
3. ตำแหน่งปัจจุบัน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ระดับ 8
4. สังกัดหน่วยงาน ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ที่อยู่ 50 ถนนพหลโยธิน จตุจักร กรุงเทพฯ 10900
โทรศัพท์ 02-5613480 ต่อ 329
โทรสาร 02-5613480 ต่อ 6
Email warrachai6827@yahoo.com
5. ประวัติการศึกษา ศิลปศาสตรบัณฑิต (โบราณคดี) คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร
Master of Arts (Anthropology) University of Otago New Zealand
6. สาขาวิชาที่มีความชำนาญพิเศษ
 - โบราณคดีก่อนประวัติศาสตร์
 - มานุษยวิทยาวัฒนธรรม
 - มานุษยวิทยากายภาพ
 - พิพิธภัณฑศึกษา
 - การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมและ โบราณคดี

7. ประสบการณ์วิจัย

1. หัวหน้าโครงการวิจัยเรื่อง โครงการศึกษาและสำรวจทางโบราณคดีบริเวณเหนือเขื่อนภูมิพลเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
2. นักวิจัยโครงการวิจัยเรื่อง วัฒนธรรมการเกษตรในสังคมไทย สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
3. นักวิจัยในโครงการศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นที่บริเวณลุ่มแม่น้ำปิง จังหวัดตาก เพื่อการจัดตั้งพิพิธภัณฑสถาน. มหาวิทยาลัยรามคำแหง. 2549-2550. สถานภาพในการทำวิจัย: ได้ทำดำเนินการวิจัยลุล่วงแล้วประมาณ 60%

นักวิจัยคนที่ 4

1. ชื่อ-นามสกุล นายกฤตย มีทวี (MR.KRIT MEETAVEE)

2. เลขหมายประจำตัวประชาชน 3102200962391

3 ตำแหน่งปัจจุบัน -

4. หน่วยงานที่สังกัดและสถานที่อยู่ที่ติดต่อได้สะดวก

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง หัวหมาก บางกะปิ กรุงเทพฯ 10240

โทร. 02-310-8484-93 ต่อ 35, 02-3108496

โทรสาร. 02-310-8496

e-mail : klit113@hotmail.com, klit113@yahoo.com

5. ประวัติการศึกษา

พ.ศ.

วุฒิการศึกษา

สถาบันการศึกษา

2543

ศิลปศาสตรบัณฑิต(ประวัติศาสตร์ศิลปะ) มหาวิทยาลัยศิลปากร

6. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ -

7. ประสบการณ์ทางวิจัย

1. ยุทธศาสตร์การพัฒนาบริเวณเหนือเขื่อนภูมิพล เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์, สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ,2547
2. แผนงานวิจัย “ยุทธศาสตร์การพัฒนาทุนทางสังคมบริเวณลุ่มน้ำปิง จังหวัดตาก เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน”, สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ,2547
3. โครงการ “การวางแผนแม่บทชุมชนเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน บริเวณลุ่มน้ำปิง จังหวัดตาก”, สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ,2548

